

Učinki nošt

Analiza ekonomsko-finančnih dejavnikov pozavarovanja za primer brezposelnosti

Aleš Trunk
Igor Stubelj

Znanstvene monografije MFDPŠ

Glavni urednik

dr. Valerij Dermol

Člani uredništva

dr. Kristijan Breznik

dr. Drago Dubrovski

dr. Špelca Mežnar

dr. Janez Šušteršič

dr. Nada Trunk Širca

ISSN 2232-2116

analiza

Analiza ekonomsko-finančnih
dejavnikov pozavarovanja
za primer brezposelnosti

Vzpostavitev skupne EU
institucije

Aleš Trunk
Igor Stubelj

**Analiza ekonomsko-finančnih dejavnikov pozavarovanja za primer brezposelnosti:
vzpostavitev skupne EU institucije**

Aleš Trunk in Igor Stubelj

Recenzenta

Patricia Blatnik

Jaka Vadnjal

Izdala in založila

Mednarodna fakulteta za družbene

in poslovne študije

Mariborska cesta 7

3000 Celje

Celje, 2019

© 2019 Mednarodna fakulteta
za družbene in poslovne študije

Izid monografije je finančno podprla Javna agencija
za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz sredstev
državnega proračuna iz naslova razpisa
za sofinanciranje znanstvenih monografij

<https://www.issbs.si/press/ISBN/978-961-6813-47-1.pdf>

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili
v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=303903232

ISBN 978-961-6813-47-1 (pdf)

kazalo

Kazalo

Seznam preglednic	7
Seznam slik	9
Krajšave	11
1 Uvod	13
1.1 Možnosti vzpostavitve pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU	16
1.2 Predstavitev monografije	20
2 Pregled literature: opis predlaganih modelov pozavarovanja v EU	25
2.1 Elementi modelov pozavarovanja za primer brezposelnosti v EU	26
2.2 Struktura in delovanje modelov	29
2.3 Stabilizacijska moč in učinkovitost modelov	37
3 Pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v ZDA	43
3.1 Opis sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti v ZDA	45
3.2 Struktura in delovanje sistema	50
3.3 Dodatna nadomestila za brezposelnost v obdobju gospodarske recesije	55
3.4 Pozavarovanje za primer brezposelnosti kot gospodarska spodbuda	58
4 Analiza zavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti v evropskih državah	61
4.1 Izhodišča za analizo in temeljne ugotovitve	61
4.2 Analiza prejemkov in izdatkov po državah EU 20 (2003–2013)	64
5 Modelska simulacija pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU	123
5.1 Opis simulacijskega modela pozavarovanja za primer brezposelnosti v EU	124
5.2 Rezultati modelske simulacije PSBEU	132
5.3 Heterogenost zavarovalnih sistemov za brezposelnost v EU	138
5.4 Ekonomskopolitična priporočila za uvedbo PSBEU	145
6 Sklep	147
Literatura	151
Recenziji	157

seznam

Seznam preglednic

- 2.1 Pregled dozrajšjih modelov pozavarovanja **28**
- 2.2 Neto transferji sredstev pozavarovanja za primer brezposelnosti **30**
- 2.3 Denarni tok pozavarovanja za primer brezposelnosti **31**
- 2.4 Osnovno pozavarovanje za primer brezposelnosti **32**
- 2.5 Stopnja brezposelnosti **33**
- 2.6 Pozavarovanje za primer brezposelnosti z možnostjo podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila, različni sprožilci **33**
- 2.7 Pozavarovanje za primer brezposelnosti z možnostjo podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila, enotni sprožilci **34**
- 2.8 Scenarij A **35**
- 2.9 Scenarij B **35**
- 2.10 Neto denarni tok (v odstotkih BDP posamezne države), scenarij A **36**
- 2.11 Neto denarni tok (v odstotkih BDP posamezne države), scenarij B **36**
- 2.12 Morebitni učinki sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti v evroobmočju na BDP **38**
- 2.13 Stabilizacijska moč kot sprememba proizvodne vrzeli **39**
- 2.14 Stabilizacijska moč kot sprememba neto denarnih tokov **40**
- 2.15 Primerjava stabilizacijske moči (scenarij A in B) **41**
- 3.1 Razmerje med prispevki FUTA in sredstvi, izplačanimi zveznim državam **46**
- 3.2 Razmerje med nadomestili, ki jih je plačala federacija, in nadomestili, ki so jih plačale zvezne države ZDA **49**
- 4.1 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Avstriji **65**
- 4.2 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Avstriji **65**
- 4.3 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Belgiji **67**
- 4.4 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Belgiji **67**
- 4.5 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Bolgariji **71**
- 4.6 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Bolgariji **71**
- 4.7 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Cipru **73**
- 4.8 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Cipru **73**
- 4.9 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Češkem **77**
- 4.10 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Češkem **77**
- 4.11 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Danskem **80**
- 4.12 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Danskem **80**
- 4.13 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Estoniji **82**
- 4.14 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Estoniji **82**
- 4.15 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Finskem **86**

Seznam preglednic

- 4.16 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Finskem **86**
- 4.17 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Franciji **88**
- 4.18 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Franciji **88**
- 4.19 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Italiji **91**
- 4.20 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Italiji **91**
- 4.21 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Latviji **93**
- 4.22 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Latviji **93**
- 4.23 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Madžarskem **96**
- 4.24 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Madžarskem **96**
- 4.25 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Nemčiji **99**
- 4.26 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Nemčiji **99**
- 4.27 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Nizozemskem **102**
- 4.28 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Nizozemskem **102**
- 4.29 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Poljskem **104**
- 4.30 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Poljskem **104**
- 4.31 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Portugalskem **108**
- 4.32 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Portugalskem **108**
- 4.33 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Slovaškem **110**
- 4.34 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Slovaškem **110**
- 4.35 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Sloveniji **112**
- 4.36 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Sloveniji **112**
- 4.37 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Španiji **116**
- 4.38 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Španiji **116**
- 4.39 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Švedskem **119**
- 4.40 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Švedskem **119**
- 4.41 Razlika med zakonsko predpisano in ravnotežno prispevno stopnjo **121**
- 5.1 Razredi pomoči **125**
- 5.2 Uporabljene ravnotežne prispevne stopnje v modelu PSBEU **132**
- 5.3 Razlika med transferji in vplačanimi prispevki v PSBEU **133**
- 5.4 Dodeljena pomoč, izražena kot podaljšanje prejemanja nadomestila **134**
- 5.5 Stabilizacijska moč PSBEU **136**
- 5.6 Stabilizacija kot odstotki BDP **139**
- 5.7 Stopnja brezposelnosti v EU 20 **140**
- 5.8 Korelacijski koeficient stopnje brezposelnosti med državami EU 20 **140**
- 5.9 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v EU 20 **141**
- 5.10 Korelacijski koeficient salda zavarovanja za primer brezposelnosti med državami EU 20 **142**
- 5.11 Proizvodna vrzel v EU 20 **143**
- 5.12 Korelacijski koeficient proizvodne vrzeli v EU 20 v obdobju 2003–2013 **144**

seznam

Seznam slik

- 3.1 Sklad sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti v ZDA **47**
- 4.1 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Avstriji **66**
- 4.2 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Belgiji **69**
- 4.3 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Bolgariji **72**
- 4.4 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Cipru **75**
- 4.5 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Češkem **78**
- 4.6 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Danskem **81**
- 4.7 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Estoniji **83**
- 4.8 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Finskem **87**
- 4.9 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Franciji **89**
- 4.10 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Italiji **92**
- 4.11 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Latviji **94**
- 4.12 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Madžarskem **97**
- 4.13 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Nemčiji **100**
- 4.14 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Nizozemskem **103**
- 4.15 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Poljskem **105**
- 4.16 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Portugalskem **109**
- 4.17 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Slovaškem **111**
- 4.18 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Sloveniji (2003–2013) **113**
- 4.19 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Španiji **117**
- 4.20 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Švedskem **120**
- 5.1 Denarni tok PSBEU **124**
- 5.2 Sprememba salda kot odstotki spremembe proizvodne vrzeli **137**
- 5.3 Povečanje potrošnje kot odstotki BDP **138**
- 5.4 Porazdelitev povezanosti stopnje brezposelnosti med državami EU 20 **141**
- 5.5 Porazdelitev povezanosti salda zavarovanja za primer brezposelnosti med državami EU 20 **142**
- 5.6 Porazdelitev povezanosti proizvodne vrzeli med državami EU 20 **144**

krajšave

Krajšave

EB Podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila (angl. *Extended Benefits*)

EMU Evropska monetarna unija

ESAA Račun za administrativne stroške (angl. *Employment Security Administration Account*), ZDA

EU Evropska unija

EU 20 20 držav članic EU (Avstrija, Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Italija, Latvija, Madžarska, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Slovaška, Slovenija, Španija in Švedska)

EU 27 27 držav članic EU (Avstrija, Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska in Združeno kraljestvo)

EUCA Račun za podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila brezposelnim (angl. *Extended Unemployment Compensation Account*), ZDA

FUTA Federacijski zakon o brezposelnosti (angl. *Federal Unemployment Tax Act*), ZDA PSBEU Pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v Evropski uniji

SWOT Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti ZDA Združene države Amerike

Uvod

V monografiji smo preučili primernost morebitnega pozavarovanja za primer brezposelnosti v državah Evropske unije glede ohranjanja ravni potrošnje brezposelnih in spodbujanja ekonomske učinkovitosti. Raziskovalni problem obravnavamo z vidika potreb in zmožnosti vzpostavitve pozavarovalnega sistema. Raziskujemo morebitne prednosti in slabosti vpeljave pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU.

Evropska unija še vedno ni federacija držav, kot so npr. ZDA (Dickson in Eleftheriadis 2012). EU je vrhunec dolgega procesa gospodarskega in političnega povezovanja med evropskimi državami. Začela se je kot območje proste trgovine in carinske unije. Sčasoma je postala nadnacionalna entiteta, ki spominja na federacijo držav (Tupy 2016). Uspešen primer federacije držav so ZDA, od katerih se EU še vedno močno razlikuje. Glavne šibkosti so naslednje (Dickson in Eleftheriadis 2012): (i) vse politike niso učinkovite – dober primer je skupna kmetijska politika, ki je povzročila preveliko ponudbo in višje cene blaga; (ii) »enotna valuta« predstavlja velik problem – vse države članice ne uporabljajo evra, čeprav EU poudarja njegovo uporabo, poleg tega Kovač (2017) meni, da EU ni optimalno denarno območje, saj je mobilnost dela premajhna, obrestne mere imajo nacionalne pribitke, strukturne reforme in politike so divergentne, zato sklepa, da imamo evropski denar in nacionalno politično suverenost, monetarno centralizacijo in fiskalno decentralizacijo. Zato evro prinaša koristi, ne rešuje pa političnih tveganj; (iii) težave pri regulaciji doseljevanja – državljani držav članic se lahko prosto gibljejo iz ene države v drugo, kar je pripeljalo do prenatrpanosti v večjih državah, npr. v Združenem kraljestvu, to pa je povzročilo prezasedenost na cestah in povišanje cen prostorov, tako gospodarskih kot stanovanjskih. Težave z doseljevanjem so se še toliko bolj povečale z begunsko krizo; (iv) nejasna zunanja zastopanost in prepoznavnost – ko preostali svet želi vedeti, katera so stališča EU, še vedno ni jasno, koga vprašati in ali oseba dejansko zastopa EU ali svojo državo.

Eden od največji izzivov za EU in evroobmočje je nadaljnje spodbujanje strukturnih reform za gospodarsko zблиževanje. Hkrati bi morala EU resno pretehtati vpeljavo fiskalne unije. To lahko pomeni, da mora biti proračun EU višji od tistega, kot je danes. Navsezadnje je glavna značilnost katere koli fiskalne unije zmožnost porabiti in posledično vplivati na gospodarske rezul-

tate. Glede na to, da v primeru evroobmočja poslovni cikli niso enotni, bo tak premik pomemben korak v pravo smer. Bistveno je opozoriti, da je proračun EU danes okoli odstotek bruto domačega proizvoda (BDP) – v ZDA se federacijski proračun vrti okoli 37 odstotkov BDP (Schelkle 2017). EU je v smislu geografije, političnih sistemov, nacionalnih podpor in gospodarskih temeljev raznolika regija. Severna Evropa je v primerjavi s perifernimi državami na jugu kapitalsko bogatejša ter tehnološko in administrativno naprednejša. Države na severu bi želele močnejšo valuto, medtem ko bi države na jugu želele šibkejšo valuto, da bi bile bolj konkurenčne v tujini. Ta raznolikost EU zelo otežuje prizadevanja za politično in fiskalno unijo.

V monografiji smo raziskali možnosti za vzpostavitev pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU (PSBEU). Tak sistem bi dopolnjeval javne sisteme zavarovanja za primer brezposelnosti in prispeval k povečanju njihove učinkovitosti. Javni sistemi prispevajo k varovanju dohodka in tako k ohranjanju ravni potrošnje brezposelnih, delujejo pa tudi kot samodejni stabilizatorji na agregatni ravni. Z dodatnimi denarnimi sredstvi, ki bi jih pozavarovalni sistem prispeval k državnim sistemom v obdobju recesije, bi pozavarovalni sistem okreplil učinke državnih sistemov in odpravil njihove pomanjkljivosti, saj se ti prav med recesijo neredko soočajo s primanjkljaji in torej z nezmožnostjo povečanja izdatnosti nadomestil za brezposelnost. V monografiji smo zasnovali in predstavili osnovne principe takega modela PSBEU in na podlagi modelske simulacije zgodovinskih podatkov (2003–2013) skušali ugotoviti koristi, ki bi jih prinesla uvedba PSBEU. Za preučitev modela smo uporabili analizo SWOT (prednosti, slabosti, priložnosti, nevarnosti).

Pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v EU bi deloval po principih zavarovanja (kot npr. nezgodno in avtomobilsko zavarovanje ter zavarovanje nepremičnin). Vsi vključeni v pozavarovalni sistem (države EU 27) bi zbirali denarna sredstva, ki bi bila, kadar bi bilo treba, izplačana le državam v težavah. Za določitev, kdaj posamezna država zaide v težave, bi bilo treba določiti t. i. sprožilce, tj. merljive vrednosti, ko je država upravičena do pomoči. Ravno tako bi bilo treba določiti, do kolikšne pomoči je država upravičena in na kakšen način bi izposojeni denar vrnila. Navedene parametre smo v simulaciji določili tako, da je pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti vzdržen in ohranja enak delež pokritosti (delež od skupnega števila kratkoročno brezposelnih, ki dejansko prejemajo nadomestilo za brezposelnost) v obdobju recesije (od leta 2009 naprej), kot je bil pred recesijo (do leta 2008).

PSBEU – kot pomoč državnemu zavarovanju za primer brezposelnosti – bi kril izdatke, povezane s povečanjem brezposelnosti. Tako bi ostalo več denarja v državnih proračunih za stabilizacijo državnih gospodarstev v recesiji. Buti idr. (2002), Dullien (2012), Epaulard (2014) in Evropska komisija (2014) ugotavljajo, da bi bilo smotrno tudi v EU vpeljati pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti (glejte nadaljevanje). Članice EU v obdobju recesije niso upo-

rabile fiskalne politike za omilitev recesije (Coenen, Straub in Trabandt 2012), medtem ko bi pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti dosegel ravno to, saj deluje kot samodejni stabilizator. Menimo, da se je potreba po samodejnem stabilizatorju, kot je npr. pozavarovanje za primer brezposelnosti, še toliko bolj pokazala ravno zaradi recesije. Obstoječa zavarovanja za primer brezposelnosti v slabih časih odpovedujejo, saj nimajo dovolj akumuliranih zalog za izplačevanje nadomestil. Vzroki so predvsem naslednji: (i) več prejemnikov; (ii) manjši odstotek pokrite dobe brezposelnosti – dolžina brezposelnosti se poveča, le manjši del je pokrit; (iii) ustvarjanje velikih izgub.

Pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v EU bi deloval kot samodejni stabilizator, saj v recesiji prispeva k zmanjšanju inflacijske vrzeli. Inflacijska vrzel je razdalja med sedanjo ravno realnega BDP in ravno BDP pri polni in dolgoročno ravnotežni zaposlenosti. Inflacijska vrzel je tako poimenošana, ker povečanje porabe gospodarstva povzroča povečanje realnega BDP, to pa dolgoročno vpliva na dvig cen (Cogley, Primiceri in Sargent 2010). Pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti bi prispeval k boljšemu varovanju dohodka in tako k ohranjanju ravni potrošnje brezposelnih, kar je v pomoč državam v recesiji, saj bi sistem v obdobju nenadne in globoke recesije prispeval k financiranju nadomestil za brezposelne. V obdobjih šibke gospodarske aktivnosti se prejemki pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti zmanjšajo, saj se zmanjša število zaposlenih in s tem vplačani prispevki, na drugi strani pa se povečajo izdatki, ne da bi bilo treba uvesti novi ukrep države. Ravno nasprotno deluje v primeru povečane gospodarske aktivnosti, ko se izdatki zmanjšajo in se povečajo prejemki (Dullien 2012). Samodejno s povečanjem gospodarske dejavnosti se izdatki pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti (npr. višina in število prejemnikov nadomestila, doba prejemanja nadomestila) samodejno zmanjšajo, medtem ko se prejemki povečajo. Tako gibanje je v pomoč pri stabiliziranju gospodarske dejavnosti v prihodnosti. V ZDA tak sistem že dolgo deluje in se v obdobjih recesije dobro obnese, saj deluje kot samodejni stabilizator (Chimerine, Black in Coffey 1999; Asdrubali, Sorensen in Yosha 1996; US Department of Labor 2012).

Zato lahko kot zgled za Evropo privzamemo pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v ZDA. Vroman (2010) je v raziskavi preučil vlogo pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti kot samodejnega stabilizatorja med recesijo na primeru ZDA med letoma 2008 in 2010 ter prišel do zaključkov, da stabilizacijski učinek v rednem programu zavarovanja za primer brezposelnosti zmanjša okvirno eno desetino inflacijske vrzeli, ki jo je povzročila recesija. Podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila je prispevalo k stabilizaciji. V letih 2009 in 2010 so se povečali prispevki zavarovanja za primer brezposelnosti. Za tri ločene sestavne dele pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti (redni program, podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila in prispevki) med letoma 2008 in 2010 je Vroman (2010) prišel do na-

slednjih zaključkov: (i) povečana redna nadomestila so zmanjšale inflacijsko vrzel za 10,5 odstotka; (ii) podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila je znižalo inflacijsko vrzel za 8,5 odstotka; (iii) povečanje prispevkov pa je povzročilo povečanje inflacijske vrzeli za 0,7 odstotka. V povprečju je program pozavarovanja za primer brezposelnosti za 18,3 odstotka zmanjšal inflacijsko vrzel, ki jo je povzročila recesija, kar vsekakor prispeva k stabilnejšemu in konkurenčnejšemu gospodarstvu.

Glavne dileme modela PSBEU lahko strnemo v tri točke, in sicer: (i) kakšna je relacija do obstoječih sistemov zavarovanja za primer brezposelnosti v posameznih državah; (ii) ali naj PSBEU dopušča redistribucijo in v kolikšni meri ali nič redistribucije; (iii) ali naj bo PSBEU voden z že obstoječo birokratizacijo državnih sistemov zavarovanja za primer brezposelnosti. V nadaljevanju raziskave smo preučili več možnosti in se tudi opredelili do omenjenih dilem.

1.1 Možnosti vzpostavitve pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU

Pozavarovanje si najpreprosteje razlagamo kot »zavarovanje zavarovanja oziroma zavarovanje zavarovalnic«. Primarnemu ali neposrednemu zavarovatelju omogoča, da zmanjša prevzeto tveganje z namenom zmanjšanja volatilitnosti in povečanja obsega portfelja tveganja ter tako poveča donosnost. Pozavarovanje postane še posebej pomembno, kadar širjenje tveganja (v primarnem portfelju) presega kritične velikosti in ko zavarovalnice niso več kos sprejetemu tveganju (glej <http://www.icisa.org>).

Pozavarovanje je značilno za večino sistemov zavarovanja in zagotavlja zavarovanje za nepredvidljive in izjemne dogodke (Brahin idr. 2013). Vsaka skupina zavarovateljev prispeva v skupni sklad, ki se uporablja za podporo člana skupine, ki doživi izjemno neugoden ali katastrofalen dogodek. Zaradi obstoja skupnega sklada zavarovateljem ni treba kopičiti pretirano velikih rezerv za nepredvidene dogodke.

V obdobju recesije se trg dela sooča s povišano stopnjo brezposelnosti. Značilne situacije, v katerih ima pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti pomembno vlogo, so vojne, recesije, politični posegi, kot je embargo na nafto, in propad ali zaprtje velike industrije (US National Commission 1979). Za pozavarovanje za primer brezposelnosti na splošno velja, da je uporabno za zaščito pred ciklično brezposelnostjo – v obdobju konjunktore je ciklična brezposelnost nizka, v obdobju recesije pa visoka.

Povprečna stopnja brezposelnosti v ZDA je določena glede na položaj v posamezni zvezni državi. US National Commission (1979) na primeru ZDA razloži, da je pri pozavarovanju povprečna brezposelnost določena glede na stanje v posamezni zvezni državi ne glede na druge članice. Če se razmerje med nadomestili za brezposelnost in izdatki v določenem letu poviša čez povprečno stopnjo, postane zvezna država upravičena do denarnih sredstev

iz skupnega sistema. Povprečna stopnja brezposelnosti posamezne zvezne države je lahko izračunana na različne načine (npr. kot povprečje zadnjih let ali kot najnižja stopnja v določenem obdobju). Denarna sredstva iz skupnega sklada lahko zadoščajo za kritje delnega ali celotnega presežka stopnje brezposelnosti.

Namen raziskave je preučiti možnosti vzpostavitve pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU ter zasnovati in testirati model pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU. Modelsko simulacijo smo izvedli s uporabo različnih parametrov. Z raziskavo želimo preučiti, ali bi pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti prispeval k stabilnosti in učinkovitosti članic EU in s tem tudi celotne EU ter kakšno vlogo bi imel kot samodejni stabilizator. Vzporedno želimo preučiti stroške vzpostavitve in delovanja predlaganega sistema.

Cilji raziskave so:

- preučiti in predstaviti sisteme zavarovanja za primer brezposelnosti v EU;
- predstaviti teoretični pregled zavarovanj za primer brezposelnosti v EU;
- predstaviti in analizirati delovanje pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v ZDA;
- utemeljiti potrebo po vzpostavitvi pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU kot samodejnega stabilizatorja;
- preučiti prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU;
- zasnovati model pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU;
- simulirati in oceniti delovanje pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU ob različnih parametrih (obdobju pokritosti, višini nadomestila in prispevkov);
- oblikovati priporočila za oblikovanje učinkovitega modela pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU.

V nadaljevanju predstavljamo temeljno tezo, hipotezi in raziskovalno vprašanje. Odgovore smo poiskali s pregledom in preučitvijo že izvedenih raziskav ter z modelsko simulacijo, pri čemer smo preverili učinkovitost pozavarovanja za primer brezposelnosti kot samodejnega stabilizatorja in ugotavljali, kako prispeva k ohranjanju ravni potrošnje.

Pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti je namenjen zaščiti pred primeri nadpovprečno visoke brezposelnosti, ki so občasni in nepredvidljivi. Zaradi obstoja pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti zavarovateljem ni treba kopičiti pretirano velikih rezerv, da bi lahko bili kos obča-

snemu, nepredvidenemu dogodku, istočasno pa deluje kot samodejni stabilizator. V obdobju recesije se izdatki povečajo in prejemki iz prispevkov za brezposelnost zmanjšajo, v obdobju konjunktura pa samodejni stabilizator deluje ravno nasprotno in tako ohranja raven potrošnje. Princip delovanja pozavarovalnega sistema temelji na zbiranju prispevkov vseh vključenih v pozavarovalni sistem v dobrih časih in črpanju denarnih sredstev za ohranjanje odstotka varovanja (deleža pokritosti) v slabih časih, brez sočasnega večanja prispevne stopnje. Kot ugotavlja Andor (2014), obstajajo razlogi za uvedbo pozavarovalnega sistema, saj je vrednost enega odstotka prispevkov večja v obdobju recesije kot v obdobju konjunktura. Države se ravno v obdobju recesije soočajo s pomanjkanjem sredstev za izplačevanje nadomestil, kar bi lahko vodilo v povečanje prispevne stopnje, to pa bi povzročilo ravno nasproten učinek, saj bi s povečanjem prispevne stopnje v obdobju recesije še dodatno obremenili že tako oslajbljeno gospodarstvo. V primeru obstoja pozavarovanja za primer brezposelnosti bi države v obdobju recesije prejele pomoč iz pozavarovalnega sistema in bi dobljeno pomoč vračale šele v obdobju konjunktura, kar bi bilo veliko lažje, istočasno pa bi prispevalo k ohlajanju gospodarstva.

Temeljna teza se glasi: pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v EU bi izboljšal osnovno funkcijo zavarovanja – prispeval bi k ohranitvi ravni potrošnje in vplival na gospodarsko stabilnost EU. Temeljno tezo smo preučili na podlagi dveh hipotez in raziskovalnega vprašanja:

Hipoteza 1 Pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v EU bi prispeval k boljšemu varovanju dohodka z neposrednim vplivanjem na dohodke brezposelnih.

Pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti bi neposredno vplival na varovanje dohodka brezposelnih – prejemnikov nadomestila za brezposelnost (ti bi npr. prejeli nadomestilo dlje), vplival pa bi tudi posredno, in sicer na osnovi stabilizacije gospodarske rasti (in torej ohranjanja zaposlitve oz. bolj-ših možnosti za novo zaposlovanje).

V obdobju recesije se brezposelnost poveča. Z denarno pomočjo brezposelnim, ki bi jo slednji običajno porabili v domačem okolju za najnujnejše potrebe, bi pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v EU prispeval k boljšemu varovanju dohodka in ohranjanju ravni potrošnje. Denarna pomoč bi prispevala k povečanju prejemkov brezposelnih in s tem povečanju agregatnega povpraševanja, kar bi vodilo v zaustavitev (upočasnitev) nadaljnega odpuščanja in zmanjševanja BDP.

Določene države, npr. Francija, Irska, Portugalska, Češka, v obdobju recesije niso ohranile deleža pokritosti zaradi pomanjkanja sredstev, ravno tako niso podaljšale obdobja prejemanja nadomestila brezposelnih oseb. Podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila (izdatek podaljšanja bi se financiral iz sku-

pnega sklada pozavarovanja za primer brezposelnosti) prispeva k varovanju dohodka. Namen pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti je ohranjanje ravni potrošnje. V državah, v katerih zmanjka denarja za plačevanje nadomestil za brezposelne, je v obdobju recesije težko povečati prispevno stopnjo zavarovanja za primer brezposelnosti.

Hipoteza 2 Pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v EU temelji na heterogenosti držav EU ter posledično na razlikah v dinamiki gospodarske rasti in brezposelnosti.

Pozavarovalni sistem je smiseln, če so države heterogene (saldo, torej razlika med izplačili nadomestil za brezposelnost in pobranimi prispevki za zavarovanje za primer brezposelnosti, je v nekaterih državah v določenem letu pozitiven, v drugih državah pa negativen), kar omogoča prelivanje denarnih sredstev na evropski ravni. Preučili smo, ali je skupni saldo (EU 20) v posameznih letih v preučevanem obdobju negativen ali pozitiven. Ravno tako smo preverili, ali je skupni saldo negativen ali pozitiven na ravni celotnega preučevanega obdobja (izbrali smo obdobje 2003–2013, saj je po letu 2008 nastopila globalna recesija, tako da smo imeli v izbranem obdobju pet let konjunktura in pet let recesije, to obdobje pa smo izbrali tudi zaradi razpoložljivosti podatkov). Za delovanje pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU je ključnega pomena heterogenost držav. Preverili smo absolutne vrednosti saldov izdatkov in prejemkov zavarovanja za primer brezposelnosti – čim večje so razlike, tem večja je kompatibilnost.

Z modelsko simulacijo smo preverili, kako dolgo bi lahko sistem pozavarovanja finančno vzdržal, če bi se v resnih gospodarskih težavah hkrati znašla večina članic EU in če bi tako stanje vztrajalo razmeroma dolgo, na primer pet ali deset zaporednih let (2003–2013).

Hipotezi 1 in 2 smo preverjali s simulacijo delovanja pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU ob različnih parametrih. Sledili smo cilju pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti: ohraniti odstotek varovanja (delež pokritosti) v obdobju recesije brez sočasnega večanja prispevne stopnje. Na podlagi zgodovinskih podatkov (preteklo dogajanje v obdobju 2003–2013) smo zasnovali model, s katerim smo preučili, kolikšen je bil saldo med pobranimi prispevki zavarovanja za primer brezposelnosti in izplačanimi nadomestili po posameznih državah in v EU 20 v posameznih letih in kolikšna je bila kumulativna razlika v preučevanem obdobju (2003–2013). Določili smo, koliko denarnih sredstev bi vsaka država namenila v sklad pozavarovalnega sistema, ravno tako smo določili ravni sprožilcev in upravičeno višino pomoči.

Raziskovalno vprašanje 1 Ali in kako bi pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v EU deloval kot samodejni stabilizator gospodarstva?

Samodejni stabilizatorji so ekonomska politika in programi, ki so namenjeni za izravnavanje nihanj v gospodarski aktivnosti brez posredovanja države ali politike. Samodejni stabilizatorji so tako poimenovani, ker delujejo na stabilizacijo gospodarskih ciklov in se sprožajo samodejno in brez izrecne državne intervencije (Chimerine, Black in Coffey 1999).

Kot smo že omenili, bi pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti deloval kot samodejni stabilizator. V obdobjih šibke gospodarske aktivnosti se prejemki pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti zmanjšajo, saj se zmanjša število zaposlenih in s tem vplačani prispevki, na drugi strani pa se povečajo izdatki, ne da bi bilo treba uvesti novi ukrep države. Ravno nasprotno deluje v primeru povečane gospodarske aktivnosti, ko se izdatki zmanjšajo in se povečajo prejemki (Dullien 2012). Samodejno s povečanjem gospodarske dejavnosti se izdatki pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti (npr. višina in število prejemnikov nadomestila, doba prejemanja nadomestila) samodejno zmanjšajo, medtem ko se prejemki povečajo. Tako gibanje je v pomoč pri stabiliziranju gospodarske dejavnosti v prihodnosti.

Mnogi avtorji v ZDA (npr. Vroman 2010; O'Leary 2000; McKay in Reis 2013) so dokazali, da spodbujanje in povečanje pomoči za brezposelne v ZDA prispeva k proticikličnemu delovanju fiskalne politike, kar vodi v hitrejši izhod iz recesije, saj prispeva k zmanjšanju inflacijske vrzeli.

Na raziskovalno vprašanje 1 smo odgovorili z modelsko simulacijo.

1.2 Predstavitev monografije

Kot je opisano v prejšnjem razdelku, smo v raziskavi preučevali možnost vzpostavitve pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU in njegov prispevek k ohranitvi ravni potrošnje ter vpliv na gospodarsko stabilnost EU.

V teoretičnem delu raziskave smo povzeli teoretično in empirično literaturo že izvedenih raziskav in poročil. Preučili smo že vzpostavljena zavarovanja za primer brezposelnosti v EU 20, predvsem pa smo se osredinili na pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v ZDA, ki deluje že več desetletij in je prispeval k stabilnejšim in h konkurenčnejšim ZDA. Na omenjenem področju je raziskovalo več avtorjev in organizacij oz. institucij (npr. Vroman 2010; Chimerine, Black in Coffey 1999; US Department of Labor 2012; US National Commission 1979), ki so ugotovili, da se pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v obdobjih recesije dobro obnese, saj deluje kot samodejni stabilizator.

Empirični del je kvantitativna raziskava in je simulacija delovanja pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU, pri kateri smo uporabili sekundarne podatke iz podatkovnih zbirk Evropske komisije MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostat (<https://ec.europa.eu/eurostat>), Mednarodne organizacije dela (<http://www.ilo.org>) ter Organizacije za gospodar-

ska sodelovanje in razvoj (<https://www.oecd.org>). Pridobili smo podatke za vsako državo EU 20 za deset let (2003–2013), in sicer za:

- število zaposlenih;
- število registriranih brezposelnih;
- število prejemnikov nadomestila;
- povprečno stopnjo nadomestila za brezposelnost;
- povprečno bruto plačo na zaposlenega;
- zakonsko predpisano prispevno stopnjo zavarovanja za primer brezposelnosti.

Z zbranimi podatki smo zasnovali model, s katerim smo preučili, v katerih državah je ustrezno zastavljeno zavarovanje za primer brezposelnosti (zakonsko predpisana prispevna stopnja zavarovanja za primer brezposelnosti in ravnotežna prispevna stopnja zavarovanja za primer brezposelnosti sta enaki) in kolikšen je bil saldo med pobranimi prispevki zavarovanja za primer brezposelnosti in izplačanimi nadomestili v EU 20 v posameznih letih ter kolikšna je bila kumulativna razlika v preučevanem obdobju (2003–2013). Določili smo, koliko denarnih sredstev bi vsaka država namenila v sklad pozavarovalnega sistema, ravno tako smo določili ravni sprožilcev in upravičeno višino pomoči. V nadaljevanju so predstavljeni možni primeri, ki se uporabljajo v ZDA (Chimerine, Black in Coffey 1999). Smiselne vrednosti za EU smo določili med simulacijo z upoštevanjem naslednjih izhodišč:

- če je razmerje med (državni izdatki za transferje brezposelnim)/(skupen znesek izplačanih plač)? 5 odstotkov oz. 8 odstotkov, bo država upravičena do denarnih sredstev iz pozavarovalnega sistema v višini 40 odstotkov oz. 50 odstotkov vseh državnih izdatkov za transferje brezposelnim;
- če se razmerje med (državni izdatki za transferje brezposelnim)/(skupen znesek izplačanih plač) poveča za 50 odstotkov oz. 60 odstotkov glede na povprečje zadnjih desetih let (državni izdatki za transferje brezposelnim)/(skupen znesek izplačanih plač), bo država upravičena do denarnih sredstev iz pozavarovalnega sistema v višini 50 odstotkov oz. 60 odstotkov vseh državnih izdatkov za transferje brezposelnim.

Sprožilci bodo določeni tako, da bi se denar, ki ostaja državam s presežkom, porabil za države s primanjkljajem.

V raziskavi smo predstavili analizo SWOT pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU, pri kateri smo preučili simulacijo našega modela in predstavili prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti vzpostavitve pozavarovalnega sistema v EU.

Omejitve in predpostavke

Glavna omejitev raziskave je, da simulacija obravnava brezposelnost in BDP kot eksogeni spremenljivki in pri tem uporablja njune zgodovinske vrednosti. Tako ne upošteva pozitivnih povratnih učinkov (ki izhajajo iz morebitnih visokih multiplikativnih učinkov, še posebej v obdobju recesije), ki bi lahko nastopili zaradi obstoja PSBEU, v smislu višjega BDP in nižje brezposelnosti. Ta simulacija je torej drugačna od ekonometričnih simulacij, v katerih bi se učinki plačil pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti izkazovali v makromodelu, ki bi vključeval posredne povratne učinke.

Podatki o preteklih plačah brezposelnih niso na voljo neposredno, kar nas sili, da jih tem realneje ocenimo na podlagi predpostavk in se tako čim bolj približamo njihovi vrednosti. Glede na to, da so nižje kvalificirani in delavci z nižjimi plačami pogosteje brezposelni, je mogoča rešitev taka, da se za približen izračun povprečne plače, ki so jo prejeli trenutno brezposelni, preden so izgubili delo, povprečna plača tistih, ki so trenutno zaposleni, pomnoži s konstanto k ($0 < k < 1$).

Nameravali smo preučevati EU 27. Po pregledu razpoložljivih podatkov in državnih sistemov zavarovanja za brezposelnost smo sedem držav izločili, saj zaradi različnosti sistemov prispevkov in izdatkov niso bile primerne za obravnavo v modelski simulaciji. Ravno tako nismo obravnavali Hrvaške, ki je v EU pristopila kot zadnja, saj podatki niso bili na voljo.

Prispevek k znanosti

Glavni izvorni prispevek monografije k znanosti na področju preučevanja pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti je razvoj modela, s katerim smo simulirali delovanje pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU 20 v obdobju 2003–2013. Preučevanje je bilo celostno, saj smo preučevali države EU 20, v katerih tak sistem še ni vzpostavljen. Opazovali smo stopnjo brezposelnosti, število prejemnikov nadomestila, izdatek izplačanih nadomestil za brezposelnost in maso plač ter simulirali razliko med zbranimi prispevki zavarovanja za primer brezposelnosti in izplačanimi nadomestili. Iz simulacije je razvidno, v katerih državah je zavarovanje za primer brezposelnosti ustrezno zastavljeno, kolikšen je bil saldo med pobranimi prispevki zavarovanja za primer brezposelnosti in izplačanimi nadomestili v EU 20 v posameznih letih in kolikšna je bila kumulativna razlika v preučevanem obdobju (2003–2013).

Na podlagi rezultatov raziskave smo na izviren način določili ravni sprožilcev, ki določajo, ali bi bila država upravičena do denarnih sredstev iz pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti in v kolikšnem obsegu. S pridobljenimi rezultati želimo prispevati k izboljšanju dosegljivosti in financiranja pozavarovanja za primer brezposelnosti v EU in tako k ohranjanju ravni poroštne brezposelnih, kar pozitivno prispeva k zmanjšanju inflacijske vrzeli.

Glavne ugotovitve

S simulacijo in z oceno delovanja modela, s katerim smo simulirali delovanje PSBEU, smo dosegli namen monografije:

- Potrdili smo, da heterogenost držav v EU (različne dinamike gospodarske rasti in brezposelnosti) omogoča vzpostavitev PSBEU. Različne značilnosti držav so pomembne za delovanje PSBEU, ki temelji prav na heterogenosti. Analizirali smo prejeme in izdatke EU 20 in ugotovili, v katerih državah je zastavljeno uravnoteženo zavarovanje za primer brezposelnosti.
- Dokazali smo, da bi PSBEU prispeval k boljšemu varovanju dohodka z neposrednim vplivom na dohodke brezposelnih in bi hkrati deloval kot samodejni stabilizator gospodarstva. S simulacijo modela smo določili raven sprožilcev in višino denarne pomoči brezposelnim na tak način, da je sistem vzdržen in deluje kot samodejni stabilizator. Poleg tega sta iz simulacije modela razvidna saldo med zbranimi prispevki zavarovanja za primer brezposelnosti in izplačanimi nadomestili v EU 20 v posameznih letih ter kumulativna razlika v preučevanem obdobju (2003–2013).

Na podlagi preučene literature in že izvedenih raziskav, ki so predstavljene v naslednjem poglavju, ter lastne modelske simulacije lahko sklepamo, da bi bilo v EU smotno vpeljati pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti. PSBEU kot pomoč nacionalnemu zavarovanju za primer brezposelnosti bi kril izdatke, povezane s povečanjem brezposelnosti. Na ta način bi ostalo več denarja v državnih proračunih za stabilizacijo nacionalnih gospodarstev v recesiji (pravočasna pomoč na pravem mestu). EU (še posebej v obdobju recesije) potrebuje mehanizme, ki delujejo kot samodejni stabilizatorji. Glede na številne sporazume in pogodbe znotraj EU, v katerih se poudarjata solidarnost in socialna ter ekonomska povezanost, bi bil PSBEU dobra rešitev tako za zmanjšanje asimetričnih finančnih in ekonomskih šokov kot tudi za ekonomsko povezovanje med članicami. Boeri in Jimeno (2016) razpravljata, da bi EU z uvedbo takega pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti dobila prvo skupno institucijo, saj trdita, da EU brez skupnih institucij ni federacija držav, kot so npr. ZDA.

Struktura monografije

V monografiji v drugem poglavju (Pregled literature – opis predlaganih modelov pozavarovanja v EU) opisujemo dozdajšnje raziskave pozavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti. Preučili smo prednosti pozavarovanja za primer brezposelnosti in ugotovili, s katerimi težavami so se avtorji soočali pri modeliranju. V nadaljevanju v tretjem poglavju (Pozavarovalni sistem za

primer brezposelnosti v ZDA) smo se usmerili na delujoči pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v ZDA. Na ta način smo prepoznali prednosti in slabosti ter spoznali, kako učinkovit je lahko tak sistem v praksi. V četrtem poglavju (Analiza zavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti v evropskih državah) opisujemo pravila in delovanje sistemov zavarovanja za primer brezposelnosti posameznih evropskih držav v preučevanem obdobju (2003–2013). Opisani so osnovni elementi, ki določajo delovanje posameznega sistema. Jedro monografije je peto poglavje (Modelska simulacija pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU), v katerem predstavljamo model pozavarovanja za primer brezposelnosti v EU, ki smo ga zasnovali, opisujemo simulacijski model ter s simulacijo ocenimo njegovo delovanje in učinkovitost, kar predstavljamo v rezultatih raziskave. Zaključek petega poglavja so ekonomskopolitična priporočila. Monografija zaključimo s šestim poglavjem (Sklep), v katerem povzemamo ključne ugotovitve.

Pregled literature: opis predlaganih modelov pozavarovanja v EU

EU potrebuje mehanizme, ki delujejo kot samodejni stabilizatorji. Po letu 2008 je prišlo do povečanja razlik v stopnji brezposelnosti med državami EU in po starostnih skupinah. Boeri in Jimeno (2016) trdita, da je razlog za te razlike povezan z institucijami trga dela, sploh če upoštevamo njihove interakcije z obsegom in naravo šokov velike recesije in dolžniške krize evro-območja. Predstavita makro- in mikrodokaze, ki poudarjajo pomen teh interakcij pri pojasnjevanju razlik med državami v prilagajanju trga dela prej omenjenim šokom. Po opredelitvi institucij trga dela, ki so odgovorne za to povečevanje razlike v brezposelnosti, obravnavata, kaj je mogoče storiti na ravni EU za spodbujanje institucionalne konvergence. Še posebej sta preučila pristop »pozitivnega pogojevanja«, ki bi lahko deloval tudi v dobrih časih, in ne samo v obdobju recesije, ko je pogojenost močna. Istočasno opozorita na neželene učinke, ki jih lahko povzročijo omenjene reforme.

Z rednim izmenjavanjem informacij o trgu dela med članicami EMU je možen obstoj pozavarovanja za primer brezposelnosti. Splošen problem zavarovanja za primer brezposelnosti je moralni hazard – v obliki manj intenzivnega iskanja zaposlitve in prejemanja nadomestila ob neformalni zaposlitvi (Dolenc idr. 2012; Tatsiramos in van Ours 2014). Poleg tega je delovanje trga dela in povezanih institucij znotraj EU zelo raznoliko (heterogeno). Kot rešitev za redno izmenjavanje informacij med članicami EMU Boeri in Jimeno (2016) predlagata uvedbo pozavarovanja za primer brezposelnosti na ravni EU in uvedbo individualnih računov, s katerimi bi bilo mogoče prenašati nadomestila znotraj EMU (seštevanje obdobja zaposlenosti v EMU) in ki bi delovali kot dopolnilo že obstoječim oblikam zavarovanja za primer brezposelnosti v posameznih državah.

Privlačnost pozavarovanja za primer brezposelnosti EMU bi bila njegova preprostost. Pozavarovanje za primer brezposelnosti bi bilo oblikovano po vzoru javnih sistemov za brezposelnost, ki so poznani državljanom v večini držav (Ljungqvist in Sargent 2008). Sistem za pozavarovanje za primer brez-

poselnosti bi imel resnično značaj pozavarovanja. Prispevki bi bili določeni glede na trenutni dohodek z določenim pragom, potem ko bi posameznik vplačeval prispevke za pozavarovanje zadostno število mesecev, pa bi pridobil pravico do nadomestila, sorazmernega z višino prej vplačanih prispevkov (Bover, Arellano in Bentolila 2002). V nadaljevanju opisujemo osnovne principe delovanja ter prednosti in slabosti pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU.

2.1 Elementi modelov pozavarovanja za primer brezposelnosti v EU

V tem delu monografije na podlagi raziskav (Beblavý in Maselli 2014; Boeri in Jimeno 2016; Dolls idr. 2014; Dullien 2007; 2013) predstavljamo dozdajšnje modele oz. simulacije. Pri preučevanju smo se usmerili v iskanje odgovorov na naslednji vprašanji:

1. Ali naj pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v celoti nadomesti ali naj le nadgradi obstoječe javne sisteme?
2. Ali naj modeli dopuščajo redistribucijo med državami ali ne?

Nadomestitev ali nadgraditev državnih sistemov

Evropska politika zaposlovanja dopolnjuje, in ne nadomešča državne politike na področju varnosti zaposlitve in zavarovanja za primer brezposelnosti. Boeri in Jimeno (2016) kot rešitev predlagata povečanje usklajenosti glavnih smernic politike zaposlovanja v evropskih institucijah in uvedbo nekaterih programov na evropski ravni. V zvezi s tem predlagata, da evropska politika zaposlovanja dopolnjuje, in ne nadomešča državne politike na področju varnosti zaposlitve in zavarovanja za primer brezposelnosti. To politiko bi bilo treba uvesti na podlagi pozitivnega pogojevanja, ki omogoča različne in učinkovitejše spodbude za državne vlade, da uvedejo nujne strukturne reforme. Take reforme bi državljanom EU omogočale, da bi lahko sami, in ne s posredovanjem vlade, lokalne uprave ali posrednikov spremljali dostop do tovrstnih sistemov z osebno številko evropske socialne varnosti. Tak pristop bi povečal transparentnost in družbeno sprejemljivost omenjenih politik.

Pozavarovanje za primer brezposelnosti za celotno EU bi bilo vključeno v obstoječe državne sisteme zavarovanja za primer brezposelnosti in bi bilo politično sprejemljivo za vse države. Dullien (2007) prikaže, kako močno fiskalna politika deluje kot optimalno stabilizacijsko orodje v Evropski monetarni uniji (EMU) in kako jo je mogoče izboljšati. Ekonometrično je prikazano, da čeprav je v EMU precej samodejnih stabilizatorjev, je diskrecijska fiskalna politika te institucije nevtralizirala na način, ki je pomenil ciklično splošno naravnost fiskalne politike. Kot rešitev avtor predlaga sistem za primer brezposelnosti za celotno EMU, ki bi lahko bil brez težav vključen v obstoječe javne sisteme zavarovanja za primer brezposelnosti in bi bil politično sprejemljiv za vse dr-

žave. Meni, da pozavarovanje za primer brezposelnosti za celotno EU ne sme vplivati na motiviranost pri iskanju zaposlitve in na odločitev o sprejemu zaposlitve (višina nadomestil je postavljena tako, da ne zmanjšuje obstoječih nadomestil v posamezni državi, sicer javnost pozavarovanja za primer brezposelnosti za celotno EU ne bo podprla; ravno tako nadomestila pozavarovanja za primer brezposelnosti ne smejo biti previsoka, saj bi to pomenilo, da bi bili brezposelni pri iskanju zaposlitve manj motivirani). Predlaga tudi, da naj bo PSBEU voden z že obstoječo birokratizacijo in naj je ne širi, saj dodatno, vzporedno vodenje pozavarovanja za primer brezposelnosti ob že obstoječih strukturah zavarovanja za primer brezposelnosti v posameznih državah ni smiselno. Poleg tega se lahko združi z že obstoječimi sistemi zavarovanja za primer brezposelnosti posameznih držav in ravno tako uporablja že uvedeno strukturo zavarovanja za primer brezposelnosti posameznih držav (Beaudry in Pages 2001).

Velika recesija in posledično evropska dolžniška kriza sta oživili razpravo o močnejši fiskalni integraciji v evroobmočju. Dolls idr. (2014) razpravljajo o različnih možnostih, kako bi bilo mogoče oblikovati sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti, kar bi lahko prispevalo k močnejši fiskalni integraciji v evroobmočju. V ta namen predstavljajo tri različice sistemov pozavarovanja za primer brezposelnosti v evroobmočju, in sicer osnovno pozavarovanje za primer brezposelnosti, ki delno nadomešča javne sisteme za pozavarovanje za primer brezposelnosti, program dodatnih nadomestil, ki dopolnjuje javne sisteme za pozavarovanje za primer brezposelnosti, in popolnoma centraliziran sistem. Vse tri možnosti bi vzpostavile delovanje samodejnih stabilizatorjev na ravni evroobmočja, vendar bi povzročile zelo različne posledice za stabilizacijo, porazdelitve in možnosti moralnega tveganja. Osnovni sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti v evroobmočju lahko zagotovi osnovno raven pozavarovanja, tudi če država članica izgubi dostop do zasebnih kapitalskih trgov in njeni državni samodejni stabilizatorji ne delujejo zadovoljivo. Stabilizacijski učinek osnovnega sistema se zmanjšuje, ko se delež dolgotrajno brezposelnih delavcev povečuje. Program dodatnih nadomestil, ki bi bil voden na ravni evroobmočja in bi se pomoč izplačevala zgolj v povezavi z določenimi sprožilci, ne bi zagotavljal stabilizacije v normalnih razmerah, vendar bi lahko povečal učinkovitost državnih sistemov pozavarovanja za primer brezposelnosti v hudih gospodarskih krizah. Popolnoma centraliziran sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti bi privedel do popolne uskladitve pozavarovanja za primer brezposelnosti, tako da bi se razlike med državnimi sistemi pozavarovanja za primer brezposelnosti poenotile (Lello-uch in Sode 2014).

Pri oblikovanju sistema s sprejemljivimi stabilizacijskimi lastnostmi si avtorji pomagajo s strukturo in z izkušnjami sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti, ki ga uporabljajo v ZDA. Ugotavljajo, bi bilo nekatere ele-

Preglednica 2.1 Pregled dozdajšnjih modelov pozavarovanja

Avtorji	Tip modela	Saldo*
Dolls idr. (2014)	Pozavarovanje za primer brezposelnosti	0,000
Dullien (2007)	Osnovno pozavarovanje za primer brezposelnosti	0,000
	Pozavarovanje za primer brezposelnosti z možnostjo podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila; sprožilci so določeni za vsako državo posebej.	0,000
	Zavarovanje za primer brezposelnosti z možnostjo podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila; sprožilec je enoten za vse izbrane države.	0,000
Dullien (2013)	Pozavarovanje za primer brezposelnosti – scenarij A	0,482
	Pozavarovanje za primer brezposelnosti – scenarij B	-0,536
Beblavý in Maselli (2014)	Usklajena nadomestila na ravni EU (brez fiskalnega pravila)	-0,200
Maselli (2014)	Usklajena nadomestila na ravni EU (s fiskalnim pravilom)	-0,050
	Pozavarovanje za primer brezposelnosti (brez fiskalnega pravila)	0,350
	Pozavarovanje za primer brezposelnosti (s fiskalnim pravilom)	0,400

Opombe *V odstotkih BDP.

mente pozavarovanja za primer brezposelnosti v ZDA vredno prevzeti v evropskem pristopu. Za PSBEU je še posebej smiselna zamisel o »podaljšanih nadomestilih« s samodejnimi sprožilci, ki podaljšujejo trajanje prejemanja nadomestila v obdobju gospodarske recesije.

Redistribucija ali brez redistribucije med državami, vpetimi v PSBEU

Dullien (2007) ter Beblavý in Maselli (2014) ne predvidijo prerazporeditve, prispevki so določeni tako, da je saldo pozavarovanja za primer brezposelnosti za vsako posamezno državo dolgoročno enak nič. Boeri in Jimeno (2016), Dolls idr. (2014) ter Dullien (2013) obravnavajo sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti na ravni EU in pri tem dopuščajo možnost prerazporeditev (predvidevajo, da določene države plačujejo drugim, saj je tudi zanje koristno, če pomagajo drugim). Iz pregleda literature je razvidno, da avtorji modele zastavijo tako, da je bil saldo v preučevanem obdobju enak nič oziroma je okvirno znašal $\pm 0,5$ odstotka BDP (preglednica 2.1), saj bi bil PSBEU v drugačnem primeru za določene države politično nesprejemljiv (predvsem za države, ki bi PSBEU uporabljale poredko). Predvsem je treba poudariti prednosti in slabosti obeh alternativ.

V primeru redistribucije je korist največja za države, ki so pogosto upravičene do pomoči PSBEU. Na koncu preučevanega obdobja je lahko saldo nekaterih držav pozitiven, drugih pa negativen. Posledično bi to lahko vodilo v trajno črpanje sredstev držav, katerih saldo je negativen, kar pa verjetno ne bi bilo sprejemljivo za države, ki bi morale zaradi negativnega salda drugih držav v PSEBU vplačevati več prispevkov. V primeru brez redistribucije pa je

stabilizacijska moč PSEBU manjša, saj je saldo vsake države posebej na koncu preučevanega obdobja enak nič. Vsekakor je ta alternativa politično sprejemljivejša, saj vsaka država (z vidika celotnega obdobja) prejme le toliko pomoči, kot vplača prispevkov.

2.2 Struktura in delovanje modelov

V nadaljevanju prikazujemo modele pozavarovanja za primer brezposelnosti. V njem z vidika strukture prikazujemo »knjigovodsko logiko« posameznih modelov in uporabo sprožilcev, ki določajo transferje med EU in posamezno državo. Tako smo preučili naslednje raziskave:

- Dolls idr. (2014),
- Dullien (2007),
- Dullien (2013).

Struktura modelov

Za vse predstavljene raziskave v nadaljevanju je značilen skupen namen, in sicer preučitev možnosti za delovanje skupnega pozavarovanja za primer brezposelnosti na ravni EU kot samodejnega stabilizatorja, povečanje učinkovitosti in ohranjanje ravni potrošnje brezposelnih. Vsem raziskavam je skupno, da avtorji na izviren način določijo prispevno stopnjo in višino ter trajanje nadomestila za brezposelne ter na podlagi lastnih izračunov merijo stabilizacijsko moč kot zmanjšanje inflacijske vrzeli. V raziskavah uporabijo podatke, ki omogočajo izračun stabilizacijske moči posameznega modela: BDP, izdatke pozavarovanja za primer brezposelnosti, porabljene za nadomestila, povprečno plačo pred brezposelnostjo, povprečno plačo (na leto), število registriranih brezposelnih, delež pokritosti, število prejemnikov nadomestil, povprečno mesečno nadomestilo, stopnjo brezposelnosti, povprečno nadomestitveno stopnjo, prejemke pozavarovanja za primer brezposelnosti, zakonsko predpisano prispevno stopnjo za zavarovanje za primer brezposelnosti, skupno maso plač, število zaposlenih, proizvodno vrzel v odstotkih, proizvodno vrzel v evrih. Morebitni proizvod predstavlja merilo ponudbene strani (maksimalen proizvod) pri polni zaposlenosti proizvodnih kapacitet brez inflacijskih pritiskov. Dejanski proizvod je določen s povpraševanjem. Razlika med morebitnim in dejanskim proizvodom je proizvodna vrzel – indikator izkoriščenosti proizvodnih kapacitet.

Dolls idr. (2014)

Dolls idr. (2014) ugotavljajo, da bi se lahko sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti v evroobmočju izvajal z relativno majhnim proračunom in s široko pokritostjo. Za vse države je določena enaka prispevna stopnja, in sicer 1,9 odstotka skupne mase plač. Sistem bi zagotavljal osnovno raven poza-

Preglednica 2.2 Neto transferji sredstev pozavarovanja za primer brezposelnosti (2008–2013)

Država	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Država	2008	2009	2010	2011	2012	2013
EMU	0,1	-0,1	0,0	0,1	0,1	-0,1	Irska	0,0	-0,9	-0,4	-0,2	-0,1	0,0
Avstrija	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3	Italija	0,1	0,0	0,1	0,1	-0,2	-0,2
Belgija	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,0	Luksemburg	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Ciper	0,3	-0,1	0,0	-0,2	-0,8	-1,3	Malta	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
Estonija	0,3	-1,2	-0,5	0,1	0,2	0,3	Nizozemska	0,6	0,5	0,4	0,5	0,4	0,1
Finska	0,2	-0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	Portugalska	0,2	-0,1	0,0	-0,3	-0,5	-0,5
Francija	0,0	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,2	Slovenija	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,1
Nemčija	0,4	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5	Slovaška	0,2	-0,2	-0,2	0,1	0,0	0,0
Grčija	0,2	-0,1	-0,4	-0,9	-1,3	0,9	Španija	-0,5	-1,4	-0,9	-0,9	-1,2	-1,3

Opombe V odstotkih BDP posamezne države; povzeto po Dolls idr. (2014).

varovanja dohodka v smislu nadomestila (50 odstotna nadomestitvena stopnja), najdaljše trajanje nadomestila bi bilo 12 mesecev, sistem pa bi omogočal široko pokritost, saj bi bili vanj vključeni vsi novi brezposelni. V obdobju 2008–2013 bi potrebovali proračun v višini 365 milijard evrov, torej bi povprečna letna nadomestila in prispevki znašali 61 milijard evrov. Analizirani sistem v raziskavi ne vodi v trajno redistribucijo sam po sebi, saj pokriva zgolj zavarovanje kratkoročne brezposelnosti na centralni ravni, simulacije pa kažejo, da bi bili (neto) transferji sredstev iz sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti evroobmočja zaradi precejšnjih razlik v stopnji brezposelnosti v evroobmočju v zadnjih letih neenakomerno porazdeljeni. Največji (neto) plačniki bi bile Avstrija, Nemčija in Nizozemska (z letnimi prispevki do največ 0,6 odstotka BDP za Nizozemsko leta 2008). Največja koristi bi bila za Ciper, Estonijo, Grčijo, Irsko, Portugalsko in zlasti Španijo, kjer bi letna (neto) nadomestila dosegla najvišjo raven v letu 2009 (1,4 odstotka BDP).

V obdobju 2008–2013 bi sistem na ravni evroobmočja obsegal skupni proračun 365 milijard evrov. Povprečna letna nadomestila in prispevki bi znašali 61 milijard evrov. V sistemu bi bil primanjkljaj v letih 2009, 2012 in 2013, presežki pa v letih 2008, 2010 in 2011. Neto transferji sredstev bi bili neenakomerno porazdeljeni zaradi bistvenih razlik med stopnjami brezposelnosti v evroobmočju v obdobju simulacije. Največji neto vplačniki v sistem bi bili v Avstriji, Nemčiji in na Nizozemskem z neto prispevkom v razponu od 0,27 do 0,4 odstotka BDP v Avstriji, od 0,31 do 0,40 odstotka BDP v Nemčiji in od 0,14 do 0,59 odstotka BDP na Nizozemskem. Največji neto prejemniki bi bili Španija, Ciper, Grčija in Irska. Neto nadomestila bi znašala do 1,39 odstotka BDP v Španiji, do 1,3 odstotka BDP na Cipru, do 1,23 odstotka BDP v Grčiji, do 0,9 odstotka BDP na Irskem (preglednici 2.2 in 2.3).

Dullien (2007)

Dullien (2007) meni, da je treba preprečiti dolgoročno črpanje posamezne države iz pozavarovanja za primer brezposelnosti, zato pri pozavarovanju ne predvidi redistribucije. V svoji raziskavi prikaže simulacije za EU (deset izbra-

Preglednica 2.3 Denarni tok pozavarovanja za primer brezposelnosti (2008–2013)

Država	2008				2009				2010			
	(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	(2)	(3)	(4)
EMU	45,70	59,45	13,75	0,1	67,88	59,33	-8,55	-0,1	58,50	60,21	1,72	0,0
Avstrija	0,84	1,98	1,14	0,4	1,28	2,01	0,73	0,3	1,00	2,04	1,05	0,4
Belgija	1,39	2,12	0,72	0,2	1,80	2,13	0,32	0,1	1,70	2,15	0,44	0,1
Ciper	0,06	0,11	0,05	0,3	0,12	0,11	-0,01	-0,1	0,11	0,11	0,00	0,0
Estonija	0,06	0,11	0,04	0,3	0,26	0,09	-0,16	-1,2	0,17	0,09	-0,08	-0,5
Finska	1,02	1,39	0,37	0,2	1,52	1,39	-0,13	-0,1	1,30	1,41	0,11	0,1
Francija	8,49	8,78	0,30	0,0	12,59	8,79	-3,80	-0,2	10,79	8,99	-1,80	-0,1
Nemčija	11,33	20,87	9,54	0,4	13,48	20,87	7,39	0,3	11,97	21,53	9,56	0,4
Grčija	0,92	1,40	0,48	0,2	1,65	1,42	-0,22	-0,1	2,19	1,34	-0,85	-0,4
Irska	1,01	0,92	-0,09	0,0	2,30	0,86	-1,45	-0,9	1,40	0,81	-0,59	-0,4
Italija	6,18	8,35	2,16	0,1	7,72	8,40	0,68	0,0	7,44	8,57	1,13	0,1
Luksemburg	0,06	0,13	0,07	0,2	0,11	0,13	0,02	0,1	0,10	0,14	0,04	0,1
Malta	0,02	0,04	0,02	0,3	0,03	0,04	0,01	0,2	0,02	0,04	0,02	0,3
Nizozemska	1,31	4,81	3,50	0,6	2,07	4,90	2,83	0,5	2,42	4,93	2,51	0,4
Portugalska	0,68	1,06	0,37	0,2	1,22	1,07	-0,15	-0,1	1,13	1,07	-0,06	0,0
Slovenija	0,08	0,19	0,10	0,3	0,18	0,19	0,01	0,0	0,19	0,19	0,00	0,0
Slovaška	0,13	0,25	0,11	0,2	0,35	0,25	-0,11	-0,2	0,35	0,25	-0,10	-0,2
Španija	12,09	6,94	-5,15	-0,5	21,19	6,68	-14,51	-1,4	16,20	6,54	-9,66	-0,9
Država	2011				2012				2013			
	(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	(2)	(3)	(4)	(1)	(2)	(3)	(4)
EMU	55,38	61,58	6,20	0,1	66,80	62,08	-4,72	0,1	70,67	62,28	-8,39	-0,1
Avstrija	0,97	2,10	1,13	0,4	1,06	2,15	1,09	0,4	1,25	2,19	0,94	0,3
Belgija	1,47	2,24	0,77	0,2	1,82	2,31	0,49	0,1	2,30	2,34	0,04	0,0
Ciper	0,15	0,11	-0,04	-0,2	0,25	0,11	-0,04	-0,8	0,25	0,11	-0,14	-1,3
Estonija	0,08	0,10	0,02	0,1	0,07	0,11	0,03	0,2	0,07	0,12	0,05	0,3
Finska	1,27	1,47	0,20	0,1	1,32	1,52	0,19	0,1	1,42	1,55	0,13	0,1
Francija	10,53	9,23	-1,30	-0,1	12,26	9,37	-2,89	-0,1	13,29	9,42	-3,86	-0,2
Nemčija	10,25	22,45	12,19	0,5	10,13	23,16	13,03	0,5	10,77	23,58	12,81	0,5
Grčija	3,05	1,22	-1,83	-0,9	3,53	1,07	-2,45	-1,3	2,65	0,96	-1,68	0,9
Irska	1,09	0,80	-0,29	-0,2	0,95	0,80	-0,15	-0,1	0,89	0,81	-0,07	0,0
Italija	6,41	8,68	2,28	0,1	11,17	8,55	-2,62	-0,2	11,91	8,49	-3,42	-0,2
Luksemburg	0,10	0,14	0,04	0,1	0,11	0,14	0,03	0,1	0,12	0,14	0,02	0,1
Malta	0,02	0,04	0,02	0,3	0,02	0,04	0,02	0,3	0,02	0,05	0,02	0,3
Nizozemska	2,05	5,01	2,96	0,5	2,76	5,06	2,30	0,4	4,10	4,96	0,86	0,1
Portugalska	1,48	1,04	-0,44	-0,3	1,86	1,99	-0,88	-0,5	1,86	0,99	-0,87	-0,5
Slovenija	0,19	0,19	0,00	0,0	0,18	0,19	0,01	0,0	0,23	0,19	-0,04	-0,1
Slovaška	0,22	0,26	0,04	0,1	0,24	0,26	0,02	0,0	0,26	0,27	0,01	0,0
Španija	16,05	6,50	-9,55	-0,9	19,05	6,23	-12,81	-1,2	19,24	6,14	13,10	-1,3

Opombe Naslovi stolpcev: (1) nadomestila (v mrd. €), (2) prispevki (v mrd. €), (3) saldo (v mrd. €), (4) saldo (v odstotkih BDP). Povzeto po Dolls idr. (2014).

nih držav) v obdobju 1999–2005 za tri različne modele. Vsem trem scenarijem je skupno naslednje: (i) višina nadomestila pozavarovanja za primer brezposelnosti je 50 odstotkov povprečne plače v posamezni državi in (ii) do nadomestila pozavarovanja za primer brezposelnosti so upravičene brezposelne osebe, ki so v zadnjih 24 mesecih bile zaposlene vsaj 12 mesecev. Dullien ohranja obstoječa zavarovanja za primer brezposelnosti in jih nadgradi s pozavarovanjem za primer brezposelnosti, ki bi se v primeru dolgotrajne in močne recesije na podlagi sprožilcev aktiviralo in bi začasno podaljšalo dobo preje-

Preglednica 2.4 Osnovno pozavarovanje za primer brezposelnosti

Postavka	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<i>Izplačila nadomestila</i>							
Število kratkoročno brezposelnih (v 1000)	8.049	7.216	6.727	7.849	8.454	8.661	8.140
Predpost. število kratkoročno brezpos. (v 1000)	4.025	3.608	3.363	3.925	4.227	4.331	4.070
Nominalna plača na zaposlenega (v 1000 €/leto)	31,50	32,4	33,3	34,2	35,1	36	36,7
Predpostavljena višina nadomestila (v 1000 €/leto)	12,6	12,9	13,3	13,7	14,1	14,4	14,7
Skupaj izplačila nadomestil (mio. €)	50.727	46.714	44.733	53.643	59.394	62.394	59.760
<i>Prispevki (1,75% mase plač)</i>							
Število zaposlenih (v 1000)	107.817	110.687	112.459	113.506	114.307	115.079	116.155
Predpost. povprečna davčna osnova (v 1000 €)	25,2	25,9	26,6	27,3	28,1	28,8	29,4
Skupaj prispevki (v mio. €)	47.442	50.035	52.218	54.162	56.077	57.885	59.546
Saldo (v mio. €)	-3.284	3.320	7.485	519	-3.318	-4.508	-214

Opombe Povzete po Dullien (2007).

manja nadomestila. Določitve so na ravni EU, izpostaviti pa velja predvsem dvoje: (i) veliko povečanje brezposelnosti v celotni EU ali (ii) veliko povečanje brezposelnosti v posamezni državi glede na stopnjo brezposelnosti v EU.

Osnovno pozavarovanje za primer brezposelnosti. Pri osnovnem pozavarovanju za primer brezposelnosti ni podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila (angl. *Extended Benefits* – EB). Finančni obseg je 54 milijard evrov na leto (skupno 377 milijard evrov), kar pomeni 1,75 odstotka mase plač. To predstavlja okvirno 0,75 odstotka BDP (deset izbranih držav v obdobju 1999–2005). Za vzpostavitev osnovnega pozavarovanja za primer brezposelnosti Dullien (2007) predpostavi, da je (i) povprečna davčna osnova 80 odstotkov najvišje davčne osnove (najvišja davčna osnova je enaka povprečni nominalni plači) ter (ii) število kratkoročno brezposelnih, upravičenih do prejemanja nadomestila, 50 odstotkov vseh kratkoročno brezposelnih. Sklad pozavarovanja za primer brezposelnosti bi v obdobju 2000–2002 prejel več prispevkov, kot izplačal nadomestil, v preostalih letih pa je nasprotno. Končni saldo obdobja je o (preglednica 2.4).

Zavarovanje za primer brezposelnosti z možnostjo podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila (sprožilci, določeni za vsako državo posebej). Značilnosti drugega modela so enake kot pri osnovnem pozavarovanju z dodatkom podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila. Sprožilec se aktivira, ko se v posamezni državi stopnja brezposelnosti poveča za 0,5 odstotne točke glede na povprečje zadnjih treh let (preglednica 2.5; aktivira se, kjer je označeno polkrepko). V tem primeru se obdobje prejemanja nadomestila podvoji. Ravno tako je treba tudi v tem primeru opredeliti predpostavke. Dullien predpostavlja, da je število kratkoročno brezposelnih, ki so upravičeni do prejemanja dodatnega nadomestila, 75 odstotkov vseh kratkoročno brezposelnih.

Finančni obseg v tem primeru je 60 milijard evrov letno (skupno 402 milijardi evrov), kar pomeni 2,02 odstotka mase plač. To predstavlja okvirno 0,85 odstotka BDP (deset izbranih držav v obdobju 1999–2005). Majhna sprememba v simulaciji močno poveča moč pozavarovanja za primer brezposel-

Preglednica 2.5 Stopnja brezposelnosti (1998–2005; v odstotkih)

Država	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Evroobmočje	7,7	6,9	6,1	5,6	6,5	6,9	7,0	6,5
Avstrija	5,1	4,5	4,5	3,9	5,2	4,7	4,5	4,7
Belgija	5,1	4,8	4,1	4,0	4,9	5,9	5,6	5,8
Finska	11,3	10,7	10,2	9,3	9,9	10,2	9,7	7,1
Francija	8,4	8,1	6,9	6,4	6,6	6,6	7,3	6,5
Irska	5,6	4,5	3,7	3,2	4,2	4,2	4,1	3,9
Italija	8,7	7,7	7,3	5,9	6,3	5,9	5,6	5,3
Nemčija	6,1	5,4	4,8	4,8	5,6	6,6	6,7	7,0
Portugalska	4,3	4,6	3,5	3,8	4,6	7,0	6,2	6,6
Španija	14,2	12,2	11,4	8,9	10,3	10,7	10,2	8,1

Opombe Obdobje aktivacije sprožilca je označeno polkrepko. Povzeto po Dullien (2007).

Preglednica 2.6 Pozavarovanje za primer brezposelnosti z možnostjo podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila, različni sprožilci

Postavka	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<i>Izplačila nadomestila</i>							
Standardna nadomestila (v mio. €)	47.986	45.247	42.159	49.399	54.643	56.997	55.226
Dodatna nadomestila (v mio. €)	0	0	0	10.015	11.304	18.520	11.305
<i>Skupaj izplačila nadomestil (mio. €)</i>	<i>47.986</i>	<i>45.247</i>	<i>42.159</i>	<i>59.415</i>	<i>65.947</i>	<i>75.517</i>	<i>66.531</i>
<i>Prispevki (1,9% mase plač)</i>							
Skupaj prispevki (v mio. €)	50.890	53.642	55.845	57.760	59.730	61.597	63.338
Saldo (v mio. €)	2.904	8.395	13.686	-1.655	-6.217	-13.920	-3.193

Opombe Povzeto po Dullien (2007).

nosti kot samodejnega stabilizatorja. Najbolj prizadete države največ pridobijo, saj bi se obdobje prejemanje nadomestila podaljšalo med letoma 2002 in 2005. Glede na prejšnji scenarij bi bilo izplačanih dodatnih 35 milijard evrov nadomestil (preglednica 2.6).

Zavarovanje za primer brezposelnosti z možnostjo podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila (enoten sprožilec za vse izbrane države). Velja enako kot v drugem scenariju, le da je sprožilec določen in enoten na ravni EU (desetih izbranih držav). Sprožilec se aktivira, ko se povprečna stopnja brezposelnosti v EU poveča za 0,5 odstotne točke glede na povprečje zadnjih treh let. Aktiviral bi se v letih 2003 in 2004. Tudi v tem primeru je treba opredeliti predpostavke. Dullien tudi v tem primeru predpostavi, da je število kratkoročno brezposelnih, ki so upravičeni do prejemanja dodatnega nadomestila, 75 odstotkov vseh kratkoročno brezposelnih. Finančni obseg je v tem primeru zelo podoben prejšnjemu scenariju in znaša 62,6 milijarde evrov na leto (skupno 438 milijard evrov), kar pomeni 2,04 odstotka mase plač. To predstavlja okvirno 0,87 odstotka BDP (deset izbranih držav v obdobju 1999–2005). Glede na prvi scenarij bi bilo izplačanih dodatnih 61 milijard evrov (preglednica 2.7).

Dullien (2013)

Dullien (2013) predstavi možno pozavarovanje za primer brezposelnosti, pri katerem v primerjavi s predhodno raziskavo (Dullien 2007) predvidi možnost

Preglednica 2.7 Pozavarovanje za primer brezposelnosti z možnostjo podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila, enotni sprožilci

Postavka	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<i>Izplačila nadomestila</i>							
Število kratkoročno brezposelnih (v 1000)	8.049	7.216	6.727	7.849	8.454	8.661	8.140
Predpost. število kratkoročno brezpos. (v 1000)	4.025	3.608	3.363	3.925	4.227	4.331	4.070
Nominalna plača na zaposlenega (v 1000 €/leto)	32	32	33	34	35	36	37
Predpostavljena višina nadomestila (v 1000 €/leto)	13	13	13	14	14	14	15
Standardna nadomestila (v mio. €)	50.727	46.714	44.733	53.643	59.394	62.394	59.760
Dodatna nadomestila (v mio. €)	0	0	0	0	27.322	28.499	0
Skupaj izplačila nadomestil (mio. €)	50.727	46.714	44.733	53.643	89.091	93.591	59.760
<i>Prispevki (2,04% mase plač)</i>							
Število zaposlenih (v 1000)	107.817	110.687	112.459	113.506	114.307	115.079	116.155
Predpost. povprečna davčna osnova (v 1000 €)	25	26	27	27	28	29	29
Skupaj prispevki (v mio. €)	55.500	58.532	61.086	63.361	65.601	67.717	69.659
Saldo (v mio. €)	4.773	11.818	16.354	9.718	-23.491	-25.874	9.899

Opombe Povzeto po Dullien (2007).

redistribucije sredstev med državami. Neto transferje in stabilizacijske lastnosti pozavarovanja za primer brezposelnosti v EMU analizira z upoštevanjem naslednjih predpostavk: (i) zavarovani so vsi zaposleni v EMU; del njihovih dohodkov prispevajo do določenega praga, ki je povezan s povprečnimi dohodki v posamezni državi; (ii) povprečni zavarovani dohodek znaša 80 odstotkov povprečnega dohodka v posamezni državi; (iii) nadomestilo znaša 50 odstotkov zavarovanega dohodka; (iv) v celotnem ciklu prispevki v sistem zadostujejo za vsa izplačila; (v) pozavarovanje za primer brezposelnosti lahko ustvari rezerve in si izposoja sredstva na kapitalskem trgu in (vi) nadomestilo za brezposelnost se izplačuje 12 mesecev.

Dullien (2013) v svoji raziskavi prikaže simulacije za EU (12 izbranih držav) v obdobju 1995–2011 za dva različna scenarija. Glavna razlika med scenarijem A in B je število prejemnikov pomoči (upravičenci).

Model/scenarij A. Do prejemanja nadomestila iz pozavarovanja za primer brezposelnosti so upravičeni vsi kratkoročno brezposelni v zadnjih 12 mesecih ter trije odstotki vseh brezposelnih. Finančni obseg je 868 milijard evrov, kar pomeni 1,66 odstotka mase plač 12 izbranih držav. Višina izplačanih nadomestil je 863,7 milijarde evrov, kar pomeni, da je saldo celotnega obdobja 4,2 milijarde evrov (preglednica 2.8).

V preglednici 2.10 prikazujemo neto denarni tok v EMU pozavarovanja za primer brezposelnosti v obdobju 1995–2011 (v odstotkih BDP posamezne države); negativne številke predstavljajo prejeta pomoč.

Model/scenarij B. Do prejemanja nadomestila iz pozavarovanja za primer brezposelnosti so upravičeni vsi kratkoročno brezposelni v zadnjih 12 mesecih ter 20 odstotkov preostalih kratkoročno brezposelnih. Finančni obseg je v tem primeru 341,7 milijarde evrov, kar pomeni 0,65 odstotka mase plač 12 izbranih držav. Višina izplačanih nadomestil je 346,3 milijarde evrov, kar po-

Preglednica 2.8 Scenarij A

Leto	Izplačila nadomestila			Prispevki*		Saldo**
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1995	5,94	3,41	38,0	102,7	37,50	-0,6
1996	6,36	3,60	41,1	103,4	38,60	-2,4
1997	6,28	3,27	38,0	104,7	39,80	1,8
1998	6,17	3,30	38,5	106,9	41,10	2,7
1999	5,84	3,41	40,8	109,5	43,50	2,7
2000	5,21	3,37	41,4	112,4	45,80	4,4
2001	4,72	3,45	43,4	114,2	47,80	4,4
2002	5,56	4,17	53,4	115,5	49,60	-3,8
2003	5,90	3,91	51,5	116,3	51,30	-0,3
2004	6,07	3,77	51,4	117,1	52,70	1,3
2005	5,79	3,65	50,4	118,4	54,40	4,0
2006	5,29	3,61	51,2	120,4	56,60	5,5
2007	4,90	3,72	53,8	122,7	59,20	5,4
2008	5,48	4,43	65,2	123,9	61,70	-3,6
2009	7,60	5,85	88,0	121,8	61,80	-26,3
2010	7,17	3,75	58,1	121,3	62,50	4,4
2011	6,76	3,82	59,5	121,6	64,10	4,6

Opombe Naslovi stolpcev: (1) število kratkoročno brezposelnih (v mio.), (2) predpostavljeno število kratkoročno brezposelnih (v mio.), (3) skupaj izplačila nadomestil (mrd. €), (4) število zaposlenih (v mio.), (5) skupaj prispevki (v mrđ. €). * 0,65% mase plač; ** v mrđ. €.

Preglednica 2.9 Scenarij B

Leto	Izplačila nadomestila			Prispevki*		Saldo**
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	
1995	5,94	1,61	17,2	102,7	14,8	-2,5
1996	6,36	1,72	19,0	103,4	15,2	-3,8
1997	6,28	1,44	16,0	104,7	15,7	-0,4
1998	6,17	1,38	15,1	106,9	16,2	1,1
1999	5,84	1,40	16,3	109,5	17,1	0,9
2000	5,21	1,21	14,5	112,4	18,0	3,5
2001	4,72	1,13	13,7	114,2	18,8	5,1
2002	5,56	1,71	21,3	115,5	19,5	-1,8
2003	5,90	1,57	20,1	116,3	20,2	0,1
2004	6,07	1,48	19,8	117,1	20,8	1,0
2005	5,79	1,35	18,2	118,4	21,4	3,2
2006	5,29	1,20	16,6	120,4	22,3	5,7
2007	4,90	1,13	15,9	122,7	23,3	7,4
2008	5,48	1,73	24,4	123,9	24,3	-0,1
2009	7,60	3,33	48,9	121,8	24,3	-24,6
2010	7,17	1,68	25,1	121,3	24,6	-0,5
2011	6,76	1,66	24,2	121,6	25,2	1,0

meni, da je saldo celotnega obdobja negativen (-4,7 milijarde evrov) (preglednica 2.9).

V preglednici 2.11 predstavljamo neto denarni tok v EMU pozavarovanja za primer brezposelnosti v obdobju 1995–2011 (v odstotkih BDP posamezne države); negativne številke predstavljajo prejeto pomoč.

Uporaba sprožilcev, ki določajo transferje med EU in posamezno državo

V primeru dolgotrajne in močne recesije bi se aktivirali sprožilci, ki bi začasno podaljšali dobo prejemanja nadomestila. Še posebej smiselna je zamisel o »podaljšanih nadomestilih« s samodejnimi sprožilci, ki podaljšujejo obdobje prejemanja nadomestila med gospodarsko recesijo. Iz evropske perspektive, katere cilj je visoka stopnja stabilizacije, je treba te sprožilce nastaviti veliko dušneje, kot so trenutno nastavljeni v ZDA. Poleg tega tradicija »izrednih nadomestil« (začasno podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila z odredbo) omogoča diskrecijsko fiskalno politiko, ki je zelo učinkovita, saj je namenjena tistim z visoko nagnjenostjo k potrošnji in jo je mogoče uvesti praktično čez noč. Dullien (2007) predstavlja dve opciji določanja sprožilcev, ki sta določeni na ravni EU: (i) veliko povečanje brezposelnosti v celotni EU ali (ii) veliko povečanje brezposelnosti v posamezni državi glede na stopnjo brezposelnosti v EU. Program dodatnih nadomestil, ki bi se vodil na ravni evroobmočja in bi izplačeval pomoč zgolj v povezavi z določenimi sprožilci, ne bi zagotavljal stabilizacije v normalnih razmerah, bi pa lahko povečal učinkovitost državnih sistemov pozavarovanja za primer brezposelnosti v hudih gospodarskih krizah.

Preglednica 2.10 Neto denarni tok (v odstotkih BDP posamezne države), scenarij A

Država	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Avstrija	-0,75	-0,10	0,08	-0,07	0,08	0,06	0,08	-0,23	0,08	0,07	0,05	0,07	0,07	0,07	-0,15	0,08	0,07
Belgija	0,07	-0,01	0,07	0,06	0,05	0,07	0,03	-0,05	-0,13	0,07	-0,03	0,06	0,07	0,07	-0,12	0,06	0,07
Finska	-1,86	-0,13	-0,10	0,06	0,06	0,06	0,06	-0,08	0,00	0,06	0,06	0,06	0,06	0,06	-0,31	0,07	0,06
Francija	0,07	-0,12	0,07	0,07	-0,02	0,07	0,07	0,01	0,07	-0,01	0,07	0,07	0,07	0,07	-0,25	0,07	0,07
Grčija					-0,06	0,04	0,04	0,03	0,05	-0,08	0,05	0,04	0,05	0,05	-0,29	-0,23	-0,39
Irski	0,06	0,02	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	-0,06	0,05	0,04	0,02	0,05	0,02	-0,15	-1,06	0,06	0,06
Italija	0,04	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	0,05	-0,02	0,05	0,05	0,05	0,06	0,06	-0,04	-0,10	0,06	0,06
Luksemburg	0,05	0,00	0,05	0,04	0,04	0,03	0,04	-0,07	-0,04	-0,12	0,04	-0,01	0,03	0,01	-0,09	0,04	-0,05
Nemčija	0,07	-0,03	0,00	0,07	0,07	0,07	0,06	-0,07	-0,05	0,02	0,03	0,06	0,06	0,06	-0,07	0,07	0,07
Nizozemska	-0,06	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	0,08	-0,10	-0,11	0,08	0,08	0,08	0,08	-0,14	-0,09	0,08
Portugalska	0,06	0,06	0,06	0,06	0,02	0,06	0,04	-0,07	-0,25	0,06	-0,01	0,06	-0,03	0,06	-0,25	0,07	-0,29
Španija	0,07	-0,14	0,07	0,01	0,07	0,07	0,07	-0,23	-0,03	0,05	0,07	0,07	0,05	-0,63	-1,28	0,07	0,06

Opombe: Povzeto Dullien (2013).

Preglednica 2.11 Neto denarni tok (v odstotkih BDP posamezne države), scenarij B

Država	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Avstrija	-0,51	-0,02	0,11	-0,02	0,10	0,11	0,13	-0,15	0,09	0,12	0,10	0,13	0,13	0,15	-0,06	0,12	0,14
Belgija	0,10	0,06	0,12	0,12	0,11	0,13	0,12	0,03	-0,07	0,09	0,00	0,09	0,09	0,11	-0,08	0,07	0,07
Finska	-1,66	-0,31	-0,30	-0,16	-0,14	-0,11	-0,09	-0,20	-0,15	-0,1	-0,08	0,02	0,04	0,06	-0,30	0,00	0,02
Francija	-0,03	-0,17	-0,02	0,00	-0,08	0,01	0,06	0,02	0,07	-0,01	0,06	0,09	0,09	0,11	-0,21	0,05	0,07
Grčija					-0,13	-0,05	-0,03	-0,03	-0,02	-0,11	0,00	0,00	0,02	0,03	-0,30	-0,32	-0,55
Irski	0,01	0,01	0,05	0,07	0,08	0,10	0,12	0,01	0,10	0,10	0,09	0,12	0,10	-0,07	-1,03	-0,14	-0,08
Italija	-0,03	-0,01	0,00	0,00	0,01	0,03	0,04	0,01	0,07	0,07	0,08	0,08	0,10	0,01	-0,07	0,06	0,06
Luksemburg	0,19	0,08	0,12	0,18	0,12	0,11	0,13	0,03	0,04	-0,06	0,06	0,04	0,07	0,05	-0,05	0,05	-0,01
Nemčija	0,09	0,01	0,01	0,07	0,09	0,11	0,12	-0,02	-0,02	0,02	0,02	0,05	0,08	0,11	-0,01	0,10	0,12
Nizozemska	0,03	0,14	0,17	0,18	0,22	0,23	0,23	0,23	0,05	0,01	0,15	0,17	0,20	0,22	0,02	0,02	0,16
Portugalska	0,10	0,11	0,12	0,14	0,11	0,14	0,13	0,03	-0,18	0,07	0,02	0,09	0,00	0,08	-0,23	0,02	-0,33
Španija	-0,33	-0,44	-0,25	-0,26	-0,18	-0,12	-0,10	-0,32	-0,16	-0,09	-0,06	-0,01	0,00	-0,68	-1,51	-0,43	-0,39

Opombe: Povzeto Dullien (2013).

2.3 Stabilizacijska moč in učinkovitost modelov

V prejšnjih razdelkih predstavljamo osnovne principe delovanja, strukturo in učinke modelov ter sprožilce, v nadaljevanju pa stabilizacijsko moč in učinkovitost pozavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti.

Stabilizacijska moč

Pozitivni vpliv sistema se med državami močno razlikuje, vpliv stabilizacije je v mnogih državah precejšen. Zaradi številnih resnih recesij v relativno velikem številu držav je stabilizacija še toliko očitnejša.

Dullien (2013) ugotavlja, da so v obstoječi literaturi ugotovitve o morebitnih stabilizacijskih učinkih pozavarovanja za primer brezposelnosti v ZDA zelo sporne. Večina raziskav je bila izvedena za zvezni državni sistem za pozavarovanje za primer brezposelnosti v ZDA, vendar so po ugotovitvah med seboj različne. Medtem ko nekateri avtorji, kot so von Hagen (1992) in Asdrubali, Sorensen in Yosha (1996), trdijo, da je učinek stabilizacije zelo majhen, druge simulacijske študije pokažejo veliko večji učinek, npr. Chimerine, Black in Coffey (1999) splošni stabilizacijski učinek pozavarovanja za primer brezposelnosti v ZDA ocenjujejo med 15 in 20 odstotki začetnega znižanja BDP, Vroman (2010) pa ugotavlja, da je stabilizacijski učinek skoraj 30 odstotkov, od katerih – odvisno od merilnih metod – jih lahko do polovice pripišemo federacijskemu sistemu podaljšanja prejemanja nadomestil in nujnih nadomestil za primer brezposelnosti, preostalo pa zavarovanju za primer brezposelnosti na ravni zveznih držav.

V raziskavah je uporabljena različna metodologija, zato niso povsem primerljive. Tri glavne razlike lahko pojasnijo velike razlike pri ocenjevanju vpliva stabilizacije: von Hagen (1992) in Asdrubali, Sorensen in Yosha (1996) so preučili stabilizacijski učinek v celotnem poslovnem ciklu in tako analizirajo povprečno stabilizacijo, medtem ko se Chimerine, Black in Coffey (1999) in Vroman (2010) osredinjajo na vpliv v obdobju recesije, kar je mogoče razumeti kot analizo stabilizacije v obdobju, ko je ta najnujnejša. Ker se brezposelnost običajno zelo poveča v obdobjih recesije in je posledično zgolj v takih obdobjih mogoče zaznati večja izplačila iz sistema za pozavarovanje za primer brezposelnosti, je logično, da bo analiza stabilizacije v obdobju recesije pokazala večji učinek kot analiza povprečne stabilizacije (Dullien 2013).

Dolls idr. (2014) količinsko opredeljujejo morebitne učinke sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti v evroobmočju na BDP. Sledijo Congressional Budget Office (2012) in prevzemajo vrsto ocen, kako bi dodatno porabljeni evro za nadomestila za brezposelnost vplival na BDP. Za ta fiskalni multiplikator predpostavljamo, da je v območju med 0,5 in 1,5, kar je tudi v skladu z dokazi v raziskavi (Ramey 2011). Učinke sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti v evroobmočju na BDP prikazujejo pod predpostavko, da bi bili javni sistemi za pozavarovanje za primer brezposelnosti pred krizo

Preglednica 2.12 Morebitni učinki sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti v evroobmočju na BDP (v odstotkih BDP posamezne države)

Država	2009			2010			2011		
	0,5	1,0	1,5	0,5	1,0	1,5	0,5	1,0	1,5
EMU	0,10	0,10	0,20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Avstrija	0,00	0,10	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Belgija	0,00	0,10	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Estonija	0,60	1,30	1,90	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Finska	0,10	0,10	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Francija	0,00	0,10	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nemčija	0,00	0,10	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Grčija	0,10	0,30	0,40	0,08	0,16	0,24	0,13	0,26	0,39
Irska	0,30	0,50	0,80	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Italija	0,00	0,10	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Luksemburg	0,00	0,00	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nizozemska	0,00	0,10	0,10	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Portugalska	0,10	0,20	0,30	0,00	0,00	0,00	0,05	0,11	0,16
Slovenija	0,10	0,20	0,40	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Španija	0,20	0,40	0,60	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Država	2009			2010		
	0,5	1,0	1,5	0,5	1,0	1,5
EMU	0,03	0,06	0,08	0,00	0,00	0,00
Avstrija	0,01	0,02	0,03	0,01	0,02	0,03
Belgija	0,03	0,06	0,09	0,02	0,04	0,07
Estonija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Finska	0,01	0,03	0,04	0,01	0,02	0,03
Francija	0,02	0,04	0,06	0,00	0,00	0,00
Nemčija	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01	0,01
Grčija	0,02	0,04	0,06	0,00	0,00	0,00
Irska	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Italija	0,14	0,28	0,42	0,01	0,02	0,04
Luksemburg	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Nizozemska	0,03	0,06	0,08	0,04	0,08	0,12
Portugalska	0,04	0,09	0,13	0,00	0,00	0,00
Slovenija	0,00	0,00	0,00	0,05	0,11	0,16
Španija	0,03	0,06	0,09	0,00	0,00	0,00

Opombe Povzeto po Dolls idr. (2014).

nadomeščeni z notnim sistemom pozavarovanja za primer brezposelnosti evroobmočja (preglednica 2.12). Z drugimi besedami, primerjajo stabilizacijske učinke notnega sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti evroobmočja z državnimi sistemi za zavarovanje za primer brezposelnosti pred krizo (upoštevajo tudi spremembe politik, uvedenih med krizo). Rezultati kažejo, da bi bili učinki na rast v evroobmočju zmerni in bi BDP povečali za do 0,2 odstotka v letu 2009 in do 0,08 odstotka v letu 2012. V vseh drugih letih sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti v evroobmočju ne bi povzročal dodatnih učinkov rasti na ravni EMU. Rezultati na ravneh držav se razlikujejo.

Dullien (2007) stabilizacijsko moč izračuna kot spremembo proizvodne vrzeli (preglednica 2.13). Stolpec (1) prikazuje spremembo proizvodne vrzeli v navedenem obdobju v odstotkih BDP, stolpci (2), (3) in (4) spremembo salda pozavarovanja za primer brezposelnosti v odstotkih BDP za posamezne sce-

Preglednica 2.13 Stabilizacijska moč kot sprememba proizvodne vrzeli

Država	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Evroobmočje	-3,5 (2000–2005)	-0,17 (2001–2004)		-0,56 (2001–2004)	4,9		16,0
Avstrija	-3,5 (2000–2005)	-0,16 (2001–2002)	-0,47 (2001–2002)	-0,37 (2001–2003)	4,6	13,4	10,6
Belgija	-3,3 (2000–2005)	-0,23 (2001–2003)	-0,56 (2001–2003)	-0,56 (2001–2003)	7,0	17,0	17,0
Finska	-4,3 (2000–2004)	-0,1 (2000–2001)	-0,11 (2000–2001)	-0,56 (2000–2003)	2,3	2,6	13,0
Francija	-3,2 (2000–2005)	-0,11 (2001–2004)	-0,53 (2001–2004)	-0,53 (2001–2004)	3,4	16,6	16,6
Italija	-3,5 (2001–2005)	-0,04 (2001–2002)	-0,04 (2001–2002)	-0,25 (2001–2003)	1,1	1,1	7,1
Nemčija	-4 (2000–2005)	-0,32 (2001–2005)	-0,8 (2001–2005)	-0,73 (2001–2004)	8,0	20,0	18,3
Nizozemska	-5,6 (2000–2005)						
Portugalska	-5,7 (2000–2006)	-0,37 (2000–2003)	-0,66 (2000–2005)	-0,73 (2000–2003)	6,5	11,6	12,8
Španija	-2 (2000–2005)	-0,21 (2001–2003)	-0,22 (2001–2003)	-0,83 (2001–2003)	10,5	11,0	41,5

Opombe Column headings are as follows: (1) sprememba proizvodne vrzeli v odstotkih BDP (obdobje); (2–4) sprememba salda zavarovanja za brezposelnost v odstotkih BDP (obdobje); (2) osnovno EUI, (3) EUI z možnostjo podaljšanja obdobja prejetja nadomestila, sprožilci so določeni za vsako državo posebej, (4) EUI z možnostjo podaljšanja obdobja prejetja nadomestila, sprožilec je enoten za vse izbrane države; (5–7) zmanjšanje proizvodne vrzeli v odstotkih: (5) osnovno EUI, (6) EUI z možnostjo podaljšanja obdobja prejetja nadomestila, sprožilci so določeni za vsako državo posebej, (7) EUI z možnostjo podaljšanja obdobja prejetja nadomestila, sprožilec je enoten za vse izbrane države. Povzeto po Dullien (2007).

narije, stolpci (5), (6) in (7) pa zmanjšanje proizvodne vrzeli ob obstoju pozavarovanja za primer brezposelnosti za posamezni scenarij. Delovanje pozavarovanja za primer brezposelnosti kot samodejnega stabilizatorja v primeru osnovnega scenarija bi v izbranih desetih državah v izbranem obdobju zmanjšalo proizvodno vrzel za pet odstotkov. V drugem scenariju ni mogoče izračunati skupnega zmanjšanja proizvodne vrzeli v izbranem obdobju za izbranih deset držav, saj manjkajo podatki za Nizozemsko. Kljub temu lahko ugotovimo, da bi npr. Nemčija inflacijsko vrzel zmanjšala za 20 odstotkov, za več kot 15 odstotkov pa Belgija in Francija. V tretjem scenariju bi se proizvodna vrzel v izbranem obdobju za izbranih deset držav v povprečju zmanjšala za 16 odstotkov (to je okvirno 70 odstotkov več kot pozavarovanje za primer brezposelnosti v ZDA v enakem obdobju). Španija bi proizvodno vrzel zmanjšala za 40 odstotkov, Nemčija, Belgija in Francija pa za več kot 15 odstotkov.

V svoji drugi raziskavi je Dullien (2013) določil makroekonomski multiplikator izplačanih nadomestil za brezposelnost iz evropskega sistema. Njegovo vrednost je določil na 1, na splošno je mogoče pričakovati višji multiplikator od plačil za pozavarovanje za primer brezposelnosti, kot sta dokumentirala Congressional Budget Office (2012) in Zandi (2008), in se lahko kaže tudi v Mednarodnem monetarnem skladu v večdržavnem makroekonomskem modelu (Freedman idr. 2009). Vendar pa bi za evropski sistem predlagani multi-

Preglednica 2.14

Stabilizacijska moč kot sprememba neto denarnih tokov

Opombe Neto denarni tok v mrd. €, 1995–2011. Povzeto po Dullien (2013).

Država	Scenarij A	Scenarij B
Avstrija	-0,5	2,1
Belgija	1,1	3,1
Finska	-1,6	-3,9
Francija	7,7	3,2
Grčija	-1,6	-3,1
Irska	-1,3	-0,9
Italija	7,2	7,4
Luksemburg	0,0	0,2
Nemčija	11,2	21,1
Nizozemska	1,8	11,3
Portugalska	-0,6	0,2
Španija	-17,4	-45,5

plikator deloval nekoliko drugače. Ker namreč pozavarovanje za primer brezposelnosti E(M)U nadomešča (del) stroškov posamezne države, vladam omogoča, da svoja sredstva porabijo drugače. Ker od vsega začetka ni jasno, kako bodo državne vlade uporabile to stopnjo svobode, bi dejanski multiplikator lahko bil manjši od zgolj ciljnih prenosov. Zato se zdi, da je multiplikator 1 ustrezna ocena.

Dullien (2013) stabilizacijsko moč prikaže na podlagi neto denarnih tokov pozavarovanja za primer brezposelnosti za EMU v obdobju 1992–2011 (v milijardah evrov) (preglednica 2.14).

Stabilizacijsko moč modelov predstavi kot spremembo vplačil/izplačil pozavarovanja za primer brezposelnosti EU (v odstotkih BDP) kot delež spremembe proizvodne vrzeli. Preučevano obdobje je 1995–2011, za izračun stabilizacijske moči pa so predstavljena le obdobja recesije (leto pred recesijo pa do konca recesije).

Medtem ko se pozitivni vpliv sistema med državami zelo močno razlikuje, lahko ugotovimo, da bi bil vpliv stabilizacije v številnih državah precejšen tudi zaradi številnih resnih recesij v relativno velikem številu držav (preglednica 2.15). V številnih primerih, ko je bila stabilizacija šibka, je treba podrobneje analizirati makroekonomske podatke. Sistem brezposelnosti EMU namreč ne bi zagotovil večje stabilizacije v obdobju velike recesije v letih 2008 in 2009 v Nemčiji. Vendar pa je to povezano z dejstvom, da se nemški trg dela v tej recesiji ni veliko poslabšal in se je začetno zmanjšanje proizvodne vrzeli hitro vrnilo na prejšnjo raven. V tem primeru nesorazmeren padec BDP glede na povečanje brezposelnosti pojasnjuje nizko stabilizacijsko vrednost.

Učinkovitost

Države EU niso učinkovito uporabile fiskalne politike z namenom stabilizacije ekonomskega cikla, medtem ko bi pozavarovanje za primer brezposelnosti delovalo kot samodejni stabilizator in tako prispevalo k hitrejšemu izhodu iz recesije. Še več, fiskalna politika držav EU je v najboljšem primeru delovala ciklično (namesto proticiklično). Kot elegantno rešitev za doseganje večje eko-

Preglednica 2.15 Primerjava stabilizacijske moči (scenarij A in B)

Država	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
Avstrija	2001-2	-0,30	-0,28	-0,5	55,8	51,7
Avstrija	2008-9	-0,23	-0,21	-4,8	4,7	4,4
Belgija	2001-3	-0,16	-0,19	-1,6	10,1	12,1
Belgija	2008-9	-0,19	-0,18	-3,9	4,9	4,8
Finska	2001-2	-0,15	-0,11	-1,5	9,8	7,8
Finska	2008-9	-0,37	-0,36	-9,4	3,9	3,8
Francija	1995-6	-0,19	-0,15	-0,7	26,3	20,1
Francija	2008-9	-0,32	-0,32	-4,2	7,7	7,6
Grčija	2001-2	-0,01	0,00	-1,3	0,8	0,2
Grčija	2008-11	-0,44	-0,57	-11,6	3,8	4,9
Irska	2007-9	-1,08	-1,14	-7,7	14,0	14,8
Italija	2001-2	-0,07	-0,04	-0,9	7,7	3,9
Italija	2008-9	-0,10	-0,10	-5,3	1,8	1,8
Nemčija	2001-3	-0,11	-0,14	-3,0	3,7	4,7
Nemčija	2008-9	-0,13	-0,12	-5,9	2,2	2,1
Nizozemska	2002-4	-0,19	-0,23	-1,1	18,0	21,7
Portugalska	2001-3	-0,28	-0,31	-3,8	7,5	8,2
Portugalska	2008-9	-0,31	-0,30	-2,9	10,5	10,2
Španija	2007-9	-1,33	-1,51	-6,3	21,3	24,0

Opombe Naslovi stolpcev: (1) obdobje aktivnega črpanja iz sklada, (2) scenarij A: sprememba vplačil/izplačil EU zavarovanja za brezposelnost (v odstotkih BDP), (3) scenarij B: sprememba vplačil/izplačil EU zavarovanja za brezposelnost (v odstotkih BDP), (4) sprememba proizvodne vrzeli (v odstotnih točkah), (5) scenarij A: stabilizacijska moč, (6) scenarij B: stabilizacijska moč. Povzeto po Dullien (2013).

nomske stabilnosti v EU Dullien (2013) predlaga bolj centralizirano vodenje fiskalne politike in uvedbo pozavarovanja za primer brezposelnosti.

Z nastopom recesije leta 2008 je EU sprejela pomembne ukrepe za preprečevanje in uravnavanje makroekonomskih neravnovesij, a ničesar v zvezi s krepitvijo evropskega sistema zavarovanja za primer brezposelnosti. Med recesijo je sprejela določene ukrepe z namenom stabilizacije ekonomskega cikla (preprečevanja in uravnavanja makroekonomskih neravnovesij). Med ukrepi omenja predvsem naslednje (prav tam): (i) podrobnejše spremljanje proračunov članic; (ii) ostrejša pravila/ukrepe v primeru primanjkljajev v državnih blagajnah; (iv) dolgoročno vzdržnost javnih financ; (iv) upravljanje podjetij v državni lasti in privatizacijo; (v) večjo prilagodljivost trga dela ter zmanjšanje dela in zaposlovanja na črno. Našteti ukrepi po njegovem mnenju gredo v pravo smer, vendar bi PSBEU veliko učinkoviteje prispeval k hitrejšemu izhodu iz recesije.

Zavarovanje za primer brezposelnosti na ravni EU je mogoče vpeljati brez povzročanja velikih in stalnih transferjev med državami in tako, da bi bila morebitna stabilizacija koristna za vse države. Avtorji ugotavljajo, da bi se lahko sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti v evroobmočju izvajal s relativno majhnim proračunom, na drugi strani pa z relativno veliko stabilizacijsko močjo (od dva- do šestnajstodstotno zmanjšanje proizvodne vrzeli).

Pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v ZDA

Preučitev sistema zavarovanja za primer brezposelnosti v ZDA je v pomoč pri določitvi, pod kakšnimi pogoji in do kolikšne pomoči iz sklada PSBEU je država upravičena. V pomoč je bila tudi pri določitvi stopnje dodatnega prispevka v PSBEU in določitvi primerov, kdaj se prispevna stopnja poveča.

Sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti v ZDA so uvedli leta 1935 in je v pomoč ljudem, ki so izgubili zaposlitev, saj začasno nadomešča del njihovih dohodkov, medtem ko iščejo zaposlitev. Predstavlja obliko socialnega zavarovanja, v kateri se prispevki, ki jih je v imenu zaposlenih zbral delodajalec, vplačujejo v sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti, da se zaposlenim zagotovi dohodkovna podpora, če izgubijo zaposlitev (Altman 2004). Sistem je v pomoč tudi pri ohranjanju ravni povpraševanja potrošnikov v obdobju gospodarske recesije, saj brezposelnim osebam zagotavlja stalen dotok denarja, ki ga porabijo za preživetje v obdobju brezposelnosti (Budnevich 2002).

Redni program pozavarovanja za primer brezposelnosti vodijo zvezne države, nadzoruje pa ministrstvo za delo ZDA (US Department of Labor). Redni program v večini zveznih držav zagotavlja prejemanje nadomestila za brezposelnost do 26 tednov za brezposelne osebe, ki jim v povprečju nadomesti polovico prejšnjih dohodkov. Zvezne države zagotavljajo večino sredstev in brezposelnim osebam plačujejo nadomestilo za brezposelnost, federacija plača le administrativne stroške. Na splošno lahko zvezne države določijo lastna merila upravičenosti in raven nadomestila, ki pa morajo slediti določenim pravilom federacije (US Department of Labor 2015b).

Program podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila (EB) praviloma predvideva dodatnih 13 ali 20 tednov nadomestila za tiste brezposelne, ki so v zveznih državah, v katerih se je stanje brezposelnosti močno poslabšalo, izčrpali svoja redna nadomestila (ne glede na to, ali je državno gospodarstvo v recesiji). Skupno število tednov, ki so na voljo, je odvisno od stopnje brezposelnosti v zvezni državi in njenih zakonov zavarovanja za primer brezposelnosti (Andersen in Svarer 2011). Federacija in zvezne države si običajno razdelijo stroške podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila. Izjema je bila med le-

toma 2009 in 2013, ko je zakon o okrevanju iz leta 2009 začasno omogočal popolno financiranje na strani federacije (US Department of Labor 2015b).

Med recesijo in okrevanjem po njej, ko stopnja brezposelnosti ostaja visoka, je federacija v preteklosti ustvarilačasne programe, ki jih je v celoti financirala sama in ki zagotavljajo še dodatne tedne nadomestila. Najnovejši tovrstni program je začasni krizni program nadomestila za brezposelne (angl. *Emergency Unemployment Compensation*). Trajal je od junija 2008 do decembra 2013. Prizadevanja zveznih držav, da uzakonijo dodatno začasno podaljšanje, do zdaj niso bila uspešna. Nekatere zvezne države prav tako lahko ponujajo dodatne ugodnosti v okviru ločenih programov, ki jih financira zvezna država sama (Brown in Ferrall 2003). Začasne krizne federacijske programe, ki se izvajajo v obdobju recesije, v celoti financira federacija. Kljub temu sta dolžina in globina dolgotrajne gospodarske krize po veliki recesiji med letoma 2007 in 2009 poslabšali težave s solventnostjo v rednih programih zavarovanja za primer brezposelnosti v večini zveznih držav (Beenstock in Brasse 2013).

Pozavarovanje za primer brezposelnosti je skupni federacijski in zveznodržavni sistem, ki omogoča široko prilagodljivost posamezne zvezne države. Že leta 1934 je odbor Franklina D. Roosevelta za ekonomske varnosti, ki je predvidel osnovni načrt za to, kar je postal Zakon o socialnem varstvu, izjavil in poudaril, da imajo zvezne države široko svobodo za vzpostavitev take vrste nadomestila za brezposelnost, kot jih same želijo. Federacijske zahteve so za sisteme zavarovanja za primer brezposelnosti posameznih zveznih držav minimalne in so oblikovane tako, da zagotavljajo osnovno raven zaščite upravičenih brezposelnih oseb in da je program makroekonomski stabilizator v obdobju gospodarske šibkosti. Federacijski zakon definira nadomestila za brezposelnost kot denarna nadomestila, ki se plačujejo brezposelnim osebam na podlagi njihove brezposelnosti, in določa nekaj osnovnih zahtev. Gre predvsem za naslednji dve (Stone in Chen 2014): (i) ves denar, pridobljen v sklad sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti v zvezni državi, se uporablja izključno za plačilo nadomestila za brezposelnost in (ii) zvezne države ne morejo določiti pretirano obremenjujočih načinov uporabe, ki bi onemogočili izplačevanje nadomestil za sicer upravičene brezposelne osebe.

Te zahteve zagotavljajo, da zvezne države izvajajo programe, ki omogočajo osnovno raven zaščite tistim brezposelnim osebam, ki so bile predhodno zaposlene in so ostale brez zaposlitve, a ne po lastni krivdi. Znotraj te osnovne zaščite zvezne države same določijo in prilagodijo davčne stopnje delodajalcev, višino nadomestil in trajanja ter določijo merila primernosti, kot so obseg in trajanje predhodne zaposlitve, za izpolnitev pogojev za prejemanje nadomestila za brezposelnost.

V nadaljevanju opisujemo sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti v ZDA ter predstavljamo pogoje za upravičenost do prejemanja nadomestila in vir financiranja. Ravno tako smo preučili vrste nadomestil pozavarovanja

za primer brezposelnosti, pri čemer smo posebno pozornost namenili dodatnim nadomestilom za brezposelnost v obdobju gospodarske recesije. Poglavje zaključujemo s predstavitvijo učinkov pozavarovanja za primer brezposelnosti na gospodarstvo.

3.1 Opis sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti v ZDA

Sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti v ZDA je skupni federacijski in zveznodržavni sistem. Zvezne države določajo prispevke delodajalcem za financiranje rednega zavarovanja za primer brezposelnosti, medtem ko federacija delodajalcem določa prispevke pozavarovanja za primer brezposelnosti po Federacijskem zakonu o brezposelnosti (FUTA – Federal Unemployment Tax Act) za financiranje upravljanja programov pozavarovanja za primer brezposelnosti v zveznih državah (Stone in Chen 2014). S prispevki FUTA se krije tudi račun, ki se uporablja za plačilo dodatnih tednov prejemanja nadomestila za brezposelnost v večini recesij, in sklad, iz katerega si lahko zvezne države, kadar je to treba, izposodijo denar za plačilo rednih nadomestil za brezposelnost v zveznih državah (Dolls, Fuest in Peichl 2012).

Federacijski sklad sistema za pozavarovanje za primer brezposelnosti se financira na zalogo, sredstva pa so na voljo državam, ko so doseženi določeni pogoji. Federacija pobira prispevke FUTA od delodajalcev v vseh zveznih državah, da v obdobju zdrave gospodarske rasti zbere dovolj sredstev v svojih skladih pozavarovanja za primer brezposelnosti. V obdobju med lokalnimi ali državnimi gospodarskimi recesijami zbrana sredstva namenijo za izplačilo administrativnih stroškov pozavarovanja za primer brezposelnosti in plačila nadomestil brezposelnim osebam (Farber in Valletta 2011). Sredstva na zalogi zagotavljajo, da bodo nadomestila za brezposelnost v primeru recesije v pomoč pri vzdrževanju odpuščenih zaposlenih in njihovih družin, njihova potrošnja pa bo podpirala gospodarstvo tudi v časih, ko je povpraševanje potrošnikov šibko (Landais, Michailat in Saez 2010).

Veliko zveznih držav je sprejelo pristop sprotnih plačil, namesto da bi sklade svojih programov financiralo na zalogo. To je vodilo v neustrezno pripravljenost na recesijo. Omenjeni pristop je v obdobju zdrave gospodarske rasti prispevke ohranjal na umetno nizki ravni, vendar pa se zvezne države zato niso pripravljale na recesijo z zagotovitvijo ustreznih rezerv v skladih (Stone in Chen 2014). V veliki recesiji je zadolževanje članic za njihove redne programe zavarovanja za primer brezposelnosti močno preseгло razpoložljive zaloge federacijskega sklada, tako da se je moral sklad, da je lahko posodil denar zveznim državam, zadolžiti pri zakladnici ZDA (Nicholson 2008).

V obdobju konjunktore ostane v federacijskem skladu okvirno polovica pobranih prispevkov (preglednica 3.1). Federacijski sklad se napaja s prispevki FUTA in se zbira na dveh ločenih računih. Prispevki FUTA zveznim državam pokrivajo delež stroškov upravljanja programov pozavarovanja za

Preglednica 3.1

Razmerje med prispevki FUTA in sredstvi, izplačanimi zveznim državam

Leto	(1)	(2)	(3)
2005	6.899	3.609	52
2006	7.207	3.955	55
2007	7.327	3.420	47
2008	7.311	7.063	97
2009	6.773	29.754	439
2010	6.507	12.423	191
2011	6.781	17.289	255
2012	5.251	8.937	170
2013	5.367	4.006	75
2014	5.546	3.759	68
Skupno	64.971	94.214	145

Opombe Naslovi stolpcev: (1) prispevki FUTA (v mio. \$), (2) sredstva, izplačana zveznim državam (v mio. \$), (3) delež (v odstotkih). Povzeto po US Department of Labor (2015b).

primer brezposelnosti (Henchman 2011). Poleg tega prispevki FUTA pokrijejo polovico stroškov podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila (v obdobju visoke brezposelnosti) in zagotavljajo sklad, iz katerega lahko države, ko to potrebujejo, črpajo denar za plačilo nadomestil brezposelnim.

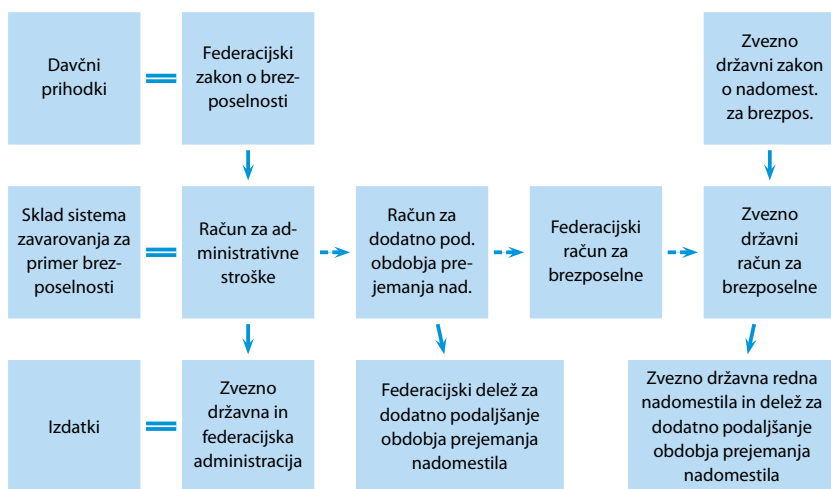
Pobrani prispevki FUTA so hranjeni na dveh računih (slika 3.1):

- Račun za podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila brezposelnim – Extended Unemployment Compensation Account (EUCA), iz katerega se pokrije federacijski del (načeloma je to 50 odstotkov) izdatkov podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila. EUCA se uporablja tudi za financiranje kriznih programov nadomestil, kot je program Emergency Unemployment Compensation.
- Račun za administrativne stroške – Employment Security Administration Account (ESAA) je namenjen za plačilo stroškov upravljanja federacijskega in zveznodržavnega sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti. V nekaterih primerih so sredstva s tega računa razdeljena na (i) federacijski račun za brezposelne (angl. *Federal Unemployment Account*), (ii) račun za podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila brezposelnim in (iii) zveznodržavni račun zavarovanja za primer brezposelnosti.

Sredstva federacijskega sklada so namenjena zveznim državam za:

- administrativne stroške (angl. *Administrative Grants*) – vse administrativne stroške krije federacija;
- federacijske porazdelitve (angl. *Federal Account Distribution*) – razdelitev sredstev iz federacijskega sklada v sklade zveznih držav; vključuje razdelitve po Reedovem zakonu (angl. *Reed Act*), posodobitve sistema zavarovanja za brezposelnost in transferjev po orkanu Katrina;
- podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila (EB) – federacijski del podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila;
- začasni krizni program nadomestila za brezposelne (angl. *Emergency*

3.1 Opis sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti v ZDA

Opombe Polna puščica – tok sredstev, črtkana puščica – tok presežnih sredstev. Povzeto po US Department of Labor 2015b.

Slika 3.1 Sklad sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti v ZDA

Unemployment Compensation) – nadomestila, financirana iz prispevkov FUTA (nanaša se le na leti 2008 in 2009).

V preučevanem obdobju 2005–2014 je federacija prejela le 65 milijard dolarjev (USD) prispevkov FUTA, medtem ko je zveznim državam izplačala več kot 94 milijard dolarjev. Saldo med prispevki FUTA in sredstvi, ki jih je zveznim državam izplačala federacija, tako znaša minus 29 milijard dolarjev (preglednica 3.1). Le v 12 zveznih državah je bilo v desetih letih več vplačil kot izplačil v skupnem znesku 2,5 milijarde dolarjev; izstopata Teksas (z milijardo dolarjev) in Virginia (670 milijonov dolarjev). Večina zveznih držav (41) je prejela več sredstev, kot pa vplačala prispevkov (negativni saldo), in sicer v skupnem znesku minus 32 milijard dolarjev. Med temi državami močno izstopa Kalifornija, katere saldo je minus sedem milijard dolarjev, za njo so še New York in New Jersey (minus tri milijarde dolarjev), Pennsylvania, Michigan in Illinois (minus dve milijardi dolarjev), Connecticut, Massachusetts, North Carolina in Washington (minus milijardo dolarjev). Če skupnega pozavarovalnega sistema za brezposelnost v ZDA ne bi bilo, bi navedeni zneski bremenili vsako posamezno zvezno državo.

V obdobju recesije federacija izplačuje (pomaga zveznim državam) tudi s štirikrat višjimi zneski, kot jih prejme iz prispevkov FUTA. Kot je navedeno že v prejšnjih odstavkih, je pomembno, da se federacijski sklad financira na zalogo (v obdobju zdrave gospodarske rasti). Tako se v skladu nabirajo rezerve za čase med recesijo in zgodnje faze okrevanja po njej (Congressional Budget Office 2012). Omenili smo, da v obdobju konjunktore v federacijskem skladu

ostane okvirno polovica prispevkov FUTA. Tako federacija zbrana sredstva nameni v obdobju med recesijo in v zgodnjih fazah okrevanja za financiranje dodatnih tednov nadomestil za brezposelne osebe. V preučevanem obdobju 2005–2014 je federacija prejela 65 milijard dolarjev prispevkov in zveznim državam izplačala 94 milijard dolarjev, kar predstavlja 145 odstotkov zbranih prispevkov (preglednica 3.1). Prispevek FUTA se v preučevanem obdobju 2005–2014 giblje od 5,3 milijarde do 7,3 milijarde dolarjev. Zaključimo lahko, da je konstanten. Na drugi strani so sredstva, ki so izplačana zveznim državam in se gibljejo od 3,4 milijarde do 29,7 milijarde dolarjev. V obdobju konjunktore (2005–2007) je bilo razmerje med prispevki FUTA in sredstvi, izplačanimi zveznim državam, 2 : 1. Leta 2008 z začetkom velike recesije je bilo razmerje 1 : 1. Največ pomoči so bile zvezne države deležne leta 2009, ko je bilo razmerje 1 : 4. Med letoma 2010 in 2012 je bilo razmerje 1 : 2 in šele v letih 2013 in 2014 se je počasi začelo vračati na 2 : 1, kot je bilo v obdobju konjunktore. Povzamejo lahko, da je federacijski sklad leta 2009 zveznim državam pomagal z več kot štirikratnim zneskom, kot ga je prejel iz prispevkov FUTA. Ravno zato je pomembno, da se v skladu zbirajo rezerve v obdobju konjunktore.

V obdobju med recesijo in v zgodnjih fazah okrevanja federacija financira dodatne tedne nadomestil za brezposelne osebe. Federacijski zakon predvideva podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila v obdobju visoke in naraščajoče brezposelnosti. Program podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila (EB) praviloma predvideva dodatnih 13 ali 20 tednov nadomestila za brezposelne v tistih zveznih državah, v katerih se je stanje brezposelnosti močno poslabšalo in v katerih so izčrpali svoja redna nadomestila (ne glede na to, ali je državno gospodarstvo v recesiji). Zvezna država mora plačati podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila (v trajanju 13 tednov), ko je stopnja brezposelnosti v zadnjih 13 tednih vsaj pet odstotkov in znaša 120 odstotkov stopnje v istem obdobju 13 tednov v zadnjih dveh preteklih letih. Skupno število tednov, ki so na voljo za podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila, je odvisno od stopnje brezposelnosti v zvezni državi in njenih zakonov o zavarovanju za primer brezposelnosti (Mitmana in Rabinovich 2015). Običajno si federacija in zvezne države razdelijo stroške podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila, izjema je bila med letoma 2009 in 2013, ko je zakon o okrevanju iz leta 2009 omogočal, da začasno popolno financiranje v celoti izvaja federacija (US Department of Labor 2015a). Med recesijo in med okrevanjem po njej, ko stopnja brezposelnosti ostaja visoka, je federacija v preteklosti ustvarilačasne, v celoti financirane programe, ki zagotavljajo še dodatne tedne nadomestil. Najnovejši tovrstni program je začasni krizni program nadomestila za brezposelne (angl. *Emergency Unemployment Compensation*). Slednji je trajal od junija 2008 do decembra 2013. Prizadevanja za uzakonitev dodatnega začasnega podaljšanja do zdaj niso bila uspešna. Nekatere zvezne države prav tako lahko ponujajo dodatne ugodnosti v okviru ločenih progra-

Preglednica 3.2 Razmerje med nadomestili, ki jih je plačala federacija, in nadomestili, ki so jih plačale zvezne države ZDA

Leto	Federacija			Zvezne države		(6)
	(1)	2)	(3)	(4)	(5)	
2005	0	2	0	29.260	4	0,01
2006	500	11	0	27.960	11	1,79
2007	0	0	0	30.525	0	0,00
2008	0	2	3.458	40.675	8	7,84
2009	3.138	4.242	17.576	75.824	163	24,72
2010	586	7.389	0	53.843	283	12,84
2011	1.192	11.951	0	43.241	226	23,22
2012	0	4.825	0	39.757	61	10,81
2013	0	137	0	36.454	2	0,37
2014	0	1	0	32.388	3	0,00
Skupno	5.416	28.560	21.034	409.928	760	11,81

Opombe Naslovi stolpcev: (1) federacijske porazdelitve (v mio. \$), (2) razširjene koristi (v mio. \$), (3) začasni krizni program nadomestila za brezposelne (v mio. \$), (4) nadomestila (v mio. \$), (5) razširjene koristi (v mio. \$), (6) nadomestila, plačana na strani federacije/nadomestila, plačana na strani zveznih držav (v odstotkih). Povzeto po US Department of Labor (2015b).

mov, ki jih financira zvezna država. Začasne krizne federacijske programe, ki se izvajajo v obdobju recesije, popolnoma financira federacija. Kljub temu sta dolžina in globina dolgotrajne gospodarske krize po veliki recesiji med letoma 2007 in 2009 poslabšali težave s solventnostjo v rednih programih zavarovanja za primer brezposelnosti večine zveznih držav (Stone in Chen 2014).

Federacija na vrhuncu kriznih časov prispeva okvirno četrtno denarja, ki se porabi za nadomestila. Federacija zbrane prispevke FUTA razdeli na dva računa, prikazan je zgolj račun za podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila brezposelnim (EUCA). Slednji predstavlja sredstva, ki jih federacija namenjena brezposelnim (preglednica 3.2). Na drugi strani so prikazana sredstva, ki jih za brezposelne namenijo zvezne države, medtem ko je v zadnjem stolpcu razmerje med nadomestili, ki jih je plačala federacija, in nadomestili, ki so jih plačale zvezne države. Razvidno je, da je federacija v preučevanem obdobju 2005–2014 v povprečju prispevala 11,8 odstotka sredstev, namenjenih brezposelnim. V obdobju konjunktore ni prispevala ničesar, medtem ko je v obdobju recesije prispevala skoraj 25 odstotkov sredstev (24,7 odstotkov leta 2009 in 23,3 odstotkov leta 2011).

Federacijski prispevek znaša 0,6 odstotka od prvih 7000 dolarjev letne plače vsakega zaposlenega. Bruto davčna stopnja FUTA je šest odstotkov, vendar pa zvezne države s programi pozavarovanja za primer brezposelnosti, ki jih je odobrilo ministrstvo za delo in ki nimajo nevrnjenih posojil iz federacijskega sklada pozavarovanja za primer brezposelnosti, prejmejo 5,4 odstotka kredita, zaradi česar je efektivna davčna stopnja 0,6 odstotka. Dodaten prispevek FUTA v višini 0,2 odstotka je bil določen leta 1982, kar je dvignilo federacijski prispevek za pozavarovanje za primer brezposelnosti na 6,2 odstotka, vendar je to kongres preklical julija 2011. Prispevek FUTA je re-

gresiven, saj večina zaposlenih zasluži več kot 7000 dolarjev na leto, efektivno plačujejo isti prispevek 42 dolarjev na leto neodvisno od dohodka. Prispevki FUTA tako predstavljajo veliko manjši delež dohodka zaposlenih z visokimi dohodki kot zaposlenih z nizkimi dohodki (US Department of Labor 2015a).

Zvezne države morajo v dveh letih od zadolžitve pri federaciji v celoti poplačati posojila, vključno z obrestmi. Če država ne povrne celotnega zneska, bo federacijska vlada poplačalo svojih sredstev dosegla tako, da dokler posojilo ni poplačano, dvigne federacijski prispevek delodajalcem v zvezni državi. Tehnično se kredit FUTA zmanjša, kar prispevek FUTA vsako leto dvigne za 0,3 odstotka (21 dolarjev na zaposlenega v prvem letu zapadlosti posojila, 42 dolarjev na zaposlenega v naslednjem letu in tako naprej). Delodajalci v zadolženih zveznih državah so odgovorni za plačilo posojila z višjim prispevkom FUTA, vendar so zvezne države same odgovorne, da zvezni zakladnici odplačajo obresti za posojila. Zvezne države običajno financirajo odplačevanje obresti s povišanjem prispevkov za delodajalce. Posledično so imeli delodajalci v 11 zveznih državah in na Deviških otokih višje prispevne stopnje FUTA v letu 2014, saj niso poplačali svojih posojil (Schmieder, Von Wachter in Bender 2012).

3.2 Struktura in delovanje sistema

V nadaljevanju predstavljamo strukturo in delovanje pozavarovalnega sistema za brezposelnost v ZDA z vidika nadomestil in upravičenosti do prejetja ter virov financiranja.

Nadomestila pozavarovanja za primer brezposelnosti

Brezposelne osebe prejema nadomestilo za brezposelnost od zvezne države, v kateri so bile zaposlene, tudi če prebivajo v drugi zvezni državi. Ko brezposelna oseba zaprosi za nadomestilo za brezposelnost – običajno po telefonu ali spletu – zvezna država ugotovi, ali je oseba upravičena do nadomestila za brezposelnost, in opredeli znesek, do katerega je upravičena. Nadomestila za brezposelnost, predvidena za posameznika, se razlikujejo v dveh pogledih: (a) po številu tednov trajanja in (b) po višini nadomestila za brezposelnost (Murphy 2007).

Trajanje nadomestila za brezposelnost

Medtem ko nekatere države preprosto zagotovijo enako število tednov prejetja nadomestila za brezposelnost vsem brezposelnim osebam, večina držav razlikuje obdobje prejetja nadomestila glede na višino preteklih dohodkov posameznega brezposelnega. Zanima jih, ali je brezposelni prejemal dohodke v vsakem od štirih koledarskih četrtletij, ki predstavljajo osnovno obdobje, in kako enakomerno so bili ti dohodki razdeljeni v osnovnem obdobju. V večini zveznih držav so brezposelne osebe upravičene do

največ 26 tednov nadomestila za brezposelnost. Mnogi prejemniki nadomestila za brezposelnost zaradi neenakomernih dohodkov ali kratke zgodovine dela ne izpolnjujejo pogojev za največje število tednov (The Council of Economic Advisers and the Department of Labor USA 2013). Osem zveznih držav nudi manj kot 26 tednov nadomestila (Stone in Chen 2014): Michigan 20 tednov, Misuri 20, Južna Karolina 20, Arkansas 25, Florida od 12 do 23 tednov, odvisno od stopnje brezposelnosti, Georgia od 12 do 20 tednov, odvisno od stopnje brezposelnosti, Severna Karolina od 12 do 20 tednov, odvisno od stopnje brezposelnosti, in Kansas 16, 20 ali 26 tednov, odvisno od stopnje brezposelnosti. Dve zvezni državi nudita več kot 26 tednov nadomestil: Montana 28 in Massachusetts 30 (kadar ni možno podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila, ki ga financira federacija). V normalnih gospodarskih razmerah večina brezposelnih oseb najde novo zaposlitev, preden uporabijo največje število tednov, ki so na voljo. Pred recesijo, ki se je začela decembra 2007, je bilo povprečno trajanje prejemanja nadomestila za brezposelnost 15 tednov.

Višina nadomestila za brezposelnost

Povprečno nadomestilo za brezposelnost je nekaj več kot 300 dolarjev na teden. Vendar pa se višine nadomestila zelo razlikujejo glede na zvezno državo in so odvisne od prejšnjih dohodkov brezposelne osebe. Poleg tega brezposelne osebe v več državah prejemajo višje nadomestilo, če imajo vzdrževane družinske člane. Zakoni zveznih držav običajno določajo višino nadomestila za brezposelnost na okvirno polovico prejšnjih dohodkov posamezne brezposelne osebe. Najvišja državna nadomestila so se v 2014 gibala od 133 dolarjev v Portoriku in 235 dolarjev v Misisipiju (najnižja za zvezno državo) do 679 dolarjev (1019 dolarjev z vzdrževanimi družinskimi člani) v Massachusettsu. Ker je višina nadomestila omejena, nadomestilo nadomesti manjši delež prejšnjih dohodkov brezposelnim osebam z višjimi dohodki. Leta 2013 je povprečni prejemnik nadomestila na ravni federacije prejel nadomestilo v višini 46,6 odstotka svojih dohodkov, vendar so se deleži gibali od 33,9 odstotka na Aljaski do 54,3 odstotka na Havajih (Stone in Chen 2014).

Upravičenost do prejemanja nadomestila

Za prejemanje nadomestila za brezposelnost mora brezposelna oseba izpolnjevati osnovne pogoje:

- zaposlitve je izgubila brez svoje krivde ali proti lastni volji;
- mora biti sposobna za delo;
- mora biti na razpolago za delo in aktivno iskati delo;
- pred nastankom brezposelnosti je morala biti zaposlena vsaj določeno obdobje.

Zvezne države se pri tem, kako uporabljajo osnovne pogoje, precej razlikujejo. Brezposelne osebe v določenih zveznih državah na primer niso upravičene do nadomestila za brezposelnost, če so bile zaposlene s krajšim delovnim časom, razen če so pripravljene prevzeti delo s polnim delovnim časom, medtem ko druge zvezne države omogočajo prejemanje nadomestila za brezposelnost tudi brezposelnim osebam, ki iščejo zaposlitev s krajšim delovnim časom (Farber in Valletta 2013). Poleg tega imajo zvezne države za določitev upravičenosti do nadomestila za brezposelnost nekaj možnosti pri določanju potrebnega obdobja zaposlitve pred brezposelnostjo. Načeloma je to obdobje opredeljeno kot prva štiri od zadnjih petih zaključenih koledarskih četrtletij v obdobju, ko brezposelna oseba postane upravičena do prejemanja nadomestila za brezposelnost. Lahko pa zvezne države sprejmejo tudi alternativno možnost, sestavljeno iz štirih zadnjih popolnih koledarskih četrtletij (US Department of Labor 2015a).

Že od začetka delovanja sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti je do prejemanja nadomestila za brezposelnost upravičenih brezposelnih oseb manj kot polovica vseh brezposelnih oseb. Izjeme se dogajajo v obdobju recesij. Pred začetkom velike recesije (2007–2009) je bila stopnja prejemnikov nadomestila za brezposelnost manj kot 40 odstotkov, v obdobju recesije se je stopnja močno povečala, do konca leta 2013 pa ustalila na okvirno 40 odstotkov. Stopnja prejemnikov nadomestila za brezposelnost se v obdobju recesije poveča, saj tisti, ki so izgubili zaposlitev, predstavljajo večji delež brezposelnih oseb, poleg tega tudi brezposelne osebe, ki prejemale nadomestilo za brezposelnost že 27 tednov ali več, lahko še naprej prejemale nadomestilo za brezposelnost iz začasnih programov, ki jih financira federacija. Ob koncu leta 2013, po preteku začasnih ugodnosti, ki jih financira federacija, je že v prvi polovici leta 2014 stopnja prejemnikov nadomestila za brezposelnost padla pod 30 odstotkov (Social Security USA 2014.).

Kot je bilo že poudarjeno, pozavarovanje za primer brezposelnosti ni namenjeno vsem brezposelnim osebam. Ne zajema oseb, ki:

- prostovoljno ostanejo brez zaposlitve;
- iščejo prvo zaposlitev;
- ponovno vstopajo na trg dela, saj so predhodno prostovoljno ostale brez zaposlitve.

Naraščajoči delež brezposelnih oseb, ki izpolnjujejo osnovne pogoje in ne izpolnjuje pogojev posamezne zvezne države, v kateri so bili zaposleni, sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti ovira pri izpolnjevanju njegovega poslanstva (makroekonomski stabilizator in zagotavljanje osnovne ravni zaščite upravičenih brezposelnih v obdobju gospodarske šibkosti). Pogoji posameznih zveznih držav so bili določeni pred desetletji v kontekstu

zelo drugačnega trga dela. Ravno zaradi omenjenih problemov (naraščajočega deleža brezposelnih) so leta 1994 takratni predsednik Clinton in kongresni voditelji imenovali dvostrankarski svetovadni svet za določitev nadomestila za brezposelnost (angl. *Advisory Council on Unemployment Compensation*). Slednji je izvedel obsežen pregled in pripravil priporočila za izboljšanje sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti na številnih področjih, vključno s študijo upravičenosti in solventnosti sklada sistema pozavarovanja za primer brezposelnosti. Komisija je opredelila številne resne težave pri upravičenosti do prejemanja nadomestila za brezposelnost in druga pravila ter priporočila za vrsto reform. Nekatere zvezne države so upoštevale priporočila in sprožile nekaj reform, vendar te niso stekle celovito. Šele leta 2009 je večina zveznih držav z Zakonom o okrepanju reformirala svoje sisteme zavarovanja za primer brezposelnosti. Federacija je v tem okviru ponudila sedem milijard dolarjev do leta 2011 tistim zveznim državam, ki so želele posodobiti svoje sisteme zavarovanja za primer brezposelnosti in tako povečati upravičenost do prejemanja nadomestil za brezposelne. Na podlagi te določbe so 38 zveznih držav, Portoriko in ameriški Deviški otoki prejeli federacijska sredstva (Stone in Chen 2014).

Financiranje pozavarovanja za primer brezposelnosti

Redni program pozavarovanja za primer brezposelnosti se financira iz prispevkov, ki jih delodajalci plačujejo za svoje zaposlene (prispevki za pozavarovanje za primer brezposelnosti so izrecno odšteti od plače zaposlenega na Aljaski, v New Jerseyju in Pensilvaniji). Čeprav s tehničnega vidika delodajalci plačujejo zvezne in državne davke, ekonomisti na splošno menijo, da je breme davkov na zaposlenih. Mnenje utemeljujejo na podlagi teorije, da bi sicer denar, ki ga delodajalci namenjajo davkom, potrošili za dohodek zaposlenih (Stone in Chen 2014).

Če se v boljših gospodarskih razmerah v federacijskem skladu nabere dovolj velika zaloga sredstev, zakon določa, da se izvedejo dodatni prenosi sredstev na zvezne države (prenosi so bili izvedeni v letih od 1956 do 1958 in od 1998 do 2002). Ti prenosi po Reedovem zakonu (angl. *Reed Act*) gredo neposredno v zvezni državni sklad zavarovanja za primer brezposelnosti. Zvezne države lahko ta denar porabijo samo za nadomestila za brezposelnost, ne zahteva pa se, da ga uporabljajo za izboljšanje ali podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila za brezposelnost (US Department of Labor 2015a).

Prispevek za pozavarovanje za primer brezposelnosti se ne obračunava na podlagi celotnih izplačanih plač v podjetju, ampak na podlagi davčne osnove zaposlenega. Minimalna davčna osnova plače, ki jo lahko uporabi zvezna država, je 7000 dolarjev na zaposlenega. Ta najnižja davčna osnova je po zakonu enaka kot davčna osnova plače za federacijski prispevek za pozavarovanje za primer brezposelnosti in ni bila povečana od leta 1983. Zvezne države

lahko določijo svoje davčne osnove plač pod 7000 dolarjev, vendar zakon od federacijske vlade zahteva, da delodajalcem močno poveča federacijske prispevke za pozavarovanje za primer brezposelnosti v zveznih državah, ki ne izpolnjujejo tega minimuma. Posledično nobena država ne določa davčne osnove plač pod 7000 dolarjev. Mediana davčne osnove plač v zveznih državah v letu 2012 je bila 12.000 dolarjev. Najnižja davčna osnova plače v zvezni državi v letu 2012 je bila 7000 dolarjev (v Arizoni, Kaliforniji in Portoriku), najvišja pa 41.300 dolarjev v Washingtonu. Washington je ena od 18 zveznih držav, v kateri se davčna osnova plače samodejno prilagaja rasti plač, običajno na letni osnovi (US Department of Labor 2015a).

Prispevek, ki ga delodajalec plačuje na zaposlenega, je odvisen od obdavčene osnove plače in davčne stopnje. Stopnja prispevka delodajalca je določena z njegovo bonitetno oceno, ki temelji na zgodovini delodajalčevega odpuščanja zaposlenih, ki potem prejemajo nadomestila za brezposelnost. Podjetja z višjimi stopnjami odpuščanja imajo višje davčne stopnje za prispevek za pozavarovanje za primer brezposelnosti. S tem prispevajo več k programu, ki podpira brezposelne osebe, kot podjetja z nižjimi stopnjami odpuščanja. V povprečju so delodajalci v zveznih državah za programe pozavarovanja za primer brezposelnosti prispevali 489 dolarjev na zaposlenega v letu 2012 (manj kot odstotek vseh izplačanih plač), vendar se ta znesek močno razlikuje med zveznimi državami in med delodajalci znotraj zveznih držav. Zaradi omejevanja obdavčljivih dohodkov je prispevek za zavarovanje za primer brezposelnosti v zveznih državah regresiven, tako kot federacijski prispevek (US Department of Labor 2015a).

Sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti v ZDA je bil zasnovan tako, da se financira na zalogo. To pomeni, da zvezne države zbirajo prispevke od delodajalcev, da zagotovijo sredstva v svojih skladih za zavarovanje za primer brezposelnosti v obdobju zdrave gospodarske rasti in nato ta sredstva črpajo za zagotovitev plačila nadomestil brezposelnim osebam med lokalnimi ali državnimi gospodarskimi recesijami. Na zalogo zagotovljena sredstva omogočajo, da bodo v primeru recesije nadomestila za brezposelnost v pomoč pri vzdrževanju odpuščenih zaposlenih in njihovih družin. Potrošnja slednjih bo tudi podpirala gospodarstvo, ko je povpraševanje potrošnikov šibko. Veliko zveznih držav je sprejelo pristop sprotnih plačil, namesto da bi sklade svojih programov financiralo na zalogo, kar je v obdobju zdrave gospodarske rasti prispevke ohranjalo umetno nizke. Na ta način se zvezne države niso pripravljale na recesijo z zagotovitvijo ustreznih rezerv v skladih (Zhang in Faig 2012).

Čeprav je od leta 1994, ko je dvostrankarski svetovalni svet pozval zvezne države, naj se vrnejo na financiranje na zalogo, minilo že več kot desetletje, so številne zvezne države prispevke za zavarovanje za primer brezposelnosti ohranjale umetno nizke in tako do leta 2008 svoje prispevke za zavarovanje

3.3 Dodatna nadomestila za brezposelnost v obdobju gospodarske recesije

za primer brezposelnosti zmanjšale na zgodovinsko najnižjo raven. V inflacijsko prilagojenih dolarjih je bil povprečen prispevek za zavarovanje za primer brezposelnosti na zaposlenega v letu 2008 manj kot 80 odstotkov povprečja leta 1994 in le nekaj več kot polovico povprečja leta 1984. Zato so bili skladi za zavarovanje za primer brezposelnosti v večini zveznih držav neustrezno pripravljene za velike recesije in večina zveznih držav si je morala od federacijske vlade izposoditi dodatna sredstva za plačevanje nadomestil za brezposelnost. Ker bo brezposelnost po pričakovanjih ostala visoka še nekaj časa, bo to zadolževanje verjetno trajalo še naslednjih nekaj let. Petintrideset zveznih držav in ameriški Deviški otoki so si izposodili sredstva od leta 2008 do 2011. Skupni znesek neodplačanih posojil je sredi leta 2010 znašal več kot 47 milijard dolarjev. V juniju 2014 so 11 zveznih držav in Deviški otoki imeli za 14 milijard dolarjev neporavnanih posojil (Stone in Chen 2014).

3.3 Dodatna nadomestila za brezposelnost v obdobju gospodarske recesije

Tri vrste programov lahko morebitno zagotovijo dodatne tedne prejetja nadomestila za brezposelnost v zveznih državah, v katerih se je stopnja brezposelnosti močno povečala:

- začasni krizni federacijski programi, ki jih kongres vzpostavi v obdobju državne gospodarske recesije;
- stalni federacijski program podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila, ki je na voljo v močno prizadetih državah, tudi kadar federacijsko gospodarstvo ni v recesiji;
- dodatni začasni ali trajni programi, ki jih zvezne države včasih aktivirajo.

Višina dodatnega nadomestila za brezposelnost, ki ga brezposelna oseba prejme, je običajno enaka kot pri rednih nadomestilih, trajanje pa je odvisno od trajanja rednih nadomestil. Zakon o okrevanju iz leta 2009 je vsem prejemnikom nadomestila za brezposelnost začasno povečal zneske tedenskega nadomestila za 25 dolarjev na teden. Dodatno nadomestilo, ki ga financira federacija, je bilo na voljo brezposelnim osebam, ki so prejemale nadomestilo od februarja 2009 do decembra 2010 (Stone in Chen 2014).

Začasni krizni federacijski programi

Ko je stopnja brezposelnosti visoka, npr. med recesijo in v zgodnjih fazah okrevanja, je federacija v preteklosti financirala dodatne tedne nadomestil za brezposelne osebe, ki so izčrpale svoja redna nadomestila za brezposelnost, ki so jim bila na voljo v zveznih državah. V odzivu na nedavno veliko recesijo so zakonodajalci sprejeli nov program: začasni krizni program nadomestila za brezposelnost. Na vrhuncu recesije je začasni krizni program nadomestila za brezposelnost nudil 34 tednov nadomestil, ki jih je financirala federacija,

oziroma do 53 tednov v državah s stopnjami brezposelnosti 8,5 odstotka ali več (Valletta in Kuang 2010).

Zaradi nepričakovano dolgotrajne brezposelnosti v obdobju velike recesije je kongres večkrat podaljšal začasni krizni federacijski program. Februarja 2012 so začeli zmanjševati največje možno število tednov prejemanja nadomestila za brezposelnost, in sicer v zveznih državah s stopnjo brezposelnosti manj kot šest odstotkov so znižali število tednov prejemanja nadomestila na 14 dodatnih tednov, v zveznih državah z vsaj šestodstotno brezposelnostjo na 28 dodatnih tednov, v zveznih državah z vsaj sedemodstotno brezposelnostjo na 37 tednov in v zveznih državah z vsaj devetodstotno stopnjo brezposelnosti na 47 tednov. Začasni krizni federacijski program je v celoti prenehal veljati konec leta 2013. Pozneje, v letu 2014, je bilo še veliko prizadevanj za obnovev programa, vendar odločitev za obnovev ni bila sprejeta (Stone in Chen 2014).

Stalni federacijski program podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila

Kongres je z namenom zagotavljanja dodatnih tednov nadomestila za brezposelne osebe sprejel stalni federacijski program podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila leta 1970. Na voljo je brezposelnim osebam v zveznih državah z visoko stopnjo brezposelnosti, ki so izčrpale svoja redna nadomestila, ki so jih financirale zvezne države (Vroman 2005). Običajno si federacija in zvezne države razdelijo stroške programa podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila. Vendar pa je federacija z Zakonom o okrevanju iz leta 2009 začela v celoti financirati program podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila. To je trajalo do leta 2014, ko so zvezne države ponovno prevzele odgovornost za svojo polovico sredstev.

Večina zaposlenih v ZDA (81,9 odstotka delovne sile v letu 2010) je zaposlenih na delovnih mestih, na katerih so upravičeni do prejemanja nadomestila za brezposelnost (torej njihovi delodajalci prispevajo v federacijski sklad pozavarovanja za primer brezposelnosti). Vendar pa zaposleni v določenih neprofitnih organizacijah, državnih in lokalnih oblasteh ter zaposleni na kmetijah in v gospodinjstvu ter tudi posamezniki, ki so samozaposleni, niso upravičeni do nadomestila za brezposelnost, ki ga financira federacija (Stone in Chen 2014).

Zvezna država mora zagotoviti do 13 tednov podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila. V zveznih državah, v katerih je trajanje rednih nadomestil znižano na manj kot 26 tednov (26 tednov priporoča federacija), je trajanje podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila manj kot 13 tednov (na primer 11 tednov je na voljo v zveznih državah, v katerih nudijo največ 22 tednov rednih nadomestil). Zvezna država zagotovi do 13 tednov podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila, ko stopnja zavarovanih za primer brezpo-

selnosti (število prejemnikov zavarovanja za primer brezposelnosti kot odstotek od skupnega števila ljudi, ki delajo na delovnih mestih, v katerih bi lahko bili upravičeni do zavarovanja za primer brezposelnosti) doseže vsaj pet odstotkov, in če je stopnja zavarovanih za primer brezposelnosti vsaj 20 odstotkov višja, kot je bila v istem obdobju v vsakem od prejšnjih dveh let (Vroman 2009).

Zvezne države lahko sprejmejo tudi alternativne sprožilce glede na njihovo skupno stopnjo brezposelnosti, npr. število brezposelnih oseb kot odstotek celotne delovne sile. Na podlagi teh dodatnih sprožilcev lahko zvezne države nudijo do 13 tednov (če je skupna stopnja brezposelnosti vsaj 6,5 odstotkov) ali 20 tednov (če je skupna stopnja brezposelnosti vsaj 8 odstotkov) podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila, poleg tega mora biti izpolnjen tudi pogoj, da je skupna stopnja brezposelnosti vsaj deset odstotkov višja kot v enakem obdobju v enem od prejšnjih dveh let (Stone in Chen 2014). Zaradi večje verjetnosti, da se alternativni sprožilci hitreje aktivirajo kot sprožilec stopnje zavarovanih za primer brezposelnosti, je večina zveznih držav izbrala alternativne sprožilce in tako uporabila dodatna sredstva, ki so bila na voljo na podlagi Zakona o okrevanju. Pogoj za aktivacijo programa podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila je določal, da v zvezni državi stopnja brezposelnosti ne samo presega določene mejne vrednosti, ampak je bistveno višja kot v preteklih letih. Omenjeni pogoj ni predvidel recesije, v kateri bi veliko število zveznih držav doživelo dolgotrajno obdobje zelo visoke stopnje brezposelnosti, kot se je zgodilo v veliki recesiji (2007–2009). Zaradi daljšega obdobja gospodarske krize je kongres v letu 2010 zveznim državam omogočil, da začasno kot preteklo obdobje vzamejo zadnja tri leta. Mnoge zvezne države so to tudi storile. Ta določba je bila v veljavi do konca leta 2013 (Whittaker in Isaacs 2014).

Pred letom 2012 je v zveznih državah z visokimi stopnjami brezposelnosti, ki so sprejele alternativne sprožilce za aktivacijo podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila, bilo mogoče uporabiti največ 99 tednov nadomestil za brezposelnost (26 tednov nadomestil iz rednega programa, ki so ga financirale zvezne države, 53 tednov nadomestil iz začasnega kriznega programa, ki ga je financirala federacija, in 20 tednov podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila, ki ga je ravno tako financirala federacija). Iz praktičnih razlogov je ta številka v letu 2013 padla na 73 tednov (26 tednov nadomestil iz rednega programa in 47 tednov nadomestil iz začasnega kriznega programa in še to le v zveznih državah z vsaj devetodstotno stopnjo brezposelnosti).

Dodatni začasni ali trajni programi zveznih držav

V obdobju recesije so nekatere zvezne države, ki so izčrpale vse druge oblike nadomestil za brezposelnost, uporabile lastna sredstva za zagotovitev dodatnih tednov nadomestila za brezposelnost. Nekatere države so uvedle tudi

stalne programe, ki omogočajo dodatne tedne nadomestil, vendar jih je trenutno zelo malo v veljavi, v glavnem zaradi napačnih sprožilcev ali neustreznih sredstev.

Pozavarovanje za primer brezposelnosti je zasnovano za zagotavljanje finančne pomoči brezposelnim osebam, ki so izgubile zaposlitev, a ne po svoji krivdi. Alternativni pristop, znan kot program delitve delovnega časa ali nadomestila za skrajšan delovni čas, preprečuje odpuščanje in možnost, da se kratkoročna brezposelnost spremeni v dolgoročno. Delodajalcem omogoča, da vzpostavijo ustrezne pogoje, v katerih zmanjšajo delovne ure večjemu številu zaposlenih, ti pa so nato upravičeni do prejemanja nadomestila za skrajšan delovni čas, s katerim nadomestijo njihov izgubljeni dohodek. V Nemčiji se je delitev delovnega časa v obdobju velike recesije izkazala kot dobra rešitev, saj se stopnja brezposelnosti ni močno povečala. Leta 2012 so tudi ZDA uzakonile program za delitev delovnega časa. Kljub privlačnosti omenjenega programa za zmanjšanje odpuščanja in dolgotrajne brezposelnosti program delitve delovnega časa v ZDA še vedno ni široko sprejet (Stone in Chen 2014).

3.4 Pozavarovanje za primer brezposelnosti kot gospodarska spodbuda

Nadomestila za brezposelnost so namenjena predvsem dohodkovni varnosti brezposelnih oseb in njihovih družin (Dolenc idr. 2012). V obdobju recesij in v zgodnjih fazah okrevanja gospodarstva pa nadomestila zagotavljajo dodatno prednost: stimulirajo gospodarsko dejavnost in ustvarjanje delovnih mest. Med glavnimi razlogi, da je kongres ZDA ustvaril redni program pozavarovanja za primer brezposelnosti v obdobju velike recesije, sta bila spodbuda gospodarstvu in ustvarjanje novih delovnih mest (Chimerine, Black in Coffey 1999).

Problem za večino podjetij v obdobju gospodarske krize ni pomanjkanje zmogljivosti za izpolnjevanje obstoječih povpraševanj, pač pa pomanjkanje povpraševanja, kar preprečuje, da bi v celoti uporabila obstoječe zmogljivosti. Za ustavitev rasti brezposelnosti in začetek ponovnega zaposlovanja ljudi je ključnega pomena spodbujanje povpraševanja. Eden od najboljših načinov za to je, da finančno pomoč usmerimo k brezposelnim osebam, ki potrebujejo nadomestilo za izgubljeni dohodek (Auerbach in Feenberg 2000; Baunsgaard in Symansky 2009). Ljudje, katerih dohodek je v recesiji prekinjen in ki nimajo prihrankov, so tisti, ki bodo najverjetneje hitro porabili kakršnekoli dodatne dohodke, ki jih prejmejo. Politika, ki kupcem omogoča potrošnjo, učinkovito zmanjša proizvodno vrzel in ustvari nova delovna mesta (Chimerine, Black in Coffey 1999).

Več kot 70 let po svojem nastanku zavarovanje za primer brezposelnosti brezposelnim osebam še naprej zagotavlja pomembno blažitev za izgubo dohodka zaradičasne brezposelnosti. Je tudi učinkovit samodejni stabi-

lizator za celotno gospodarstvo, saj povečuje kupno moč brezposelnih oseb v obdobju gospodarske recesije (Zhang in Faig 2012). Zamisel zavarovanja za primer brezposelnosti že od njegovega nastanka pod vodstvom predsednika Roosevelta leta 1935 temelji na dejstvu, da ljudje, ki so si nabrali dovolj delovne dobe in v imenu katerih so bili prispevki za zavarovanje za primer brezposelnosti plačani, morajo prejeti začasna nadomestila za brezposelnost, če so bili odpuščeni in iščejo novo zaposlitev. Medtem ko gospodarstvo izhaja iz recesije, bodo oblikovalci politike soočeni z izzivom, kako še naprej izpolnjevati ta koncept, saj bo treba sistem postaviti nazaj na zdrave finančne temelje (US Department of Labor 2015a).

Zavarovanje za primer brezposelnosti je učinkovit samodejni stabilizator za celotno gospodarstvo. Urad kongresa za proračun (Congressional Budget Office) dosledno uvršča pomoč za brezposelne osebe kot eno izmed najučinkovitejših politik za doseganje gospodarske rasti in ustvarjanje novih delovnih mest (na podlagi kvantitativnih ocen učinkov, predvsem na BDP) – uvrstili so jo celo na prvo mesto med 11 ukrepi za porabo in davki v letnem poročilu leta 2011 (Congressional Budget Office 2012). Ker so delovna mesta, ki jih večja potrošnja nadomestil ohranja ali ustvarja, po gospodarstvu tako razpršena, je treba za ocenjevanje njihovega števila uporabiti statistično analizo, ne pa neposredno štetje. Kljub temu pa večina ekonomistov verjame, da je politika zavarovanja za primer brezposelnosti izjemno učinkovita, saj vsak dolar nadomestil za brezposelnost v novi gospodarski aktivnosti v prvem letu ustvari 1,55 dolarja (Zandi 2008). Urad kongresa za proračun je pojasnil, da zavarovanje za primer brezposelnosti povečuje splošno povpraševanje in ustvarja delovna mesta v obdobjih gospodarske šibkosti. Nadomestila za brezposelnost so usmerjena na neprosto voljno brezposelne osebe, katerih dohodek se je znižal. Ravno te brezposelne osebe tvorijo večje skupine, ki so koncentrirane na območjih in v dejavnostih, ki jih šibko gospodarstvo najbolj prizadene. Podpiranje potrošnje brezposelnih oseb v težko prizadetih skupnostih je v pomoč pri preprečevanju širjenja odpuščanja in izgube delovnih mest v teh skupnostih. Poročilo ministrstva za delo ZDA, ki so ga naročili v obdobju administracije Georgea W. Busha in je bilo izdano v letu 2010, je še dodatno okrepilo sklep kongresnega urada za proračun. Ugotovilo je, da so v veliki recesiji dodatna nadomestila za brezposelnost, ki jih financira federacija, povečala zaposlenost za okvirno 750.000 delovnih mest. Redna nadomestila za brezposelnost zveznih držav pa so povečala zaposlenost za dodaten milijon delovnih mest (US Department of Labor 2015a; Vroman 2010).

Analiza zavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti v evropskih državah

V nadaljevanju so predstavljena izhodišča za analizo ter analiza prejemkov in izdatkov zavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti v državah EU 20 (2003–2013). Opisani so osnovni elementi, ki določajo delovanje posameznega sistema in predstavljeni podatki, ki jih pozneje uporabljamo v modelski simulaciji. Preučili in opisali smo pravila in delovanje sistemov zavarovanja za primer brezposelnosti posameznih evropskih držav EU 20 v preučevanem obdobju (2003–2013). V modelsko simulacijo smo prvotno želeli vključiti države EU 27. Po pregledu razpoložljivih podatkov in državnih sistemov zavarovanja za brezposelnost smo sedem držav izločili (Grčijo, Irsko, Litvo, Luksemburg, Malto, Romunijo in Združeno kraljestvo), saj zaradi različnosti sistemov prispevkov in izdatkov niso bile primerne za obravnavo v modelski simulaciji (npr. v Združenem kraljestvu, na Irskem in Malti prispevki zavarovanja za primer brezposelnosti ne temeljijo na prejšnji plači brezposelnih). Iz opisov posameznih držav je razvidna njihova heterogenost. Ugotovili smo, da se države med seboj razlikujejo po značilnostih zavarovanja za primer brezposelnosti, poleg tega pa tudi po nihanju stopnje brezposelnosti, salda zavarovanja za primer brezposelnosti in po dinamiki gospodarske rasti, kar je predstavljeno v razdelku – Heterogenost zavarovalnih sistemov za brezposelnost v EU.

4.1 Izhodišča za analizo in temeljne ugotovitve

Zavarovanje za primer brezposelnosti zagotavlja nadomestilo za izgubo dohodka zaradi neprostovoljne brezposelnosti. V nekaterih državah EU so programi zavarovanja za primer brezposelnosti neodvisni od drugih ukrepov socialne varnosti in so lahko tesno povezani z zavodi za zaposlovanje (Claeys in Wolff 2014).

V drugih državah so programi zavarovanja za primer brezposelnosti vključeni v ukrepe socialne varnosti, ki zajemajo tudi drugo kratkoročno tveganje, čeprav lahko tudi v takih primerih zavodi za zaposlovanje preverjajo, ali je

oseba brezposelna in zagotavlja pomoč pri iskanju zaposlitve (Euzéby 2010).

Zavarovalni sistemi za brezposelnost obstajajo predvsem v industrijsko razvitih državah. So obvezni in široko zastavljeni. Nekatere države EU omejujejo pomoč brezposelnim osebam, ki ne izpolnjujejo pogojev. V številnih državah poleg zavarovanja za primer brezposelnosti, ki zagotavlja nadomestila za brezposelnost, državne organizacije ali delodajalci zagotavljajo nepovratna sredstva brezposelnim osebam. Druge države brezposelnim osebam zagotavljajo individualne račune, na katerih se zbirajo sredstva, izplačana v obliki odpravnine. Vrednost slednjih je vrednost akumuliranega kapitala na posameznikovem računu. Poleg tega morajo delodajalci v mnogih primerih odpuščenim delavcem zagotoviti odpravnine (Blanchard 2006).

Zavarovanje za primer brezposelnosti je ključni instrument za obvladovanje tveganja trga dela. V obdobju začasne brezposelnosti omogoča zavarovanje dohodkov posameznika in nudi pomoč pri daljših obdobjih brezposelnosti. Z makroekonomskega vidika nadomestila za brezposelnost opravljajo vlogo samodejnega stabilizatorja za celotno gospodarstvo, saj povečujejo kupno moč brezposelnih oseb v obdobju gospodarskih recesij (Dolls idr. 2014).

Na drugi strani je več avtorjev ugotovilo, da nadomestila za brezposelnost zmanjšajo učinkovitost trga dela, ker (i) brezposelnim osebam zaradi moralnega hazarda, ki povzroči podoptimalno intenzivnost iskanja nove zaposlitve, zmanjšajo voljo do dela (Rothstein 2011), (ii) možne pasti brezposelnosti in neaktivnosti so povezane z davčnim in s socialnim sistemom (Schmieder, Von Wachter in Bender 2012), pojavlja pa se tudi (iii) zmanjšanje zaposljivosti brezposelnih oseb, ki dalj časa prejemajo nadomestila za brezposelnost (Van Ours in Vodopivec 2006).

V državah EU se zavarovalni sistemi za brezposelnost med seboj zelo razlikujejo, predvsem po naslednjih postavkah: (i) upravičenosti do prejemanja nadomestila za brezposelnost, (ii) višini nadomestila za brezposelnost, (iii) trajanju nadomestila za brezposelnost, (iv) virih financiranja zavarovanja za primer brezposelnosti in (v) administraciji sistema zavarovanja za primer brezposelnosti (Davies in Hallet 2001).

Okvirno polovica obveznih zavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti vključuje večino zaposlenih ne glede na vrsto gospodarske panoge. Kritje v okviru preostalih programov je omejeno na delavce v industriji in trgovini. Določene države izključujejo brezposelne osebe, ki so pred brezposelnostjo zaslužile več kot določen znesek (Brunila, Buti in Veld 2003).

Ravno tako v določenih državah veljajo posebni predpisi, ki urejajo položaj začasnih in sezonskih delavcev. Več držav je uvedlo posebne programe za brezposelne, namenjene specifičnim poklicem. Najtipičnejše gre za delavce v gradbeništvu, železniške in pristaniške delavce ter pomorščake. Prostovoljni zavarovalni sistemi za primer brezposelnosti so omejeni na gospodarske de-

javnosti, v katerih sindikati odprejo račune, na katerih se zbirajo sredstva za brezposelne osebe. Članstvo v teh skladih je običajno obvezno za člane sindikata in je lahko na voljo tudi drugim zaposlenim, ki niso člani sindikata. Nezavarovani delavci, kot so npr. sveži diplomanti in samozaposleni, ki postanejo brezposelni, pa so lahko upravičeni do pomoči, ki jo subvencionira država (Fath in Fuest 2005).

Zakonsko predpisana prispevna stopnja zavarovanja za primer brezposelnosti je primerno visoka le v manjšem delu držav EU. V državah EU je v vsaki članici urejeno zavarovanje za primer brezposelnosti. Zavarovanja se med seboj razlikujejo po (i) upravičenosti do prejemanja nadomestil, (ii) referenčnem obdobju, (iii) potrebnem minimalnem obdobju zaposlenosti, (iv) trajanju obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti), (v) višini nadomestil in (vi) prispevni stopnji. Na eni strani gre torej za izdatke zavarovanja za primer brezposelnosti, namenjene izplačevanju nadomestil, na drugi pa za vire financiranja zavarovanja za primer brezposelnosti. Nekatere države članice EU so glede zavarovanja za primer brezposelnosti radodarnejše, nekatere pa manj. Dolgoročno je pomembno, da so izdatki in viri financiranja zavarovanja za primer brezposelnosti izenačeni. Če so izdatki večji kot viri financiranja, države razliko pokrivajo iz državnega proračuna. Vire financiranja določa zakonsko predpisana prispevna stopnja, ki je v večini držav zastavljena tako, da ne pokrije vseh izdatkov. To pomeni, da države razliko pokrijejo iz državnega proračuna.

Države EU so načeloma občutile finančno gospodarsko krizo v istem obdobju (2009–2011), a vendar se je kriza ponekod poznala in podaljšala bolj kot v drugih državah, kar kaže tudi stopnja brezposelnosti. Recesija povzroča verižni učinek, saj povečana brezposelnost vodi k manjši rasti in padcu potrošnje, kar vpliva na podjetja, da zaradi izgub delavce odpuščajo. Recesija se pojavi, ko je rast BDP dve ali več zaporednih četrletij negativna. Z drugimi besedami, gospodarska rast se upočasnjuje v obdobju recesije. Če gospodarstvo doživlja obdobje recesije, je to razvidno iz visoke (povečane) stopnje brezposelnosti in padca (Carlberg 2012) (i) prodaje in prihodkov družb ter (ii) cen vrednostnih papirjev in (iii) dohodkov.

Z visoko stopnjo brezposelnosti se izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti večajo – izdatki so sinhronizirani s stopnjo brezposelnosti. V obdobju recesije se poveča stopnja brezposelnosti, s čimer se poveča tudi število prejemnikov nadomestila. Na drugi strani tudi posamezniki, ki so bili že pred časom recesije brezposelni, težko dobijo novo zaposlitev, saj podjetja v obdobju recesije načeloma na zaposlujejo, kvečjemu zaradi zmanjšanja prodaje in znižanja prihodkov odpuščajo zaposlene. S tem se podaljšuje obdobje pokritosti brezposelnih oseb, saj ne morejo do nove zaposlitve. Povečanje števila brezposelnih in podaljšanje obdobja pokritosti brezposelnih vodi v povečanje izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti.

4.2 Analiza prejemkov in izdatkov po državah EU 20 (2003–2013)

V nadaljevanju opisujemo programe zavarovanja za primer brezposelnosti v evropskih državah (EU 20), ki so vključene v simulacijo evropskega pozavarovalnega sistema. Opisujemo pravila prejemanja (upravičenost do prejemanja nadomestil, metodo za izračun nadomestila, zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti, trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti) in višino nadomestil), predstavimo, kdo in v kolikšnem deležu plačuje zavarovanje za primer brezposelnosti (zaposleni oz. delodajalci). Opisi so pridobljeni iz zbirk podatkov Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>) in vzajemnega informacijskega sistema o socialni zaščiti (MISSOC, glej <http://www.missoc.org>) in povzemajo stanje na dan 1. 7. 2016. Iz opisov so razvidni heterogenost držav in tudi podatki, ki jih pozneje uporabljamo v simulaciji. Zaključujemo z izdatki in s prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti in samovzdržnostjo sistema. Za vsako državo tudi grafično prikazujemo stanje (saldo) zavarovanja za primer brezposelnosti. Pri vseh prikazih (preglednicah in slikah) gre za lastni izračun.

Avstrija

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti prejema brezposelna oseba, ki je sposobna za delo in pripravljena delati, je na razpolago zavodu za zaposlovanje in še ni presegla trajanja obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti). Pomoč za primer brezposelnosti prejema brezposelna oseba, ki je izčrpala pravico do nadomestila za brezposelnost in pomoč nujno potrebuje.

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: 52 tednov zavarovalne dobe v zadnjih 24 mesecih in 26 tednov v zadnjih 12 mesecih za osebe, mlajše od 25 let.

Metoda za izračun nadomestila: Nadomestilo za brezposelnost je določeno na osnovi povprečnega prihodka v zadnjem celotnem koledarskem letu. Posebna plačila, npr. 13. in 14. plačo, je treba upoštevati sorazmerno. Najvišja meja je določena na 4440 evrov na mesec.

Višina nadomestila: Osnovni znesek je 55 odstotkov dnevne neto dohodka. Če je osnovni znesek nižji od ene tridesetine okvirne stopnje izravnalnih nadomestil v skladu z Zakonom o socialni varnosti, to je 29,43 evra za leto 2016, je treba nadomestilo zvišati, vendar ne več kot do 60 odstotkov neto osnove, če ni družinskega dodatka, ali 80 odstotkov neto osnove, če je vsaj en družinski dodatek. Najnižji dnevni znesek je osem ali 10,67 evra. Najvišji dnevni znesek je 52,52 evra. Pomoč za primer brezposelnosti je 92 odstotkov (v nekaterih primerih 95 odstotkov) osnovnega zneska nadomestila za primer brezposelnosti plus 95 odstotkov pripadajočega dodatnega zneska in vsi družinski dodatki.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Trajanje nadomestila

Preglednica 4.1 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Avstriji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	4.501.912.000	2.525.739.000	4,8	188.000	220.403	1,17	29.777	23.822	954,97	0,4811
2004	4.764.969.000	2.596.785.000	5,8	223.400	223.193	1,00	30.870	24.696	969,56	0,4711
2005	5.235.467.000	3.018.833.000	5,6	223.500	228.753	1,02	31.787	25.430	1.099,74	0,5190
2006	5.438.771.000	2.941.492.000	5,3	211.700	214.966	1,02	32.924	26.339	1.140,29	0,5195
2007	5.226.452.000	2.772.499.000	4,9	200.300	202.289	1,01	33.916	27.133	1.142,14	0,5051
2008	5.185.041.000	2.717.127.000	4,1	172.000	195.170	1,13	35.240	28.192	1.160,15	0,4938
2009	6.442.718.000	3.593.937.000	5,3	222.900	272.292	1,22	35.951	28.761	1.099,90	0,4589
2010	6.440.133.000	3.518.452.000	4,8	203.400	243.983	1,20	36.435	29.148	1.201,74	0,4947
2011	6.113.913.000	3.382.730.000	4,6	193.800	226.088	1,17	37.171	29.737	1.246,83	0,5031
2012	6.272.586.000	3.556.922.000	4,9	208.900	240.065	1,15	38.273	30.618	1.234,71	0,4839
2013	6.977.153.000	4.010.346.000	5,4	231.300	264.952	1,15	39.054	31.243	1.261,34	0,4845

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovalnja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovalnja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.2 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Avstriji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	6.638.365.272	3.715.600	110.639.421.200	0,0600	2.136.453.272	2.136.453.272	0,0407
2004	6.630.320.340	3.579.700	110.505.339.000	0,0600	1.865.351.340	4.001.804.612	0,0431
2005	7.078.265.586	3.711.300	117.971.093.100	0,0600	1.842.798.586	5.844.603.198	0,0444
2006	7.472.101.800	3.782.500	124.535.030.000	0,0600	2.033.330.800	7.877.933.998	0,0437
2007	7.862.271.456	3.863.600	131.037.857.600	0,0600	2.635.819.456	10.513.753.454	0,0399
2008	8.306.843.280	3.928.700	138.447.388.000	0,0600	3.121.802.280	13.635.555.734	0,0375
2009	8.432.594.658	3.909.300	140.543.244.300	0,0600	1.989.876.658	15.625.432.392	0,0458
2010	8.621.759.790	3.943.900	143.695.996.500	0,0600	2.181.626.790	17.807.059.182	0,0448
2011	8.881.564.398	3.982.300	148.026.073.300	0,0600	2.767.651.398	20.574.710.580	0,0413
2012	9.216.291.492	4.013.400	153.604.858.200	0,0600	2.943.705.492	23.518.416.072	0,0408
2013	9.443.257.200	4.030.000	157.387.620.000	0,0600	2.466.104.200	25.984.520.272	0,0443

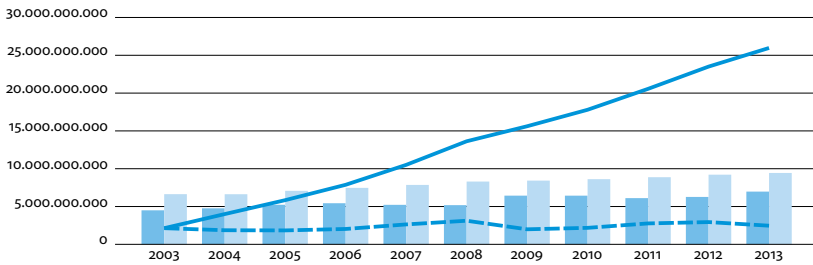
Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

je odvisno od trajanja zavarovanja in v določenih primerih tudi starosti brezposelne osebe (zavarovalna doba: trajanje nadomestila):

- 52 tednov v dveh letih: 20 tednov;
- 156 tednov v petih letih: 30 tednov;
- 312 tednov v desetih letih in starost 40 let: 39 tednov;
- 468 tednov v petnajstih letih in starost 50 let: 52 tednov.

Po zaključku poklicne rehabilitacije z obveznim socialnim zavarovanjem je trajanje nadomestila 78 tednov. Trajanje se podaljša za obdobje, v katerem upravičenec sodeluje v nadaljevanju usposabljanja ali prekvalifikaciji ali ukrepah za ponovno vključitev na trg dela, ter za 156 ali 209 tednov, če upravičenec sodeluje v posebnem delovnem usposabljanju. Trajanje pomoči za primer brezposelnosti ni omejeno, dodeli se za 52 tednov.

Analiza zavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti v evropskih državah

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat/>).

Slika 4.1 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Avstriji (2003–2013)

Prispevna stopnja: Zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti je šest odstotkov.

Pomoč države: V primeru negativnega salda med prejemki in izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti primanjkljaj pokrije država.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 4,1 do 5,6 odstotka (preglednica 4.1). Delež pokritosti je visok, celo nad 1, na podlagi česar lahko sklepamo, da velika večina posameznikov v obdobju brezposelnosti prejema nadomestilo. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je z 29.777 zvišala na 39.054 evrov. Skladno s tem so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila z 954 na 1261 evrov. Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 49 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2013 je število zaposlenih naraščalo, skladno s tem so se zvišali tudi skupna masa plač in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti (preglednica 4.2). V preučevanem obdobju se zakonsko predpisana prispevna stopnja ni spreminjala in je ostala na šestih odstotkih. Taka prispevna stopnja je več kot zadostovala za kritje vseh izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno štiri odstotke v obdobju konjunktura in do 4,5 odstotka v obdobju recesije.

V obdobju 2003–2013 so prejemki višji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. V povprečju je bil letni saldo 2,3 milijarde evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj 26 milijard evrov (slika 4.1).

Belgija

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Oseba mora biti neprosto voljno brezposelna, brez dela, registrirana kot iskalka zaposlitve, sposobna za delo, na voljo na trgu dela, v starosti med 18 in 65 let. Mora tudi aktivno iskati delo, prebivati v Belgiji in biti brez drugega istonamenskega nadomestila.

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: Obdobje se razlikuje glede na

Preglednica 4.3 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Belgiji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	8.162.484.000	4.162.484.000	7,7	337.300	603.106	1,79	33.538	26.830	575,15	0,2572
2004	8.883.864.000	4.399.807.000	7,4	329.400	621.968	1,89	34.203	27.362	589,50	0,2585
2005	9.163.176.000	4.587.918.000	8,5	390.400	645.792	1,65	34.907	27.926	592,03	0,2544
2006	9.086.174.000	4.491.873.000	8,3	383.200	625.713	1,63	36.180	28.944	598,23	0,2480
2007	9.003.007.000	4.248.083.000	7,5	353.000	594.378	1,68	37.075	29.660	595,59	0,2410
2008	9.344.303.000	4.356.388.000	7,0	333.400	589.225	1,77	38.336	30.669	616,12	0,2411
2009	10.664.798.000	5.501.412.000	7,9	379.600	694.274	1,83	38.553	30.842	660,33	0,2569
2010	10.846.485.000	5.434.055.000	8,3	405.900	661.316	1,63	38.986	31.189	684,75	0,2635
2011	10.921.560.000	5.111.342.000	7,2	346.700	607.789	1,75	40.342	32.274	700,81	0,2606
2012	10.887.745.000	5.272.940.000	7,6	369.000	627.019	1,70	41.536	33.229	700,79	0,2531
2013	10.905.757.000	5.572.589.000	8,4	416.800	742.371	1,78	42.390	33.912	625,54	0,2214

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovalnja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovalnja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.4 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Belgiji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	3.146.527.782	4.026.600	135.044.110.800	0,0233	-5.015.956.218	-5.015.956.218	0,0604
2004	3.284.546.583	4.121.500	140.967.664.500	0,0233	-5.599.317.417	-10.615.273.636	0,0630
2005	3.415.348.354	4.199.200	146.581.474.400	0,0233	-5.747.827.646	-16.363.101.282	0,0625
2006	3.568.309.303	4.232.900	153.146.322.000	0,0233	-5.517.864.697	-21.880.965.979	0,0593
2007	3.756.095.315	4.348.100	161.205.807.500	0,0233	-5.246.911.685	-27.127.877.665	0,0558
2008	3.942.443.955	4.413.700	169.203.603.200	0,0233	-5.401.859.045	-32.529.736.710	0,0552
2009	3.942.931.740	4.389.400	169.224.538.200	0,0233	-6.721.866.260	-39.251.602.970	0,0630
2010	4.042.808.434	4.450.600	173.511.091.600	0,0233	-6.803.676.566	-46.055.279.536	0,0625
2011	4.202.129.626	4.470.500	180.348.911.000	0,0233	-6.719.430.374	-52.774.709.909	0,0606
2012	4.334.726.035	4.479.000	186.039.744.000	0,0233	-6.553.018.965	-59.327.728.874	0,0585
2013	4.429.282.352	4.484.500	190.097.955.000	0,0233	-6.476.474.649	-65.804.203.523	0,0574

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

starost zavarovanca med 312 delovnih dni v zadnjih 21 mesecih in 624 delovnih dni v preteklih 42 mesecih.

Metoda za izračun nadomestila: Upošteva se zadnja zaslužena plača. Pri tem se upoštevajo tri zgornje meje za mesečne plače, in sicer višja zgornja meja plače za obdobje prvih šestih mesecev brezposelnosti znaša 2547,39 evra, srednja zgornja meja plače za obdobje naslednjih šestih mesecev brezposelnosti znaša 2374,21 evra in osnovna zgornja meja plače za obdobje po 12 mesecih brezposelnosti znaša 2218,65 evra. Plača, vzeta za osnovo, mora biti zaslužena v najmanj štirih tednih, v nasprotnem primeru se uporablja referenčna plača 1531,93 evra.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Ni omejitve, če upravičenec aktivno išče delo in izpolnjuje načrt za iskanje dela.

Višina nadomestila: Kot nadomestilo za primer brezposelnosti v prvih treh

mesecih vse brezposelne osebe prejemajo 65 odstotkov, v naslednjih devetih mesecih pa 60 odstotkov svoje zadnje plače. Prvemu enoletnemu obdobju sledi drugo obdobje, ki se podaljša za dva meseca za vsako leto pretekle zaposlitve z redno plačo. Drugo obdobje traja do 36 mesecev in je razdeljeno na pet faz. V prvi fazi, ki traja največ 12 mesecev, brezposelne osebe z vzdrževanimi družinskimi člani prejmejo 60 odstotkov, samske osebe 55 odstotkov, brezposelne osebe brez vzdrževanih družinskih članov pa 40 odstotkov zadnje plače. V naslednjih štirih fazah, ki skupno trajajo do 24 mesecev, se nadomestila po fazah zmanjšujejo. V tretjem obdobju, ki začne teči po 48 mesecih brezposelnosti, oseba prejema nadomestilo v obliki pavšalnih oz. dnevnih zneskov. Brezposelna oseba z vzdrževanimi družinskimi člani prve tri mesece prejme največ 63,68 evra, naslednjih 43 do 48 mesecev pa znižani znesek 46,57 evra. Najnižje nadomestilo je 45,41 evra. Samske osebe prve tri mesece prejemajo največ 63,68 evra, naslednjih 43 do 48 mesecev pa znižani znesek 39,69 evra. Najnižje nadomestilo je 38,14 evra. Brezposelna oseba brez vzdrževanih družinskih članov prve tri mesece prejema največ 63,68 evra, naslednjih 43 do 48 mesecev pa znižani znesek 22,95 evra. Najnižje nadomestilo prve tri mesece je 28,60 evra, najnižje nadomestilo po prvih treh mesecih pa 21,84 evra.

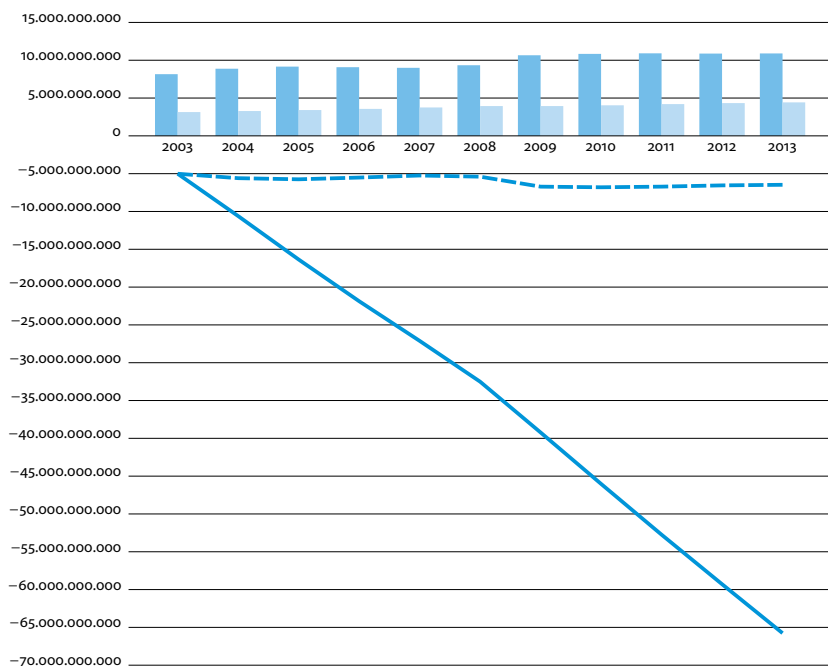
Prispevna stopnja: Zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti je 0,0233 odstotka.

Pomoč države: Pomoč države je zagotovljena v obliki izplačil dotacije.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 7 do 8,5 odstotka (preglednica 4.3). Delež pokritosti je visok, celo nad 1, na podlagi česar lahko sklepamo, da velika večina v obdobju brezposelnosti tudi prejema nadomestilo. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je s 33.538 evrov zvišala na 42.390 evrov, skladno s tem so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila (s 575 na 700 evrov, le v zadnjem letu se je znižala na 625 evrov). Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 25 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2013 je število zaposlenih naraščalo, skladno s tem so se zvišali tudi skupna masa plač in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti (preglednica 4.4). V preučevanem obdobju se zakonsko predpisana prispevna stopnja ni spreminjala in je ostajala na ravni 2,3 odstotka. Tako nizka prispevna stopnja ni zadostovala za kritje vseh izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno 5,5 odstotka v obdobju konjunktura in do 6,3 odstotka v obdobju recesije.

V obdobju 2003–2013 so bili prejemki nižji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. V povprečju je bil letni saldo –6 milijard evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj –70 milijard evrov (slika 4.2).

4.2 Analiza prejemkov in izdatkov po državah EU 20 (2003–2013)

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.2 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Belgiji (2003–2013)

Bolgarija

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Oseba mora biti brezposelna bodisi prostovoljno bodisi neprostovoljno, torej ne opravlja nobene delovne dejavnosti, ki zahteva obvezno zavarovanje, vključujoč dejavnosti v drugi državi. Registrirana je kot brezposelna oseba pri svoji regionalni podružnici zavoda za zaposlovanje, ki mu mora biti na razpolago in pri tem aktivno iskati delo. Mora se torej vesti na način, ki ne bo povzročil prenehanja registracije pri zavodu za zaposlovanje. Nima pravice do starostne pokojnine ali predčasne starostne pokojnine, vključujoč pokojnine iz drugih držav. Ni pogojev v zvezi s starostjo, z vključitvijo v izobraževanje, s sposobnostjo za delo in za državljane EU/EGP niti glede prebivališča ali državljanstva.

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: Najmanj devet mesecev zavarovanja v zadnjih 15 mesecih pred brezposelnostjo (zavarovanje proti vsakršnemu tveganju).

Metoda za izračun nadomestila: Povprečni mesečni dohodek za zadnjih 24 mesecev, za katere je bila oseba obvezno zavarovana za primer brezposelnosti. Maksimalna višina mesečnega dohodka je 2600 levov (1329 evrov) na mesec.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Nadomestila se izplačujejo mesečno za določeno trajanje (zavarovalna doba: trajanje nadomestila):

- od 0 do 3 let: 4 mesece;
- od 3 do 5 let: 6 mesecev;
- od 5 do 10 let: 8 mesecev;
- od 10 do 15 let: 9 mesecev;
- od 15 do 20 let: 10 mesecev;
- od 20 do 25 let: 11 mesecev;
- nad 25 let: 12 mesecev.

Tisti, ki so prekinili delovno razmerje po lastni volji ali so bili upravičeno odpuščeni, lahko nadomestilo za primer brezposelnosti prejemajo največ štiri mesece. Brezposelne osebe, ki se vrnejo na delo in ponovno pridobijo pravico do nadomestila za brezposelnost v treh letih od prejšnje uveljavitve pravice, prejemajo nadomestilo največ štiri mesece.

Višina nadomestila: Znesek nadomestila za primer brezposelnosti je 60 odstotkov povprečnega dnevnega prihodka za zadnjih 24 mesecev pred mesecem prenehanja delovnega razmerja, vendar ne manj kot fiksni minimalni znesek. Fiksni minimalni znesek nadomestila za primer brezposelnosti je trenutno 7,20 leva (3,68 evra). Vendar pa v praksi višina nadomestila nikoli ne more preseči 60 odstotkov dnevnega najvišjega zneska od najvišjega prispevnega dohodka za državo, ki je 2600 levov (1329 evrov) za leto 2016. Nadomestilo za brezposelne osebe, ki so zaposlene za krajši delovni čas, se določi v sorazmerju z dolžino delovnega časa. V takih primerih je lahko znesek nadomestila nižji od minimalnega zneska nadomestila za primer brezposelnosti. Tisti, ki so prekinili delovno razmerje po lastni volji ali so bili upravičeno odpuščeni, prejemajo minimalno nadomestilo za primer brezposelnosti. Nadomestilo za primer brezposelnosti se izplačuje mesečno. Mesečni znesek nadomestila za primer brezposelnosti je produkt števila delovnih dni v zadevnem mesecu in dnevnega zneska nadomestila za primer brezposelnosti.

Prispevna stopnja: 0,4 odstotka zaposleni in 0,6 odstotka delodajalec.

Pomoč države: Državni proračun plačuje prispevke v višini odstotka bruto plače za javne uslužbenke, vojaške in druge vojaške osebe, sodstvo, vključujoč sodnike, tožilce, preiskovalce, sodne izvršitelje, kandidate za mlade sodnike in mlade tožilce, sodnike za vpise in sodne zaposlene, kar je zajeto v »pravosodnem proračunu«. Država iz proračuna pokriva 30 odstotkov prispevkov delodajalcev za osebe s posebnimi potrebami, ki delajo za delodajalce, ki jih sklene agencija za osebe s posebnimi potrebami. Poleg tega državni proračun pokriva 50 odstotkov plačanih prispevkov za osebe s posebnimi potrebami, ki delajo za nekatere delodajalce (specializirana podjetja, združenja in

Preglednica 4.5 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Bolgariji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	178.298.681	58.367.247	13,8	457.800	98.544	0,22	1.678	1.342	49,36	0,4413
2004	158.280.000	51.814.000	12,1	406.400	87.480	0,22	1.795	1.436	49,36	0,4125
2005	156.974.000	46.663.000	10,1	334.400	78.519	0,23	1.987	1.590	49,52	0,3739
2006	159.006.000	45.964.000	9,0	305.700	69.628	0,23	2.212	1.769	55,01	0,3731
2007	147.989.000	44.300.000	6,9	240.200	62.570	0,26	2.643	2.114	59,00	0,3349
2008	160.921.000	53.179.000	5,6	199.700	66.711	0,33	3.344	2.675	66,43	0,2980
2009	227.571.000	133.966.000	6,8	238.000	123.596	0,52	3.738	2.991	90,33	0,3624
2010	210.268.000	162.421.000	10,3	352.300	135.647	0,39	3.978	3.182	99,78	0,3763
2011	227.964.000	162.612.000	11,3	376.200	103.309	0,27	4.209	3.368	131,17	0,4674
2012	275.145.000	182.746.000	12,3	410.300	120.972	0,29	4.487	3.590	125,89	0,4208
2013	336.434.000	183.048.000	13,0	436.300	113.218	0,26	4.757	3.806	134,73	0,4248

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovalnja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovalnja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.6 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Bolgariji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	47.286.953	2.818.700	4.728.695.316	0,0100	-131.011.728	-131.011.728	0,0377
2004	52.442.358	2.922.000	5.244.235.821	0,0100	-105.837.642	-236.849.370	0,0302
2005	58.558.480	2.947.000	5.855.847.954	0,0100	-98.415.520	-335.264.890	0,0268
2006	67.933.363	3.071.700	6.793.336.319	0,0100	-91.072.637	-426.337.527	0,0234
2007	84.800.760	3.208.800	8.480.075.978	0,0100	-63.188.240	-489.525.767	0,0175
2008	110.558.636	3.306.200	11.055.863.565	0,0100	-50.362.364	-539.888.132	0,0146
2009	119.805.713	3.204.800	11.980.571.260	0,0100	-107.765.287	-647.653.419	0,0190
2010	120.802.389	3.037.000	12.080.238.919	0,0100	-89.465.611	-737.119.030	0,0174
2011	123.229.694	2.927.500	12.322.969.449	0,0100	-104.734.306	-841.853.335	0,0185
2012	129.897.361	2.894.900	12.989.736.113	0,0100	-145.247.639	-987.100.974	0,0212
2013	137.453.545	2.889.400	13.745.354.521	0,0100	-198.980.455	-1.186.081.429	0,0245

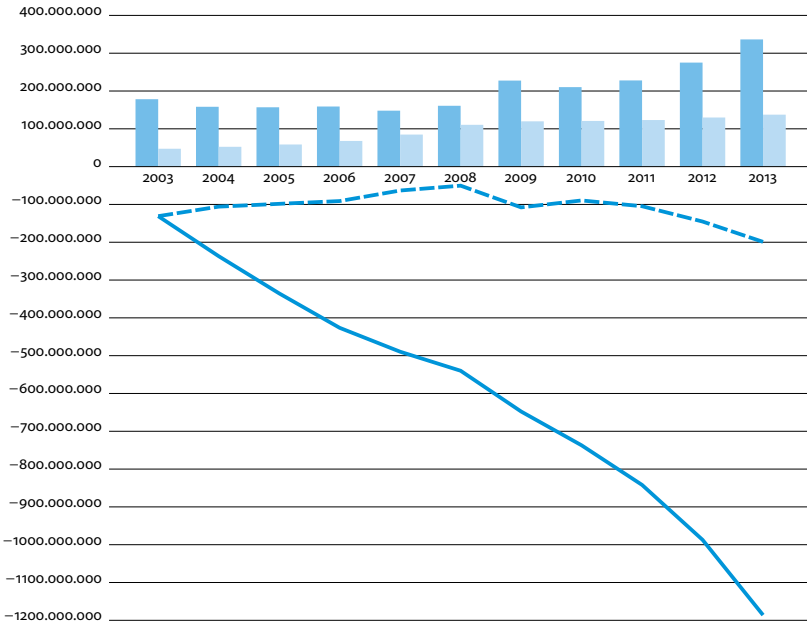
Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

validov in enote za delovne terapije invalidnih oseb, ustanovljene v specializiranih institucijah socialnega varstva).

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 5,6 do 13,8 odstotka (preglednica 4.5). Delež pokritosti je majhen, saj v obdobju konjunktore prejema nadomestilo 22 odstotkov, v obdobju recesije pa do 52 odstotkov registriranih brezposelnih. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je s 1678 zvišala na 4757 evrov. Skladno s tem so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila (z 49 na 134 evrov). Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 39 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo.

V letih od 2003 do 2013 je v obdobju konjunktore in vse do leta 2008 število zaposlenih naraščalo, pozneje pa začelo padati (preglednica 4.6). Skupna masa plač in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so se kljub niha-

Analiza zavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti v evropskih državah

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.3 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Bolgariji (2003–2013)

nju števila zaposlenih zvišali, kar lahko pripišemo zvišanju povprečne plače. V preučevanem obdobju se zakonsko predpisana prispevna stopnja ni spremenila in je znašala odstotek skupne mase plač. Tako nizka prispevna stopnja ni zadostovala za kritje vseh izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno dva odstotka v obdobju konjunktura in do 3,5 odstotka v obdobju recesije.

V obdobju 2003–2013 so bili prejemki nižji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. V povprečju je bil letni saldo –107 milijonov evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj –1,2 milijarde evrov (slika 4.3).

Ciper

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Oseba mora biti prostovoljno ali neprostovoljno brezposelna, brez dela, ni vključena v delo, za katero zasluži več kot dvanajstino zneska osnovnega zagotovljenega zaslužka, kar znaša 14,53 evra na dan v letu 2016, pa tudi registrirana kot iskalka zaposlitve in na razpolago na zavodu za zaposlovanje. Registrirana je tudi kot brezposelna oseba pri regionalnem uradu za socialno zavarovanje in redno poroča, je spo-

Preglednica 4.7 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Cipru (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	90.580.888	79.947.000	4,2	14.100	8.412	0,60	18.072	14.457	792,00	0,6574
2004	97.647.482	86.184.000	4,4	15.200	9.068	0,60	18.231	14.585	792,00	0,6516
2005	125.271.441	110.565.000	5,3	19.500	11.633	0,60	19.020	15.216	792,00	0,6246
2006	109.211.000	96.390.000	4,6	17.000	10.142	0,60	19.973	15.978	792,00	0,5948
2007	94.028.000	74.489.000	3,9	15.400	9.406	0,61	20.738	16.590	659,94	0,4773
2008	95.434.000	69.700.000	3,7	14.500	8.910	0,61	22.058	17.646	651,89	0,4433
2009	148.988.000	114.000.000	5,4	21.700	12.968	0,60	22.545	18.036	732,57	0,4874
2010	175.325.000	120.100.000	6,3	26.400	14.086	0,53	23.064	18.451	710,52	0,4621
2011	232.773.000	168.700.000	7,9	34.000	16.110	0,47	23.796	19.037	872,65	0,5501
2012	259.226.000	203.200.000	11,9	51.500	19.493	0,38	23.865	19.092	868,69	0,5460
2013	346.809.153	271.853.981	15,9	68.900	26.079	0,38	23.055	18.444	868,69	0,5652

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovalnja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovalnja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.8 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Cipru (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	343.721.056	317.000	5.728.684.273	0,0600	253.140.168	253.140.168	0,0158
2004	357.696.261	327.000	5.961.604.353	0,0600	260.048.779	513.188.947	0,0164
2005	385.729.690	338.000	6.428.828.166	0,0600	260.458.249	773.647.196	0,0195
2006	417.386.528	348.300	6.956.442.133	0,0600	308.175.528	1.081.822.724	0,0157
2007	457.765.968	367.900	7.629.432.801	0,0600	363.737.968	1.445.560.692	0,0123
2008	491.140.310	371.100	8.185.671.831	0,0600	395.706.310	1.841.267.002	0,0117
2009	501.852.483	371.000	8.364.208.050	0,0600	352.864.483	2.194.131.485	0,0178
2010	101.400.424	382.300	8.817.428.159	0,0115	-73.924.576	2.120.206.908	0,0199
2011	105.712.765	386.300	9.192.414.306	0,0115	-127.060.235	1.993.146.673	0,0253
2012	102.917.653	375.000	8.949.361.120	0,0115	-156.308.347	1.836.838.326	0,0290
2013	94.574.540	356.700	8.223.873.032	0,0115	-252.234.614	1.584.603.712	0,0422

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

sobna za delo in na voljo zanj ter stara od 16 do 63 let (65, če oseba nima pravice do starostne pokojnine).

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: Pogoji, ki se nanašajo na obseg plačanih prispevkov, zahtevajo, da je oseba zavarovana najmanj 26 tednov pred datumom brezposelnosti, da je vplačala osnovno zavarovanje do datuma brezposelnosti v višini najmanj 26 tedenskih osnovnih zavarovanih dohodkov v višini 174,38 evra tedensko (0,50 zavarovalne točke) in vplačala zavarovanje v ustreznem prispevnem letu v višini najmanj 20 tedenskih osnovnih zavarovanih dohodkov (0,39 zavarovalne točke). Po izčrpanju plačila se lahko pravica do nadomestila ponovno pridobi po 26 tednih zaposlitve od dneva izčrpanosti in pod pogojem, da je bilo vplačano zavarovanje v višini vsaj 26 tedenskih osnovnih zavarovanih dohodkov.

Metoda za izračun nadomestila: Zavarovani dohodek iz prejšnjega leta. Naj-

višja meja je trikratnik osnovnega zavarovanega dohodka. Upoštevan je dohodek, za katerega je bil upravičenec zavarovan.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): 156 dni.

Višina nadomestila: Osnovno nadomestilo je 60 odstotkov tedenske vrednosti zavarovalne točke pri osnovnem zavarovanju v ustreznem prispevnem letu, povečano za 20 odstotkov za prvega vzdrževanega družinskega člana in deset odstotkov za vsakega naslednjega vzdrževanega družinskega člana, a največ za tri vzdrževane družinske člane. Kadar zakonec ni odvisen od upravičenca, je povečanje za vzdrževanega otroka enako desetim odstotkom osnovnega nadomestila za vsakega otroka, pri čemer je največje število vzdrževanih otrok dva. Zakonec je vzdrževan družinski član, če ne dela ali ne prejema nobenih pomoči iz sklada za socialno zavarovanje.

Dopolnilno nadomestilo znaša 50 odstotkov tedenske vrednosti zavarovalne točke pri dodatnem zavarovanju v ustreznem prispevnem letu. Maksimalni tedenski znesek dopolnilnega nadomestila ne sme presegati osnovnega zavarovanega dohodka.

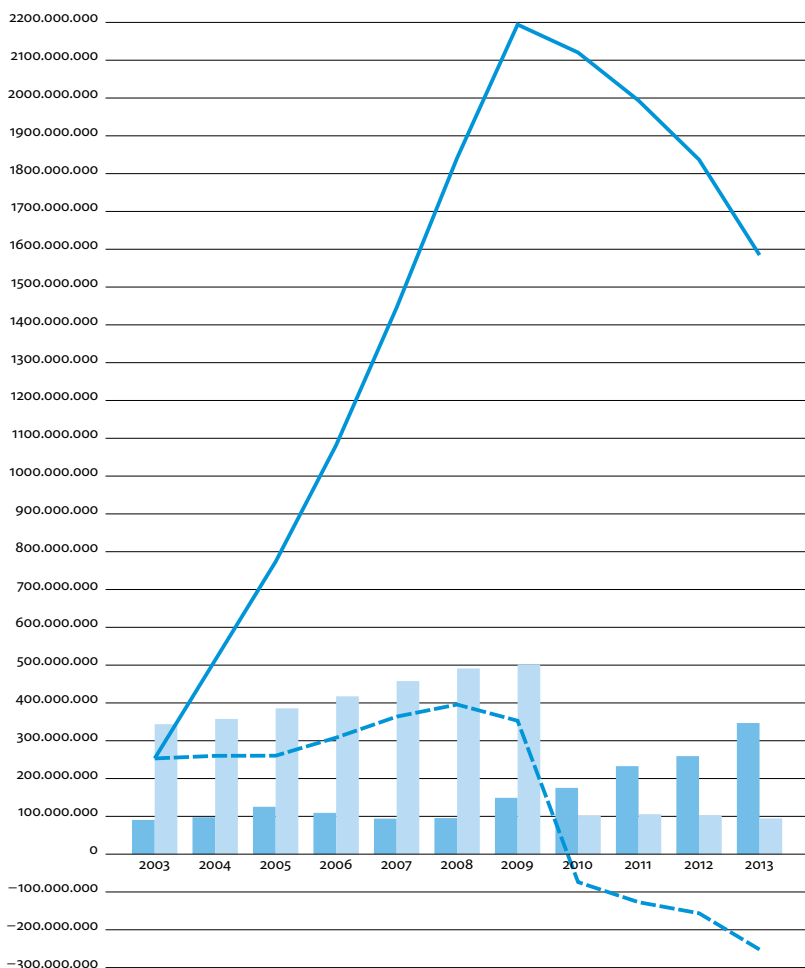
Prispevna stopnja: Iz celotnega obsega prispevkov se 1,15 odstotka od zavarovanih dohodkov zaposlenih oseb dodeli na račun za nadomestila za primer brezposelnosti.

Pomoč države: Brez sodelovanja države.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 3,7 do 15,9 odstotka (preglednica 4.7). Delež pokritosti je v obdobju konjunktore 60 odstotkov, v obdobju recesije pa le 38 odstotkov registriranih brezposelnih prejema nadomestilo. V preučevanem obdobju je povprečna letna plača naraščala in se je z 18.072 zvišala na 23.865 evrov (le v letu 2013 je padla na 23.055 evrov). Skladno s tem so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila (s 792 na 868 evrov). Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 55 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2013 je število zaposlenih naraščalo vse do leta 2011, skladno s tem se je zvišala/znižala tudi skupna masa plač in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti (preglednica 4.8). V preučevanem obdobju se je zakonsko predpisana prispevna stopnja spreminjala s šestih odstotkov med letoma 2003 in 2009 na 1,15 odstotka med letoma 2010 in 2013. Tako močno znižana prispevna stopnja v letu 2010 ni več zadostovala za kritje vseh izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je v obdobju 2003–2010 res dosegala 1,15 odstotka, vendar se je ravnotežna prispevna stopnja zaradi močnega povečanja brezposelnih v letih 2012 in 2013 povečala na 3,5 odstotka.

V obdobju 2003–2009 vse do znižanja zakonsko predpisane prispevne stopnje so bili prejemki višji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. V povprečju je bil v obdobju 2003–2009 letni saldo 313 milijonov evrov, v obdobju 2010–2013 pa –152 milijonov evrov, kar pomeni, da je bil kumula-

4.2 Analiza prejemkov in izdatkov po državah EU 20 (2003–2013)

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.4 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Cipru (2003–2013)

tivni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj 1,5 milijarde evrov (slika 4.4).

Češka

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Oseba brez delovne aktivnosti ne študira, je registrirana kot iskalka zaposlitve pri območni izpostavi zavoda za zaposlovanje, ne prejema starostne pokojnine, plačilo nadomestila za primer brezposelnosti se odloži za obdobje, za katero obstaja pravna podlaga do odpravnine. Če delodajalec ni plačal odpravnine, urad za delo na Češkem zago-

tavlja finančno nadomestilo za neplačane odpravnine, ki jih nato izterja od delodajalca. Iskalec zaposlitve nima pravice do nadomestila za primer brezposelnosti, če ima kot iskalec zaposlitve pravico do pomoči v skladu s posebnimi zakonskimi predpisi in bi bila pomoč višja od nadomestila za brezposelnost. Ravno tako nima pravice do nadomestila za brezposelnost, če mu je delovno razmerje prekinil delodajalec zaradi grobega kršenja obveznosti, ki izhajajo iz zakonske ureditve. Enako velja za druga delovna razmerja, prekinjena zaradi podobnih razlogov.

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: 12 mesecev osnovnega pokojninskega zavarovanja v zadnjih dveh letih na račun izvajanja zaposlitve ali druge delovne aktivnosti. Pogoj 12 mesecev se lahko izpolni tudi z nadomestno dobo zaposlitve (na primer zaradi osebne nege otroka).

Metoda za izračun nadomestila: Povprečje neto mesečne plače v zadnjem četrtletju. V določenih primerih (kadar na primer ni mogoče oceniti povprečne neto mesečne plače) se upošteva povprečje državne plače v obdobju od prvega do tretjega četrtletja koledarskega leta pred koledarskim letom, v katerem je izplačano nadomestilo.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Do starosti 50 let traja obdobje prejemanja nadomestila pet mesecev, za brezposelne osebe v starosti od 50 do 55 let je obdobje prejemanja nadomestila osem mesecev in za starejše od 55 let enajst mesecev. V primeru prekvalifikacije traja obdobje prejemanja nadomestila ves čas prekvalifikacije.

Višina nadomestila: Prva dva meseca znaša nadomestilo 65 odstotkov dohodka, naslednja dva meseca 50 odstotkov dohodka in 45 odstotkov dohodka za preostanek trajanja nadomestila. Med prekvalifikacijo znaša nadomestilo 60 odstotkov dohodka. Zgornja meja nadomestila je 58 odstotkov, med prekvalifikacijo 65 odstotkov državne povprečne plače v obdobju od prvega do tretjega četrtletja koledarskega leta pred koledarskim letom, v katerem je izplačano nadomestilo. Če zaposleni zadnje delovno razmerje preneha po svoji volji z obvestilom o odpovedi, in to brez tehtnega razloga, se odstotek nadomestila za primer brezposelnosti določi na 45 odstotkov dohodka za celotno obdobje trajanja nadomestila.

Prispevna stopnja: Samozaposleni plačujejo 1,2 odstotka prijavljenega dobička. Za zaposlene delodajalec plačuje 1,2 odstotka njihove bruto plače.

Pomoč države: Brez sodelovanja države.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 4,4 do 8,2 odstotka (preglednica 4.9). Delež pokritosti je v obdobju konjunktore 45 odstotkov, v obdobju recesije pa le 30 odstotkov registriranih brezposelnih prejema nadomestilo. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je s 7856 zvišala na 11.139 evrov, skladno s tem so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila (s 101 na 272 evrov). Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 31 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V ob-

Preglednica 4.9 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Češkem (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	404.627.000	222.390.000	7,6	383.800	182.705	0,48	7.856	6.284	101,43	0,1937
2004	444.252.000	221.551.000	8,2	418.800	169.109	0,40	8.497	6.798	109,18	0,1927
2005	492.899.000	241.567.000	7,9	410.200	138.714	0,34	8.847	7.078	145,12	0,2460
2006	559.576.000	264.311.000	7,2	371.700	133.491	0,36	9.365	7.492	165,00	0,2643
2007	588.916.000	259.734.000	5,3	276.600	116.478	0,42	9.927	7.942	185,82	0,2808
2008	645.496.000	291.238.000	4,4	229.800	109.376	0,48	10.402	8.322	221,89	0,3200
2009	1.007.662.000	602.298.000	6,7	352.200	188.069	0,53	10.469	8.375	266,88	0,3824
2010	1.045.022.000	547.798.000	7,3	383.500	163.481	0,43	10.767	8.614	279,24	0,3890
2011	863.874.000	436.693.000	6,7	350.500	132.421	0,38	11.043	8.834	274,81	0,3733
2012	764.602.000	366.279.000	7,0	366.800	104.472	0,28	11.222	8.978	292,17	0,3905
2013	851.785.000	385.218.000	7,0	368.900	117.946	0,32	11.139	8.911	272,17	0,3665

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovalnja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovalnja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.10 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Češkem (2003–2013)

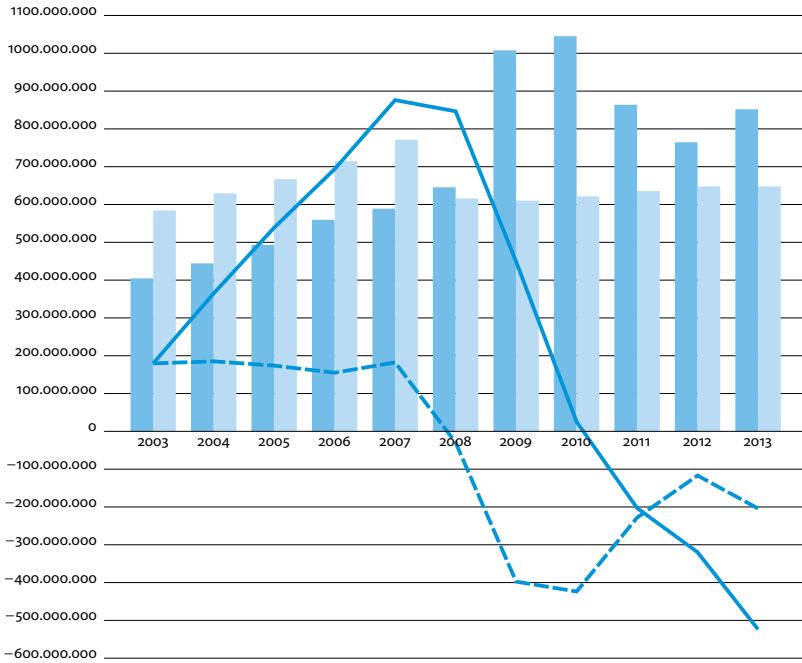
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	584.365.139	4.649.300	36.522.821.190	0,0160	179.738.139	179.738.139	0,0111
2004	629.408.006	4.629.400	39.338.000.387	0,0160	185.156.006	364.894.145	0,0113
2005	666.744.339	4.710.000	41.671.521.187	0,0160	173.845.339	538.739.484	0,0118
2006	714.620.314	4.769.400	44.663.769.652	0,0160	155.044.314	693.783.799	0,0125
2007	771.274.957	4.855.900	48.204.684.798	0,0160	182.358.957	876.142.755	0,0122
2008	615.817.145	4.933.500	51.318.095.405	0,0120	-29.678.855	846.463.900	0,0126
2009	610.197.451	4.857.200	50.849.787.595	0,0120	-397.464.549	448.999.351	0,0198
2010	621.422.726	4.809.600	51.785.227.165	0,0120	-423.599.274	25.400.077	0,0202
2011	635.592.827	4.796.400	52.966.068.897	0,0120	-228.281.173	-202.881.096	0,0163
2012	647.778.592	4.810.300	53.981.549.307	0,0120	-116.823.408	-319.704.504	0,0142
2013	647.739.094	4.845.900	53.978.257.801	0,0120	-204.045.906	-523.750.411	0,0158

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

dobju 2003–2013 je število zaposlenih naraščalo vse do leta 2008, v obdobju 2009–2011 je padalo in se do konca 2013 vrnilo na stanje iz 2008 (preglednica 4.10). Skupna masa plač se je kljub nihanju števila zaposlenih zvišala, to povečanje pa lahko pripišemo povečanju povprečne plače. Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so se po letu 2007 znižali zaradi znižanja zakonsko predpisane prispevne stopnje (z 1,6 med letoma 2003 in 2007 na 1,2 odstotka med letoma 2008 in 2013). Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti po znižanju prispevne stopnje v letu 2008 niso več zadostovali za kritje vseh izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno 1,1 odstotka v obdobju konjunktore in do 1,7 odstotka v obdobju recesije.

V obdobju 2003–2007, vse do znižanja zakonsko predpisane prispevne

Analiza zavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti v evropskih državah

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.5 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Češkem (2003–2013)

stopnje, so bili prejemki višji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. V povprečju je bil v obdobju 2003–2007 letni saldo 175 milijonov evrov, v obdobju 2007–2013 pa –233 milijonov evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj –525 milijonov evrov (slika 4.5).

Danska

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Oseba brez delovne aktivnosti, brez aktivnosti formalnega izobraževanja, registrirana kot iskalka zaposlitve in na voljo zavodu za zaposlovanje, sposobna za delo, na voljo na trgu dela, stara od 18 do 65 let, aktivno išče zaposlitev in sodeluje z zavodom za zaposlovanje za pripravo individualnega akcijskega načrta, prebiva na Danskem.

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: Osnovno nadomestilo: zahtevano je najkrajše obdobje 1924 ur (kar je enakovredno zaposlitvi za polni delovni čas v obdobju enega leta) v preteklih treh letih. Upošteva se samo zaposlitev v obdobju zavarovanja. Sklad, povezan z dohodki: zaposleni je zavarovan vsaj eno leto.

Metoda za izračun nadomestila: Izračun za zaposlene običajno temelji na

povprečni plači zadnjih 12 tednov ali treh mesecev. Ni zgornje meje za referenčni dohodek. Izračun za samozaposlene temelji na dnevnem prihodu (1/260 letnega dohodka), če je samozaposlena oseba opravljala dejavnost samozaposlene osebe najmanj eno leto v triletnem obdobju. Pogoji je, da je samozaposlena oseba podjetje vodila vsaj tri leta zapored. Po tem obdobju se letni dohodek izračuna na podlagi najboljših dveh let v petletnem obdobju.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Nadomestilo za primer brezposelnosti: dve leti v obdobju treh let. Nadomestilo trga dela: do 15 mesecev po izteku pravice do nadomestila za primer brezposelnosti. Denarno nadomestilo trga dela traja od tri do šest mesecev po izteku pravice do nadomestila za primer brezposelnosti in nadomestila trga dela, odvisno od konca dveletnega obdobja nadomestila za primer brezposelnosti, saj se bo nadomestilo trga dela opustilo.

Višina nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti je 90 odstotkov prejšnjih dohodkov, vendar ne več kot 836 kron (112 evrov na dan 1. 6. 2017) na dan. Nadomestilo se izplačuje mesečno. Zgornja meja nadomestila se usklajuje enkrat letno glede na prilagoditveno stopnjo. Višina nadomestila se določa individualno, vendar ne more biti višja od zgornje meje nadomestila. V nekaterih primerih je brezposelnemu dodeljeno 82 odstotkov najvišjega nadomestila. Nadomestilo trga dela: Izplačuje se, ko je pravica do nadomestila za primer brezposelnosti potekla. To nadomestilo znaša 80 odstotkov ali 60 odstotkov najvišjega nadomestila za primer brezposelnosti, in sicer glede na to, ali ima upravičenec vzdrževane otroke. Denarno nadomestilo trga dela: Izplačuje se, ko sta pravica do nadomestila za primer brezposelnosti in nadomestilo trga dela potekla in je bilo osebi zavrnjeno polno denarno nadomestilo. Mesečni znesek je 10.968 kron (1475 evrov) za osebe, starejše od 30 let, in 14.575 kron (1960 evrov) za starše, starejše od 30 let. Mesečni znesek za osebe, mlajše od 30 let, se izračuna v skladu z načeli socialne pomoči.

Prispevna stopnja: Obvezni prispevki, plačani za zavarovanje za primer brezposelnosti, pokrivajo del državne porabe za nadomestila za primer brezposelnosti. Znesek, ki ga plačuje oseba, je odvisen od kategorije članstva (osebe pod 25 let, prostovoljno predčasno upokojene osebe, predčasno upokojene osebe in osebe s polnim delovnim časom). Vsi zneski so pavšalno določeni (na primer mesečni znesek 320 kron (43 evrov) za polni delovni čas, zavarovanje za primer brezposelnosti). Delodajalci ne prispevajo.

Pomoč države: Delež javnih sredstev je odvisen od skupnega števila brezposelnih oseb. V obdobjih visoke brezposelnosti se delež javnih sredstev povečuje, medtem ko se v obdobju gospodarskega vzpona zmanjšuje.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 3,4 do 7,6 odstotka (preglednica 4.11). Delež pokritosti je v obdobju konjunktore celo nad 1, na podlagi česar lahko sklepamo, da velika večina v obdobju brezposelnosti tudi prejema nadomestilo, v obdobju recesije pa ga prejema le 70 odstotkov

Preglednica 4.11 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Danskem (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	8.231.348.000	3.568.587.000	5,4	154.300	195.860	1,27	40.467	32.374	1.518,34	0,5628
2004	8.507.426.000	3.823.479.000	5,2	150.500	201.210	1,34	41.886	33.509	1.583,54	0,5671
2005	7.779.892.000	3.469.511.000	4,8	139.700	170.287	1,22	43.336	34.669	1.697,87	0,5877
2006	7.038.637.000	2.833.371.000	3,9	113.800	136.983	1,20	45.072	36.057	1.723,68	0,5736
2007	6.029.447.000	2.220.090.000	3,8	110.800	104.018	0,94	46.400	37.120	1.778,61	0,5750
2008	5.644.568.000	1.704.560.000	3,4	101.400	72.634	0,72	48.405	38.724	1.955,65	0,6060
2009	7.134.471.000	2.865.435.000	6,0	177.100	126.157	0,71	50.204	40.163	1.892,77	0,5655
2010	8.612.569.000	3.336.202.000	7,5	218.300	150.765	0,69	51.995	41.596	1.844,04	0,5320
2011	8.402.552.000	3.199.944.000	7,6	221.400	144.469	0,65	52.961	42.369	1.845,81	0,5228
2012	8.505.743.000	3.502.774.000	7,5	218.800	152.852	0,70	53.993	43.195	1.909,68	0,5305
2013	8.510.123.000	3.575.940.000	7,0	202.200	150.273	0,74	54.412	43.530	1.983,02	0,5467

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovanja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

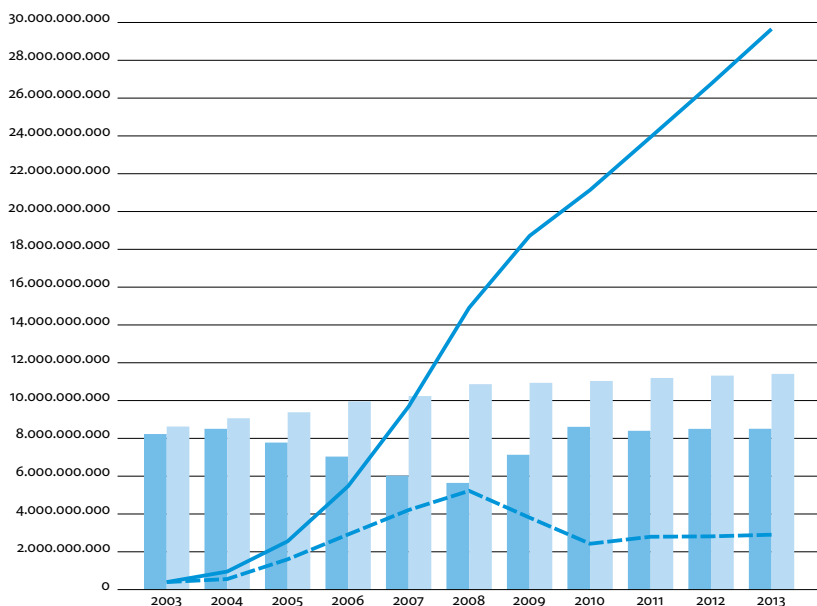
Preglednica 4.12 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Danskem (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	8.628.230.815	2.665.200	107.852.885.190	0,0800	396.882.815	396.882.815	0,0763
2004	9.065.105.481	2.705.300	113.313.818.516	0,0800	557.679.481	954.562.296	0,0751
2005	9.382.502.382	2.706.300	117.281.279.775	0,0800	1.602.610.382	2.557.172.678	0,0663
2006	9.957.990.241	2.761.700	124.474.878.014	0,0800	2.919.353.241	5.476.525.920	0,0565
2007	10.240.326.686	2.758.700	128.004.083.578	0,0800	4.210.879.686	9.687.405.606	0,0471
2008	10.868.743.439	2.806.700	135.859.292.984	0,0800	5.224.175.439	14.911.581.045	0,0415
2009	10.940.778.659	2.724.100	136.759.733.237	0,0800	3.806.307.659	18.717.888.703	0,0522
2010	11.039.598.494	2.654.000	137.994.981.191	0,0800	2.427.029.494	21.144.918.198	0,0624
2011	11.198.563.514	2.643.100	139.982.043.944	0,0800	2.796.011.514	23.940.929.712	0,0600
2012	11.322.645.119	2.621.300	141.533.064.001	0,0800	2.816.902.119	26.757.831.831	0,0601
2013	11.413.891.868	2.622.100	142.673.648.363	0,0800	2.903.768.868	29.661.600.699	0,0596

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

registriranih brezposelnih. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je s 40.467 zvišala na 54.412 evrov, skladno s tem so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila (s 1518 na 1983 evrov). Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 56 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2013 je število zaposlenih naraščalo vse do leta 2008, od takrat naprej pa je rahlo padalo (preglednica 4.12). Skupna masa plač in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so se kljub nihanju števila zaposlenih povečali, kar lahko pripišemo povečanju povprečne plače. V preučevanem obdobju se zakonsko predpisana prispevna stopnja ni spreminjala (8 odstotkov); tako visoka prispevna stopnja je več kot zadostovala za kritje vseh izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno šest odstotkov.

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.6 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Danskem (2003–2013)

V obdobju 2003–2013 so bili prejemki višji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. V povprečju je bil letni saldo 2,7 milijarde evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj 30 milijard evrov (slika 4.6).

Estonija

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti prejemajo osebe, ki so neprostoVOLjno brezposelne, brez delovne aktivnosti ali druge podobne dejavnosti, registrirane kot brezposelne pri estonskem skladu za zavarovanje za primer brezposelnosti, sposobne za delo in lahko sprejmejo ustrezno delo, na voljo za delo, stare med 16 leti in upokojitveno starostjo, razen oseb s predčasno starostno pokojnino, aktivno iščejo zaposlitev, imajo stalno prebivališče v Estoniji; izpolnjujejo pogoje in dejavnosti, določene v individualnem načrtu iskanja zaposlitve.

Za dodatek za primer brezposelnosti velja enako kot pri zavarovanju za primer brezposelnosti, vendar je brezposelnost lahko bodisi prostovoljna bodisi neprostoVOLjna.

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: Zavarovalna doba (vpisana v register zaposlovanja) 12 mesecev v zadnjih 36 mesecih pred registracijo osebe kot brezposelne. Dodatek za primer brezposelnosti: 180 koledarskih

Preglednica 4.13 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Estoniji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	22.993.000	16.436.000	11,3	75.900	23.010	0,30	5.655	4.524	59,52	0,1579
2004	22.626.000	16.555.000	10,2	69.000	19.773	0,29	6.315	5.052	69,77	0,1657
2005	20.951.000	13.263.000	8,0	53.800	17.568	0,33	7.015	5.612	62,91	0,1345
2006	20.331.000	10.699.000	5,9	41.000	9.197	0,22	7.989	6.391	96,94	0,1820
2007	23.945.000	15.708.000	4,6	31.600	8.645	0,27	9.958	7.966	151,42	0,2281
2008	45.400.000	34.486.000	5,5	37.800	11.858	0,31	10.840	8.672	242,35	0,3354
2009	223.904.000	191.118.000	13,5	93.100	39.583	0,43	10.478	8.382	402,36	0,5760
2010	157.621.000	124.510.000	16,7	113.900	31.165	0,27	10.743	8.594	332,93	0,4649
2011	116.711.000	79.785.000	12,3	84.800	18.049	0,21	10.826	8.661	368,37	0,5104
2012	126.721.000	76.516.000	10,0	68.500	16.248	0,24	11.477	9.182	392,44	0,5129
2013	126.513.000	82.681.000	8,6	58.700	16.711	0,28	12.199	9.759	412,31	0,5070

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovalnja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovalnja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.14 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Estoniji (2003–2013)

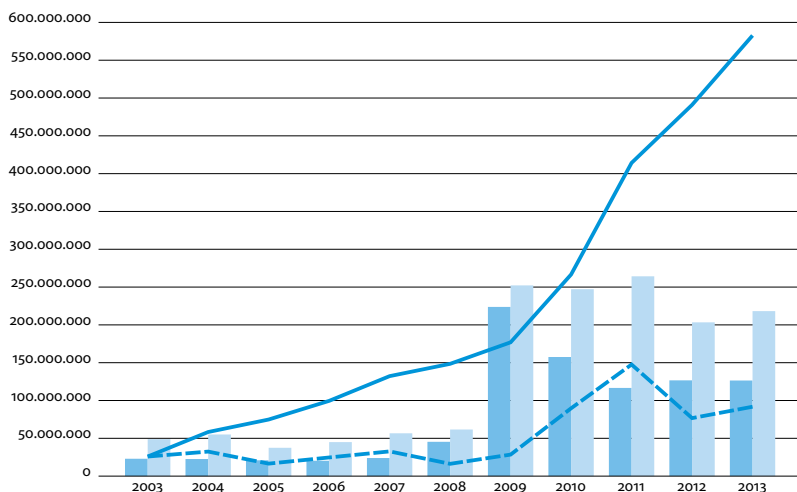
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	48.901.613	576.500	3.260.107.500	0,0150	25.908.613	25.908.613	0,0071
2004	55.082.588	581.500	3.672.172.500	0,0150	32.456.588	58.365.200	0,0062
2005	37.483.250	593.700	4.164.805.500	0,0090	16.532.250	74.897.450	0,0050
2006	45.017.216	626.100	5.001.912.900	0,0090	24.686.216	99.583.666	0,0041
2007	56.667.991	632.300	6.296.443.400	0,0090	32.722.991	132.306.656	0,0038
2008	61.677.432	632.200	6.853.048.000	0,0090	16.277.432	148.584.088	0,0066
2009	252.383.586	573.500	6.009.133.000	0,0420	28.479.586	177.063.674	0,0373
2010	247.351.129	548.200	5.889.312.600	0,0420	89.730.129	266.793.803	0,0268
2011	264.403.398	581.500	6.295.319.000	0,0420	147.692.398	414.486.201	0,0185
2012	203.487.210	591.000	6.782.907.000	0,0300	76.766.210	491.252.411	0,0187
2013	218.337.702	596.600	7.277.923.400	0,0300	91.824.702	583.077.113	0,0174

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

dni dela ali enakovredne dejavnosti v zadnjih 12 mesecih pred registracijo osebe kot brezposelne.

Metoda za izračun nadomestila: Povprečni dnevni dohodek, za katerega so bili plačani prispevki za zavarovanje za primer brezposelnosti v prvih devetih mesecih od 12 mesecev pred registracijo osebe kot brezposelne. Najvišja meja nadomestila: trikratnik državnega povprečnega dnevnega dohodka za preteklo koledarsko leto. Na podlagi referenčnih devetih mesecev se izračuna povprečno dnevni dohodek, ki se uporablja za izračun nadomestila. Dodatek za primer brezposelnosti: Referenčno obdobje se ne uporablja, nadomestilo pa ne temelji na dohodku.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Nadomestilo za primer brezposelnosti prejema brezposelna oseba 180 koledarskih dni, če je zavarovalna doba zavarovanca krajša od pet let, če je zavarovalna doba zavarovo-

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.7 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Estoniji (2003–2013)

vanca od pet do deset let, 270 koledarskih dni, v primeru zavarovalne dobe zavarovanca nad deset let pa 360 koledarskih dni.

Dodatek za primer brezposelnosti: Splošno do 270 koledarskih dni, do 210 koledarskih dni za brezposelne osebe, ki jim je delovno razmerje prenehalo zaradi kršitev delovnih obveznosti. Podaljšanje je možno za brezposelne osebe, ki so blizu upokojitvene starosti.

Višina nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti znaša 50 odstotkov referenčnega dohodka do sto koledarskih dni od brezposelnosti, po prvih stotih dneh od brezposelnosti pa 40 odstotkov referenčne plače.

Dodatek za primer brezposelnosti: Nadomestilo je pavšalni znesek 4,41 evra na dan (vsaj 35 odstotkov minimalne plače prejšnjega leta).

Prispevna stopnja: Zavarovanje za primer brezposelnosti: 2,4 odstotka od bruto plače skupaj, od tega 1,6 odstotka bruto plače zaposleni in 0,8 odstotka bruto plače delodajalec. Pri dodatku za primer brezposelnosti ni prispevkov, saj se financira iz proračuna.

Pomoč države: Nadomestilo za primer brezposelnosti je brez sodelovanja države. Dodatek za primer brezposelnosti financira država.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 4,6 do 16,7 odstotka (preglednica 4.13). Delež pokritosti je v obdobju konjunktore 30 odstotkov, v obdobju recesije pa je le 20 odstotkov registriranih brezposelnih prejemalo nadomestilo. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je s 5655 zvišala na 12.199 evrov, skladno s tem so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila (s 60 na 412 evrov), še posebej po letu

2008. Povprečna nadomestitvena stopnja do leta 2008 je 20 odstotkov, po letu 2008 pa se je povprečna nadomestitvena stopnja zvišala na 51 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2013 je število zaposlenih naraščalo vse do leta 2008, od 2008 do 2010 je število zaposlenih padalo in se do konca 2013 vrnilo na stanje iz leta 2005, skladno s tem pa se je zvišala ali znižala tudi skupna masa plač (preglednica 4.14). Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so se po letu 2008 povečali zaradi spremembe zakonsko predpisane prispevne stopnje (v letih 2003 in 2004 1,5 odstotka, v obdobju 2005–2008 0,9 odstotka, v obdobju 2009–2011 4,2 odstotka, v letih 2012–2013 pa trije odstotki). Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno 0,5 odstotka v obdobju konjunktura in do 2,5 odstotka v obdobju recesije.

V obdobju 2003–2013 so bili prejemki višji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. V povprečju je bil letni saldo 53 milijonov evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj 585 milijonov evrov (slika 4.7).

Finska

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Velja za brezposelne osebe, ki so neprostoovoljno brezposelne, ki ne delajo, so registrirane kot iskalke zaposlitve in na razpolago zavodu za zaposlovanje, so sposobne za delo, na voljo za zaposlitev s polnim delovnim časom, starosti od 17 do 64 let, aktivne iskalke zaposlitve, prebivajo na Finskem. Glede pomoči za primer brezposelnosti (podpora trgu delovne sile) velja enako kot pri nadomestilu za primer brezposelnosti.

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: Osnovno nadomestilo za primer brezposelnosti: zaposleni najmanj 26 tednov zaposlitve v zadnjih 28 mesecih z delovnim časom najmanj 18 ur na teden. Samozaposlene osebe najmanj 15 mesecev podjetništva v zadnjih 48 mesecih. Za nadomestilo za primer brezposelnosti, ki temelji na dohodkih, velja enako kot za osnovno nadomestilo za primer brezposelnosti, pod pogojem, da je zavarovana oseba zaposlena in je bila zavarovana za primer brezposelnosti. Za prejemanje pomoči za primer brezposelnosti (podpora trgu delovne sile) ni zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti.

Metoda za izračun nadomestila: Osnovno nadomestilo za primer brezposelnosti se ne uporablja. Nadomestilo ne temelji na dohodku. Pri nadomestilu za primer brezposelnosti, ki temelji na dohodkih, izračun običajno temelji na povprečnem zaslužku za dobo 26 tednov, brez zgornje meje. Za samozaposlene osebe se upošteva dohodek, za katerega so bile plačane premije za zadnjih 15 mesecev. Običajno je to čisti dobiček, brez zgornje meje. Pomoč za primer brezposelnosti (podpora trgu delovne sile) se ne uporablja. Nadomestilo ne temelji na dohodku.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Brezposelna oseba osnovno nadomestilo za primer brezposelnosti prejema največ 500 koledarskih dni. Iskalec zaposlitve, rojen v obdobju 1950–1954, lahko ne glede na najdaljše obdobje prejema nadomestilo za primer brezposelnosti do konca koledarskega meseca, v katerem dopolni 65 let, če je dopolnil starost 59 pred potekom najdaljšega roka nadomestila in je bil v zadnjih 20 letih zaposlen najmanj pet let. Iskalec zaposlitve, rojen v obdobju 1955–1956, lahko ne glede na najdaljše obdobje prejema nadomestilo za primer brezposelnosti do konca koledarskega meseca, v katerem dopolni 65 let, če je dopolnil starost 60 let pred potekom najdaljšega roka nadomestila in je bil v zadnjih 20 letih zaposlen najmanj pet let. Iskalec zaposlitve, rojen leta 1957 ali pozneje, lahko ne glede na najdaljše obdobje prejema nadomestilo za primer brezposelnosti do konca koledarskega meseca, v katerem dopolni 65 let, če je dopolnil starost 61 let pred potekom najdaljšega roka nadomestila in je bil v zadnjih 20 letih zaposlen najmanj pet let.

Pomoč za primer brezposelnosti (podpora trgu delovne sile): Ni omejitev trajanja.

Višina nadomestila: Osnovno nadomestilo za primer brezposelnosti in nadomestilo za primer brezposelnosti, ki temelji na dohodkih, se izplačujeta za pet dni na teden. Osnovno nadomestilo za primer brezposelnosti znaša 32,68 evra na dan. Dodatek osnovnemu nadomestilu za primer brezposelnosti znaša 37,46 evra na dan in traja največ 90 dni, če je bila oseba zaposlena za najmanj 20 let in ji je bilo delovno razmerje prekinjeno.

Nadomestilo za primer brezposelnosti, ki temelji na dohodkih: Znesek osnovnega nadomestila je 45 odstotkov razlike med dnevnim dohodkom in osnovnima nadomestilom. Če je mesečni dohodek večji kot 95-kratnik osnovnega zneska (3104,60 evra), je znesek 20 odstotkov presežka. Dodatek nadomestilu za primer brezposelnosti temelji na dohodkih; znesek osnovnega nadomestila je 58 odstotkov razlike med dnevnim dohodkom in osnovnima nadomestilom. Če je mesečni dohodek večji kot 95-kratnik osnovnega zneska (3104,60 evra), je znesek 35 odstotkov presežka. Nadomestilo traja največ 90 dni, če je bila oseba zaposlena za najmanj 20 let in ji je bilo delovno razmerje prekinjeno ter je bila vsaj pet let zavarovana za primer brezposelnosti; 200 dni med udeležbo pri storitvah za spodbujanje zaposlovanja.

Pomoč za primer brezposelnosti (podpora za delo na trgu): Polna pomoč znaša 32,68 evra na dan in se plača za pet dni na teden. Polna pomoč se izplača, če je mesečni dohodek pod 311 evri na mesec za eno osebo in pod 1044 evri za družino. Mejna vrednost se poveča za 130 evrov za vsakega otroka, mlajšega od 18 let. Prihodki nad temi mejami znižajo pomoč za 75 odstotkov za samske osebe in za 50 odstotkov za družino. Znesek pomoči za mlade osebe, ki živijo pri starših, je delno odvisen od dohodkov staršev (polni znesek pomoči se izplačuje med ukrepi na trgu dela).

Preglednica 4.15 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Finskem (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	4.268.331.000	2.265.814.000	10,5	280.700	292.448	1,04	28.925	23.140	645,65	0,3348
2004	4.513.857.000	2.372.583.000	10,4	275.500	296.784	1,08	29.977	23.982	666,19	0,3334
2005	4.357.186.000	2.303.976.000	8,4	219.700	254.463	1,16	30.994	24.795	754,52	0,3652
2006	4.256.698.000	2.148.036.000	7,7	204.400	230.224	1,13	32.131	25.705	777,52	0,3630
2007	4.055.521.000	1.884.158.000	6,9	183.300	194.117	1,06	33.241	26.593	808,86	0,3650
2008	3.946.929.000	1.771.651.000	6,4	172.100	179.305	1,04	34.689	27.751	823,39	0,3560
2009	4.744.241.000	2.545.684.000	8,2	220.900	234.752	1,06	35.610	28.488	903,68	0,3807
2010	4.989.712.000	2.652.798.000	8,4	224.300	230.006	1,03	36.693	29.354	961,13	0,3929
2011	4.634.519.000	2.471.909.000	7,8	208.700	209.353	1,00	38.005	30.404	983,95	0,3883
2012	4.697.483.000	2.663.561.000	7,7	206.800	221.031	1,07	39.100	31.280	1.004,22	0,3853
2013	5.237.944.000	3.252.008.000	8,2	219.300	260.974	1,19	39.877	31.902	1.038,48	0,3906

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovanja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.16 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Finskem (2003–2013)

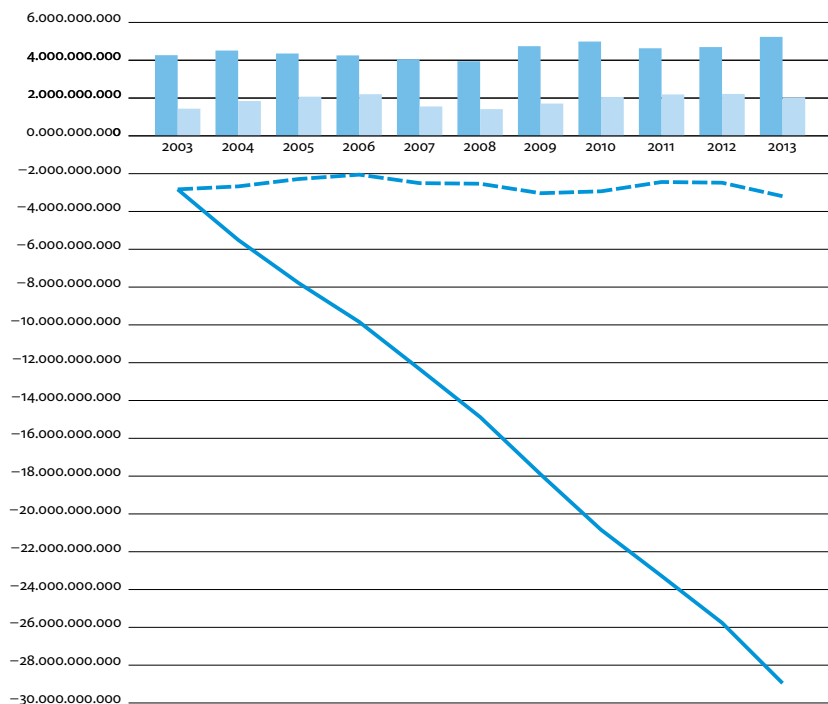
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	1.437.203.593	2.380.700	68.861.747.500	0,0209	-2.831.127.407	-2.831.127.407	0,0620
2004	1.840.123.596	2.367.300	70.964.552.100	0,0259	-2.673.733.404	-5.504.860.812	0,0636
2005	2.073.419.842	2.377.600	73.691.334.400	0,0281	-2.283.766.158	-7.788.626.970	0,0591
2006	2.203.967.145	2.416.100	77.631.709.100	0,0284	-2.052.730.855	-9.841.357.825	0,0548
2007	1.553.536.967	2.458.500	81.722.998.500	0,0190	-2.501.984.033	-12.343.341.858	0,0496
2008	1.413.747.328	2.497.200	86.625.370.800	0,0163	-2.533.181.672	-14.876.523.530	0,0456
2009	1.709.218.919	2.423.300	86.293.713.000	0,0198	-3.035.022.081	-17.911.545.611	0,0550
2010	2.055.559.829	2.410.100	88.433.799.300	0,0232	-2.934.152.171	-20.845.697.781	0,0564
2011	2.192.328.375	2.428.500	92.295.142.500	0,0238	-2.442.190.625	-23.287.888.406	0,0502
2012	2.218.024.952	2.431.000	95.052.100.000	0,0233	-2.479.458.048	-25.767.346.454	0,0494
2013	2.043.672.869	2.403.200	95.832.406.400	0,0213	-3.194.271.131	-28.961.617.586	0,0547

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Prispevna stopnja: Pomoč države: Država je odgovorna za financiranje osnovnega nadomestila. Del prispevkov, zbranih od zaposlenih, ki niso člani sklada za primer brezposelnosti, se uporablja tudi za financiranje osnovnega zavarovanja, kar je znižalo dejanski delež države na 65 odstotkov v letu 2015. Shema za financiranje pomoči za primer brezposelnosti je naslednja: država financira prvih 300 dni, za naslednjih 700 dni se financiranje enakomerno razdeli med državo in domačo občino osebe, po 1000 dneh se financiranje razdeli med državo (30 odstotkov) in domačo občino osebe (70 odstotkov). Glede zavarovanja za primer brezposelnosti, ki temelji na dohodkih, velja, da država plača osnovna nadomestila za prvih 500 dni, skupaj s subvencijo za stroške upravljanja.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 6,4 do 10,5 odstotka (preglednica 4.15). Delež pokritosti je visok, celo nad 1, na podlagi česar

4.2 Analiza prejemkov in izdatkov po državah EU 20 (2003–2013)

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.8 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Finskem (2003–2013)

lahko sklepamo, da velika večina v obdobju brezposelnosti tudi prejema nadomestilo. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je z 28.925 zvišala na 39.877 evrov, skladno s tem so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila (s 646 na 1038 evrov). Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 37 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2013 je bilo število zaposlenih skoraj nespremenjeno, povečanje skupne mase plač in prejemkov zavarovanja za primer brezposelnosti pa lahko pripišemo povečanju povprečne plače (preglednica 4.16). V preučevanem obdobju se je zakonsko predpisana prispevna stopnja rahlo spremenjala (2,3 odstotka); tako nizka prispevna stopnja ni zadostovala za kritje vseh izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 5,5 odstotka (dvakrat višja kot zakonsko predpisana prispevna stopnja).

V obdobju 2003–2013 so bili prejemki nižji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. V povprečju je bil letni saldo –2,6 milijard evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj –29 milijard evrov (slika 4.8).

Preglednica 4.17 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Franciji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	44.272.759.000	26.027.172.000	8,3	2.229.600	2.602.161	1,17	27.828	22.262	833,51	0,4493
2004	44.289.803.000	27.019.586.000	8,9	2.404.700	2.676.919	1,11	28.891	23.113	841,13	0,4367
2005	42.802.855.000	26.364.158.000	8,5	2.319.000	2.574.452	1,11	29.770	23.816	853,39	0,4300
2006	41.715.686.000	24.167.798.000	8,5	2.320.700	2.479.263	1,07	30.754	24.603	812,33	0,3962
2007	41.248.604.000	22.665.719.000	7,7	2.121.500	2.199.603	1,04	31.537	25.230	858,70	0,4084
2008	39.216.456.000	22.338.127.000	7,1	1.970.500	2.242.001	1,14	32.325	25.860	830,29	0,3853
2009	45.740.430.000	26.746.507.000	8,7	2.457.700	2.494.065	1,01	32.848	26.278	893,67	0,4081
2010	50.129.702.000	27.941.953.000	8,9	2.504.900	2.647.476	1,06	33.877	27.102	879,52	0,3894
2011	46.629.370.000	27.924.263.000	8,8	2.489.000	2.637.486	1,06	34.431	27.545	882,29	0,3844
2012	47.911.534.000	29.433.143.000	9,4	2.674.000	2.748.716	1,03	35.151	28.121	892,33	0,3808
2013	50.382.145.000	30.922.424.000	9,9	2.826.600	2.873.118	1,02	35.630	28.504	896,89	0,3776

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovanja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.18 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Franciji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	43.658.169.293	24.513.400	682.158.895.200	0,0640	-614.589.707	-614.589.707	0,0649
2004	45.255.786.912	24.475.500	707.121.670.500	0,0640	965.983.912	351.394.205	0,0626
2005	47.390.791.552	24.873.400	740.481.118.000	0,0640	4.587.936.552	4.939.330.757	0,0578
2006	49.304.419.149	25.049.800	770.381.549.200	0,0640	7.588.733.149	12.528.063.906	0,0541
2007	51.386.438.259	25.459.400	802.913.097.800	0,0640	10.137.834.259	22.665.898.165	0,0514
2008	53.359.524.000	25.792.500	833.742.562.500	0,0640	14.143.068.000	36.808.966.165	0,0470
2009	53.701.487.104	25.544.500	839.085.736.000	0,0640	7.961.057.104	44.770.023.269	0,0545
2010	55.462.231.930	25.580.700	866.597.373.900	0,0640	5.332.529.930	50.102.553.198	0,0578
2011	56.332.421.376	25.564.000	880.194.084.000	0,0640	9.703.051.376	59.805.604.574	0,0530
2012	57.509.735.597	25.563.700	898.589.618.700	0,0640	9.598.201.597	69.403.806.171	0,0533
2013	58.206.764.224	25.525.700	909.480.691.000	0,0640	7.824.619.224	77.228.425.395	0,0554

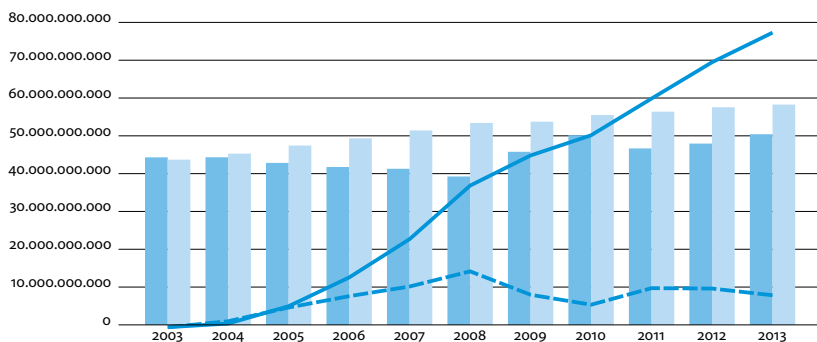
Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Francija

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti prejemajo osebe, ki brez prejšnje zaposlitve niso ostale prostovoljno, brez utemeljenega razloga, učinkovito in trajno iščejo delo, so registrirane kot iskalke zaposlitve in izvajajo svoj osebni akcijski načrt za ponovno zaposlitev, so fizično sposobne za delo in niso dosegle upokojitvene starosti (od 60 in 62 let). Nadomestilo za primer brezposelnosti traja (v mejah njegovega največjega trajanja), dokler oseba ne doseže starosti za pridobitev pravice do polne pokojnine (od 65 do 67 let) ne glede na trajanje zavarovanja; osebe prebivajo v Franciji. Pomoč za primer brezposelnosti je namenjena za osebe, ki so izčrpale pravico do nadomestila zavarovanja za primer brezposelnosti in izpolnjujejo pogoje, ki se nanašajo na prejšnje dejavnosti.

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: Nadomestilo za primer brez-

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.9 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Franciji (2003–2013)

poselnosti: vsaj štiri mesece (122 dni) zavarovanja v zadnjih 28 mesecih (36 mesecev za starejše od 50 let) pred brezposelnostjo. Pomoč za primer brezposelnosti: pet let dejavnosti kot zaposlena oseba v zadnjih desetih letih pred koncem delovnega razmerja.

Metoda za izračun nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti: čisti dohodek zadnjih 12 mesecev z zgornjo mejo štirikratnika socialne varnosti (12.872 evrov na mesec). Pomoč za primer brezposelnosti se ne uporablja. Nadomestilo ne temelji na dohodku.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Trajanje izplačil nadomestila je enako referenčnemu obdobju, ki se upošteva za pridobitev pravice: štiri mesece do dve leti (štiri mesece do tri leta, če je upravičenec starejši od 50 let). Pomoč za primer brezposelnosti: trajanje izplačil je šest mesecev z možnostjo podaljševanja.

Višina nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti: 40,4 odstotka referenčne dnevne plače, povečane za 11,76 evra na dan, ali 57 odstotkov referenčne dnevne plače, z zgornjo mejo največ 75 odstotkov referenčne dnevne plače. Upošteva se boljše različice. Minimalno 28,67 evra na dan. Dodatek za solidarnost: najvišji 16,27 evra na dan. Nadomestilo za začasno čakalno dobo: najvišje 11,46 evra na dan.

Prispevna stopnja: Zaposleni 2,4 odstotka in delodajalec štiri odstotke.

Pomoč države: Pomoč za primer brezposelnosti: sodelovanje države. Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 7,1 do 9,9 odstotka (preglednica 4.17). Delež pokritosti je visok, celo nad 1, na podlagi česar lahko sklepamo, da velika večina v obdobju brezposelnosti tudi prejema nadomestilo. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je s 27.828 zvišala na 35.630 evrov, skladno s tem so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila (z 834 na 897 evrov). Povprečna nadomestitvena stopnja

je znašala 40 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2013 je število zaposlenih naraščalo do leta 2008, pozneje pa se ni spreminjalo, skladno s tem so se zvišali tudi skupna masa plač in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti (preglednica 4.18). V preučevanem obdobju se zakonsko predpisana prispevna stopnja ni spreminjala (6,4 odstotkov). Tako visoka prispevna stopnja je zadostovala za kritje vseh izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno 5,6 odstotka.

V obdobju 2003–2013 so bili prejemki višji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. V povprečju je bil letni saldo sedem milijard evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj 78 milijard evrov (slika 4.9).

Italija

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Oseba mora biti neprostovoljno brezposelna, brez vključenosti v delo več kot šest mesecev, sposobna za delo, na voljo zavodu za zaposlovanje, brez katere koli druge pokojnine, brez dohodka od dela, ki je višji od osebne letne davčne omejitve 8000 evrov (v letu 2015). Zahtevek je treba predložiti v roku 68 dni (98 dni v primeru zakonite odpovedi zaradi nediscipline).

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: Najmanj 13 tednov zavarovanja v zadnjih štirih letih pred nastopom brezposelnosti in najmanj trideset dni zavarovanja v zadnjih 12 mesecih pred nastopom brezposelnosti.

Metoda za izračun nadomestila: Nadomestilo se izračuna kot odstotek povprečnega mesečnega bruto dohodka, ki ga je delavec zaslužil v zadnjih štirih letih pred brezposelnostjo, z omejitvijo najvišjega bruto mesečnega zneska 1300 evrov za leto 2015.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Trajanje je enako polovici števila tedenskih prispevkov, plačanih v zadnjih štirih letih pred brezposelnostjo. Možnost podaljšanja do 48 mesecev za regije v južni Italiji.

Višina nadomestila: Znaša 75 odstotkov mesečnega referenčnega dohodka z mesečno zgornjo mejo 1195 evrov plus 25 odstotkov dejanske mesečne plače zaposlenega, ki presega navedeno zgornjo mejo. Najvišji znesek nadomestila je 1300 evrov (bruto) na mesec. Od prvega dne četrtega meseca (91. dan) prejemanja nadomestila se znesek nadomestila v vsakem naslednjem mesecu zniža za tri odstotke.

Prispevna stopnja: 1,61 odstotka delodajalec. Dodatni prispevek 1,40 odstotka (torej skupna prispevna stopnja 3,01 odstotka) v primeru pogodbe za določen čas.

Pomoč države: letne subvencije države.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 6,1 do 12,2 od-

Preglednica 4.19 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Italiji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	18.125.915.000	7.222.418.000	8,9	2.145.800	575.813	0,27	23.069	18.455	1.045,25	0,6796
2004	17.965.802.000	8.475.445.000	7,9	1.913.300	602.314	0,31	24.097	19.278	1.172,62	0,7299
2005	18.497.544.000	9.744.213.000	7,7	1.877.300	668.540	0,36	24.898	19.918	1.214,61	0,7318
2006	18.111.984.000	9.780.749.000	6,8	1.654.300	646.655	0,39	25.727	20.582	1.260,43	0,7349
2007	17.116.771.000	9.362.187.000	6,1	1.480.900	639.924	0,43	26.276	21.021	1.219,18	0,6960
2008	19.348.260.000	11.259.454.000	6,7	1.664.300	742.798	0,45	27.125	21.700	1.263,18	0,6985
2009	27.065.642.000	19.441.120.000	7,8	1.906.600	1.192.144	0,63	27.153	21.722	1.358,97	0,7507
2010	28.103.877.000	20.956.696.000	8,4	2.055.700	1.181.226	0,57	27.800	22.240	1.478,46	0,7977
2011	26.995.630.000	20.177.333.000	8,4	2.061.300	1.177.577	0,57	28.170	22.536	1.427,88	0,7603
2012	31.172.422.000	24.018.733.000	10,7	2.691.000	1.344.647	0,50	28.064	22.451	1.488,54	0,7956
2013	31.025.670.000	24.294.884.000	12,2	3.068.700	1.476.199	0,48	28.393	22.714	1.371,48	0,7246

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovalnja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovalnja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

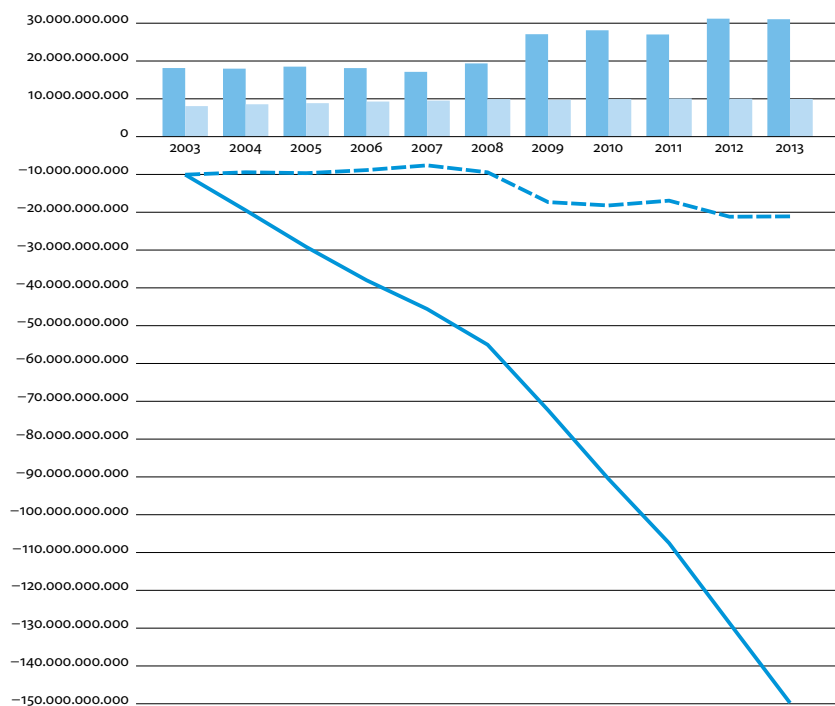
Preglednica 4.20 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Italiji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	8.065.670.528	21.716.300	500.973.324.700	0,0161	-10.060.244.472	-10.060.244.472	0,0362
2004	8.552.499.288	22.044.700	531.211.135.900	0,0161	-9.413.302.712	-19.473.547.184	0,0338
2005	8.843.083.411	22.060.400	549.259.839.200	0,0161	-9.654.460.589	-29.128.007.773	0,0337
2006	9.273.339.085	22.388.300	575.983.794.100	0,0161	-8.838.644.915	-37.966.652.688	0,0314
2007	9.525.841.959	22.517.400	591.667.202.400	0,0161	-7.590.929.041	-45.557.581.730	0,0289
2008	9.912.762.353	22.698.600	615.699.525.000	0,0161	-9.435.497.648	-54.993.079.377	0,0314
2009	9.759.320.942	22.324.200	606.169.002.600	0,0161	-17.306.321.058	-72.299.400.435	0,0447
2010	9.914.613.128	22.151.600	615.814.480.000	0,0161	-18.189.263.872	-90.488.664.307	0,0456
2011	10.075.279.101	22.214.900	625.793.733.000	0,0161	-16.920.350.899	-107.409.015.206	0,0431
2012	10.007.681.896	22.149.200	621.595.148.800	0,0161	-21.164.740.104	-128.573.755.310	0,0501
2013	9.944.941.550	21.755.300	617.698.232.900	0,0161	-21.080.728.450	-149.654.483.761	0,0502

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

stotka (preglednica 4.19). Delež pokritosti je v obdobju konjunktore 37 odstotkov, v obdobju recesije pa nadomestilo za brezposelnost prejema 55 odstotkov brezposelnih. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je s 23.069 zvišala na 28.393 evrov, skladno s tem so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila (s 1045 na 1488 evrov v letu 2012; leta 2013 je povprečno mesečno nadomestilo znašalo 1371 evrov). Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 74 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2013 je bilo število zaposlenih konstantno (22 milijonov). Povečanje skupne mase plač in prejemkov zavarovanja za primer brezposelnosti lahko pripišemo povečanju plače (preglednica 4.20). V preučevanem obdobju se zakonsko predpisana prispevna stopnja ni spreminjala (1,6 odstotka); tako nizka prispevna stopnja ni zadostovala za kritje vseh izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. Hipotetično izračunana ravno-

Analiza zavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti v evropskih državah

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.10 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Italiji (2003–2013)

težna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno 3,2 odstotka v obdobju konjunktore in do 4,7 odstotka v obdobju recesije.

V obdobju 2003–2013 so bili prejemki nižji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. V povprečju je bil letni saldo –13,5 milijarde evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj –150 milijard evrov (slika 4.10).

Latvija

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Oseba mora biti prostovoljno ali neprostovoljno brezposelna, brez dela, iskalka zaposlitve, sposobna za delo in pripravljena za vstop v delovno razmerje brez odlašanja, starejša od 15 let, prav tako ni dosegla starosti, zahtevane za dodelitev državne starostne pokojnine ali ji državna starostna pokojnina ni bila dodeljena (vključno s predčasno pokojnino). Ne sme biti vpisana v program osnovne ali srednje šole s polnim delovnim časom, ne opravlja komercialnih dejavnosti oziroma so

Preglednica 4.21 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Latviji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	48.996.000	36.843.000	12,1	130.800	37.889	0,29	3.288	2.630	81,03	0,3697
2004	56.581.000	42.123.000	11,7	127.400	37.987	0,30	3.600	2.880	92,41	0,3850
2005	69.673.000	40.642.000	10,0	108.400	30.093	0,28	4.200	3.360	112,55	0,4019
2006	87.528.000	46.521.000	7,0	78.000	32.890	0,42	5.160	4.128	117,87	0,3426
2007	96.864.000	60.522.000	6,1	68.100	31.659	0,46	6.792	5.434	159,31	0,3518
2008	110.362.000	79.931.000	7,7	88.500	30.779	0,35	8.184	6.547	216,41	0,3966
2009	248.930.000	190.307.000	17,5	192.900	62.880	0,33	7.860	6.288	252,21	0,4813
2010	223.928.000	124.494.000	19,5	205.800	59.654	0,29	7.596	6.077	173,91	0,3434
2011	137.686.000	64.358.000	16,2	166.600	33.745	0,20	7.920	6.336	158,93	0,3010
2012	106.845.000	58.466.000	15,0	155.100	29.697	0,19	8.220	6.576	164,06	0,2994
2013	122.919.000	71.535.000	11,9	120.400	30.416	0,25	8.592	6.874	195,99	0,3422

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovalnja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovalnja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestilna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.22 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Latviji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	57.849.105	930.900	3.060.799.200	0,0189	8.853.105	8.853.105	0,0160
2004	60.102.000	927.500	3.339.000.000	0,0180	3.521.000	12.374.105	0,0169
2005	73.620.288	942.400	3.958.080.000	0,0186	3.947.288	16.321.393	0,0176
2006	92.099.808	991.600	5.116.656.000	0,0180	4.571.808	20.893.201	0,0171
2007	120.714.216	1.015.600	6.897.955.200	0,0175	23.850.216	44.743.417	0,0140
2008	140.352.326	1.008.800	8.256.019.200	0,0170	29.990.326	74.733.743	0,0134
2009	262.571.789	876.800	6.891.648.000	0,0381	13.641.789	88.375.532	0,0361
2010	161.166.459	828.800	6.295.564.800	0,0256	-62.761.541	25.613.991	0,0356
2011	99.863.280	840.600	6.657.552.000	0,0150	-37.822.720	-12.208.729	0,0207
2012	103.626.581	851.800	7.001.796.000	0,0148	-3.218.419	-15.427.148	0,0153
2013	121.352.978	866.500	7.444.968.000	0,0163	-1.566.022	-16.993.170	0,0165

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

njene komercialne dejavnosti prekinjene v skladu s predpisi, ne sme je popolnoma podpirati država.

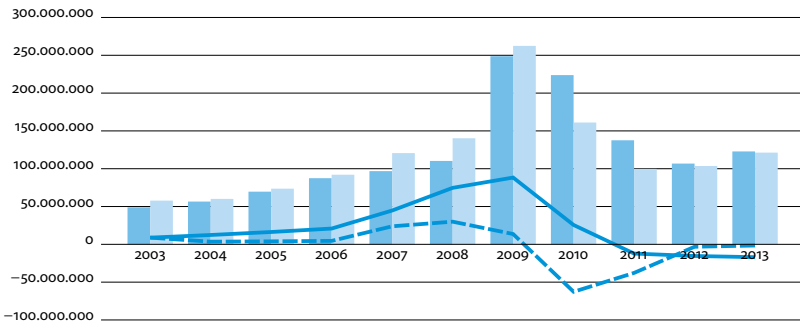
Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: Oseba je socialno zavarovana najmanj eno leto, plačanih je bilo vsaj devet mesecev prispevkov v zadnjih 12 mesecih pred brezposelnostjo.

Metoda za izračun nadomestila: Povprečno nadomestilo se izračuna na podlagi prispevkov osebe za 12-mesečno obdobje, ki se konča dva koledarska meseca pred mesecem, v katerem je oseba pridobila status brezposelne osebe. Če se prispevki osebe v omenjenem 12-mesečnem obdobju spremenijo, se dva meseca, v katerih je oseba prejela najnižjo in najvišjo plačo, ne upoštevata.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): devet mesecev.

Višina nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti se določi v so-

Analiza zavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti v evropskih državah

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.11 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Latviji (2003–2013)

razmerju s trajanjem zavarovanja in z dohodki, za katere so plačani prispevki za primer brezposelnosti. V primeru trajanja zavarovanja od enega do devet let znaša nadomestilo za primer brezposelnosti 50 odstotkov povprečne referenčne plače. V primeru trajanja zavarovanja od 10 do 19 let znaša nadomestilo za primer brezposelnosti 55 odstotkov povprečne referenčne plače. V primeru trajanja zavarovanja od 20 do 29 let znaša nadomestilo za primer brezposelnosti 60 odstotkov povprečne referenčne plače. V primeru trajanja zavarovanja nad 30 let znaša nadomestilo za primer brezposelnosti 65 odstotkov povprečne referenčne plače. Znesek nadomestila za primer brezposelnosti se zmanjšuje s časom, in sicer brezposelna oseba prve tri mesece brezposelnosti prejema sto odstotkov nadomestila, naslednje tri mesece 75 odstotkov in zadnje tri mesece 50 odstotkov nadomestila.

Prispevna stopnja: Vključeno v celotnih prispevkih: 2,08 odstotka od bruto plače.

Pomoč države: Državni proračun plačuje obvezne prispevke v znesku 71,14 evra na mesec v imenu oseb v obdobju nege in varstva otroka, oseb, ki prejema nadomestilo za nego in varstvo otroka za posvojenca, zakoncev oseb v vojaški službi, ki prebivajo v posamezni tuji državi. Državni proračun plačuje obvezne prispevke v znesku 142,29 evra na mesec v imenu oseb, ki skrbijo za otroka, mlajšega od 1,5 leta, in prejema otroški dodatek. Posebni državni proračun za socialno zavarovanje plačuje obvezni prispevek v imenu prejemnikov nadomestila za bolniški dopust, očetovskega nadomestila ali poročniškega ter v imenu prejemnikov starševskega nadomestila v znesku 142,29 evra.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 6,1 do 19,5 odstotka (preglednica 4.21). Delež pokritosti je nizek, v obdobju konjunktore 42 odstotkov, v obdobju recesije pa le 26 odstotkov registriranih brezposelnih prejema nadomestilo. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača

zviševala in se je s 3288 zvišala na 8592 evrov, skladno s tem so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila (z 81 na 196 evrov). Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 37 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2013 je število zaposlenih naraščalo vse do leta 2008, nato pa se je znižalo za dobrih deset odstotkov, skladno s tem se je zvišala ali znižala tudi skupna masa plač (preglednica 4.22). Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so se v preučevanem obdobju spreminjali, kar lahko pripišemo spremembi zakonsko predpisane prispevne stopnje, ki se je gibala od 1,4 do 3,8 odstotka. Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno 1,5 odstotka v obdobju konjunktura in do 2,5 odstotka v obdobju recesije.

V obdobju 2003–2013 med prejemki in izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti ni bilo večjega odstopanja. V povprečju je bil letni saldo –1,5 milijona evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj –17 milijonov evrov (slika 4.11).

Madžarska

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Oseba mora biti iskalka zaposlitve (prostovoljno ali neprostovoljno brezposelna, vendar ne redni študent), brez pravice za starostno pokojnino, rehabilitacijsko rento ali ugodnosti za osebe s spremenjeno delovno zmožnostjo, iskalka zaposlitve (na voljo za delo in registrirana kot iskalka zaposlitve) in sodelovati z okrožnimi državnimi uradi.

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: vsaj 360 dni zavarovanja v preteklih treh letih.

Metoda za izračun nadomestila: Osnova je prispevek prejšnjih štirih kole-darskih četrletij.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Za vsakih deset dni predhodnega zavarovanja brezposelni prejme izplačan en dan nadomestila do največ 90 dni.

Višina nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti: 60 odstotkov povprečne plače upravičenca, do najvišjega možnega zneska sto odstotkov minimalne plače 111.000 forintov (350 evrov). Če ni mogoče določiti povprečne plače upravičenca, se znesek nadomestila izračuna na podlagi 130 odstotkov državne minimalne plače. Za samozaposlene ni posebnih ugodnosti, nadomestilo za primer brezposelnosti prejema enako kot drugi upravičenci.

Prispevna stopnja: Zaposleni 1,5 odstotka bruto plače, samozaposleni 1,5 odstotka bruto plače. Delodajalec ne prispeva.

Pomoč države: Brez sodelovanja države.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 5,8 do 11,2 odstotka (preglednica 4.23). Delež pokritosti je v povprečju znašal 55 odstotkov. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je s 5949

Preglednica 4.23 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Madžarskem (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	391.372.000	259.974.000	5,8	241.200	114.083	0,47	5.949	4.760	189,90	0,4788
2004	569.342.000	301.334.000	5,8	241.200	123.925	0,51	6.606	5.285	202,63	0,4601
2005	639.221.000	339.686.000	7,2	302.200	129.583	0,43	7.053	5.642	218,45	0,4646
2006	629.259.000	314.505.000	7,5	318.200	142.173	0,45	7.452	5.962	184,34	0,3710
2007	709.043.000	359.390.000	7,4	312.100	138.537	0,44	7.904	6.323	216,18	0,4103
2008	761.395.000	389.934.000	7,8	326.300	133.779	0,41	8.468	6.774	242,90	0,4303
2009	1.069.139.000	630.181.000	10,0	417.800	314.487	0,75	8.490	6.792	166,99	0,2950
2010	1.319.342.000	697.843.000	11,2	469.400	353.623	0,75	8.844	7.075	164,45	0,2789
2011	1.089.616.000	661.198.000	11,0	466.000	340.706	0,73	9.182	7.345	161,72	0,2642
2012	1.068.827.000	407.894.000	11,0	473.200	271.365	0,57	9.410	7.528	125,26	0,1997
2013	1.129.950.000	342.176.000	10,2	441.000	245.545	0,56	9.565	7.652	116,13	0,1821

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovanja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.24 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Madžarskem (2003–2013)

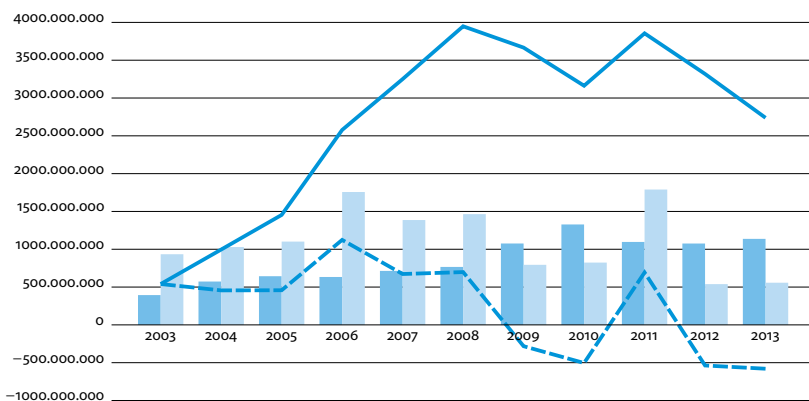
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	927.977.359	3.899.400	23.199.433.963	0,0400	536.605.359	536.605.359	0,0169
2004	1.022.402.880	3.869.100	25.560.071.997	0,0400	453.060.880	989.666.238	0,0223
2005	1.094.184.106	3.878.600	27.354.602.643	0,0400	454.963.106	1.444.629.344	0,0234
2006	1.745.646.006	3.904.000	29.094.100.094	0,0600	1.116.387.006	2.561.016.350	0,0216
2007	1.377.380.382	3.872.500	30.608.452.930	0,0450	668.337.382	3.229.353.732	0,0232
2008	1.454.886.912	3.818.000	32.330.820.263	0,0450	693.491.912	3.922.845.643	0,0236
2009	788.957.883	3.717.300	31.558.315.316	0,0250	-280.181.117	3.642.664.526	0,0339
2010	818.389.199	3.701.300	32.735.567.959	0,0250	-500.952.801	3.141.711.725	0,0403
2011	1.778.135.932	3.724.200	34.194.921.770	0,0520	688.519.932	3.830.231.657	0,0319
2012	535.368.869	3.792.800	35.691.257.911	0,0150	-533.458.131	3.296.773.526	0,0299
2013	553.809.551	3.860.000	36.920.636.709	0,0150	-576.140.449	2.720.633.077	0,0306

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

zvišala na 7652 evrov, povprečna mesečna nadomestila pa so zaradi spremembe zakonodaje v obdobju nihala (najvišje je bilo leta 2008, in sicer 243 evrov, najnižje (116 evrov) pa v letu 2013). Povprečna nadomestitvena stopnja je od leta 2003 do 2013 padala, in sicer s 47 odstotkov na le 18. V obdobju 2003–2013 je bilo število zaposlenih konstantno. Povečanje skupne mase plač lahko pripišemo povečanju povprečne plače (preglednica 4.24). V preučevanem obdobju so prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti nihali, kar lahko pripišemo spreminjanju zakonsko predpisane prispevne stopnje (leta 2003 je bila štiriodstotna, leta 2013 pa le 1,5-odstotna; izjemi sta leto 2006 in 2011, ko je bila zakonsko predpisana prispevna stopnja šest- oziroma 5,2-odstotna). Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno 2,2 odstotka v obdobju konjunktore in do 3,3 odstotka v obdobju recesije.

4.2 Analiza prejemkov in izdatkov po državah EU 20 (2003–2013)

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.12 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Madžarskem (2003–2013)

V obdobju 2003–2013 so bili prejemki višji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti do leta 2008, pozneje pa so bili nižji, z izjemo leta 2011 (takrat je bila tudi zakonsko predpisana prispevna stopnja 5,2 odstotkov). V povprečju je bil letni saldo 247 milijonov evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja 2,7 milijarde evrov (slika 4.12).

Nemčija

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Pri nadomestilu za primer brezposelnosti se šteje, da je oseba brezposelna, če ni v delovnem razmerju (je brez dela), če si prizadeva, da bi spremenila to situacijo (z lastnim prizadevanjem) in je na voljo za prizadevanja zavoda za zaposlovanje (razpoložljivost). Zaposlitve, samozaposlitve ali dejavnosti osebe, kot je pomoč družinskemu članu, ne izključujejo možnosti, da je oseba brez dela, če ta dela ali dejavnosti opravlja manj kot 15 ur na teden.

Šteje se, da je oseba na voljo, če je sposobna in zmožna, da se zaposli za primerno delo za vsaj 15 ur na teden, pod pogoji, ki so običajni na trgu dela, za posamezno delo. Lahko se hitro odziva na ponudbe zavoda za zaposlovanje z namenom njenega vključevanja na trg dela. Pripravljena je prevzeti vsako razumno zaposlitev za vsaj 15 ur na teden in sodelovati pri vseh ukrepih za poklicno vključevanje.

Zaposleni, ki imajo pravico do standardne pokojnine, niso več upravičeni do nadomestila za brezposelnost od meseca, ki sledi njihovemu rojstnemu dnevu. Od brezposelnih se zahteva, da se registrirajo osebno pri pristojnem zavodu za zaposlovanje. Prav tako se je dovoljeno registrirati, če še ni prišlo do brezposelnosti, jo je pa mogoče pričakovati v naslednjih treh mesecih. Brezposelna oseba mora uporabiti vse možnosti za poklicno vključevanje in

izpolnjevati dolžnosti, navedene v sporazumu o poklicnem vključevanju, ki je bil sklenjen med brezposelnim in zavodom za zaposlovanje. Prizadevanja brezposelne osebe vključujejo sodelovanje s tretjimi strankami pri poklicnem vključevanju in posvetovanju v okviru možnosti, ki jih zagotavlja zavod za zaposlovanje. Predmet zavarovanja so le zaposlene osebe v Nemčiji. Pod določenimi pogoji in če obstaja predhodna zavarovalna doba, je za osebe, ki se zaposlijo v tujini, mogoče, da ostanejo zavarovane na prostovoljni osnovi.

Pri osnovni pomoči za iskalce zaposlitve zaposljivi upravičenci prejmejo nadomestilo za brezposelnost, neodvisno od tega, ali so brezposelni v smislu določenih pogojev za brezposelnost. Do nadomestila za brezposelnost so upravičene naslednje osebe: so starosti med 15. letom in standardno upokojitveno starostjo, so zaposljive (torej v bližnji prihodnosti niso nezmožne delati zaradi bolezni ali invalidnosti, za vsaj tri ure na dan v okviru rednih razmer na trgu dela), potrebujejo pomoč (na primer ne morejo zaslužiti za svoje življenje od dohodka, premoženja ali druge pomoči), imajo prebivališče v Nemčiji, niso izključene zaradi bolnišnične nege več kot šest mesecev.

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: Za nadomestilo za primer brezposelnosti mora biti brezposelna oseba obvezno zavarovana vsaj 12 mesecev v zadnjih dveh letih. Osnovno nadomestilo za iskalce zaposlitve: brez zahtevanega obdobja.

Metoda za izračun nadomestila: Pri nadomestilu za primer brezposelnosti je povprečna dnevna plača v zadnjem letu do zgornje meje nadomestila 6200 evrov na mesec v starih zveznih deželah in 5400 evrov na mesec v novih zveznih deželah. Osnovno nadomestilo za iskalce zaposlitve se ne uporablja. Nadomestilo ne temelji na dohodku.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Pri zavarovanju za primer brezposelnosti je trajanje nadomestila (v mesecih) odvisno od trajanja obveznega zavarovanja (v mesecih) in starosti upravičenca (v letih): 12–15: 6, 16–19: 8, 20–23: 10, 24–27: 12, 28–31: 14 (≥ 45), 32–35: 16 (≥ 45), 36–39: 18 (≥ 45), 40–43: 20 (≥ 48), 44–47: 22 (≥ 47), 48–53: 24 (≥ 52), 54–55, 26 (≥ 52), 56–59: 28 (≥ 52), 60–63: 30 (≥ 57), ≥ 64 : 32 (≥ 57).

Osnovno nadomestilo za iskalce zaposlitve: Nadomestilo za brezposelnost in socialna pomoč sta načeloma neomejena, če so izpolnjeni pogoji za upravičenost. Vendar se nadomestilo dodeli praviloma za dobo šestih mesecev, potem pa je treba ponovno dokazati upravičenost.

Višina nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti prejemajo upravičenci z otroki, in sicer 67 odstotkov neto plače. Upravičenci brez otrok prejemajo 60 odstotkov neto plače. Osnovno nadomestilo za iskalce zaposlitve, ki so zaposljivi, je nadomestilo v obliki dnevnic:

1. Običajne potrebe:
  - samska oseba: 404 evre na mesec;

Preglednica 4.25 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Nemčiji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	74.908.433.000	47.159.957.000	9,8	3.894.000	4.256.252	1,09	29.775	23.820	923,35	0,4652
2004	75.194.298.000	48.677.076.000	10,7	4.261.100	4.180.109	0,98	30.062	24.050	970,41	0,4842
2005	69.751.249.000	43.057.027.000	11,2	4.570.800	4.390.688	0,96	30.470	24.376	817,20	0,4023
2006	61.344.296.000	37.646.994.000	10,3	4.245.400	3.976.512	0,94	30.820	24.656	788,95	0,3840
2007	51.126.379.000	28.413.212.000	8,7	3.601.000	3.264.695	0,91	31.269	25.015	725,26	0,3479
2008	48.281.680.000	24.488.256.000	7,5	3.136.000	2.921.874	0,93	31.997	25.598	698,42	0,3274
2009	60.257.900.000	34.431.401.000	7,8	3.228.200	4.201.176	1,30	31.992	25.594	682,97	0,3202
2010	56.131.394.000	31.698.114.000	7,1	2.945.500	3.440.613	1,17	32.740	26.192	767,74	0,3517
2011	47.532.417.000	25.370.387.000	5,8	2.398.800	2.859.932	1,19	33.980	27.184	739,25	0,3263
2012	44.582.713.000	24.687.019.000	5,4	2.224.400	2.756.652	1,24	34.879	27.903	746,29	0,3209
2013	46.336.558.000	26.826.010.000	5,2	2.181.800	2.816.101	1,29	35.671	28.537	793,83	0,3338

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovalnja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovalnja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

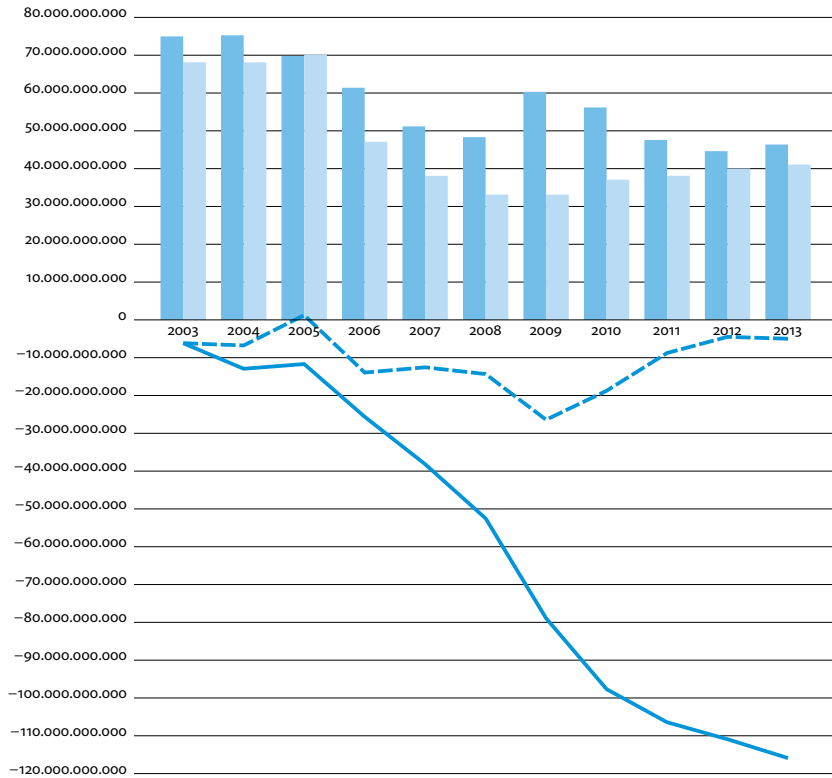
Preglednica 4.26 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Nemčiji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	68.750.326.125	35.523.000	1.057.697.325.000	0,0650	-6.158.106.875	-6.158.106.875	0,0708
2004	68.435.015.675	35.022.500	1.052.846.395.000	0,0650	-6.759.282.325	-12.917.389.200	0,0714
2005	70.992.220.585	35.844.700	1.092.188.009.000	0,0650	1.240.971.585	-11.676.417.615	0,0639
2006	47.419.220.520	36.633.000	1.129.029.060.000	0,0420	-13.925.075.480	-25.601.493.095	0,0543
2007	38.589.310.544	37.397.200	1.169.373.046.800	0,0330	-12.537.068.456	-38.138.561.551	0,0437
2008	33.957.277.007	37.902.300	1.212.759.893.100	0,0280	-14.324.402.993	-52.462.964.544	0,0398
2009	33.867.319.853	37.807.800	1.209.547.137.600	0,0280	-26.390.580.147	-78.853.544.691	0,0498
2010	37.395.005.940	38.072.700	1.246.500.198.000	0,0300	-18.736.388.060	-97.589.932.751	0,0450
2011	38.783.480.760	38.045.400	1.292.782.692.000	0,0300	-8.748.936.240	-106.338.868.991	0,0368
2012	40.097.526.222	38.320.600	1.336.584.207.400	0,0300	-4.485.186.778	-110.824.055.769	0,0334
2013	41.349.823.200	38.640.000	1.378.327.440.000	0,0300	-4.986.734.800	-115.810.790.569	0,0336

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

- partnerji, starejši od 18 let: 364 evrov;
  - 237 evrov za otroke, mlajše od 6 let;
  - 270 evrov za otroke med 7. in 14. letom;
  - 306 evrov za otroke med 15. in 18. letom;
  - 324 evrov za otroke od 18. do 25. leta.
2. Razumni stroški za nastanitev in ogrevanje.
  3. Enkratna pomoč za začetno opremo za stanovanje, vključno z gospodinjstskimi aparati in oblačili.
  4. Izobraževalne ugodnosti za šolske in vrtčevske ekskurzije, ki trajajo en dan ali več dni, za šolske potrebščine, šolske prevoze, kosila, za podporo študija, kot tudi za socialno vključenost v socialno in kulturno življenje v skupnosti v skupni višini deset evrov na mesec.

Analiza zavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti v evropskih državah

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.13 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Nemčiji (2003–2013)

5. Posojila za potrebe, ki jih ni mogoče zajeti v običajnih potrebah in ki jih ni mogoče zavrniti.

Omenjena finančna pomoč se zmanjša zaradi morebitnih dohodkov in premoženja upravičenca.

Prispevna stopnja: Prispevna stopnja zavarovanja za primer brezposelnosti je skupno triodstotna (1,5 odstotka zaposleni, 1,5 odstotka delodajalec). Pri osnovnem nadomestilu za iskalce zaposlitve ni prispevkov, saj se financira iz proračuna.

Pomoč države: Zavarovanje za primer brezposelnosti: Država s posojilom pokriva morebitne primanjkljaje zveznega zavoda za zaposlovanje. Osnovno nadomestilo za iskalce zaposlitve je naslednje: Država krije stroške za ugodnosti, ki jih odobri zvezna agencija za zaposlovanje. Lokalne oblasti nosijo stroške za nastanitev in ogrevanje, nekatere enkratne prejemke (na primer začetno opremo za stanovanje) in izobraževanje. Država pokriva določen od-

stotek stroškov nastanitve in ogrevanja, da lokalnim organom omogoči financiranje izobraževanja. V leta 2016 je država pokrila povprečno 36 odstotkov zveznih subvencij za namestitev in ogrevanje.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 5,2 do 10,7 odstotka (preglednica 4.25). Delež pokritosti je visok, celo nad 1, na podlagi česar lahko sklepamo, da velika večina v obdobju brezposelnosti tudi prejema nadomestilo. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je z 29.775 zvišala na 35.671 evrov. Povprečna mesečna nadomestila so se kljub povečanju povprečne plače zniževala do leta 2009 (z 923 na 682 evrov), pozneje pa nekoliko zvišala (do 793 evrov v letu 2013). Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 37 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2013 je število zaposlenih naraščalo, skladno s tem pa se je zvišala tudi skupna masa plač (preglednica 4.26). Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so zelo nihali zaradi spremembe zakonsko predpisane prispevne stopnje (6,5 odstotka v letu 2003 in le trije odstotki v letu 2013). Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno petodstotna.

V obdobju 2003–2013 so bili prejemki nižji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. V povprečju je letni saldo znašal –10,5 milijarde evrov, kar pomeni, da je kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja znašal skoraj –116 milijard evrov (slika 4.13).

Nizozemska

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Oseba mora biti neprostovoljno brezposelna, izgubiti vsaj pet ali polovico delovnih ur na teden, pravočasno registrirana na zavodu za zaposlovanje, sposobna za delo, na voljo za delo, pod zakonsko določeno upokojitveno starostjo, mora iskati zaposlitev, imeti prebivališče na Nizozemskem, oddati prošnjo za nadomestilo na prvi dan brezposelnosti.

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: Oseba, ki je prejemale plačo najmanj 26 tednov v zadnjih 36 tednih pred prvim dnevom brezposelnosti (pogoj tednov), je upravičena do trimesečnega prejemanja nadomestila. Oseba, ki je prejemale plačo najmanj 208 ur v štirih od petih koledarskih let pred letom, v katerem je postala brezposelna (pogoj let), je upravičena do prejemanja nadomestila toliko mesecev, kolikor jih je bila zaposlena (največ 38 mesecev).

Metoda za izračun nadomestila: zadnja dnevna plača z najvišjo mejo 203,85 evra.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Oseba, ki izpolnjuje le pogoj tednov, nadomestilo prejema največ tri mesece. Od 1. januarja 2016 se trajanje nadomestila za brezposelno osebo, ki izpolnjuje pogoj let, postopoma zmanjšuje z zdajšnjih 38 na 24 mesecev v aprilu 2019. Upravičenec bo

Preglednica 4.27 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Nizozemskem (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	15.543.536.000	8.695.100.000	3,6	302.900	661.000	2,18	35.738	28.590	1.096,21	0,4601
2004	16.142.253.000	9.595.600.000	4,7	394.800	696.900	1,77	36.831	29.465	1.147,41	0,4673
2005	15.925.441.000	9.527.600.000	4,7	402.100	659.930	1,64	37.504	30.003	1.203,11	0,4812
2006	14.608.546.000	8.334.700.000	3,9	335.700	572.465	1,71	38.465	30.772	1.213,28	0,4731
2007	13.098.825.000	7.030.400.000	3,2	277.900	487.500	1,75	39.797	31.838	1.201,78	0,4530
2008	12.683.483.000	6.601.800.000	2,8	243.000	471.800	1,94	40.890	32.712	1.166,07	0,4278
2009	15.341.999.000	8.534.200.000	3,4	303.700	629.348	2,07	42.041	33.633	1.130,03	0,4032
2010	16.130.658.000	9.135.700.000	4,5	389.900	621.260	1,59	42.708	34.166	1.225,43	0,4304
2011	15.326.725.000	8.746.700.000	5,0	434.300	639.200	1,47	43.358	34.686	1.140,32	0,3945
2012	16.080.248.000	10.428.300.000	5,8	515.800	732.630	1,42	44.232	35.386	1.186,17	0,4023
2013	18.134.115.000	12.683.400.000	7,3	647.000	859.750	1,33	45.253	36.202	1.229,37	0,4075

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovanja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.28 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Nizozemskem (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	21.150.271.962	8.051.900	287.758.802.200	0,0735	5.606.735.962	5.606.735.962	0,0540
2004	21.667.997.730	8.004.200	294.802.690.200	0,0735	5.525.744.730	11.132.480.691	0,0548
2005	25.995.914.477	8.013.300	300.530.803.200	0,0865	10.070.473.477	21.202.954.168	0,0530
2006	25.869.251.100	8.152.000	313.566.680.000	0,0825	11.260.705.100	32.463.659.268	0,0466
2007	27.399.070.438	8.345.100	332.109.944.700	0,0825	14.300.245.438	46.763.904.706	0,0394
2008	14.368.966.806	8.467.600	346.240.164.000	0,0415	1.685.483.806	48.449.388.512	0,0366
2009	14.908.697.135	8.443.400	354.968.979.400	0,0420	-433.301.865	48.016.086.647	0,0432
2010	14.756.886.698	8.226.900	351.354.445.200	0,0420	-1.373.771.302	46.642.315.345	0,0459
2011	14.845.449.679	8.152.200	353.463.087.600	0,0420	-481.275.321	46.161.040.024	0,0434
2012	6.146.766.228	8.174.500	361.574.484.000	0,0170	-9.933.481.772	36.227.558.252	0,0445
2013	7.884.312.532	8.103.600	366.712.210.800	0,0215	-10.249.802.468	25.977.755.785	0,0495

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

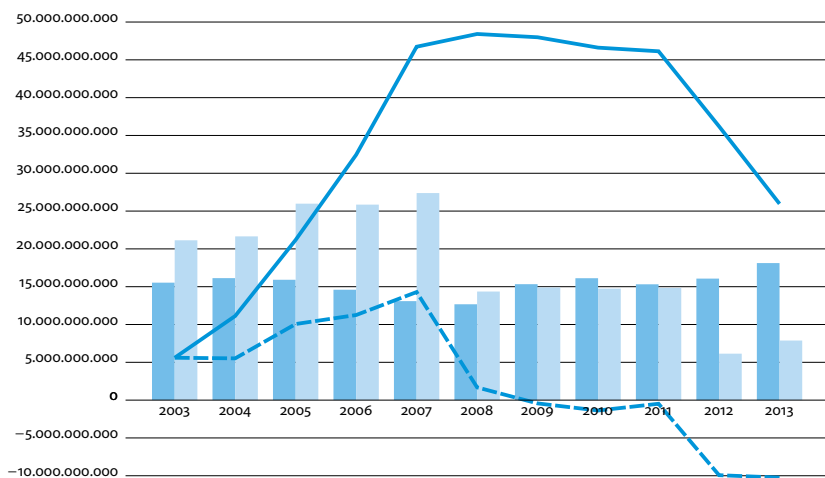
imel pravico prejemanja nadomestila en mesec za vsako leto dela v prvih desetih letih, nato pa pol meseca za vsako leto dela.

Višina nadomestila: 75 odstotkov zadnje dnevne plače (ki je določena na največ 203,85 evra) v prvih dveh mesecih; 70 odstotkov zadnje dnevne plače po prvih dveh mesecih. Nadomestila se izplačujejo mesečno. Ni minimalnega zneska.

Prispevna stopnja: Prispevki za zavarovanje za primer brezposelnosti so plačani v dva različna sklada: prispevek 2,07 odstotka, ki ga prispeva delodajalec, in prispevek 2,16 odstotka (povprečje), ki ga prispeva zaposleni.

Pomoč države: brez sodelovanja države; primanjkljaji sklada se dopolnijo iz splošnih davkov.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 2,8 do 7,3 odstotka (preglednica 4.27). Delež pokritosti je visok nad 1, na podlagi česar lahko sklepamo, da velika večina v obdobju brezposelnosti tudi prejema

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.14 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Nizozemskem (2003–2013)

nadomestilo. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je s 35.738 zvišala na 45.253 evrov, skladno s tem pa so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila (s 1096 na 1229 evrov). Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 44 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2013 je bilo število zaposlenih konstantno. Povečanje skupne mase plač lahko pripišemo povečanju povprečne plače (preglednica 4.28). Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so se do leta 2007 zviševali, pozneje pa so se znižali, kar lahko pripišemo zmanjšanju zakonsko predpisane prispevne stopnje (z 8,6 v letu 2005 na 1,7 odstotka v letu 2012). Od leta 2009 naprej zakonsko predpisana prispevna stopnja ni več zadostovala za kritje vseh izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno 4,6 odstotka.

V obdobju 2003–2008 so bili prejemki višji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti, od leta 2009 naprej pa nižji. V povprečju je bil letni saldo 2,3 milijarde evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj 26 milijard evrov (slika 4.14).

Poljska

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Oseba mora biti neprostoVOLjno brezposelna, brez dela in plačila, registrirana pri zavodu za zaposlovanje, sposobna za delo, na voljo za delo s polnim delovnim časom, stara vsaj 18 let in

Preglednica 4.29 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Poljskem (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	3.375.423.830	853.124.000	19,4	3.280.700	403.265	0,12	6.803	5.442	176,30	0,3887
2004	3.317.704.051	797.312.000	19,1	3.224.600	396.369	0,12	6.907	5.525	167,63	0,3640
2005	3.133.330.000	745.152.000	17,8	3.045.400	374.342	0,12	7.027	5.621	165,88	0,3541
2006	3.165.895.000	707.173.000	13,9	2.344.300	310.828	0,13	7.186	5.749	189,59	0,3957
2007	3.151.501.000	582.505.000	9,6	1.618.800	250.633	0,15	7.531	6.025	193,68	0,3858
2008	3.285.750.000	521.528.000	7,1	1.210.700	271.269	0,22	8.287	6.630	160,21	0,2900
2009	2.985.235.000	658.997.000	8,2	1.411.100	381.717	0,27	8.492	6.794	143,87	0,2541
2010	3.673.859.000	813.546.000	9,7	1.650.200	336.967	0,20	8.933	7.146	201,19	0,3378
2011	2.675.694.000	737.840.000	9,7	1.658.700	327.901	0,20	9.378	7.502	187,52	0,2999
2012	2.927.386.000	812.014.000	10,1	1.749.200	358.250	0,20	9.594	7.675	188,88	0,2953
2013	3.299.398.000	870.285.000	10,3	1.792.600	297.778	0,17	9.852	7.881	243,55	0,3708

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovalnja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovalnja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.30 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Poljskem (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	2.229.906.863	13.379.500	9.1016.606.654	0,0245	-1.145.516.967	-1.145.516.967	0,0371
2004	2.270.899.981	13.420.000	92.689.795.154	0,0245	-1.046.804.070	-2.192.321.037	0,0358
2005	2.381.581.173	13.834.200	97.207.394.816	0,0245	-751.748.827	-2.944.069.864	0,0322
2006	2.524.474.270	14.338.400	103.039.766.121	0,0245	-641.420.730	-3.585.490.594	0,0307
2007	2.766.938.693	14.996.500	112.936.273.169	0,0245	-384.562.307	-3.970.052.901	0,0279
2008	3.158.762.758	15.557.400	128.929.092.148	0,0245	-126.987.242	-4.097.040.144	0,0255
2009	3.251.882.951	15.629.500	132.729.916.372	0,0245	266.647.951	-3.830.392.192	0,0225
2010	3.333.769.900	15.233.000	136.072.240.817	0,0245	-340.089.100	-4.170.481.292	0,0270
2011	3.518.235.415	15.312.800	143.601.445.500	0,0245	842.541.415	-3.327.939.878	0,0186
2012	3.605.773.555	15.340.300	147.174.430.796	0,0245	678.387.555	-2.649.552.323	0,0199
2013	3.696.066.727	15.313.300	150.859.866.409	0,0245	396.668.727	-2.252.883.596	0,0219

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

mlajša od zakonsko določene upokojitvene starosti, brez pravice do starostne ali invalidske pokojnine, državljan Poljske ali EU ali EGP ali Švice, ne prejema rehabilitacijskega, bolniškega, porodniškega ali otroškega dodatka.

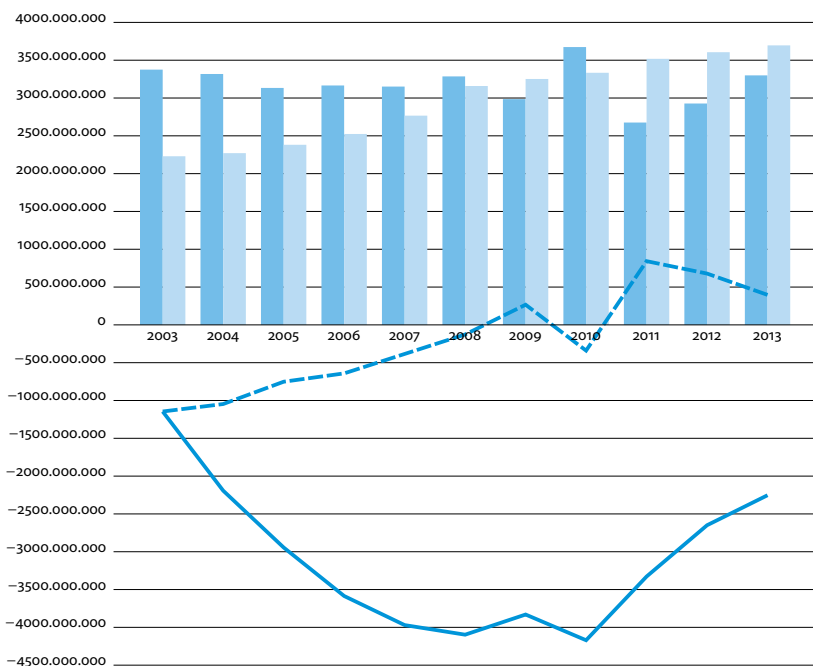
Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: najmanj 365 koledarskih dni plačane zaposlitve v zadnjih 18 mesecih pred brezposelnostjo.

Metoda za izračun nadomestila: Se ne uporablja. Nadomestilo ne temelji na dohodkih.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): šest mesecev na območjih s stopnjo brezposelnosti, manjšo od 150 odstotkov državnega povprečja, 12 mesecev na območjih s stopnjo brezposelnosti, večjo od 150 odstotkov državnega povprečja, ali če ima upravičenec 20 let delovne dobe in je starejši od 50 let, ali če ima upravičenec brezposelnega zakonca, ki ni upravičen do nadomestila in ima vsaj enega otroka, mlajšega od 15 let.

4.2 Analiza prejemkov in izdatkov po državah EU 20 (2003–2013)

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.15 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Poljskem (2003–2013)

Višina nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti se izplačuje mesečno kot odstotek osnovnega nadomestila za primer brezposelnosti, odvisno od dolžine zaposlitve upravičenca: (i) od 1 do 5 let dela: 80 odstotkov, (ii) od 5 do 20 let dela: 100 odstotkov in (iii) več kot 20 let dela: 120 odstotkov.

Osnovno nadomestilo za primer brezposelnosti: 831,10 zlota (188 evrov na dan 1. 6. 2017) na mesec za obdobje treh mesecev, po tem obdobju pa 652,60 zlota (147 evrov).

Prispevna stopnja: 2,45 odstotka od bruto plače prispeva delodajalec.

Pomoč države: Država pokriva primanjkljaj.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 7,1 do 19,4 odstotka (preglednica 4.29). Delež pokritosti je zelo nizek, v povprečju le 17 odstotkov oseb v obdobju brezposelnosti tudi prejema nadomestilo. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je s 6083 zvišala na 9852 evrov, skladno s tem so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila (s 176 na 244 evrov). Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 34 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2013 je število zaposlenih naraščalo, skladno s tem pa so se zvišali tudi skupna masa plač in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti (preglednica 4.30). V preu-

čevanem obdobju se zakonsko predpisana prispevna stopnja ni spreminjala (2,45 odstotka). Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno 2,7 odstotka.

V obdobju 2003–2010 so bili prejemki nižji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti, od leta 2011 do 2013 pa višji. V povprečju je bil letni saldo –204 milijonov evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj –2,3 milijarde evrov (slika 4.15).

Portugalska

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti prejema oseba, ki je neprostoovoljno brezposelna, brez dela, registrirana kot iskalka zaposlitve na zavodu za zaposlovanje, sposobna za delo, na voljo za delo, ne prejema invalidske ali starostne pokojnine, aktivno išče delo, prebiva na Portugalskem. Pomoč za primer brezposelnosti prejema osebe, ki so izčrpale pravico do nadomestila za brezposelnost ali niso upravičene do nadomestila za primer brezposelnosti.

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: Nadomestilo za primer brezposelnosti: vsaj 360 dni zaposlenosti in plačila prispevkov v zadnjih 24 mesecih pred brezposelnostjo. Pomoč za primer brezposelnosti: vsaj 180 dni zaposlenosti v zadnjih 12 mesecih pred brezposelnostjo.

Metoda za izračun nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti: povprečna dnevna bruto plača za zadnjih 12 mesecev pred začetkom brezposelnosti. Brez zgornje meje. Pomoč za primer brezposelnosti: referenčni indeks socialne podpore.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Nadomestilo za primer brezposelnosti: trajanje nadomestila sorazmerno s starostjo in z dolžino plačevanja prispevka: Za brezposelne, ki prejema nadomestilo pred 1. aprilom 2012 in niso mogli dokazati minimalnega obdobja registracije, velja naslednje trajanje prejemanja nadomestila:

1. mlajši od 30 let:

- obdobje prispevka < 15 mesecev: 150 dni;
- obdobje prispevka ≥ 15 mesecev in < 24 mesecev: 210 dni;
- obdobje prispevka ≥ 24 mesecev: 330 dni, 30 dodatnih dni na vsakih pet let registriranih prihodkov v zadnjih 20 letih;

2. stari od 30 do 40 let:

- obdobje prispevka < 15 mesecev: 180 dni;
- obdobje prispevka ≥ 15 mesecev in < 24 mesecev: 330 dni;
- obdobje prispevka ≥ 24 mesecev: 420 dni, 30 dodatnih dni na vsakih pet let registriranih prihodkov v zadnjih 20 letih;

3. stari od 40 do 50 let:

- obdobje prispevka < 15 mesecev: 210 dni;
- obdobje prispevka $\geq$ 15 mesecev in < 24 mesecev: 360 dni;
- obdobje prispevka $\geq$ 24 mesecev: 540 dni, 45 dodatnih dni na vsakih pet let registriranih prihodkov v zadnjih 20 letih;

4. starejši od 50 let:

- obdobje prispevka < 15 mesecev: 270 dni;
- obdobje prispevka $\geq$ 15 mesecev in $\geq$ 24 mesecev: 480 dni;
- obdobje prispevka $\geq$ 24 mesecev: 540 dni, 60 dodatnih dni na vsakih pet let registriranih prihodkov v zadnjih 20 letih.

Obdobja so različna, če je do brezposelnosti prišlo po 1. aprilu 2012, ko brezposelna oseba lahko dokaže obdobje registracije, upošteva se najugodnejše obdobje:

1. mlajši od 30 let:

- obdobje prispevka < 24 mesecev: 270 dni;
- obdobje prispevka $\geq$ 24 mesecev: 360 dni, 30 dodatnih dni na vsakih pet let registriranih prihodkov v zadnjih 20 letih;

2. stari od 30 do 40 let:

- obdobje prispevka < 48 mesecev: 360 dni;
- obdobje prispevka $\geq$ 48 mesecev: 540 dni, 30 dodatnih dni na vsakih pet let registriranih prihodkov v zadnjih 20 letih;

3. stari od 40 do 44 let:

- obdobje prispevka < 60 mesecev: 540 dni;
- obdobje prispevka $\geq$ 60 mesecev: 720 dni, 30 dodatnih dni na vsakih pet let registriranih prihodkov v zadnjih 20 letih;

4. starejši od 45 let:

- obdobje prispevka < 72 mesecev: 720 dni;
- obdobje prispevka $\geq$ 72 mesecev: 900 dni, 60 dodatnih dni na vsakih pet let registriranih prihodkov v zadnjih 20 letih.

Pomoč za primer brezposelnosti: Trajanje pomoči se določi glede na starost in dolžino delovne dobe, enako kot za zavarovanje za primer brezposelnosti. Če se pomoč za brezposelnost dodeli po izčrpanju nadomestila za primer brezposelnosti, se trajanje izplačil prepolovi za upravičence, mlajše od 40 let. Za druge upravičence je enako kot pri zavarovanju za primer brezposelnosti.

Višina nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti: Nadomestilo za primer brezposelnosti: 65 odstotkov referenčne plače, zmanjšano za deset odstotkov po 180 dneh. Znesek se poveča za deset odstotkov v primerih, ko

Preglednica 4.31 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Portugalskem (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	2.528.556.000	1.445.129.000	6,2	333.100	248.474	0,75	13.482	10.786	484,67	0,5392
2004	2.728.612.000	1.584.740.000	6,4	341.900	294.003	0,86	13.765	11.012	449,18	0,4895
2005	2.954.413.000	1.778.969.000	7,7	414.100	304.287	0,73	14.169	11.335	487,20	0,5158
2006	2.818.983.000	1.737.029.000	7,8	420.600	305.673	0,73	14.326	11.461	473,55	0,4958
2007	2.604.704.000	1.606.926.000	8,1	440.600	276.962	0,63	14.941	11.953	483,50	0,4854
2008	2.621.328.000	1.546.374.000	7,7	418.000	219.539	0,53	15.337	12.270	586,98	0,5741
2009	3.469.988.000	2.030.639.000	9,6	517.400	335.932	0,65	15.760	12.608	503,73	0,4794
2010	3.561.023.000	2.220.062.000	11,0	591.200	350.748	0,59	16.034	12.827	527,46	0,4934
2011	3.236.099.000	2.103.278.000	12,9	688.200	305.307	0,44	15.809	12.647	574,09	0,5447
2012	3.498.478.000	2.592.797.000	15,8	835.700	386.724	0,46	15.422	12.338	558,71	0,5434
2013	3.625.693.000	2.737.149.000	16,4	855.200	419.213	0,49	15.896	12.717	544,10	0,5134

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovanja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.32 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Portugalskem (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	3.305.628.391	4.770.200	64.311.836.400	0,0514	777.072.391	777.072.391	0,0393
2004	3.361.432.271	4.751.000	65.397.515.000	0,0514	632.820.271	1.409.892.662	0,0417
2005	3.439.697.612	4.723.000	66.920.187.000	0,0514	485.284.612	1.895.177.274	0,0441
2006	3.498.134.714	4.750.600	68.057.095.600	0,0514	679.151.714	2.574.328.988	0,0414
2007	3.652.529.751	4.756.100	71.060.890.100	0,0514	1.047.825.751	3.622.154.739	0,0367
2008	3.772.671.638	4.785.700	73.398.280.900	0,0514	1.151.343.638	4.773.498.377	0,0357
2009	3.762.666.274	4.644.900	73.203.624.000	0,0514	292.678.274	5.066.176.651	0,0474
2010	3.771.711.491	4.576.500	73.379.601.000	0,0514	210.688.491	5.276.865.142	0,0485
2011	3.618.592.834	4.453.200	70.400.638.800	0,0514	382.493.834	5.659.358.976	0,0460
2012	3.373.612.776	4.255.900	65.634.489.800	0,0514	-124.865.224	5.534.493.752	0,0533
2013	3.397.312.195	4.158.000	66.095.568.000	0,0514	-228.380.805	5.306.112.947	0,0549

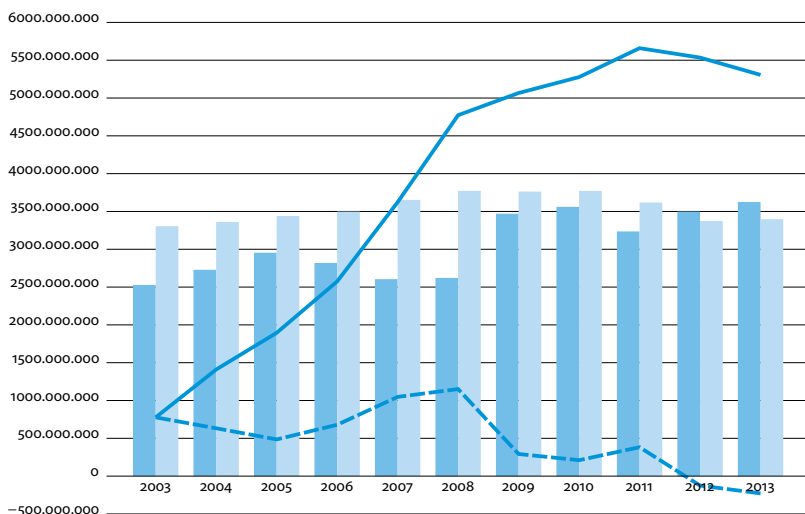
Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

sta oba zakonca ali osebi, ki živita v zunajzakonski zvezi, upravičeni do nadomestila za brezposelnost in imata vzdrževane otroke, ali če je prejemnik nadomestila za primer brezposelnosti vodja enostarševskega gospodinjstva in ne prejema preživnine. Znaša največ 75 odstotkov neto vrednosti referenčne plače, ki se upošteva za izračun ugodnosti, kar je enako 2,5-kratniku referenčnega indeksa socialne podpore (419,22 evra).

Pomoč države: sodelovanje države pri pomoči za primer brezposelnosti.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 6,2 do 16,4 odstotka (preglednica 4.31). Delež pokritosti je v povprečju znašal 62 odstotkov. V obdobju 2003–2010 se je povprečna letna plača zviševala in se je s 13.482 zvišala na 16.034 evrov, od leta 2011 pa se je nekoliko znižala (15.896 evrov leta 2013), skladno s tem so se tudi zvišala ali znižala povprečna mesečna nadomestila (s 484 na 544 evrov). Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala

4.2 Analiza prejemkov in izdatkov po državah EU 20 (2003–2013)

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtna krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.16 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Portugalskem (2003–2013)

52 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2013 je bilo število zaposlenih konstantno, skladno s tem je bila konstantna tudi skupna masa plač, z letom 2009 pa sta število zaposlenih in skupna masa plač nekoliko padla (preglednica 4.32). Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v preučevanem obdobju nihali, predvsem zaradi spremembe števila zaposlenih in povprečne letne plače. V preučevanem obdobju se zakonsko predpisana prispevna stopnja ni spreminjala (5,14 odstotkov); tako visoka prispevna stopnja je zadostovala za kritje vseh izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti do leta 2011, v letih 2012 in 2013 pa je bil saldo negativen. Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno 4,5 odstotka.

V obdobju 2003–2011 so bili prejemki višji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti, v letih 2012 in 2013 pa negativni. V povprečju je bil letni saldo 482 milijonov evrov, kar pomeni, da je kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja 5,3 milijarde evrov (slika 4.16).

Slovaška

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Oseba mora biti neprostovoljno brezposelna, registrirana kot iskalka zaposlitve, na voljo zavodu za zaposlovanje in mu poročati v roku treh dni, sposobna za delo, na voljo na trgu dela brez kakršnih koli omejitev, brez pravice do starostne pokojnine, aktivno mora iskati zaposlitev.

Preglednica 4.33 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Slovaškem (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	155.463.141	92.436.829	17,1	447.700	68.158	0,15	6.730	5.384	113,02	0,2519
2004	170.499.000	101.377.000	18,6	491.000	74.750	0,15	7.334	5.867	113,02	0,2312
2005	232.526.000	66.298.000	16,3	430.000	38.497	0,09	8.024	6.419	143,51	0,2683
2006	291.505.000	53.847.000	13,4	355.400	27.029	0,08	8.694	6.955	166,02	0,2864
2007	321.798.000	55.274.000	11,1	295.700	21.825	0,07	9.469	7.575	211,05	0,3343
2008	446.910.000	68.644.000	9,5	255.700	22.285	0,09	9.991	7.993	256,69	0,3854
2009	581.467.000	182.301.000	12,0	323.500	50.330	0,16	10.334	8.267	301,84	0,4381
2010	617.260.000	158.917.000	14,4	389.200	43.039	0,11	10.897	8.718	307,70	0,4236
2011	546.788.000	170.222.000	13,6	365.000	42.153	0,12	11.218	8.974	336,52	0,4500
2012	493.663.000	182.447.000	14,0	378.000	42.521	0,11	11.475	9.180	357,56	0,4674
2013	460.596.000	179.434.000	14,2	386.100	40.582	0,11	11.716	9.373	368,46	0,4717

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovanja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.34 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Slovaškem (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	290.722.540	2.159.900	14.536.127.000	0,0200	135.259.399	135.259.399	0,0107
2004	314.100.552	2.141.400	15.705.027.600	0,0200	143.601.552	278.860.951	0,0109
2005	354.195.408	2.207.100	17.709.770.400	0,0200	121.669.408	400.530.359	0,0131
2006	399.089.376	2.295.200	19.954.468.800	0,0200	107.584.376	508.114.735	0,0146
2007	445.137.690	2.350.500	22.256.884.500	0,0200	123.339.690	631.454.425	0,0145
2008	484.243.788	2.423.400	24.212.189.400	0,0200	37.333.788	668.788.213	0,0185
2009	487.062.088	2.356.600	24.353.104.400	0,0200	-94.404.912	574.383.301	0,0239
2010	502.831.168	2.307.200	25.141.558.400	0,0200	-114.428.832	459.954.469	0,0246
2011	516.745.952	2.303.200	25.837.297.600	0,0200	-30.042.048	429.912.421	0,0212
2012	531.797.400	2.317.200	26.589.870.000	0,0200	38.134.400	468.046.821	0,0186
2013	543.083.464	2.317.700	27.154.173.200	0,0200	82.487.464	550.534.285	0,0170

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: Vsaj dve leti plačanih prispevkov za zavarovanje za primer brezposelnosti v zadnjih treh letih (štiri letih v primeru začasnih zaposlitev).

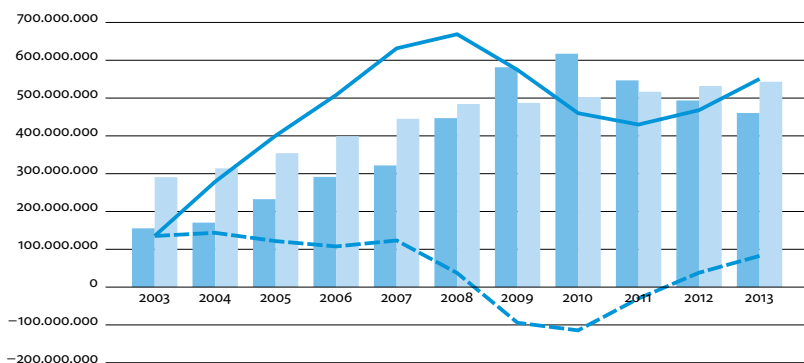
Metoda za izračun nadomestila: Povprečna ocena temelji na povprečnih bruto plačah v največ zadnjih treh letih. Najvišja meja: dvakratnik državne povprečne mesečne plače.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Nadomestilo za primer brezposelnosti: šest mesecev (štiri mesece v primeru delavcev s pogodbami za določen čas). Po treh mesecih ima upravičenec na izbiro, ali bo še naprej prejemal nadomestilo (za največ tri mesece) ali pa bo razveljavil registracijo kot iskalec zaposlitve in pridobil dodatek.

Višina nadomestila: 50 odstotkov referenčne plače (osnove za odmero).

Prispevna stopnja: En odstotek bruto plače prispeva zaposleni in enega de-

4.2 Analiza prejemkov in izdatkov po državah EU 20 (2003–2013)

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.17 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Slovaškem (2003–2013)

lodajalec. Možno je tudi prostovoljno zavarovanje, pri katerem je prispevek odvisen od zavarovalnice.

Pomoč države: Subvencija države pokriva primanjkljaj in stroške služb za zaposlovanje.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 9,5 do 18,6 odstotka (preglednica 4.33). Delež pokritosti je nizek, v povprečju le 11-odstotni. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je s 6730 zvišala na 11.716 evrov, skladno s tem pa so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila (s 113 na 368 evrov). Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 36 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2013 je bilo število zaposlenih konstantno, povečanje skupne masa plač in prejemkov zavarovanja za primer brezposelnosti pa lahko pripišemo povečanju povprečne plače (preglednica 4.34). V preučevanem obdobju se zakonsko predpisana prispevna stopnja ni spreminjala (2 odstotka) kljub nizki prispevni stopnji je zadostovalo za kritje vseh izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti (razen v letih 2009–2011), kar lahko pripišemo nizkemu deležu pokritosti. Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno 1,7 odstotka.

V obdobju 2003–2013 so bili prejemki višji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti (razen v letih 2009–2011). V povprečju je bil letni saldo 50 milijonov evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja 550 milijonov evrov (slika 4.17).

Slovenija

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Oseba mora biti sposobna za delo, registrirana pri zavodu za zaposlovanje, aktivno mora iskati delo, biti pripravljena sprejeti ustrezno ali primerno zaposlitev in ne sme pripadati eni

Preglednica 4.35 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Sloveniji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	184.767.259	105.588.818	6,5	62.100	13.483	0,22	14.684	11.747	652,59	0,6666
2004	180.006.750	102.868.333	6,0	60.500	13.136	0,22	15.848	12.678	652,59	0,6177
2005	196.371.000	112.220.000	6,5	66.000	14.330	0,22	16.834	13.467	652,59	0,5815
2006	202.129.000	118.876.000	6,0	60.800	30.527	0,50	17.791	14.233	324,51	0,2736
2007	171.810.000	103.448.000	4,9	49.900	18.074	0,36	18.922	15.138	476,97	0,3781
2008	166.076.000	99.564.000	4,4	45.500	14.545	0,32	20.283	16.226	570,44	0,4219
2009	341.562.000	217.120.000	5,9	61.000	56.538	0,93	20.644	16.515	320,02	0,2325
2010	420.952.000	239.876.000	7,3	75.400	38.146	0,51	21.560	17.248	524,03	0,3646
2011	444.246.000	314.460.000	8,2	83.200	35.699	0,43	21.887	17,510	734,05	0,5031
2012	392.832.000	296.433.000	8,9	89.600	32.996	0,37	21.578	17,262	748,66	0,5204
2013	424.213.000	288.962.000	10,1	101.800	30.055	0,30	21.992	17,594	801,20	0,5465

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovalnja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovalnja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestilvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.36 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Sloveniji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	25.758.673	877.100	12.879.336.400	0,0020	-159.008.586	-159.008.586	0,0143
2004	29.296.613	924.300	14.648.306.400	0,0020	-150.710.137	-309.718.723	0,0123
2005	31.139.533	924.900	15.569.766.600	0,0020	-165.231.467	-474.950.190	0,0126
2006	33.329.659	936.700	16.664.829.700	0,0020	-168.799.341	-643.749.531	0,0121
2007	36.216.708	957.000	18.108.354.000	0,0020	-135.593.292	-779.342.823	0,0095
2008	39.559.963	975.200	19.779.981.600	0,0020	-126.516.037	-905.858.860	0,0084
2009	39.421.782	954.800	19.710.891.200	0,0020	-302.140.218	-1.207.999.077	0,0173
2010	40.597.480	941.500	20.298.740.000	0,0020	-380.354.520	-1.588.353.597	0,0207
2011	40.044.455	914.800	20.022.227.600	0,0020	-404.201.545	-1.992.555.142	0,0222
2012	39.120.914	906.500	19.560.457.000	0,0020	-353.711.086	-2.346.266.228	0,0201
2013	39.062.190	888.100	19.531.095.200	0,0020	-385.150.810	-2.731.417.038	0,0217

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

od naslednjih kategorij: oseba v delovnem razmerju, oseba, ki opravlja samostojno pridobitno dejavnost, član partnerstva, kmet, upokojenec, študent, vajenec ali udeleženelec izobraževanja za odrasle, mlajši od 26 let.

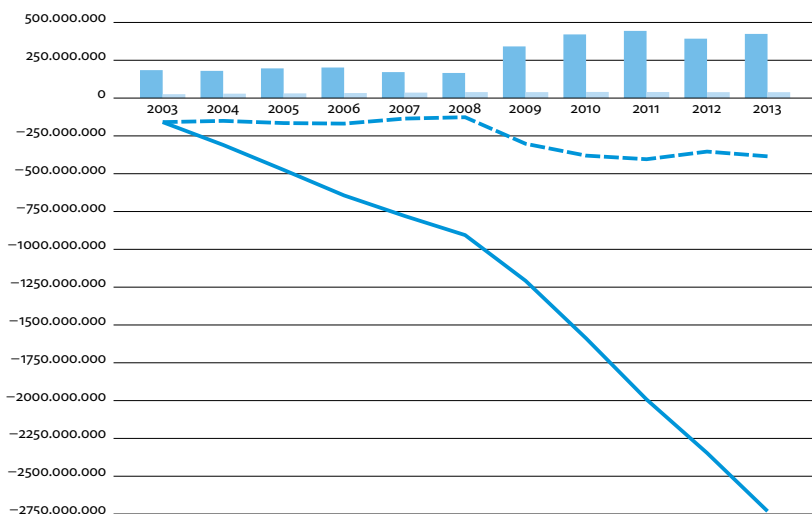
Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: najmanj devet mesecev zavarovanja v preteklih 24 mesecih, za brezposelne osebe, mlajše od 30 let, pa vsaj šest mesecev zavarovanja v preteklih 24 mesecih.

Metoda za izračun nadomestila: Povprečje mesečne plače (brez zgornje meje), prejete v osmih mesecih pred prenehanjem delovnega razmerja, vključno z nadomestili plače (zdravstveno zavarovanje, zavarovanje za zaščito družine, pokojninsko in invalidsko zavarovanje). Če oseba ni prejela drugih plačil, se kot referenca upošteva osnovna plača (vključujoč pripadajoče dodatke).

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Odvisno je od traja-

4.2 Analiza prejemkov in izdatkov po državah EU 20 (2003–2013)

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.18 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Sloveniji (2003–2013)

nja zavarovanja in starosti upravičenca. V primeru zavarovalne dobe od devetih mesecev do petih let brezposelna oseba nadomestilo prejema tri mesece. V primeru zavarovalne dobe od petih do 15 let brezposelna oseba nadomestilo prejema šest mesecev. V primeru zavarovalne dobe od 15 do 25 let brezposelna oseba nadomestilo prejema devet mesecev. V primeru zavarovalne dobe nad 25 let brezposelna oseba nadomestilo prejema 12 mesecev (19 mesecev, če je upravičenec starejši od 50 let, 25 mesecev, če je starejši od 55). Brezposelne osebe, mlajše od 30 let, ki so pridobile zavarovalno dobo najmanj šestih mesecev, pa nadomestilo prejemajo dva meseca.

Višina nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti se izplačuje mesečno. Najnižja vrednost je 350 in najvišja 892,50 evra. V prvih treh mesecih znaša 80, naslednjih devet mesecev pa 60 odstotkov referenčne plače. Po enem letu znaša nadomestilo za primer brezposelnosti 50 odstotkov referenčne plače.

Prispevna stopnja: 0,14 odstotka bruto plače prispeva zaposleni in 0,06 odstotka bruto plače delodajalec.

Pomoč države: V večjem delu (90 odstotkov) financira država.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 4,4 do 10,1 odstotka (preglednica 4.35). Delež pokritosti je v povprečju znašal 40 odstotkov, izstopa leto 2009 (delež pokritosti 93 odstotkov). V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je s 14.684 zvišala na 21.992 evrov, skladno s tem pa so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila (s 652

na 801 evrov, ponovno izstopa leto 2009, ko je bilo povprečno mesečno nadomestilo le 320 evrov). Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 46 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2008 je število zaposlenih naraščalo, pozneje se je do leta 2013 znižalo na začetno raven (leto 2003), skladno s tem pa so se zvišali ali znižali tudi skupna masa plač in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti (preglednica 4.36). V preučevanem obdobju se zakonsko predpisana prispevna stopnja ni spremenjala (0,2 odstotka); tako nizka prispevna stopnja ni zadostovala za kritje vseh izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno 1,6 odstotka.

V obdobju 2003–2013 so bili prejemki nižji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. V povprečju je bil letni saldo –248 milijonov evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj –2,8 milijarde evrov (slika 4.18).

Španija

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti: oseba mora biti neprostovoljno brezposelna, prijavljena kot iskalka zaposlitve in na razpolago zavodu za zaposlovanje z obveznostjo, da aktivno išče zaposlitev. Biti mora sposobna in pripravljena za delo, starejša od 16 let in mlajša od redne upokojitvene starosti, prijavljena v sistem socialne varnosti, ki pokriva tveganje brezposelnosti, in plačevati prispevke do dneva nastopa brezposelnosti.

Pomoči za primer brezposelnosti:

- Pomoč: oseba mora izčrpati pravico do nadomestila za primer brezposelnosti in imeti družinske obveznosti ali pa je starejša od 45 let (brez družinskih obveznosti); nima pravice do prejemanja nadomestila za primer brezposelnosti zaradi pomanjkanja prispevkov (pod določenimi pogoji glede dobe plačevanja prispevkov in družinskih obveznosti), brezposelni, starejši od 55 let, pod določenimi pogoji, druge skupine (izseljenski delavci, ki se vračajo iz tujine, osebe, ki jih izpustijo iz zapora, invalidsko upokojeni, ki prenehajo prejemati tako pokojnino).
- Aktivni integracijski dohodek: za dolgotrajno brezposelne osebe, starejše od 45 in mlajše od 65 let, ki so brez pravice do denarnega nadomestila ali pomoči za primer brezposelnosti; druge posebne skupine pod določenimi pogoji (izseljenski delavci, ki se vračajo iz tujine, invalidi, žrtve spolnega nasilja ali nasilja v družini).
- Program poklicne prekvalifikacije: za osebe, ki izčrpajo pravico do nadomestila za primer brezposelnosti in nimajo pravice do pomoči za primer brezposelnosti ali pa so jo že izčrpali med 16. februarjem in 15. av-

gustom 2016 (samodejno podaljšanje za šest mesecev, če stopnja brezposelnosti presega 18 odstotkov), so prijavljene kot brezposelne na zavodu za zaposlovanje avtonomne skupnosti vsaj 12 mesecev v zadnjih 18 mesecih ali imajo vzdrževane družinske člane.

- Program za aktivacijo zaposlovanja: za osebe, ki so izčrpale aktivni integracijski dohodek in program poklicne prekvalifikacije pred vsaj šestimi meseci, niso upravičene do nadomestila ali pomoči za primer brezposelnosti, so prijavljene kot brezposelne na zavodu za zaposlovanje avtonomne skupnosti vsaj 12 mesecev v zadnjih 18 mesecih, zadnje delovno razmerje jim je prenehalo neprostovoljno in imajo vzdrževane družinske člane.

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: Nadomestilo za primer brezposelnosti: najmanj 360 dni plačanih prispevkov v šestih letih pred nastopom brezposelnosti.

- Pomoč: Na splošno ni pogojev, vendar nekatere pomoči za primer brezposelnosti zahtevajo minimalno tri mesece plačevanja prispevkov (z družinskimi obveznostmi) ali šest mesecev plačevanja prispevkov (brez družinskih obveznosti) ali šest let plačevanja prispevkov v celotnem času delovne dobe osebe (za osebe, starejše od 55 let).
- Aktivni integracijski dohodek: Ni zahtevanega obdobja.
- Program poklicne prekvalifikacije: Ni zahtevanega obdobja.
- Program za aktivacijo zaposlovanja: Ni zahtevanega obdobja.

Metoda za izračun nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti: Znesek nadomestila se določi glede na povprečje prispevkov zaposlenega za 180 dni pred brezposelnostjo. Najvišja meja prispevka je 3642 evrov na mesec. Pomoč za primer brezposelnosti: Se ne uporablja. Višina pomoči ne temelji na dohodkih.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): Nadomestilo za primer brezposelnosti: Odvisno je od dobe plačevanja prispevkov v zadnjih šestih letih. Trajanje izplačil nadomestila je od najmanj štirih mesecev do največ dveh let.

- Pomoč: Običajno šest mesecev, z možnimi podaljšanji v šestmesečnih obdobjih, do skupno največ 18 mesecev. Podaljšanje tega obdobja je mogoče v posebnih primerih. Za delavce, starejše od 55 let, ki izpolnjujejo vse pogoje za upokojitev razen starosti, se podaljša, dokler ne dosežejo upokojitvene starosti.
- Aktivni integracijski dohodek: največ enajst mesecev.
- Program poklicne prekvalifikacije: največ šest mesecev.
- Program za aktivacijo zaposlovanja: največ šest mesecev.

Preglednica 4.37 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti v Španiji (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	15.850.202.000	11.200.955.000	11,3	2.216.000	1.206.373	0,54	20.420	16.336	773,73	0,5684
2004	17.883.310.000	12.314.144.000	11,1	2.247.600	1.262.613	0,56	20.907	16.726	812,74	0,5831
2005	19.419.282.000	12.887.152.000	9,2	1.933.600	1.294.893	0,67	21.740	17.392	829,36	0,5722
2006	21.310.053.000	13.674.068.000	8,5	1.840.900	1.332.638	0,72	22.464	17.971	855,08	0,5710
2007	22.930.594.000	14.754.040.000	8,2	1.846.100	1.421.432	0,77	23.514	18.811	864,98	0,5518
2008	28.243.348.000	19.817.870.000	11,3	2.595.900	1.814.630	0,70	25.269	20.215	910,10	0,5402
2009	39.660.254.000	30.784.358.000	17,9	4.153.500	2.681.224	0,65	26.622	21.298	956,79	0,5391
2010	41.959.564.000	32.568.524.000	19,9	4.640.100	3.042.737	0,66	26.488	21.190	891,97	0,5051
2011	38.654.127.000	29.699.080.000	21,4	5.012.700	2.845.652	0,57	26.673	21.338	869,72	0,4891
2012	38.311.713.000	31.140.225.000	24,8	5.811.000	2.942.061	0,51	26.584	21.267	882,04	0,4977
2013	34.749.409.000	34.749.409.000	26,1	6.051.100	2.865.153	0,47	26.967	21.574	1.010,69	0,5622

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovalnja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovalnja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Preglednica 4.38 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti v Španiji (2003–2013)

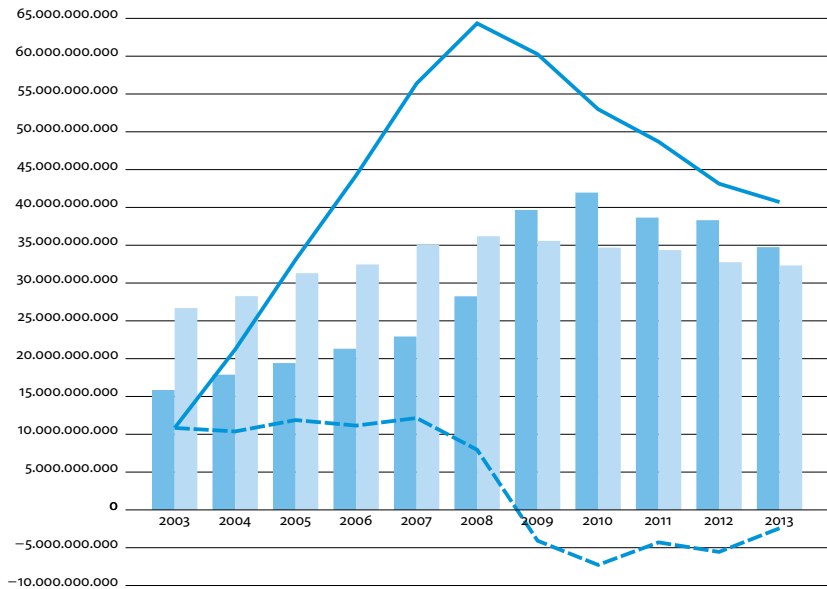
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	26.689.158.494	17.311.400	353.498.788.000	0,0755	10.838.956.494	10.838.956.494	0,0448
2004	28.260.763.368	17.903.800	374.314.746.600	0,0755	10.377.453.368	21.216.409.862	0,0478
2005	31.297.643.160	19.068.000	414.538.320.000	0,0755	11.878.361.160	33.094.771.022	0,0468
2006	32.456.838.586	19.792.300	444.614.227.200	0,0730	11.146.785.586	44.241.556.608	0,0479
2007	35.080.388.462	20.436.900	480.553.266.600	0,0730	12.149.794.462	56.391.351.070	0,0477
2008	36.193.123.514	20.316.500	513.377.638.500	0,0705	7.949.775.514	64.341.126.584	0,0550
2009	35.580.402.833	18.957.500	504.686.565.000	0,0705	-4.079.851.168	60.261.275.416	0,0786
2010	34.684.601.675	18.573.700	491.980.165.600	0,0705	-7.274.962.325	52.986.313.091	0,0853
2011	34.357.449.957	18.270.900	487.339.715.700	0,0705	-4.296.677.043	48.689.636.048	0,0793
2012	32.754.529.210	17.476.800	464.603.251.200	0,0705	-5.557.183.790	43.132.452.258	0,0825
2013	32.322.991.378	17.001.600	458.482.147.200	0,0705	-2.426.417.622	40.706.034.635	0,0758

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Višina nadomestila: Nadomestilo za primer brezposelnosti: 70 odstotkov od osnove za izračun prvih 180 dni, nato 50 odstotkov. Zgornja meja 175, 200 ali 225 odstotkov splošnega javnega dohodka je določena glede na število vzdrževanih otrok. Spodnja meja je 107 odstotkov splošnega javnega dohodka z vzdrževanimi otroki in 80 odstotkov splošnega javnega dohodka brez vzdrževanih otrok. Druge pomoči za primer brezposelnosti:

- pomoč: 80 odstotkov splošnega javnega dohodka;
- aktivni integracijski dohodek: 80 odstotkov splošnega javnega dohodka;
- program poklicne prekvalifikacije: 75 odstotkov splošnega javnega dohodka (85 odstotkov v primeru treh vzdrževanih družinskih članov);
- program za aktivacijo zaposlovanja: 80 odstotkov splošnega javnega dohodka.

4.2 Analiza prejemkov in izdatkov po državah EU 20 (2003–2013)

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.19 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v Španiji (2003–2013)

Splošni javni dohodek znaša 17,75 evra na dan ali 532,51 evra na mesec ali 6390,13 evra na leto. Vsa omenjena nadomestila se izplačujejo mesečno.

Prispevna stopnja: 1,55 odstotka bruto plače prispeva zaposleni in 5,50 odstotka bruto plače delodajalec.

Pomoč države: Država pokriva tisti del stroškov za nadomestila za primer brezposelnosti, ki ni pokrit s prispevki.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 8,2 do 26,1 odstotka (preglednica 4.37). Delež pokritosti je v povprečju znašal 62 odstotkov. V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je z 20.420 zvišala na 26.967 evrov, skladno s tem pa so se zvišala tudi povprečna mesečna nadomestila (s 773 na 1010 evrov). Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 54 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2008 je število zaposlenih naraščalo, pozneje pa začelo padati (leta 2013 je bilo število zaposlenih enako kot leta 2003), skladno s tem pa so se zvišali ali znižali tudi skupna masa plač in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti (preglednica 4.38). V preučevanem obdobju se je zakonsko predpisana prispevna stopnja gibala od 7 odstotka do 7,5 odstotka. Kljub tako visoki prispevni stopnji ta od leta 2009 naprej ni zadostovala za kritje vseh izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti. Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013

okvirno 4,8 odstotka v obdobju konjunktura in do osem odstotkov v obdobju recesije.

V obdobju 2003–2008 so bili prejemki višji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti, v obdobju 2009–2013 pa nižji. V povprečju je bil letni saldo v obdobju konjunktura 10,7 milijarde evrov in v obdobju recesije –4,7 milijarde evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj 41 milijard evrov (slika 4.19).

Švedska

Upravičenost do prejemanja nadomestila: Osebe so upravičene do nadomestila v primeru brezposelnosti, če so registrirane kot iskalke zaposlitve na zavodu za zaposlovanje, so sposobne za delo za vsaj tri ure vsak delovni dan in v povprečju vsaj 17 ur na teden, so mlajše od 65 let, so na voljo na trgu dela.

Zahtevano minimalno obdobje zaposlenosti: Zaposleni ali samozaposleni vsaj šest mesecev in vsaj 80 ur dela na mesec v zadnjih 12 mesecih ali so bili zaposleni ali samozaposleni najmanj 480 ur v zaporednem obdobju šestih mesecev z vsaj 50 urami dela na mesec v zadnjih 12 mesecih. Dodatni pogoji za nadomestilo, povezano z dohodki: sklenjeno zavarovanje za primer brezposelnosti najmanj 12 mesecev.

Metoda za izračun nadomestila: Pri nadomestilu, povezanem z dohodki, izračun običajno temelji na dnevni povprečni plači v referenčnem obdobju 12 mesecev. Za samozaposlene osebe se izračuna na podlagi zadnje davčne napovedi ali, če je to ugodnejše, na osnovi povprečnega dohodka iz poslovanja v zadnjih dveh letih pred letom nastopa brezposelnosti. Vsak mesec, v katerem je oseba delala vsaj 80 ur, je vključena v osnovo za izračun nadomestila za primer brezposelnosti. Zgornja meja upoštevanih dohodkov: 25.025 kron (2653 evrov od 1. 6. 2017) na mesec ali 910 kron (96 evrov) na dan. Osnovna pomoč za primer brezposelnosti ne temelji na dohodkih.

Trajanje obdobja prejemanja nadomestila (pokritosti): 300 dni, 450 dni za upravičence, ki imajo otroka, mlajšega od 18 let. Prejemanja nadomestila ni mogoče podaljšati.

Višina nadomestila: Nadomestilo, povezano z dohodki, znaša 80 odstotkov referenčne plače v prvih 200 dneh, nato 70 odstotkov referenčne plače v naslednjih 100 dneh, največ 910 kron (96 evrov) na dan za prvih 100 dni in največ 760 kron (81 evrov) na dan za preostale dni. Osnovna pomoč za primer brezposelnosti znaša 365 kron (39 evrov) na dan.

Prispevna stopnja: Zaposleni 0 odstotkov (samozaposleni 0,10 odstotka), 2,64 odstotka bruto plače prispeva delodajalec.

Pomoč države: delno financiranje na strani države.

Stopnja brezposelnosti se je v obdobju 2003–2013 gibala od 5,6 do 8,6 odstotka (preglednica 4.39). Delež pokritosti je visok (povprečje je 91 odstotkov). V preučevanem obdobju se je povprečna letna plača zviševala in se je z

Preglednica 4.39 Izdatki zavarovanja za primer brezposelnosti na Švedskem (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)	(11)
2003	6.584.139.000	3.577.519.000	5,6	255.900	353.938	1,38	28.904	23.123	842,31	0,4371
2004	7.102.134.000	4.047.401.000	6,7	309.200	384.316	1,24	30.015	24.012	877,62	0,4386
2005	7.145.504.000	3.820.650.000	7,8	368.200	383.837	1,04	30.937	24.750	829,49	0,4022
2006	7.150.437.000	3.374.296.000	7,1	336.800	354.124	1,05	32.066	25.653	794,05	0,3714
2007	5.795.181.000	2.489.999.000	6,2	298.100	282.241	0,95	33.576	26.860	735,19	0,3284
2008	4.696.735.000	1.920.402.000	6,2	305.400	236.993	0,78	35.100	28.080	675,27	0,2886
2009	5.369.743.000	2.673.752.000	8,4	410.000	322.487	0,79	36.121	28.896	690,92	0,2869
2010	6.736.865.000	2.791.933.000	8,6	426.200	316.139	0,74	36.877	29.502	735,95	0,2993
2011	6.988.989.000	2.433.295.000	7,8	391.600	268.623	0,69	37.962	30.370	754,87	0,2983
2012	7.934.209.000	2.675.423.000	8,0	403.600	276.180	0,68	38.999	31.199	807,27	0,3105
2013	8.677.048.000	2.954.457.000	8,1	412.000	278.030	0,67	39.555	31.644	885,53	0,3358

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) vsi izdatki zavarovalnja za brezposelnost (€), (3) izdatki zavarovalnja za brezposelnost, porabljeni za nadomestila (€), (4) stopnja brezposelnosti (%), (5) število registriranih brezposelnih, (6) število prejemnikov nadomestil, (7) delež pokritosti, (8) povprečna plača (€), (9) povprečna plača pred brezposelnostjo (€), (10) povprečno mesečno nadomestilo (€), (11) povprečna nadomestitvena stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

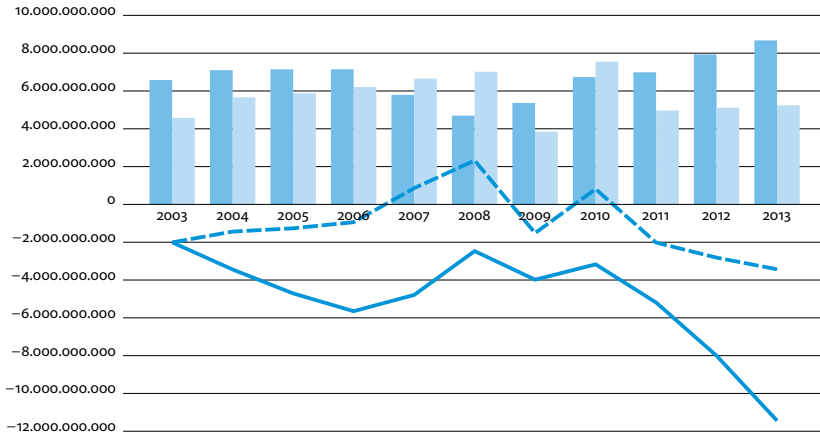
Preglednica 4.40 Prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti na Švedskem (2003–2013)

(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
2003	4.576.074.106	4.278.900	123.677.678.535	0,0370	-2.008.064.894	-2.008.064.894	0,0532
2004	5.664.267.837	4.240.800	127.286.917.681	0,0445	-1.437.866.163	-3.445.931.057	0,0558
2005	5.881.326.783	4.272.000	132.164.646.802	0,0445	-1.264.177.217	-4.710.108.275	0,0541
2006	6.209.954.309	4.351.900	139.549.535.045	0,0445	-940.482.691	-5.650.590.965	0,0512
2007	6.653.734.380	4.453.300	149.522.120.902	0,0445	858.553.380	-4.792.037.585	0,0388
2008	7.019.024.960	4.493.800	157.730.897.968	0,0445	2.322.289.960	-2.469.747.625	0,0298
2009	3.854.467.593	4.391.400	158.620.065.543	0,0243	-1.515.275.407	-3.985.023.033	0,0339
2010	7.550.425.384	4.403.100	162.374.739.440	0,0465	813.560.384	-3.171.462.649	0,0415
2011	4.969.015.476	4.498.100	170.756.545.560	0,0291	-2.019.973.524	-5.191.436.173	0,0409
2012	5.117.857.979	4.509.600	175.871.408.203	0,0291	-2.816.351.021	-8.007.787.194	0,0451
2013	5.242.255.081	4.554.300	180.146.222.730	0,0291	-3.434.792.919	-11.442.580.113	0,0482

Opombe Naslovi stolpcev: (1) leto, (2) prejemki zavarovanja za brezposelnost (€), (3) število zaposlenih, (4) skupna masa plač (€), (5) zakonsko predpisana prispevna stopnja za zavarovanje za primer brezposelnosti, (6) saldo (€), (7) kumulativni saldo (€), (8) ravnotežna prispevna stopnja. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

28.904 zvišala na 39.555 evrov. Povprečna mesečna nadomestila so bila v obdobju konjunktore več kot 800 evrov, v obdobju recesije pa okoli 700 evrov. Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala 35 odstotkov povprečne plače pred brezposelnostjo. V obdobju 2003–2013 je bilo število zaposlenih konstantno. Povečanje skupne mase plač lahko pripišemo povečanju povprečne plače (preglednica 4.40). V preučevanem obdobju se je zakonsko predpisana prispevna stopnja spreminjala (v obdobju 2003–2008 se je s 3,7 zvišala na 4,5 odstotka, v letu 2009 se je znižala na 2,4 odstotka, v letu 2010 se je ponovno zvišala na 4,7 odstotka, v obdobju 2011–2013 pa je bila 2,9 odstotka), skladno z nihanjem zakonsko predpisane prispevne stopnje so se povečali ali zmanjšali prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti. Hipotetično izračunana ravnotežna prispevna stopnja, pri kateri je bil saldo enak nič, je bila v obdobju 2003–2013 okvirno 4,5 odstotka.

Analiza zavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti v evropskih državah

Opombe Temni stolpci – vsi izdatki zavarovanja za brezposelnost, svetli stolpci – prejemki zavarovanja za brezposelnost, črtkana krivulja – saldo, polna krivulja – kumulativni saldo. Vsi izdatki in prejemki zavarovanja za primer brezposelnosti so v evrih. Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 4.20 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti na Švedskem (2003–2013)

V obdobju 2003–2013 so bili prejemki višji od izdatkov zavarovanja za primer brezposelnosti le v letih 2007, 2008 in 2010. V povprečju je bil letni saldo –1 milijardo evrov, kar pomeni, da je bil kumulativni saldo na koncu preučevanega obdobja skoraj –11,5 milijarde evrov (slika 4.20).

Dodatno smo preučili tudi zakonsko predpisano prispevno stopnjo v državah EU 20 (preglednica 4.41 – polkrepko so označene države in leta, ko je bila ravnotežna prispevna stopnja višja od zakonsko predpisane).

Ugotovljamo, da je zakonsko predpisana prispevna stopnja zavarovanja za primer brezposelnosti primerno visoka le v manjšem delu držav EU. Le določeni zavarovalni sistemi so vzdržni, kar pomeni, da je zakonsko predpisana prispevna stopnja enaka ali višja, kot je izračunana ravnotežna prispevna stopnja. Pobrani prispevki zavarovanja za primer brezposelnosti ne pokrijejo vseh izdatkov, kar pomeni, da države razliko krijejo iz državnega proračuna.

Iz prejšnjih preučitev in opisov zavarovanja za primer brezposelnosti v EU 20 lahko zaključimo, da se zavarovalni sistemi za brezposelnost v državah EU 20 med seboj zelo razlikujejo, predvsem po naslednjih postavkah: (i) upravičenosti do prejemanja nadomestila za brezposelnost, (ii) višini nadomestila za brezposelnost, (iii) trajanju nadomestila za brezposelnost, (iv) vir in višina financiranja zavarovanja za primer brezposelnosti in (v) administracija sistema zavarovanja za primer brezposelnosti. Poleg preučenih značilnosti zavarovanja za primer brezposelnosti se države razlikujejo še po nihanju stopnje brezposelnosti, salda zavarovanja za primer brezposelnosti in dinamiki gospodarske rasti, kar je predstavljeno v razdelku – Heterogenost zavarovalnih sistemov za brezposelnost v EU.

Preglednica 4.41 Razlika med zakonsko predpisano in ravnotežno prispevno stopnjo (v odstotkih)

Država	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Avstrija	0,017	0,016	0,017	0,020	0,019	0,017	0,016	0,018	0,018
Belgija	-0,039	-0,038	-0,036	-0,033	-0,035	-0,037	-0,039	-0,037	-0,035
Bolgarija	-0,021	-0,017	-0,012	-0,008	-0,007	-0,007	-0,008	-0,009	-0,011
Ciper	0,043	0,043	0,044	0,047	0,046	0,043	0,039	-0,013	-0,020
Češka	0,005	0,004	0,004	0,004	0,001	-0,006	-0,007	-0,005	-0,003
Danska	0,008	0,014	0,024	0,032	0,033	0,028	0,022	0,019	0,020
Estonija	0,009	0,010	0,005	0,004	-0,006	-0,014	0,015	0,021	0,024
Finska	-0,041	-0,033	-0,026	-0,021	-0,031	-0,036	-0,034	-0,029	-0,028
Francija	0,002	0,006	0,010	0,013	0,013	0,011	0,009	0,009	0,010
Italija	-0,018	-0,017	-0,015	-0,015	-0,019	-0,024	-0,028	-0,030	-0,032
Latvija	0,002	0,001	0,003	0,003	-0,003	-0,010	0,007	0,002	-0,002
Madžarska	0,019	0,018	0,017	0,037	0,018	0,012	-0,010	-0,009	0,021
Nemčija	-0,004	0,002	0,011	-0,004	-0,011	-0,017	-0,016	-0,008	-0,005
Nizozemska	0,020	0,022	0,040	0,042	0,043	0,000	-0,002	-0,003	-0,004
Poljska	-0,010	-0,008	-0,006	-0,003	-0,001	-0,001	0,002	0,003	0,004
Portugalska	0,010	0,009	0,011	0,014	0,011	0,008	0,004	0,002	0,000
Slovaška	0,008	0,007	0,006	0,004	0,001	-0,002	-0,003	-0,001	0,001
Slovenija	-0,011	-0,010	-0,009	-0,008	-0,010	-0,014	-0,018	-0,019	-0,019
Španija	0,029	0,028	0,028	0,023	0,012	-0,002	-0,011	-0,012	-0,009
Švedska	-0,017	-0,009	-0,003	0,005	0,010	0,009	-0,015	0,004	-0,016

Modelska simulacija pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU

V nadaljevanju predstavljamo simulacijski model pozavarovanja za primer brezposelnosti v EU (PSBEU), pri čemer je poseben poudarek na merjenju učinkov in delovanju modela PSBEU. Dokazali smo heterogenost zavarovalnih sistemov za brezposelnost v EU.

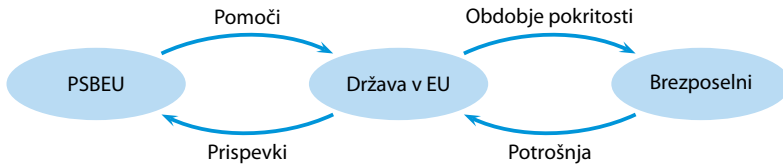
Predstavili smo rezultate raziskave, pri čemer smo se osredinili na varovanje dohodka brezposelnih in stabilizacijsko moč PSBEU. Poglavje zaključujemo s priporočili ekonomski politiki.

S simulacijo in z oceno delovanja modela, s katerim smo simulirali delovanje PSBEU, smo potrdili, da heterogenost držav v EU, različne dinamike gospodarske rasti in brezposelnosti, omogoča vzpostavitev PSBEU. Značilnosti držav so različne in so pomembne za delovanje PSBEU, ki temelji prav na heterogenosti. S simuliranjem delovanja PSBEU smo dokazali in ugotovili v kakšni meri bi PSBEU prispeval k boljšemu varovanju dohodka in hkrati k stabilizaciji gospodarstva.

Z zbranimi podatki smo zasnovali model, s katerim smo preučili, v katerih državah je zastavljeno ravnotežno zavarovanje za primer brezposelnosti (zakonsko predpisana prispevna stopnja zavarovanja za primer brezposelnosti in ravnotežna prispevna stopnja zavarovanja za primer brezposelnosti sta enaki), kolikšen je saldo med zbranimi prispevki za izplačana nadomestila v EU 20 v posameznih letih in kolikšna je kumulativna razlika v preučevanem obdobju (2003–2013).

Zaradi posebnosti zavarovalnega sistema smo sedem držav izločili iz modela (Grčijo, Irsko, Litvo, Luksemburg, Malto, Romunijo in Združeno kraljestvo). Model smo simulirali za EU 20. Določili smo, koliko denarnih sredstev bi vsaka država namenila v sklad pozavarovalnega sistema, ravno tako pa smo določili ravni sprožilcev in upravičeno višino pomoči. Shematični prikaz modela (slika 5.1) prikazuje denarni tok PSBEU s temeljnimi elementi, kot so sprožilci, prispevki in obdobje pokritosti.

V naslednjih razdelkih podrobneje predstavljamo pomen temeljnih elementov in utemeljitev določitve posameznih vrednosti oz. način izračuna.

Slika 5.1 Denarni tok PSBEU

5.1 Opis simulacijskega modela pozavarovanja za primer brezposelnosti v EU

Pri zasnovi modela PSBEU smo se opirali na že izvedene raziskave (Beblavý in Maselli 2014; Dolls idr. 2014; Dullien 2007; 2013) ter sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti v ZDA. Vsem raziskavam je skupen namen, in sicer preučitev možnosti delovanja skupnega pozavarovanja za primer brezposelnosti na ravni EU kot samodejnega stabilizatorja ter povečanje učinkovitosti in ohranjanje ravni potrošnje brezposelnih. Še posebej smiselna je zamisel o podaljšanju obdobja prejemanja nadomestila v obdobju gospodarske recesije s samodejnimi sprožilci, tako kot je zastavljen sistem pozavarovanja za primer brezposelnosti v ZDA. Na podlagi rezultatov raziskave smo na izviren način določili ravni sprožilcev – kdaj naj bi torej bila posamezna država upravičena do denarnih sredstev iz pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti in v kolikšnem obsegu. S pridobljenimi rezultati smo ugotovili, da bi PSBEU prispeval k izboljšanju dosegljivosti in financiranja pozavarovanja za primer brezposelnosti v EU (varovanje dohodka brezposelnih) in tako k ohranjanju ravni potrošnje brezposelnih, kar bi prispevalo k zmanjšanju inflacijske in proizvodne vrzeli.

Model PSBEU izrablja finančno in ekonomsko heterogenost držav, njegovo uresničevanje pa bi, še posebej v obdobju krize, prispevalo k ohranjanju ravni potrošnje in s tem k ekonomski stabilizaciji tako v posameznih državah EU kot tudi v EU kot celoti. Na ravni posameznih držav je v obdobju gospodarske krize namreč zelo težko zagotavljati uravnoteženost med izplačili nadomestil za brezposelnost in zbranimi prispevki za zavarovanje za primer brezposelnosti. PSBEU bi lahko uporabil heterogenost držav EU, ki se odraža v različni dinamiki gospodarske rasti in stopnji brezposelnosti, kar bi omogočalo prelivanje denarnih sredstev na evropski ravni in s tem pomoč ob pravem času na pravem mestu. Država namreč lahko dobi pravico do pomoči v obdobju recesije in dolg vrača v obdobju konjunktore.

Temeljna elementa modela PSBEU so izdatki (višina pomoči posameznim državam ter obdobje prejemanja) in prejemi (prispevki posameznih držav). Izdatke smo določili na podlagi pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v ZDA, ki ga tam uporabljajo že od leta 1935 in se izkazuje kot učinkovit mehanizem za ohranjanje stabilnosti v zveznih državah ZDA. Višino po-

Preglednica 5.1 Razredi pomoči

	(1)	(2)	(3)
Opombe Naslovi stolpcev: (1) razred pomoči, (2) povečanje stopnje brezposelnosti v primerjavi s povprečjem zadnjih treh let, (3) višina pomoči – delež vseh izdatkov, namenjenih za nadomestila brezposelnim	1	Od 10 do 20%	8%
	2	Od 20 do 30%	15%
	3	Od 30 do 40%	23%
	4	Od 40 do 50%	31%
	5	Od 50% in več	38%

moči posamezni državi v našem modelu PSBEU smo določili tako, da krije celotne dodatne izdatke posamezne države v preučevanem obdobju, kar je pogoj za vzdržnost sistema. Pomoč iz PSBEU začne posamična država prejemati glede na višino stopnje brezposelnosti (sprožilec). Ker se države EU v stopnji brezposelnosti precej razlikujejo, smo zaradi zagotavljanja pravičnosti in politične sprejemljivosti določili pet razredov višine pomoči.

Višina pomoči posamični državi EU iz PSBEU je določena po vzoru pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v ZDA, kar pomeni, da najvišja pomoč pokrije stroške posamične zvezne države za do 20 dodatnih tednov prejetanja nadomestila vsem brezposelnim. Na podlagi zgodovinskih podatkov za EU 20 v obdobju 2003–2013 smo izračunali vse morebitne izdatke PSBEU. S tako izračunanimi izdatki smo za PSBEU ugotovili, koliko denarnih sredstev bi bilo dodatno namenjenih za brezposelne (v vsaki od držav EU 20 in v vsakem letu v preučevanem obdobju), v primeru, da bi se stopnja brezposelnosti nadpovprečno povečala.

V simulacijah, ki smo jih izvedli, so države upravičene do črpanja denarnih sredstev iz PSBEU, če se je stopnja brezposelnosti v primerjavi s povprečjem zadnjih treh let nadpovprečno povečala. Model, ki smo ga oblikovali, obsega pet razredov pomoči, višina pomoči pa je odvisna od povečanja stopnje brezposelnosti. Izračun višine pomoči temelji na izdatkih za podaljšanje pomoči do 20 dodatnih tednov, posledično pa višina pomoči vpliva na število dodatnih tednov prejetanja nadomestila. Za finančno vzdržno delovanje PSBEU je treba zagotavljati stalen vir financiranja.

Ravnotežna prispevna stopnja za pozavarovanje za primer brezposelnosti je po državah različna. Izračunavali smo jo tako, da je razlika med izplačili nadomestil za brezposelnost in zbranimi prispevki za zavarovanje za primer brezposelnosti v preučevanem obdobju enaka nič. Pričakovani dolgoročni neto prejemki v pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti so enaki nič. S simulacijo smo določili, katera je optimalna oz. ravnotežna prispevna stopnja PSBEU. Države bi bile s PSBEU ob določenih pogojih upravičene do dodatne pomoči (preglednica 5.1). Preučili in določili smo, kako te dodatne izdatke pokriti. Za države, ki si izposodijo denar iz PSBEU, smo določili nove (povečane) prispevne stopnje za zavarovanje za primer brezposelnosti. Da bi se izognili trajnim transferjem iz sistema, smo izračunali vsote prispevkov (kumulativno prispevkov) in vsote dobljene pomoči (kumulativno dobljene pomoči). Če je saldo omenjenih vsot negativen, se v naslednjem letu prispevna stopnja dr-

žave poveča za deset odstotkov. Prispevna stopnja se letno povečuje za deset odstotkov, dokler saldo države ni enak nič oziroma pozitiven. Podobno deluje trenutni pozavarovalni sistem v ZDA (US Department of Labor 2015a).

Merjenje učinkov modela

Če bi dopuščali redistribucijo med državami, bi učinek stabilizacije lahko bil večji. V simulacijah smo se osredinili na alternativo brez redistribucije, saj je tako zagotovljena večja politična sprejemljivost modela PSBEU. Izračunane ravnotežne prispevne stopnje predpostavljajo, da je saldo posamične države v preučevanem obdobju enak nič. V enem od modelov smo simulirali tudi delovanje PSBEU, pri katerem imajo države glede na pogostost koriščenja sistema tri različne prispevne stopnje po načelu, da je v državah, ki sistem večkrat uporabijo, tudi prispevna stopnja višja. Če so bili upravičeni do pomoči v preučevanem obdobju (i) do dvakrat, je prispevna stopnja 0,1008 odstotka skupne mase plač, (ii) od tri- do štirikrat je prispevna stopnja 0,1512 odstotka skupne mase plač in (iii) petkrat ali več 0,2016 odstotka skupne mase plač. Da bi se izognili trajno negativnemu denarnemu položaju v sistemu po recesiji, smo enotno prispevno stopnjo določili tako, da je sklad na ravni območja EU 20 uravnotežen (npr. za zadnjih pet let oziroma za celotno preučevano obdobje je saldo enak nič). Pri vzpostavitvi takega sistema bi verjetno naleteli na odpor uspešnejših in stabilnejših držav, ki bi redkeje uporabile PSBEU, zato smo se pri simulacijah osredinili na model PSBEU, pri katerem ne dopuščamo redistribucije. Redistribucija bi bila zanimiva in sprejemljiva, če bi lahko dokazali pozitivne učinke te redistribucije za države neto plačnice, vendar te problematike v raziskavo nismo vključili.

Za vsako državo posebej smo izračunali stabilizacijsko moč, tj. kako dobljena pomoč iz pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti vpliva na BDP. Način izračuna stabilizacijske moči modela smo povzeli po metodi Dulliena (2013), ki stabilizacijsko moč definira kot razmerje med spremembo vplačil ali izplačil pozavarovanja v EU za primer brezposelnosti (v odstotkih BDP) in spremembo proizvodne vrzeli. Dodatno smo stabilizacijsko moč izračunali tudi po metodi Beblavýja in Masellija (2014), po kateri je stabilizacija izračunana kot sprememba salda v odstotkih BDP, pomnožena z multiplikatorjem. PSBEU pri predpostavki, da se dodatna pomoč, ki jo brezposelni pridobijo, porabi predvsem za najnujnejše potrebe in se tako takoj vrne v gospodarstvo, s tem pa se poveča potrošnja, kar vpliva na povečanje BDP in zmanjšanje proizvodne vrzeli. Za predpostavko, da se pridobljena dodatna pomoč takoj vrne v gospodarstvo, lahko predvidimo, da je običajno izpolnjena.

Učinkovitost PSBEU lahko merimo tudi z drugimi kazalniki, ki so predstavljeni v petem poglavju. Gre za dejavnik preprečevanja dolgotrajne brezposelnosti, še posebej med mladimi, in škodljivost dolgotrajne brezposelnosti za zdravje ter dejavnik ohranjanja zaposlenosti.

Struktura in delovanje modela PSBEU – metodologija

Zasnovan model je zastavljen tako, da na evropski ravni države v obdobju konjunktore vplačujejo prispevke. Zbrani prispevki so namenjeni državam v recesiji in se izplačujejo v obliki dodatne pomoči za podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila brezposelnih oseb. V nadaljevanju je predstavljena metodologija za izračun izdatkov in prejemkov pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU.

Izdatki pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU (PSBEU)

Na podlagi zgodovinskih podatkov (obdobje 2003–2013) smo izračunali izdatke pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU. S tako izračunanimi izdatki PSBEU smo ugotovili, koliko denarnih sredstev je bilo skupaj namenjenih za brezposelne (v vsaki državi EU 20 in v vsakem letu preučevanega obdobja). V nadaljevanju je predstavljen izračun izdatkov PSBEU.

Za državo i in leto t so izdatki PSBEU izračunani, kot sledi:

$$\begin{aligned} \text{Izdatki PSBEU}_{i,t} = & \text{povprečna plača pred brezposelnostjo}_{i,t} \\ & \times \text{število registriranih brezposelnih}_{i,t} \\ & \times \text{delež pokritosti}_{i,t} \\ & \times \text{povprečna stopnja nadomestila}_{i,t}. \end{aligned} \quad (5.1)$$

Sestavni deli izdatkov so opredeljeni (1) s povprečno plačo pred brezposelnostjo, (2) številom registriranih brezposelnih, (3) z deležem pokritosti prejemnikov nadomestila in (4) nadomestitveno stopnjo.

Povprečna plača pred brezposelnostjo. Podatki o preteklih plačah brezposelnih niso na voljo neposredno, kar pomeni, da jih ocenimo na podlagi predpostavk in se tako kar se da približamo njihovi realni vrednosti. Glede na to, da so nižje kvalificirani delavci in tisti z nižjimi plačami pogosteje brezposelni, je mogoča naslednja rešitev: za približen izračun povprečne plače, ki so jo prejeli trenutno brezposelni, preden so izgubili delo, se povprečna plača tistih, ki so trenutno zaposleni, pomnoži s konstanto k ($0 < k < 1$). Po Dullieniu (2013) v simulacijah predvidevamo konstantno vrednost k , ki je enaka 0,8, kar pomeni, da bi bila povprečna plača pred brezposelnostjo v višini 80 odstotkov povprečne plače v gospodarstvu:

$$\begin{aligned} \text{Povprečna plača pred brezposelnostjo}_{i,t} &= k \times \text{povprečna plača}_{i,t} \\ &= 0,8 \times \text{povprečna plača}_{i,t}. \end{aligned} \quad (5.2)$$

Število registriranih brezposelnih vključuje osebe, ki so prijavljene na ustreznih zavodih, so zmožne delati in aktivno iščejo zaposlitev ter so pripravljene sprejeti.

Delež pokritosti prejemnikov nadomestila je delež (v odstotkih) od skupnega števila kratkoročno brezposelnih, ki dejansko prejemajo nadomestilo za brez-

poselnost. Delež pokritosti smo izračunali na podlagi zgodovinskih podatkov. Z uporabo zgodovinskih podatkov smo lahko v simulaciji upoštevali heterogenost institucij na trgu dela v državah. Delež pokritosti izračunamo tako:

$$\text{Delež pokritosti}_{i,t} = \frac{\text{število prejemnikov nadomestil}_{i,t}}{\text{število brezposelnih}_{i,t}}. \quad (5.3)$$

Povprečna nadomestitvena stopnja je znašala delež (v odstotkih) prejšnje plače, ki ga prejme brezposelni kot nadomestilo za brezposelnost.

PSBEU bi deloval kot skupni pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti za vse države EU 20. Dobljene izdatke PSBEU za vsako državo posebej smo sešteli in tako dobili skupne izdatke PSBEU, iz katerih je razvidno, koliko denarnih sredstev iz PSBEU so vse članice EU 20 namenile za brezposelne v določenem letu.

Skupni izdatki PSBEU za EU 20 v letu t so seštevek vseh izdatkov PSBEU v državah EU 20 v letu t :

$$\text{Skupni izdatki PSBEU}_t = \sum_{i=1}^{i=20} \text{izdatki PSBEU}_{i,t}. \quad (5.4)$$

Ključnega pomena je, da se v obdobju recesije ohrani enak odstotek varovanja (delež pokritosti – delež od skupnega števila kratkoročno brezposelnih, ki dejansko prejemajo nadomestilo za brezposelnost) kot pred recesijo. Z denarno pomočjo brezposelnim se ohranja raven potrošnje, kar prispeva k povečanju prejemkov brezposelnih in s tem povečanju agregatnega povpraševanja, kar vodi v zaustavitev (upočasnitev) nadaljnjih odpuščanj in zmanjševanja BDP. Zato smo v simulaciji tudi preverili, za koliko bi se morali zvišati skupni izdatki PSBEU v obdobju recesije (od 2009 naprej), da bi ohranili delež pokritosti, kot je bil pred recesijo (do leta 2008).

Prejemki (vir financiranja) PSBEU

Za nemoteno delovanje PSBEU je treba zagotavljati stalen vir financiranja. Sklad PSBEU bi se financiral iz prispevkov zaposlenih in delodajalcev, določiti pa bi bilo treba tolikšno prispevno stopnjo, da bi bili pričakovani neto prejemki v PSBEU dolgoročno enaki nič. V nadaljevanju je predstavljen izračun prejemkov PSBEU:

Za državo i in leto t so prejemki PSBEU opredeljeni, kot sledi:

$$\begin{aligned} \text{Prejemki PSBEU}_{i,t} &= \text{povprečna plača}_{i,t} \times \text{število zaposlenih}_{i,t} \\ &\quad \times \text{ravnotežna prispevna stopnja}_{i,t}. \end{aligned} \quad (5.5)$$

ali preprosteje:

$$\begin{aligned} \text{Prejemki PSBEU}_{i,t} &= \text{skupna masa plač}_{i,t} \\ &\quad \times \text{ravnotežna prispevna stopnja}_{i,t}. \end{aligned} \quad (5.6)$$

Ravnotežna prispevna stopnja zavarovanja za primer brezposelnosti v preučevanem obdobju (2003–2013) je tista, pri kateri je saldo (prejemki minus izdatki) enak nič. Pričakovani neto prejemki v pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti so dolgoročno enaki nič – prejemki PSBEU so enaki izdatkom PSBEU. V primeru, da redistribucija ni omogočena je ravnotežna prispevna stopnja določena za vsako državo posebej, v primeru da ne dopuščamo redistribucije pa je ravnotežna prispevna stopnja izračunana na nivoju vseh držav vključenih v PSBEU (tri različne prispevne stopnje po načelu, da je v državah, ki sistem večkrat uporabijo, tudi prispevna stopnja višja). S simulacijo smo določili, katera je optimalna – ravnotežna prispevna stopnja zavarovanja za primer brezposelnosti. Države bi bile s PSBEU ob določenih pogojih upravičene do dodatne pomoči. Treba je preučiti, kako te dodatne izdatke pokriti. Za države, ki si izposodijo denar iz pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti, smo določili nove (povečane) prispevne stopnje zavarovanja za primer brezposelnosti (dokler na primer dolg ni poravnan, se prispevna stopnja vsako leto poveča za 0,3 odstotne točke; podobno deluje trenutni pozavarovalni sistem v ZDA (US Department of Labor 2015a)), ki bi veljale, dokler država ne odplača dolga – država ne bi vračala dolga v obdobju recesije, ampak v obdobju konjunktura.

Na podlagi zgodovinskih podatkov smo izračunali ravnotežno prispevno stopnjo zavarovanja za primer brezposelnosti na ravni PSBEU. Prav določitev ravnotežne prispevne stopnje je eden od temeljnih elementov PSBEU. Seveda bi bilo najbolje, da stopnje določimo za vsako državo posebej. Tako bi vzpostavili nevtralen sistem, ki temelji na napovedih, ne pa na zgodovinskih podatkih. Oceniti bi bilo treba verjetnosti za vsako državo, da v njej nastopi recesija, ki vodi v višjo brezposelnost. To je naloga, ki presega okvir monografije, zato v nalogi določamo ravnotežne prispevne stopnje na podlagi zgodovinskih podatkov, ne pa z napovedovanjem. V nadaljevanju sta predstavljeni različici izračuna ravnotežne prispevne stopnje. Z zasnovanim modelom smo simulirali delovanje PSBEU z obema različicama: (a) brez redistribucije in (b) z redistribucijo.

Opis PSBEU brez redistribucije. S PSBEU brez redistribucije želimo zmanjšati trajne transferje, zato se prispevne stopnje po državah razlikujejo in se določijo na način, da bo sklad uravnotežen na ravni države. V primeru zavarovanja brez redistribucije so v vsaki državi v preučevanem obdobju (2003–2013) prejemki PSBEU izenačeni z izdatki PSBEU. Zato je treba upoštevati naslednjo enačbo za državo i in leto t :

$$\sum_{t=2003}^{t=2013} (\text{sredstva PSBEU}_{i,t} - \text{izdatki PSBEU}_{i,t}) = 0. \quad (5.7)$$

Ravnotežne prispevne stopnje posameznih držav so zato opredeljene tako:

$$\begin{aligned} & \text{Ravnotežna prispevna stopnja posameznih držav}_i \\ &= \frac{\sum_{t=2003}^{t=2013} \text{izdatki PSBEU}_{i,t}}{\sum_{t=2003}^{t=2013} \text{skupna masa plač}_{i,t}}. \end{aligned} \quad (5.8)$$

Opis PSBEU z redistribucijo. V primeru zavarovanja z redistribucijo so v preučevanem obdobju (2003–2013) prejemi PSBEU izenačeni z izdatki PSBEU vseh držav, vključenih v sistem. Zato je treba za leto t upoštevati naslednjo enačbo:

$$\sum_i \sum_{t=2003}^{t=2013} (\text{sredstva PSBEU}_{i,t} - \text{izdatki PSBEU}_{i,t}) = 0. \quad (5.9)$$

Enotna ravnotežna prispevna stopnja na ravni PSBEU je zato opredeljena tako:

$$\begin{aligned} & \text{Enotna ravnotežna prispevna stopnja na ravni PSBEU}_i \\ &= \frac{\sum_i \sum_{t=2003}^{t=2013} \text{izdatki PSBEU}_{i,t}}{\sum_i \sum_{t=2003}^{t=2013} \text{skupna masa plač}_{i,t}}. \end{aligned} \quad (5.10)$$

Zaradi izoginitve trajno negativnemu denarnemu položaju v sistemu po renesiji je treba prispevno stopnjo določiti tako, da bo sklad na ravni območja EU 20 uravnotežen. Pri vzpostavitvi takega sistema bi verjetno naleteli na odpor uspešnih in stabilnih držav, ki bi redkeje uporabile PSBEU.

Ravnotežne prispevne stopnje se lahko razlikujejo, (ravnotežne prispevne stopnje posameznih držav ali enotna ravnotežna prispevna stopnja na ravni PSBEU) prispevek posamezne države pa določimo glede na predhodno uporabo PSBEU. V tem primeru bodo države, ki vztrajno oz. trajno prejemale denarna sredstva PSBEU v slabih časih, na koncu plačale več v boljših časih; državam, ki ne prejemale transferjev iz PSBEU, pa ne bo treba prispevati k financiranju držav, ki trajno črpajo iz PSBEU. Pri tem je treba pripomniti, da so možni bruto tokovi v obeh smereh hkrati. Če na primer država prejme denarna sredstva PSBEU, se njena prispevna stopnja poveča, kar vodi v postopno povečanje njenih bruto plačil, če pa se stopnja brezposelnosti še vedno hitro povečuje, bi to hkrati vključilo dodatne prejeme iz sistema.

Metodologija

V zasnovanem modelu smo simulirali delovanje PSBEU (z redistribucijo in brez redistribucije), pri čemer smo upoštevali različico ravnotežnih prispevnih stopenj posameznih držav. Izračunali smo tudi enotno ravnotežno prispevno stopnjo na ravni PSBEU in ravnotežno stopnjo na ravni posamezne države, vendar zgolj za primerjavo z dejansko (zakonsko predpisano) prispevno stopnjo v posameznih državah. Tako smo ugotovili, katere države bi v primeru enotne ravnotežne stopnje morale zvišati zakonsko predpisano stopnjo oziroma katere bi jo lahko znižale.

Z zasnovanim modelom smo simulirali več možnih različic z različnimi spremenljivkami. V vseh primerih smo preučevali obdobje med letoma 2003 in 2013 v 20 evropskih državah (v Avstriji, Belgiji, Bolgariji, na Cipru, Češkem, Danskem, v Estoniji, na Finskem, v Franciji, Italiji, Latviji, na Madžarskem, v Nemčiji, na Nizozemskem, Poljskem, Portugalskem, Slovaškem, v Sloveniji, Španiji in na Švedskem). Pridobili smo podatke o BDP, proizvodni vrzeli v odstotkih možnega BDP, proizvodni vrzeli v evrih, vseh izdatkih zavarovanja za primer brezposelnosti, izdatkih zavarovanja za primer brezposelnosti, porabljenih za nadomestila, povprečni plači pred brezposelnostjo, povprečni plači (na leto), številu registriranih brezposelnih, deležu pokritosti, številu prejemnikov nadomestil, povprečnem mesečnem nadomestilu, stopnji brezposelnosti, povprečni nadomestitveni stopnji, prejemkih zavarovanja za primer brezposelnosti, zakonsko predpisani prispevni stopnji za zavarovanje za primer brezposelnosti, skupni masi plač in številu zaposlenih. Vsi podatki so podrobneje predstavljeni v tretjem poglavju (Analiza zavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti v evropskih državah (EU 27)) (razen podatkov za proizvodno vrzel v odstotkih morebitnega BDP in proizvodno vrzel v evrih, ki sta predstavljena v nadaljevanju).

Pred izvedbo simulacije smo določili višino pomoči PSBEU posamezni državi, tako da najvišja pomoč pokrije povprečne državne stroške 20 tednov prejetanja nadomestila vseh brezposelnih v obdobju 2003–2013.

V nadaljevanju je celovito predstavljena simulacija najučinkovitejše različice PSBEU, ki ne omogoča redistribucije, zato so prispevki PSBEU določeni tako, da je saldo vsake države na koncu preučevanega obdobja enak nič. Tudi v simulaciji, ki ne omogoča redistribucije, je zaradi solidarnosti držav (v našem primeru je to Nemčija), ki ne koristijo PSBEU v preučevanem obdobju (2003–2013), določena prispevna stopnja v višini 0,005 odstotka, kar je okvirno polovica najnižje izračunane prispevne stopnje; lahko rečemo da je omogočena »minimalna« redistribucija. Na podlagi podatkov o posamezni državi smo izračunali povprečno stopnjo brezposelnosti zadnjih treh let (tako se izognemo nenadnemu zvišanju ali znižanju):

$$PSB_t = \frac{SB_{t-1} + SB_{t-2} + SB_{t-3}}{3}. \quad (5.11)$$

Pri tem so PSB povprečna stopnja brezposelnosti zadnjih treh let, SB stopnja brezposelnosti in t leto.

Tako dobljeno povprečno stopnjo brezposelnosti smo primerjali s stopnjo brezposelnosti v tekočem letu, in sicer kot razliko v odstotkih (sprožilac). Glede na višino razlike med povprečno stopnjo brezposelnosti in stopnjo brezposelnosti v tekočem letu smo določili višino pomoči, ki jo država prejme za izplačevanje nadomestila brezposelnim (izdatki PSBEU). Tako smo za vsako državo posebej izračunali, v katerem letu prejme pomoč. Na drugi

Preglednica 5.2 Uporabljene ravnotežne prispevne stopnje v modelu PSBEU (v odstotkih)

(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)	(1)	(2)
Avstrija	0,040	Danska	0,144	Latvija	0,156	Portugalska	0,206
Belgija	0,022	Estonija	0,179	Madžarska	0,078	Slovaška	0,015
Bolgarija	0,110	Finska	0,041	Nemčija	0,005	Slovenija	0,084
Ciper	0,273	Francija	0,044	Nizozemska	0,218	Španija	0,637
Češka	0,023	Italija	0,163	Poljska	0,009	Švedska	0,034

Opombe Nemčija v preučevanem obdobju ni prejela pomoči PSBEU, zato je izračunana prispevna stopnja enaka nič; zaradi solidarnosti smo določili, da imajo države, ki ne uporabijo PSBEU, prispevno stopnjo 0,005 odstotka, kar je okvirno polovica najnižje izračunane prispevne stopnje. Poleg solidarnosti in krepitve EU kot federacije, so potencialni učinki za države neto plačnice (Nemčija) lahko npr: ohranitev izvoza v času krize in tuji investitorji.

strani so prispevki (sredstva PSBEU), pri katerih je ravnotežna prispevna stopnja določena tako, da je saldo v preučevanem obdobju enak nič. Kadar je razlika vsote prispevkov (kumulativa prispevkov) in vsote dobljene pomoči (kumulativa dobljene pomoči) v posameznem letu negativna, se v naslednjem letu prispevna stopnja države poveča za deset odstotkov. Prispevna stopnja se povečuje, dokler saldo države ni enak nič oziroma pozitiven. Zato je prispevna stopnja posamezne države i določena tako:

$$\sum_{2003}^{2013} (\text{sredstva PSBEU}_t - \text{izdatki PSBEU}_t) = 0. \quad (5.12)$$

Prispevne stopnje so zato opredeljene tako:

1. Saldo države i v letu t je večji ali enak nič

$$\text{Prispevna stopnja}_{i,t} = \frac{\text{izdatki PSBEU}_{i,t}}{\text{skupna masa plač}_{i,t}}. \quad (5.13)$$

2. Saldo države i v letu t je negativen

$$\text{Prispevna stopnja}_{i,t} = \frac{\text{izdatki PSBEU}_{i,t}}{\text{skupna masa plač}_{i,t}} \times 1,1. \quad (5.14)$$

Izračunana prispevna stopnja se po državah močno razlikuje, saj bi v preučevanem obdobju določene države manjkrat uporabile pomoč PSBEU in je pri njih tudi nižja prispevna stopnja (preglednica 5.2). Najnižja izračunana prispevna stopnja je na Poljskem, najvišja pa v Španiji.

5.2 Rezultati modelske simulacije PSBEU

Glede na prikazani model smo izvedli simulacijo delovanja pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU 20. Pri tem smo uporabili program MS Excel in sekundarne podatke iz podatkovnih zbirk Evropske komisije (MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>)), Mednarodne organizacije dela (<http://www.ilo.org>) ter Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (<https://www.oecd.org>).

Modelska simulacija temelji na opisanem modelu PSBEU brez redistribucije (saldo posamezne države je na koncu preučevanega obdobja enak nič in

Preglednica 5.3 Razlika med transferji in vplačanimi prispevki v PSBEU (v milijonih evrov)

Država	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Avstrija	-43,8	-43,8	-46,7	-49,3	-51,9	-54,9	220,8	-56,9	-58,6	-60,9	246,1
Belgija	-29,5	-30,8	-32,0	-33,4	-35,2	-36,9	-36,9	380,1	-43,2	-48,5	-53,7
Bolgarija	-5,2	-5,8	-6,4	-7,5	-9,3	-12,2	-13,2	24,2	24,0	13,8	-2,5
Ciper	-15,6	-16,3	-17,5	-19,0	-20,8	-22,3	-5,3	3,7	13,9	38,1	61,2
Češka	-8,6	-9,2	-9,8	-10,5	-11,3	-12,0	34,4	72,1	-13,6	-15,1	-16,4
Danska	-155,7	-163,6	-169,3	-179,7	-184,8	-196,2	463,8	827,3	270,3	-244,8	-267,3
Estonija	-5,8	-6,6	-7,4	-8,9	-11,3	-12,3	62,8	36,3	-13,4	-15,5	-17,9
Finska	-28,3	-29,2	-30,3	-31,9	-33,6	-35,6	160,4	167,7	-41,6	-46,6	-51,1
Francija	-303,3	-314,4	-329,2	-342,5	-356,9	-370,6	1.684,4	1.764,1	-429,8	-477,7	-524,2
Italija	-818,4	-867,8	-897,3	-941,0	-966,6	-1.005,9	505,2	606,0	-1.022,4	2.679,7	2.728,5
Latvija	-4,8	-5,2	-6,2	-8,0	-10,7	-12,8	62,5	27,4	-12,3	-14,0	-15,9
Madžarska	-18,0	-19,8	-21,2	1,6	-23,7	-25,1	72,5	82,0	21,8	-33,0	-37,0
Nemčija	-52,9	-52,6	-54,6	-56,5	-58,5	-60,6	-60,5	-62,3	-64,6	-66,8	-68,9
Nizozemska	-627,3	-642,6	-655,1	-683,5	-724,0	-754,8	-773,8	1.342,3	575,1	816,2	2.127,5
Poljska	-7,9	-8,0	-8,4	-8,9	-9,8	-11,1	-11,5	50,8	44,3	-14,0	-15,6
Portugalska	-132,8	-135,0	-138,1	-6,9	-146,7	-151,5	5,1	190,1	178,3	263,4	74,1
Slovaška	-2,2	-2,3	-2,6	-3,0	-3,3	-3,6	-3,6	20,7	9,2	-4,4	-4,9
Slovenija	-10,8	-12,3	-13,1	-14,0	-15,2	-16,6	0,1	38,3	31,5	6,4	5,8
Španija	-2.251,8	-2.384,4	-2.640,6	-2.832,2	-3.061,2	-2.21,3	6.257,2	4.381,9	1.464,7	1.831,3	-543,5
Švedska	-41,9	-43,1	-44,8	-47,3	-50,7	-53,5	357,6	154,4	-68,9	-77,0	-84,9

prispevne stopnje so po državah različne). Simulacijo smo izvedli za različna podaljšanja obdobja prejemanja nadomestil: za 4, 8, 12, 16 ali 20 tednov (najdaljše trajanje dodatne pomoči je 20 tednov). V nadaljevanju prikazujemo rezultate raziskave in modelske simulacije po zastavljenih hipotezah in raziskovalnemu vprašanju.

Rezultate raziskave prikazujemo z dveh vidikov:

- varovanja dohodka brezposelnih (kamor spada prva hipoteza);
- samodejnega stabilizatorja (kamor spada raziskovalno vprašanje).

PSBEU in varovanje dohodka brezposelnih

Hipoteza 1 Pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v EU bi prispeval k boljšemu varovanju dohodka z neposrednim vplivanjem na dohodke brezposelnih. Dodeljeno pomoč kot morebitno podaljšanje prejemanja nadomestila smo izračunali na podlagi razlike med pridobljeno pomočjo in vplačanimi prispevki posamezne države (preglednica 5.3; polkrepko so označena leta in države, ko je pomoč PSBEU višja od prispevkov). Večina držav je prejela največ pomoči od PSBEU med letoma 2009 in 2010, razen Nemčije, ki v preučevanem obdobju ni nikoli prejela pomoči PSBEU, kar lahko pripišemo stalno nizki stopnji brezposelnosti.

Model PSBEU je zastavljen tako, da države prejeto pomoč uporabijo za podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila brezposelnih. Podaljšanje prejemanja nadomestila vpliva na boljše varovanje dohodka, saj neposredno vpliva na dohodke brezposelnih. Višina pomoči lahko podaljša obdobje pre-

Preglednica 5.4 Dodeljena pomoč, izražena kot podaljšanje prejetanja nadomestila (v tednih)

Država	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Avstrija							4				4
Belgija								4			
Bolgarija								12	12	8	4
Ciper							8	12	12	16	16
Češka							4	8			
Danska							12	16	8		
Estonija							20	20			
Finska							4	4			
Francija							4	4			
Italija							4	4		8	8
Latvija							20	16			
Madžarska				4			8	8	4		
Nemčija											
Nizozemska								12	8	8	12
Poljska								4	4		
Portugalska				4			4	8	8	8	4
Slovaška								8	4		
Slovenija							4	12	8	4	4
Španija						8	16	12	8	8	4
Švedska							8	4			
Povprečje				4		8	9	9	8	9	7

jemanja nadomestila za 4, 8, 12, 16 ali 20 tednov, odvisno od povečanja stopnje brezposelnosti. Po modelu PSBEU je najvišja pomoč nastavljena tako, da pokrije podaljšanje prejetanja nadomestila vseh brezposelnih v tekočem letu za največ 20 tednov (preglednica 5.4). PSBEU se zaradi konjunktore vseh držav EU 20 ni aktiviral v letih 2003–2005 in 2007, zato so v teh letih vrednosti v preglednici enake nič.

V obdobju recesije se brezposelnost poveča in BDP zmanjša. Denarna pomoč brezposelnim (oziroma s podaljšanjem pokritosti/obdobja prejetanja nadomestila), ki jo brezposelni običajno porabijo v domačem okolju za najnujnejše potrebe, ohranja raven potrošnje, kar prispeva k povečanju prejemkov brezposelnih in s tem k povečanju agregatnega povpraševanja, to pa vodi v zaustavitev oz. upočasnitev nadaljnjih odpuščanj in zmanjševanja BDP. Z modelom PSBEU smo izračunali, kako bi podaljšanje obdobja prejetanja nadomestila vplivalo na BDP, kar je predstavljeno v nadaljevanju. Tako smo lahko potrdili prvo hipotezo (Pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v EU bi prispeval k boljšemu varovanju dohodka z neposrednim vplivanjem na dohodke brezposelnih).

PSBEU kot samodejni stabilizator

Vloga makroekonomske in strukturne politike je pomembna pri okrevanju trga dela. Stopnja brezposelnosti v OECD se je približala ravni pred krizo (2008–2009), vendar so stroški brezposelnosti velike recesije kljub temu v

številnih državah zelo visoki in dolgotrajni. Poleg tega, ker je bilo okrevanje v proizvodnji glede na oživitev zaposlovanja šibko, je produktivnost dela in rast plač še vedno nizka. Odpornost trga dela je odvisna od nastavitvev makroekonomske politike in trga dela. Makroekonomska politika je učinkovita pri omejevanju znižanja zaposlovanja v obdobju nižje gospodarske rasti in preprečevanju, da ciklično povečanje brezposelnosti postane strukturno. Poraba za aktivne politike trga dela se mora močno odzvati na ciklično povečanje brezposelnosti, da bi pri okrevanju spodbudili hitro vrnitev na delo. Preveč stroga zaščita zaposlitve za redne delavce zmanjšuje prožnost ter spodbuja uporabo začasnih pogodb in upočasnjuje ustvarjanje delovnih mest pri okrevanju (glej <http://www.oecd.org/els/oecd-employment-outlook-19991266.htm>).

V monografiji se osredinjamo na modelsko simulacijo PSBEU brez redistribucije. Prispevna stopnja vsake države je določena tako, da je saldo po državah na koncu preučevanega obdobja enak nič. Za namen preučitve raziskovalnega vprašanja smo izvedli:

- izračune po metodi Dulliena (2013) za primer PSBEU brez redistribucije in za primer PSBEU z redistribucijo, ki sicer pomeni večjo stabilizacijsko moč in večjo solidarnost, hkrati pa manjšo politično sprejemljivost. Moč stabilizacije je izračunana kot razmerje med spremembo vplačil/izplačil pozavarovanja za primer brezposelnosti EU (v odstotkih BDP) in spremembo proizvodne vrzeli. Dodatno smo prikazali povečanje potrošnje kot dobljeno pomoč v odstotkih BDP;
- izračune po metodi Beblavýja in Masellija (2014) samo za primer PSBEU brez redistribucije. Moč stabilizacije je izračunana kot sprememba salda v odstotkih BDP, pomnožena z multiplikatorjem.

Izračunana moč stabilizacije v večini držav EU 20 kaže zaviranje pregrevanja gospodarstva do leta 2008 in vpliv/pomoč za hitrejši izhod iz krize od leta 2009 naprej.

Pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti bi prispeval k stabilnosti in učinkovitosti članic EU in s tem tudi celotne EU, saj bi poudaril vlogo samodejnega stabilizatorja, ki je značilna za zavarovanje za primer brezposelnosti. PSBEU bi dopolnjeval javne sisteme zavarovanja za primer brezposelnosti in prispeval k povečanju njihove učinkovitosti. Javni sistemi prispevajo k varovanju dohodka in tako k ohranjanju ravni potrošnje brezposelnih, delujejo pa tudi kot samodejni stabilizatorji na agregatni ravni. Z dodatnimi denarnimi sredstvi, ki bi jih pozavarovalni sistem prispeval k državnim sistemom v obdobju recesije, bi pozavarovalni sistem okrepil učinke državnih sistemov in odpravil njihove pomanjkljivosti, saj se ti prav v obdobju recesije neredko soočajo s primanjkljaji in torej z nezmožnostjo povečanja izdatnosti nadomestil za brezposelnost.

Raziskovalno vprašanje 1: Ali in kako bi pozavarovalni sistem za primer

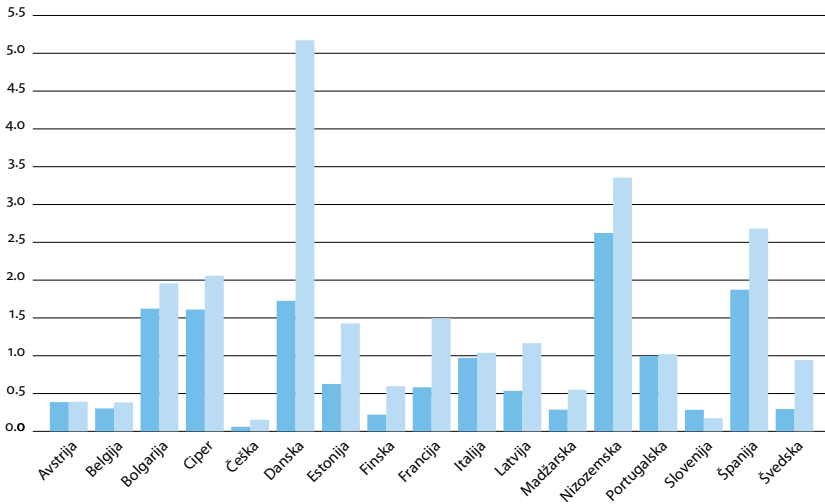
Preglednica 5.5 Stabilizacijska moč PSBEU

Država	Brez redistribucije			Z redistribucijo		
	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Avstrija	2008–2013	0,387	0,016	2008–2009	0,391	0,023
Belgija	2008–2013	0,303	0,009	2008–2010	0,382	0,007
Bolgarija	2008–2013	1,623	0,019	2009–2012	1,956	0,029
Ciper	2008–2013	1,611	0,098	2008–2013	2,059	0,125
Češka	2008–2013	0,061	0,006	2008–2009	0,153	0,010
Danska	2008–2013	1,726	0,072	2008–2011	5,171	0,160
Estonija	2008–2013	0,627	0,053	2008–2010	1,428	0,240
Finska	2008–2013	0,221	0,016	2008–2010	0,597	0,040
Francija	2008–2013	0,583	0,017	2008–2010	1,497	0,042
Italija	2008–2013	0,972	0,057	2008–2013	1,039	0,061
Latvija	2008–2013	0,536	0,038	2008–2010	1,166	0,160
Madžarska	2008–2013	0,287	0,018	2008–2010	0,550	0,036
Nemčija	2008–2013			2008–2013		
Nizozemska	2008–2013	2,623	0,107	2008–2013	3,355	0,137
Poljska	2008–2013	0,295	0,002	2008–2013		
Portugalska	2008–2013	0,998	0,068	2008–2013	1,021	0,069
Slovaška	2008–2013	0,065	0,004	2008–2013		
Slovenija	2008–2013	0,284	0,037	2009–2012	0,173	0,004
Španija	2008–2013	1,873	0,209	2007–2013	2,681	0,337
Švedska	2008–2013	0,296	0,012	2008–2010	0,942	0,029

brezposelnosti v EU deloval kot samodejni stabilizator gospodarstva? Avtorji različnih raziskav (Beblavý in Maselli 2014; Chimerine, Black in Coffey 1999; Dolls idr. 2014; Dullien 2007; 2013; Vroman 2010) so ugotovili, da je zavarovanje za primer brezposelnosti mogoče vpeljati brez povzročanja velikih stalnih transferjev med državami in tako, da bi bila morebitna stabilizacija koristna za vse države. Avtorji Beblavý in Maselli (2014), Dolls idr. (2014) ter Dullien (2007; 2013) ugotavljajo, da bi se lahko sistem zavarovanja za primer brezposelnosti na evroobmočju izvajal z relativno majhnim proračunom, na drugi strani pa z relativno veliko stabilizacijsko močjo (od dveh do 16 odstotkov zmanjšanja proizvodne vrzeli).

V monografiji, kljub manjši stabilizacijski moči, predvidevamo, da je model PSBEU, pri katerem ne dopuščamo redistribucije, politično sprejemljivejši. Prispevna stopnja vsake države je določena tako, da je saldo na koncu preučevanega obdobja enak nič. Pri različici, pri kateri ne dopuščamo redistribucije, je stabilizacijska moč PSBEU nekoliko manjša kot pri različici, ki omogoča redistribucijo. Nemčija ni upravičena do pomoči zaradi nizke brezposelnosti. Pri različici, pri kateri je redistribucija omogočena, sta v sistem vpeti tudi Poljska in Slovaška. To sta državi, ki sicer prejmeta pomoč, vendar vsako leto s prispevki več vplačujeta, kot pa prejmeta pomoči (preglednica 5.5). PSBEU ne bi zagotovil večje stabilizacije za Nemčijo v veliki recesiji v letih 2008 in 2009, vendar pa ima to opraviti z dejstvom, da se nemški trg dela v tej recesiji ni preveč poslabšal in se je začetno zmanjšanje proizvodne vrzeli hitro vrnilo na prejšnjo raven.

Opombe Temno – brez redistribucije, svetlo – z redistribucijo.

Slika 5.2 Sprememba salda kot odstotki spremembe proizvodne vrzeli

V predstavljenem modelu merimo stabilizacijsko moč s spremembo salda v odstotkih spremembe proizvodne vrzeli, povečanje potrošnje pa kot dobljeno pomoč v odstotkih BDP.

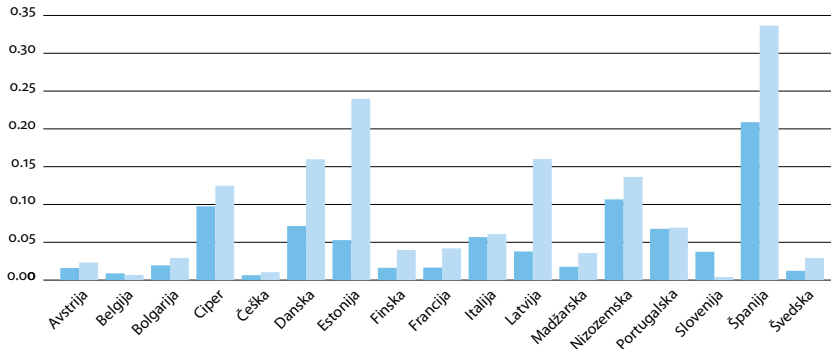
PSBEU pri določenih predpostavkah vpliva na zmanjšanje proizvodne vrzeli in povečanje potrošnje. Pri simulaciji smo predpostavili, da se dodatna pomoč, ki jo brezposelni pridobijo, porabi za najnujnejše potrebe in se tako takoj vrne v gospodarstvo, saj se poveča potrošnja, kar posledično vpliva na povečanje BDP (preglednica 5.5 in slika 5.2). Za vsako državo posebej smo izračunali stabilizacijsko moč – kako dobljena pomoč vpliva na BDP, ugotovimo na naslednji način:

1. Določimo preučevano obdobje: začetno leto je, ko je saldo najvišji, preučevano obdobje pa traja toliko let, dokler se saldo znižuje (pada); zadnje leto je, ko je saldo najnižji.
2. Izračunamo spremembo salda v evrih v preučevanem obdobju.
3. Izračunamo spremembo salda v odstotkih BDP v preučevanem obdobju.
4. Izračunamo spremembo proizvodne vrzeli v odstotkih BDP v preučevanem obdobju.

Izračunamo spremembo salda kot odstotka spremembe proizvodne vrzeli; dobljeni rezultat nakazuje, za koliko bi se znižala proizvodna vrzel v primeru delovanja PSBEU.

Z denarno pomočjo brezposelnim se ohranja raven potrošnje. S povečanjem prejemkov brezposelnih oziroma podaljšanjem obdobja pokritosti se

Modelska simulacija pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU

Opombe Temno – brez redistribucije, svetlo – z redistribucijo.

Slika 5.3 Povečanje potrošnje kot odstotki BDP

povečuje agregatno povpraševanje. Z modelom PSBEU smo izračunali, kako bi podaljšanje obdobja prejemanja nadomestila vplivalo na BDP (slika 5.3):

$$\text{Povečanje potrošnje}_{t,i} = 100 \times \frac{\text{sprememba salda}_{t,i}}{\text{BDP}_{t,i}}. \quad (5.15)$$

Dodatno porabljeni evro za nadomestila za brezposelnost vpliva na BDP. Morebitne učinke sistema zavarovanja za primer brezposelnosti smo izračunali tudi po metodi Beblavýja in Masellija (2014) in Congressional Budget Office (2012) in prevzeli ocene, kako dodatno porabljeni evro za nadomestila za brezposelnost vpliva na BDP. Za ta fiskalni multiplikator predpostavljamo, da je v območju od 0,5 do 1,5, kar se sklada z rezultati raziskave Rameyja (2011).

Stabilizacijsko moč smo izračunali tudi po metodi Beblavýja in Masellija (2014), po kateri je stabilizacija izračunana kot sprememba salda v odstotkih BDP, pomnožena z multiplikatorjem (preglednica 5.6, polkrepko so označena leta in države, ko pomoč PSBEU pospešuje gospodarsko rast):

$$\text{Stabilizacija}_t = 1,5 \times \sum_i^j \text{saldo PSBEU (v odstotkih BDP)}. \quad (5.16)$$

Pri tem so t država, i začetno leto, ko je saldo najvišji, in j zadnje leto, ko je saldo najnižji. Izračunana stabilizacija kot odstotek BDP (po metodi Beblavýja in Masellija (2014)) kaže zaviranje pregrevanja gospodarstva do leta 2008 in vpliv/pomoč za hitrejši izhod iz krize od leta 2009 naprej.

Na podlagi prejšnjih prikazov in izračunov lahko pritrdilno odgovorimo na raziskovalno vprašanje (»Ali in kako bi pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v EU deloval kot samodejni stabilizator gospodarstva?«).

5.3 Heterogenost zavarovalnih sistemov za brezposelnost v EU

Namen razdelka je odgovoriti na hipotezo 2: Pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v EU bi lahko uporabil heterogenost držav EU in posledično

Preglednica 5.6 Stabilizacija kot odstotki BDP

Država	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Avstrija	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	0,12	-0,03	-0,03	-0,03	0,11
Belgija	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	0,16	-0,02	-0,02	-0,02
Bolgarija	-0,05	-0,04	-0,04	-0,04	-0,04	-0,04	-0,05	0,09	0,09	0,05	-0,01
Ciper	-0,20	-0,18	-0,17	-0,18	-0,18	-0,18	-0,04	0,03	0,11	0,29	0,51
Češka	-0,02	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	0,03	0,07	-0,01	-0,01	-0,02
Danska	-0,13	-0,12	-0,12	-0,12	-0,12	-0,12	0,30	0,51	0,16	-0,15	-0,16
Estonija	-0,11	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10	-0,11	0,67	0,37	-0,12	-0,13	-0,14
Finska	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	0,13	0,13	-0,03	-0,04	-0,04
Francija	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	0,13	0,13	-0,03	-0,03	-0,04
Italija	-0,10	-0,09	-0,09	-0,09	-0,09	-0,09	0,05	0,06	-0,09	0,25	0,26
Latvija	-0,07	-0,07	-0,07	-0,07	-0,07	-0,08	0,50	0,23	-0,09	-0,10	-0,10
Madžarska	-0,04	-0,04	-0,04	0,00	-0,04	-0,03	0,12	0,13	0,03	-0,05	-0,05
Nemčija	-0,16	-0,14	-0,14	-0,14	-0,14	-0,14	-0,15	-0,14	-0,14	-0,15	-0,15
Nizozemska	-0,20	-0,18	-0,18	-0,18	-0,18	-0,18	-0,19	0,32	0,13	0,19	0,49
Poljska	-0,01	-0,01	-0,01	0,00	0,00	0,00	-0,01	0,02	0,02	-0,01	-0,01
Portugalska	-0,15	-0,13	-0,13	-0,00	-0,13	-0,13	0,00	0,16	0,15	0,23	0,07
Slovaška	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	0,05	0,02	-0,01	-0,01
Slovenija	-0,07	-0,07	-0,07	-0,07	-0,06	-0,07	0,00	0,16	0,13	0,03	0,02
Španija	-0,46	-0,42	-0,43	-0,42	-0,42	-0,03	0,87	0,61	0,21	0,26	-0,08
Švedska	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	0,17	0,06	-0,03	-0,03	-0,03

razlike v dinamiki gospodarske rasti in brezposelnosti. Za dosego namena smo podrobneje preučili:

- gibanje stopnje brezposelnosti v državah EU 20 v obdobju 2003–2013;
- gibanje salda zavarovanja za primer brezposelnosti v državah EU 20 v obdobju 2003–2013;
- dinamiko gospodarske rasti v državah EU 20 v obdobju 2003–2013.

Sistem PSBEU temelji na finančni in ekonomski heterogenosti držav. Njegovo uresničevanje bi, še posebej v obdobju krize, prispevalo k ohranjanju ravni potrošnje in s tem k ekonomski stabilizaciji tako v posameznih državah EU kot tudi v EU. Na ravni posamičnih držav je v obdobju (njihove) gospodarske krize namreč zelo težko zagotavljati uravnoteženost med izplačili nadomestil za brezposelnost in pobranimi prispevki za zavarovanje za primer brezposelnosti. PSBEU bi lahko uporabil heterogenost držav EU, ki se odraža v različni dinamiki gospodarske rasti in stopnji brezposelnosti, to pa bi omogočalo prelivanje denarnih sredstev na evropski ravni in s tem pomoč ob pravem času na pravem mestu – država dobi pravico do pomoči v obdobju recesije in dolg vrača v obdobju konjunkturo.

Z namenom ugotavljanja heterogenosti smo preučili gibanje stopnje brezposelnosti v državah EU 20 v obdobju 2003–2013. Povprečna stopnja brezposelnosti vseh držav v letu 2003 je devet odstotkov in je do leta 2008 padla na 6,3 odstotka, pozneje pa se povzpela do 10,8 odstotka v letu 2013. Opisani trend (padanje do leta 2008 in rast stopnje brezposelnosti do leta 2013) ne velja za vse države, kajti stopnja brezposelnosti je v Nemčiji od leta 2005

Preglednica 5.7 Stopnja brezposelnosti v EU 20 (v odstotkih, v obdobju 2003–2013)

Leto	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Avstrija	4,80	5,80	5,60	5,30	4,90	4,10	5,30	4,80	4,60	4,90	5,40
Belgija	7,70	7,40	8,50	8,30	7,50	7,00	7,90	8,30	7,20	7,60	8,40
Bolgarija	13,80	12,10	10,10	9,00	6,90	5,60	6,80	10,30	11,30	12,30	13,00
Ciper	4,20	4,40	5,30	4,60	3,90	3,70	5,40	6,30	7,90	11,90	15,90
Češka	7,60	8,20	7,90	7,20	5,30	4,40	6,70	7,30	6,70	7,00	7,00
Danska	5,40	5,20	4,80	3,90	3,80	3,40	6,00	7,50	7,60	7,50	7,00
Estonija	11,30	10,20	8,00	5,90	4,60	5,50	13,50	16,70	12,30	10,00	8,60
Finska	10,50	10,40	8,40	7,70	6,90	6,40	8,20	8,40	7,80	7,70	8,20
Francija	8,30	8,90	8,50	8,50	7,70	7,10	8,70	8,90	8,80	9,40	9,90
Italija	8,90	7,90	7,70	6,80	6,10	6,70	7,80	8,40	8,40	10,70	12,20
Latvija	12,10	11,70	10,00	7,00	6,10	7,70	17,50	19,50	16,20	15,00	11,90
Madžarska	5,80	5,80	7,20	7,50	7,40	7,80	10,00	11,20	11,00	11,00	10,20
Nemčija	9,80	10,70	11,20	10,30	8,70	7,50	7,80	7,10	5,80	5,40	5,20
Nizozemska	3,60	4,70	4,70	3,90	3,20	2,80	3,40	4,50	5,00	5,80	7,30
Poljska	19,40	19,10	17,80	13,90	9,60	7,10	8,20	9,70	9,70	10,10	10,30
Portugalska	6,20	6,40	7,70	7,80	8,10	7,70	9,60	11,00	12,90	15,80	16,40
Slovaška	17,10	18,60	16,30	13,40	11,10	9,50	12,00	14,40	13,60	14,00	14,20
Slovenija	6,50	6,00	6,50	6,00	4,90	4,40	5,90	7,30	8,20	8,90	10,10
Španija	11,30	11,10	9,20	8,50	8,20	11,30	17,90	19,90	21,40	24,80	26,10
Švedska	5,60	6,70	7,80	7,10	6,20	6,20	8,40	8,60	7,80	8,00	8,10
Povprečje	9,00	9,07	8,66	7,63	6,56	6,30	8,85	10,01	9,71	10,39	10,77

Preglednica 5.8 Korelacijski koeficient stopnje brezposelnosti med državami EU 20

Država	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	EE	FI	FR	IT	LV	HU	DE	NL	PL	PT	SK	SI	ES	SE	
Avstrija (AT)	1,0																				
Belgija (BE)	0,6	1,0																			
Bolgarija (BG)	0,3	0,2	1,0																		
Ciper (CY)	0,1	0,3	0,5	1,0																	
Češka (CZ)	0,7	0,5	0,7	0,2	1,0																
Danska (DK)	0,0	0,2	0,6	0,7	0,4	1,0															
Estonija (EE)	0,0	0,2	0,4	0,1	0,5	0,8	1,0														
Finska (FI)	0,5	0,2	0,7	0,1	0,8	0,2	0,4	1,0													
Francija (FR)	0,5	0,5	0,7	0,8	0,7	0,8	0,5	0,4	1,0												
Italija (IT)	0,2	0,3	0,7	0,9	0,4	0,7	0,3	0,3	0,8	1,0											
Latvija (LV)	0,0	0,1	0,3	0,3	0,4	0,9	1,0	0,3	0,5	0,4	1,0										
Madžarska (HU)	0,3	0,1	0,0	0,6	0,1	0,8	0,5	0,4	0,5	0,5	0,7	1,0									
Nemčija (DE)	0,5	0,2	0,1	0,7	0,4	0,7	0,3	0,4	0,4	0,6	0,5	0,9	1,0								
Nizozemska (NL)	0,4	0,4	0,7	0,9	0,5	0,7	0,2	0,2	0,9	0,9	0,3	0,5	0,5	1,0							
Poljska (PL)	0,6	0,2	0,6	0,3	0,7	0,2	0,0	0,8	0,1	0,0	0,2	0,7	0,8	0,0	1,0						
Portugalska (PT)	0,1	0,2	0,3	0,9	0,0	0,8	0,2	0,3	0,7	0,8	0,4	0,8	0,9	0,8	0,5	1,0					
Slovaška (SK)	0,6	0,3	0,8	0,1	0,9	0,3	0,3	0,9	0,5	0,3	0,2	0,4	0,4	0,4	0,9	0,2	1,0				
Slovenija (SI)	0,2	0,4	0,7	0,9	0,4	0,8	0,4	0,1	0,9	0,9	0,5	0,6	0,6	0,9	0,1	0,9	0,3	1,0			
Španija (ES)	0,1	0,1	0,4	0,9	0,1	0,9	0,5	0,1	0,7	0,8	0,7	0,9	0,9	0,7	0,5	0,9	0,0	0,9	1,0		
Švedska (SE)	0,3	0,5	0,1	0,5	0,3	0,7	0,6	0,2	0,7	0,4	0,7	0,8	0,5	0,5	0,4	0,7	0,0	0,6	0,7	1,0	

Opombe Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

naprej padala (z 11,2 na vsega 5,2 odstotka) ne glede na globalno finančno gospodarsko krizo. Ravno tako lahko rečemo, da je v Avstriji, Belgiji in na Švedskem stopnja brezposelnosti konstantna. V določenih državah pa se je stopnja brezposelnosti v letu 2013 povzpela močno nad povprečje (v Španiji je

Slika 5.4 Porazdelitev povezanosti stopnje brezposelnosti med državami EU 20

Preglednica 5.9 Saldo zavarovanja za primer brezposelnosti v EU 20 (v milijonih evrov, v obdobju 2003–2013)

Leto	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Avstrija	2.136	1.865	1.843	2.033	2.636	3.122	1.990	2.182	2.768	2.944	2.466
Belgija	-5.016	-5.599	-5.748	-5.518	-5.247	-5.402	-6.722	-6.804	-6.719	-6.553	-6.476
Bolgarija	-131	-106	-98	-91	-63	-50	-108	-89	-105	-145	-199
Ciper	253	260	260	308	364	396	353	-74	-127	-156	-252
Češka	180	185	174	155	182	-30	-397	-424	-228	-117	-204
Danska	397	558	1.603	2.919	4.211	5.224	3.806	2.427	2.796	2.817	2.904
Estonija	26	32	17	25	33	16	28	90	148	77	92
Finska	-2.831	-2.674	-2.284	-2.053	-2.502	-2.533	-3.035	-2.934	-2.442	-2.479	-3.194
Francija	-615	966	4.588	7.589	10.138	14.143	7.961	5.333	9.703	9.598	7.825
Italija	-10.060	-9.413	-9.654	-8.839	-7.591	-9.435	-17.306	-18.189	-16.920	-21.165	-21.081
Latvija	9	4	4	5	24	30	14	-63	-38	-3	-2
Madžarska	537	453	455	1.116	668	693	-280	-501	689	-533	-576
Nemčija	-6.158	-6.759	1.241	-13.925	-12.537	-14.324	-26.391	-18.736	-8.749	-4.485	-4.987
Nizozemska	5.607	5.526	10.070	11.261	14.300	1.685	-433	-1.374	-481	-9.933	-10.250
Poljska	-1.146	-1.047	-752	-641	-385	-127	267	-340	843	678	397
Portugalska	777	633	485	679	1.048	1.151	293	211	382	-125	-228
Slovaška	135	144	122	108	123	37	-94	-114	-30	38	82
Slovenija	-159	-151	-165	-169	-136	-127	-302	-380	-404	-354	-385
Španija	10.839	10.377	11.878	11.147	12.150	7.950	-4.080	-7.275	-4.297	-5.557	-2.426
Švedska	-2.008	-1.438	-1.264	-940	859	2.322	-1.515	814	-2.020	-2.816	-3.435
Povprečje	-361	-309	639	258	914	237	-2.298	-2.312	-1.262	-1.914	-1.997

Opombe Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

bila 26,1-odstotna, na Portugalskem 16,4-odstotna in na Cipru 15,9-odstotna) (preglednica 5.7).

Za natančnejši pregled povezanosti med državami smo izračunali Pearsonov korelacijski koeficient med posameznimi državami, ki prikazuje, ali je trend gibanja stopnje brezposelnosti enak, oziroma kaže, kako podoben je (0,00 – ni povezanosti; 0,01–0,19 – neznatna povezanost; 0,20–0,39 – nizka/šibka povezanost; 0,40–0,69 – srednja/zmerna povezanost; 0,70–0,89 – visoka/močna povezanost; 0,90–0,99 – zelo visoka/zelo močna povezanost; 1,00 – popolna povezanost). Pearsonov korelacijski koeficient vseh držav EU 20 v obdobju 2003–2013 je v povprečju 0,48, kar pomeni, da je gibanje stopnje brezposelnosti med državami srednje/zmerno povezano (preglednica 5.8). Povezanost stopnje brezposelnosti med državami EU 20 je šibka v 31 odstotkih, zmerna v 33 in močna v 36 odstotkih (slika 5.4).

Z namenom ugotavljanja heterogenosti smo preučili tudi gibanje salda zavarovanja za primer brezposelnosti v državah EU 20 v obdobju 2003–2013. Povprečni saldo zavarovanja za primer brezposelnosti vseh držav v letu 2003 je -370 milijonov evrov in se je do leta 2007 zvišal na 915 milijonov evrov, po-

Preglednica 5.10 Korelacijski koeficient salda zavarovanja za primer brezposelnosti med državami EU 20

Država	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	EE	FI	FR	IT	LV	HU	DE	NL	PL	PT	SK	SI	ES	SE
Avstrija (AT)	1,0																			
Belgija (BE)	0,1	1,0																		
Bolgarija (BG)	0,1	0,4	1,0																	
Ciper (CY)	0,3	0,7	0,7	1,0																
Češka (CZ)	0,2	0,9	0,2	0,5	1,0															
Danska (DK)	0,6	0,1	0,4	0,1	0,3	1,0														
Estonija (EE)	0,4	0,7	0,4	0,9	0,6	0,0	1,0													
Finska (FI)	0,1	0,4	0,5	0,3	0,6	0,1	0,2	1,0												
Francija (FR)	0,8	0,2	0,3	0,0	0,3	0,9	0,2	0,2	1,0											
Italija (IT)	0,3	0,9	0,7	0,8	0,8	0,1	0,7	0,5	0,2	1,0										
Latvija (LV)	0,1	0,7	0,2	0,7	0,6	0,3	0,8	0,2	0,2	0,5	1,0									
Madžarska (HU)	0,1	0,7	0,6	0,6	0,7	0,0	0,4	0,7	0,0	0,9	0,4	1,0								
Nemčija (DE)	0,0	0,3	0,4	0,3	0,6	0,5	0,1	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1	1,0							
Nizozemska (NL)	0,4	0,7	0,7	0,8	0,7	0,1	0,6	0,6	0,2	0,9	0,3	0,8	0,0	1,0						
Poljska (PL)	0,6	0,8	0,3	0,6	0,7	0,5	0,7	0,2	0,7	0,8	0,3	0,5	0,2	0,7	1,0					
Portugalska (PT)	0,1	0,8	0,8	0,8	0,6	0,2	0,6	0,4	0,1	0,9	0,5	0,8	0,1	0,8	0,6	1,0				
Slovaška (SK)	0,2	0,8	0,1	0,3	0,9	0,4	0,5	0,4	0,3	0,6	0,6	0,5	0,7	0,5	0,6	0,4	1,0			
Slovenija (SI)	0,2	0,9	0,6	0,9	0,8	0,1	0,9	0,4	0,2	0,9	0,7	0,7	0,1	0,8	0,8	0,8	0,7	1,0		
Španija (ES)	0,3	0,9	0,4	0,7	0,9	0,2	0,7	0,5	0,3	0,9	0,6	0,8	0,3	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	1,0	
Švedska (SE)	0,2	0,3	0,9	0,6	0,1	0,5	0,4	0,2	0,4	0,5	0,1	0,4	0,4	0,5	0,3	0,7	0,2	0,5	0,3	1,0

Opombe Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 5.5 Porazdelitev povezanosti salda zavarovanja za primer brezposelnosti med državami EU 20

znejše pa se znižal na –2 milijardi evrov v letu 2013 (v letu 2010 in 2011 celo na –2,3 milijarde evrov). Opisani trend (rast do leta 2007 in znižanje salda zavarovanja za primer brezposelnosti do leta 2013) ne velja za vse države. Vidimo, da je saldo na Poljskem v preučevanem obdobju konstantno naraščal, zasledimo le manjši padec v letu 2010. V letu 2009 se je saldo v Nemčiji in Italiji znižal krepko pod povprečje drugih držav (do leta 2013 se je situacija v Nemčiji izboljšala, Italija pa je ohranila močno negativen saldo vse do leta 2013). Ne glede na finančno gospodarsko krizo je v določenih državah stalno negativen saldo zavarovanja za primer brezposelnosti. Med te države spadajo Belgija, Bolgarija, Finska, Italija in Slovenija. Na drugi strani so države, v katerih je bil saldo stalno pozitiven (v Avstriji, na Danskem in v Estoniji) (preglednica 5.9).

Za natančnejši pregled povezanosti med državami smo izračunali Pearsonov korelacijski koeficient med posameznimi državami. Ta prikazuje, ali je trend gibanja salda zavarovanja za primer brezposelnosti enak, oziroma kaže, kako podoben je. Pearsonov korelacijski koeficient vseh držav EU 20 v obdobju 2003–2013 je v povprečju 0,48, kar pomeni, da je gibanje salda zavarovanja

Preglednica 5.11 Proizvodna vrzel v EU 20 (v odstotkih od morebitnega proizvoda v obdobju 2003–2013)

Avstrija	-1,60	-1,75	-1,16	0,97	3,72	3,29	-2,68	-1,70	0,24	-0,15	-0,84
Belgija	-1,27	0,06	0,07	0,60	2,24	1,68	-1,59	-0,10	0,60	-0,27	-1,25
Bolgarija	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	0,90	-0,60	-0,30
Ciper	-1,56	-0,96	-0,80	-0,27	1,61	2,76	-0,85	-1,17	-2,41	-3,30	-3,30
Češka	-3,27	-2,58	0,26	3,79	6,19	6,14	-0,62	-0,03	0,23	-2,05	-4,38
Danska	-0,93	0,17	1,23	3,87	3,81	2,43	-3,05	-1,62	-0,66	-1,01	-1,72
Estonija	-0,70	-0,01	4,24	10,37	15,09	6,13	-11,29	-10,66	-5,24	-2,09	-2,31
Finska	0,06	1,67	1,79	3,30	6,09	4,66	-4,32	-2,01	-0,14	-1,88	-2,70
Francija	-0,72	0,15	0,08	0,86	1,86	1,02	-2,69	-1,78	-0,80	-1,54	-1,82
Italija	-1,08	-0,32	0,00	1,48	2,69	1,78	-3,17	-1,31	-0,46	-2,79	-4,07
Latvija	-0,61	-0,01	3,66	8,95	18,36	7,46	-13,73	-12,97	-6,37	-1,80	0,40
Madžarska	0,08	1,73	3,27	5,34	3,87	3,57	-3,62	-2,93	-1,47	-3,27	-2,59
Nemčija	-1,60	-2,00	-2,30	0,14	2,25	2,14	-4,03	-1,33	1,02	0,40	-0,43
Nizozemska	-3,19	-1,96	-1,69	-0,06	1,00	-0,59	-4,90	-4,03	-3,19	-4,39	-4,66
Poljska	-2,33	-0,82	-1,54	-0,04	1,15	1,53	-0,48	0,41	1,81	0,67	0,70
Portugalska	-1,74	-1,16	-1,04	-0,31	1,46	0,90	-1,89	-0,68	-2,10	-5,19	-5,89
Slovaška	-1,13	-1,81	-2,01	0,07	4,73	5,38	-3,33	-0,32	-0,13	-0,89	-1,37
Slovenija	-1,58	-0,52	0,64	3,11	6,97	7,53	-2,02	-1,39	-1,36	-4,33	-5,66
Španija	2,58	2,86	3,78	5,02	5,95	4,54	-0,80	-1,81	-3,04	-5,37	-6,60
Švedska	-0,71	1,41	1,71	3,73	4,56	1,50	-5,50	-1,61	-0,74	-2,25	-2,64
Povprečje	-1,02	-0,25	0,55	2,59	4,72	3,24	-3,48	-2,31	-1,17	-2,10	-2,57

Opombe Po podatkih Mednarodnega denarnega sklada (2015).

vanja za primer brezposelnosti med državami srednje povezano (preglednica 5.10). Povezanost salda zavarovanja za primer brezposelnosti med državami EU 20 je šibka v 32, zmerna v 31 in močna v 37 odstotkih (slika 5.5).

Z namenom ugotavljanja heterogenosti smo preučili tudi dinamiko gospodarske rasti v državah EU 20 v obdobju 2003–2013. Dinamiko gospodarske rasti smo določili glede na proizvodno vrzel (International Monetary Fund 2015). Morebitni proizvod predstavlja merilo ponudbene strani (maksimalen proizvod) pri polni zaposlenosti proizvodnih kapacitet brez inflacijskih pritiskov. Dejanski proizvod je določen s povpraševanjem. Razlika med morebitnim in dejanskim proizvodom je proizvodna vrzel – indikator izkoriščenosti proizvodnih kapacitet. Ta se meri v odstotkih od morebitnega proizvoda (D'Auria idr. 2010). Povprečna proizvodna vrzel vseh držav v letu 2003 je -1 odstotna in se je do leta 2007 povečala na 4,7 odstotka (v letu 2008 je 3,2 odstotna), pozneje pa se v letu 2013 znižala na -2,6 odstotka (v letu 2009 celo na -3,5 odstotka). Opisani trend z rastjo do leta 2007 in znižanjem do leta 2013 pa ne velja za vse države. Proizvodna vrzel na Poljskem se je namreč v preučevanem obdobju neprekinjeno povečevala, zasledimo le manjši padec v letu 2010. V letu 2009 se je proizvodna vrzel v Estoniji in Latviji znižala krepko pod povprečje drugih držav (preglednica 5.11).

Za natančnejši pregled povezanosti med državami smo izračunali Pearsonov korelacijski koeficient med posameznimi državami, ki prikazuje, ali je trend gibanja proizvodne vrzeli enak, oziroma kaže, kako podoben je. Pear-

Preglednica 5.12 Korelacijski koeficient proizvodne vrzeli v EU 20 v obdobju 2003–2013

Država	AT	BE	BG	CY	CZ	DK	EE	FI	FR	IT	LV	HU	DE	NL	PL	PT	SK	SI	ES	SE
Avstrija (AT)	1,0																			
Belgija (BE)	0,9	1,0																		
Bolgarija (BG)	0,1	0,3	1,0																	
Ciper (CY)	0,7	0,7	0,6	1,0																
Česka (CZ)	0,8	0,9	0,5	0,9	1,0															
Danska (DK)	0,8	0,8	0,3	0,7	0,8	1,0														
Estonija (EE)	0,8	0,7	0,2	0,6	0,7	0,9	1,0													
Finska (FI)	0,8	0,9	0,4	0,8	0,8	0,9	0,9	1,0												
Francija (FR)	0,8	0,9	0,4	0,7	0,7	1,0	0,9	1,0	1,0											
Italija (IT)	0,7	0,9	0,6	0,8	0,9	0,9	0,8	1,0	0,9	1,0										
Latvija (LV)	0,8	0,7	0,1	0,5	0,6	0,9	1,0	0,9	0,9	0,7	1,0									
Madžarska (HU)	0,6	0,7	0,5	0,7	0,7	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,8	1,0								
Nemčija (DE)	0,9	0,8	-0,1	0,4	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,4	1,0							
Nizozemska (NL)	0,8	0,8	0,5	0,8	0,8	1,0	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,6	1,0						
Poljska (PL)	0,6	0,6	-0,2	0,2	0,5	0,2	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	-0,1	0,7	0,1	1,0					
Portugalska (PT)	0,5	0,7	0,9	0,9	0,8	0,7	0,5	0,7	0,7	0,9	0,4	0,7	0,2	0,8	0,0	1,0				
Slovaška (SK)	0,9	0,9	0,2	0,7	0,8	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,5	0,9	0,7	0,6	0,6	1,0			
Slovenija (SI)	0,8	0,9	0,6	1,0	0,9	0,8	0,7	0,9	0,9	0,9	0,7	0,8	0,5	0,9	0,2	0,9	0,8	1,0		
Španija (ES)	0,4	0,6	0,7	0,8	0,7	0,8	0,7	0,8	0,8	0,9	0,6	0,9	0,1	0,9	-0,3	0,9	0,5	0,8	1,0	
Švedska (SE)	0,7	0,8	0,4	0,6	0,7	1,0	0,9	0,9	1,0	0,9	0,9	0,9	0,6	1,0	0,1	0,7	0,6	0,8	0,8	1,0

Opombe Izračun na podlagi podatkov MISSOC (<http://www.missoc.org>) in Eurostata (<https://ec.europa.eu/eurostat>).

Slika 5.6 Porazdelitev povezanosti proizvodne vrzeli med državami EU 20

sonov korelacijski koeficient vseh držav EU 20 v obdobju 2003–2013 je v povprečju 0,6, kar pomeni, da je gibanje proizvodne vrzeli med državami srednje povezano (preglednica 5.12). Povezanost proizvodne vrzeli med državami EU 20 je šibka v 11, zmerna v 15 in močna v 74 odstotkih (slika 5.6).

Preučevane spremenljivke se med državami razlikujejo, države EU 20 se med seboj razlikujejo, so heterogene. Iz prejšnjih opisov in prikaza ključnih značilnosti zavarovanja za primer brezposelnosti, tj. (i) upravičenosti do prejemanja nadomestila za brezposelnost; (ii) višine nadomestila za brezposelnost; (iii) trajanja nadomestila za brezposelnost; (iv) vira financiranja zavarovanja za primer brezposelnosti in (v) administracije sistema zavarovanja za primer brezposelnosti lahko razberemo, da so zavarovanja za primer brezposelnosti v EU 20 heterogena.

Tudi nihanje stopnje brezposelnosti, salda zavarovanja za primer brezposelnosti in proizvodne vrzeli v predstavljenih državah je le delno povezano med seboj oziroma se razlikuje, kar tudi potrjuje hipotezo 2, ki smo jo zastavili (Pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v EU bi lahko uporabil heterogenost držav EU in posledično razlike v dinamiki gospodarske rasti in brezposelnosti).

5.4 Ekonomskopolitična priporočila za uvedbo PSBEU

Odziv na brezposelnost v veliki recesiji in poznejše dogodke, povezane z evropsko dolžniško krizo, je bil po vsej Evropi in skupinah prebivalstva zelo heterogen. Razpršenost stopenj brezposelnosti v posameznih državah v EU je dosegla zgodovinsko najvišjo vrednost v letu 2014. Stopnja brezposelnosti po državah se je spreminjala po treh vzorcih (Boeri in Bruecker 2011). En vzorec predstavlja skupina držav, pri katerih je brezposelnost v stopnji in distribuciji med socialno-demografskimi skupinami ostala relativno stabilna v celotnem obdobju, npr. Avstriji, Belgiji, Nemčiji in Švedska. Drugi vzorec predstavlja skupina držav, v katerih je prišlo do blagega porasta brezposelnosti. Slednja je bila dokaj neenakomerno porazdeljena po socialno-demografskih skupinah. Tretji vzorec predstavljajo države, pri katerih se je brezposelnost izjemno povečala in najbolj prizadela predvsem mlade delavce, npr. Ciper, Portugalska in Španija). Asimetrični šoki, tako glede velikosti in narave, so bili razlogi za zelo heterogene odzive nacionalnih trgov dela na veliko recesijo. Težko je predvideti združeno Evropo in pravilno delovanje ekonomske in monetarne unije s tolikšnim razhajanjem na trgih dela med posameznimi državami in z zelo omejenimi instrumenti za zavarovanje tveganja brezposelnosti med državami. Izkušnje so pomembne tudi za oceno usklajenega pristopa politike EU do makroekonomske stabilizacije in mikroekonomskega pogojevanja (Boeri in Jimeno 2016).

Institucionalne reforme so nujne zlasti v območju evra, saj monetarna unija zmanjšuje obseg makroekonomskih stabilizacijskih politik na nacionalni ravni. Hkrati optimalna zasnova institucij ni neodvisna od osnovnih cikličnih pogojev (Gnocchi, Lagerborg in Pappa 2015). Politika, katere cilj je zmanjšati brezposelnost, bi morala obravnavati institucionalne pomanjkljivosti, ki so se pokazale ob krizi, in se učiti od najboljših (in najslabših) izvajalcev. Boeri in Jimeno (2016) ugotavljata, da nekatere zelo nujne institucionalne reforme, katerih cilj je obnavljanje konkurenčnosti, v hudih recesijah lahko povzročajo neželene učinke. Če stabilizacijska politika za zmanjševanje tveganja za neželene učinke teh reform ni izvedljiva v okviru monetarne unije, po njunem mnenju obstajata zgolj dve drugi rešitvi. Po eni strani je treba institucionalne reforme v čim večji meri izvajati v boljših makroekonomskih okoljih. To zahteva, da se pogojevanje EU okrepi v cikličnih obdobjih rasti. Po drugi strani pa bi morale institucije trga dela biti zasnovane na proticikličnih lastnostih, kar pomeni, da bi imele države, prizadete zaradi asimetričnih šokov, v monetarni uniji kar nekaj fiskalnega manevrskega prostora.

Boeri in Jimeno (2016) sta v pričakovanju okrepljene vloge evropskih nadnacionalnih institucij pri izboljšanju delovanja trgov dela ponudila nekaj predlogov za spremembo delovanja trgov dela. Z namenom okrepitve vloge evropskih nadnacionalnih institucij predlagata večjo usklajenost glavnih

smernic za politiko zaposlovanja v evropskih institucijah in uvedbo nekaterih programov na evropski ravni. V zvezi s tem predlagata, da evropska politika zaposlovanja dopolnjuje in ne nadomešča nacionalne politike na področju varnosti zaposlitve in zavarovanja za primer brezposelnosti. Predloge bi bilo treba uvesti v okviru pozitivnega pogojevanja, ki omogoča drugačne in verjetno učinkovitejše spodbude za državne vlade za uvedbo nujnih strukturnih reform. In, končno, osredinili bi se na državljane EU in po možnosti spremljali njihov dostop do teh sistemov z uporabo EU-številke za socialno varnost, kar pomeni, da bi bil sistem bolj transparenten in družbeno sprejemljiv.

Menimo, da bi PSBEU predstavljalo možno rešitev na v prejšnjih odstavkih zapisane težave. Še pred samo zasnovano modela smo želeli in pričakovali, da bi PSBEU deloval kot samodejni stabilizator in prispeval k ohranjanju ravni potrošnje. Tudi drugi avtorji so prišli do podobnih ugotovitev, npr. Dullien (2007) prikaže, kako močno fiskalna politika deluje kot optimalno stabilizacijsko orodje v EMU in kako jo je mogoče izboljšati. V svoji raziskavi je ekonometrično prikazal, da čeprav je v EMU precej samodejnih stabilizatorjev, je diskrecijska fiskalna politika nevtralizirala te institucije tako, da je bila splošna naravnost fiskalne politike ciklična. Kot rešitev avtor predlaga sistem za primer brezposelnosti za celotno EMU.

Z modelsko simulacijo smo potrdili, da bi v EU bilo smotrno vpeljati PSBEU. Na podlagi preučenih podatkov lahko trdimo, da EU potrebuje mehanizme, ki delujejo kot samodejni stabilizatorji, saj monetarna unija na nacionalni ravni zmanjšuje obseg makroekonomskih stabilizacijskih politik. Dokazali smo, da bi PSBEU v krizi ublažil padec proizvodnje in bi s povečanjem dohodkov brezposelnih vplival na raven potrošnje. Z modelsko simulacijo smo potrdili, da bi pozitiven vplival na zmanjšanje proizvodne in inflacijske vrzeli vseh preučevanih držav. Glede na opravljene modelske simulacije z različnimi spremenljivkami lahko trdimo, da je najučinkovitejša in hkrati tudi politično sprejemljiva različica PSBEU, takšna, kjer je: (i) najdaljša dolžina podaljšanja obdobja prejemanja nadomestila omejena na 20 tednov (določili smo pet razredov podaljšanja obdobja prejemanja – 4, 8, 12, 16 ali 20 tednov – katero je odvisno od povečanja stopnje brezposelnosti); (ii) sprožilec določen glede na višino stopnje brezposelnosti – nadpovprečno povečanje stopnje brezposelnosti v primerjavi s povprečjem zadnjih treh let; (iii) saldo posamezne države na dolgi rok enak nič, torej redistribucija med državami na dolgi rok ni omogočena; (iv) prispevna stopnja je določena posamično za vsako državo glede na pogostost uporabe PSBEU. Ravno tako predlagamo, da bi se PSBEU vgradil v obstoječe nacionalne sisteme zavarovanja za primer brezposelnosti in uporabil že obstoječo infrastrukturo; tudi Blanchard in Wolfers (2000) menita, da dodatno oz. vzporedno vodenje pozavarovanja za primer brezposelnosti ob že obstoječih strukturah zavarovanja za primer brezposelnosti posameznih držav ni smiselno.

Sklep

Glavni izvirni prispevek monografije k znanosti na področju preučevanja pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti je razvoj modela, s katerim smo simulirali delovanje pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti na ravni EU v obdobju 2003–2013. Preučevanje je celostno: na podlagi študija literature, analize delujočega sistema pozavarovanja v ZDA in analize obstoječih zavarovanj brezposelnosti v EU smo zasnovali model pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU. V preučevanje smo zajeli stopnjo brezposelnosti, število prejemnikov nadomestila, izdatek izplačanih nadomestil za brezposelnost in maso plač ter simulirali razliko med pobranimi prispevki zavarovanja za primer brezposelnosti in izplačanimi nadomestili. Iz tega je razvidno, v katerih državah je zavarovanje za primer brezposelnosti ustrezno zastavljeno, kolikšen je saldo med zbranimi prispevki zavarovanja za primer brezposelnosti in izplačanimi nadomestili v EU 20 v posameznih letih in kolikšna je kumulativna razlika v preučevanem obdobju (2003–2013). Pomembnost teme pozavarovanja za primer brezposelnosti v EU je tudi vidna, saj je Evropska komisija v preteklosti že objavila projektne razpise na temo skupnega zavarovanja za primer brezposelnosti v EU (Evropska komisija 2019).

Na podlagi analize zavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti smo na izviren način določili ravni sprožilcev, ki določajo, kdaj in v kolikšnem obsegu bi bila država upravičena do denarnih sredstev iz pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti. S simulacijo modela smo ugotovili, da bi PSBEU prispeval k izboljšanju dosegljivosti in financiranju pozavarovanja za primer brezposelnosti v EU (varovanje dohodka brezposelnih) in tako k ohranjanju ravni potrošnje brezposelnih, kar bi prispevalo tudi k zmanjšanju inflacijske in proizvodne vrzeli.

V EU bi bilo smotno vpeljati pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti. PSBEU – kot pomoč državnemu zavarovanju za primer brezposelnosti – bi kril izdatke, povezane s povečanjem brezposelnosti, po drugi strani pa bi v državnih proračunih ostalo več denarja za stabilizacijo državnih gospodarstev v recesiji. Avtorji že izvedenih raziskav (Buti idr. 2002; Dullien 2012; Epaulard 2014; Evropska komisija 2014) ugotavljajo, da pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti neposredno vpliva na raven potrošnje, saj povečuje dohodke brezposelnih, v krizi pa tudi ublaži padec proizvodnje. V evroob-

močju so nujne institucionalne reforme, saj monetarna unija na nacionalni ravni zmanjšuje obseg makroekonomskih stabilizacijskih politik. Članice EU za omilitev recesije namreč niso uporabile fiskalne politike, pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti, ki deluje kot samodejni stabilizator, pa bi dosegel ravno to. Menimo, da se zaradi recesije krepí potreba po samodejnem stabilizatorju.

EU še posebej v obdobju recesije potrebuje mehanizme, ki delujejo kot samodejni stabilizatorji. Glede na številne sporazume in pogodbe znotraj EU, v katerih se poudarjata solidarnost ter socialna in ekonomska povezanost, bi bil PSBEU dobra rešitev tako za zmanjšanje asimetričnih finančnih in ekonomskih šokov kot tudi za ekonomsko povezovanje med članicami. Po letu 2008 je prišlo do povečanja razlik v stopnji brezposelnosti med državami EU in po starostnih skupinah. Boeri in Jimeno (2016) trdita, da je razlog za nastanek teh razlik povezan z institucijami trga dela, sploh če upoštevamo interakcije slednjih z obsegom in naravo šokov v okviru velike recesije in dolžniške krize evroobmočja. Avtorja razpravljata tudi, da bi EU z uvedbo takega pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti dobila prvo skupno institucijo. Trdita, da EU brez skupnih institucij ne more biti federacija držav, kot so to npr. ZDA.

Pozavarovanje za primer brezposelnosti prispeva k varovanju dohodka in tako k ohranjanju ravni potrošnje brezposelnih. V obdobjih šibke gospodarske aktivnosti se prejemki pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti znižajo, saj se zmanjša število zaposlenih in se s tem zvišajo vplačani prispevki, na drugi strani pa se zvišajo izdatki, ne da bi bilo treba uvesti novi ukrep države. Sistem ravno nasprotno deluje v primeru povečane gospodarske aktivnosti, ko se izdatki znižajo in prejemki zvišajo (Dullien 2012). Samodejno, s povečanjem gospodarske dejavnosti, se izdatki pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti (npr. višina in število prejemnikov nadomestila, doba prejemanja nadomestila) samodejno znižajo, medtem ko se prejemki zvišajo. Z denarno pomočjo brezposelnim (s podaljšanjem pokritosti obdobja prejemanja nadomestila) se ohranja raven potrošnje, saj brezposelni denarno pomoč porabijo v domačem okolju za najnujnejše potrebe. Pomoč brezposelnim v daljšem obdobju prispeva k povečanju agregatnega povpraševanja, kar vodi v zaustavitev (upočasnitev) nadaljnjih odpuščanj in zmanjševanja BDP.

V raziskavi smo preučevali EU 27. Po preučitvi razpoložljivih podatkov in državnih sistemov zavarovanja za brezposelnost smo sedem držav izločili, saj zaradi različnosti sistemov prispevkov in izdatkov niso bile primerne za obravnavo v modelski simulaciji (npr. prispevki zavarovanja za primer brezposelnosti ne temeljijo na prejšnji plači brezposelnih).

S simulacijo in z oceno delovanja modela, s katerim smo simulirali delovanje PSBEU, smo potrdili temeljno tezo, da bi pozavarovalni sistem za pri-

mer brezposelnosti v EU izboljšal osnovno funkcijo zavarovanja – prispeval bi k ohranitvi ravni potrošnje in vplival na gospodarsko stabilnost EU. Potr dili smo, da heterogenost držav v EU, različne dinamike gospodarske rasti in brezposelnosti, omogoča vzpostavitev PSBEU. Z modelsko simulacijo smo dokazali, da bi PSBEU prispeval k boljšemu varovanju dohodka z neposrednim vplivanjem na dohodke brezposelnih.

Na podlagi preučevanih raziskav in modelov ugotavljajmo, da države EU niso učinkovito uporabile fiskalne politike z namenom stabilizacije ekonomskega cikla, pozavarovanje za primer brezposelnosti pa bi delovalo kot samodejni stabilizator in tako prispevalo k hitrejšemu izhodu iz recesije. Fiskalna politika večine držav EU je delovala predvsem ciklično namesto proticiklično, kar je dodatno pospeševalo padec BDP.

Model PSBEU izrablja finančno in ekonomsko heterogenost držav. Njegovo uresničevanje bi, še posebej v obdobju krize, prispevalo k ohranjanju ravni potrošnje in s tem k ekonomski stabilizaciji tako v posameznih državah EU kot tudi v EU. Na ravni posamičnih držav je v obdobju (njihove) gospodarske krize namreč zelo težko zagotavljati uravnoteženost med izplačili nadomestil za brezposelnost in zbranimi prispevki zavarovanja za primer brezposelnosti. Pozavarovanje za primer brezposelnosti na ravni EU je mogoče vpeljati brez povzročanja velikih stalnih transferjev med državami in tako, da bi bila morebitna stabilizacija koristna za vse države. V treh podrobneje preučevanih primerih Dolls idr. (2014) ter Dullien (2007; 2013) ugotavljajo, da bi se lahko pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v evroobmočju izvajal z relativno majhnim proračunom, a z relativno veliko stabilizacijsko močjo (od dveh do 16 odstotkov zmanjšanja proizvodne vrzeli).

Temeljna elementa modela PSBEU so izdatki in prejemi. Izdatke smo določili na podlagi pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v ZDA, saj se v zveznih državah ZDA izkazuje kot učinkovit mehanizem za ohranjanje stabilnosti. Prejemi smo v predstavljenem modelu PSBEU določili tako, da krijejo celotne izdatke posamezne države v preučevanem obdobju, kar je pogoj za vzdržnost sistema. Pomoč iz PSBEU začne posamična država prejemati glede na višino stopnje brezposelnosti (sprožilec).

Višina pomoči posamični državi EU iz PSBEU je določena po vzoru pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v ZDA, v katerem najvišja pomoč pokrije stroške posamezne zvezne države za do 20 dodatnih tednov prejetja nadomestila vseh brezposelnih. Na podlagi zgodovinskih podatkov za EU 20 v obdobju 2003–2013 smo izračunali vse izdatke PSBEU. S tako izračunanimi izdatki za PSBEU smo ugotovili, koliko denarnih sredstev bi bilo dodatno namenjenih brezposelnim (v vsaki od držav EU 20 in v vsakem letu v preučevanem obdobju).

Do črpanja denarnih sredstev iz PSBEU so upravičene države, v katerih se je stopnja brezposelnosti v primerjavi s povprečjem zadnjih treh let nadpov-

prečno povečala. Model, ki smo ga oblikovali, obsega pet razredov pomoči. Višina pomoči je odvisna od povečanja stopnje brezposelnosti. Izračun višine pomoči temelji na izdatkih za podaljšanje pomoči do 20 dodatnih tednov, posledično pa višina pomoči vpliva na število dodatnih tednov prejemanja nadomestila. Ravnotežna prispevna stopnja za pozavarovanje za primer brezposelnosti je po državah različna. Izračunali smo jo tako, da je v preučevanem obdobju razlika med izplačili nadomestil za brezposelnost in pobranimi prispevki zavarovanja za primer brezposelnosti enaka nič.

Pozavarovanje za primer brezposelnosti za celotno EU bi se vključilo v obstoječe javne sisteme zavarovanja za primer brezposelnosti in bi bilo politično sprejemljivo za vse države. Reforme na trgu dela so bile na splošno izvedene brez učenja na podlagi heterogenosti odzivov trgov dela na pretrese v evroobmočju in brez upoštevanja ugotovitev, da so lahko fiskalni ukrepi in reforme trga dela, ki so učinkoviti v normalnih gospodarskih razmerah, zelo neučinkoviti v obdobju velikih recesij. Spoznanje iz obdobja recesije je, da se lahko fiskalne omejitve uporabijo kot pripomoček za indukcijo institucionalnih reform. Za sproščanje fiskalnih omejitev v obdobju recesije je veljalo, da povzroča probleme moralnega tveganja v monetarni uniji. Tipična (in aktualna) zaskrbljenost, ki se pojavlja ob razpravi o izvajanju reform na trgu dela, je, da so države manj pripravljene na reforme trga dela brez močnih fiskalnih omejitev. Predvidevamo, da bi oblikovalci politik ob spoznanju, da so v evroobmočju nujne institucionalne reforme, saj monetarna unija na državni ravni zmanjšuje obseg makroekonomskih stabilizacijskih politik držav v EU, morali biti naklonjeni vzpostavitvi pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti.

literatura

Literatura

- Altman, M. 2004. »Why Unemployment Insurance Might Not Only Be Good for the Soul, It Might Also Be Good for the Economy.« *Review of Social Economy* 62 (4): 517–541.
- Andersen, M. T., in M. Svarer. 2011. »State Dependent Unemployment Benefits.« *Journal of Risk and Insurance* 78 (2): 325–344.
- Andor, L. 2014. »Basic European Unemployment Insurance As an Automatic Fiscal Stabiliser for an 'EMU 2.0.'« Predstavljeno na konferenci Economic Shock Absorbers for the Euro Zone, Bruselj, 20 junij.
- Asdrubali, P., B. E. Sorensen in Q. Yosha. 1996. »Channels of Interstate Risk Sharing: United States 1963–1990.« *Quarterly Journal of Economics* 111 (4): 1081–1110.
- Auerbach, A. J., in D. Feenberg. 2000. »The Significance of Federal Taxes As Automatic Stabilizers.« *The Journal of Economic Perspectives* 14 (3): 37–56.
- Baunsgaard, T., in S. A. Symansky. 2009. »Automatic Fiscal Stabilizers.« IMF Staff Position Note SPN/09/23, International Monetary Fund, Washington, DC.
- Beaudry, P., in C. Pages. 2001. »The Cost of Business Cycles and the Stabilization Value of Unemployment Insurance.« *European Economic Review* 45 (8): 1545–1572.
- Beblavý, M., in I. Maselli. 2014. *An Unemployment Insurance Scheme for the Euro Area: A Simulation Exercise of Two Options*. CEPS Special Report 98. Bruselj: Centre for European Policy Studies.
- Beenstock, M., in V. Brasse. 2013. *Insurance for Unemployment*. London: Routledge.
- Blanchard, O. 2006. »European Unemployment: The Evolution of Facts and Ideas.« *Economic Policy* 21 (45): 5–59.
- Blanchard, O., in J. Wolfers. 2000. »The Role of Shocks and Institutions in the Rise of European Unemployment: The Aggregate Evidence.« *Economic Journal* 110 (462): 1–33.
- Boeri, T., in H. Bruecker. 2011. »Short-Time Work Benefits Revisited: Some Lessons from the Great Recession.« *Economic Policy* 26 (68): 697–765.
- Boeri, T., in J. F. Jimeno. 2016. »Great Divergence in Unemployment in Europe During the Crisis.« *Labour Economics* 41:32–46.
- Bover, O., M. Arellano in S. Bentolila. 2002. »Unemployment Duration, Benefit Duration and the Business Cycle.« *The Economic Journal* 112 (479): 223–265.
- Brahin, P., J. M. Chatagny, U. Haberstick, R. Lechner in A. Schraft. 2013. *The Essential Guide to Reinsurance*. Rüşchlikon: Swiss Re.
- Brown, L., in C. Ferrall. 2003. »Unemployment Insurance and the Business Cycle.« *International Economic Review* 44 (3): 863–894.

- Brunila, A., M. Buti in J. I. T. Veld. 2003. »Fiscal Policy in Europe: How Effective Are Automatic Stabilisers?« *Empirica* 30:1–24.
- Budnevich, C. 2002. *Countercyclical Fiscal Policy: A Review of the Literature, Empirical Evidence and Some Policy Proposals*. Helsinki: UNU World Institute for Development Economics Research.
- Buti, M., C. Martinez-Mongay, K. Sekkat in P. van den Noord. 2002. »Automatic Stabilisers and Market Flexibility in EMU.« OECD Economics Department Working Papers 335, OECD, Pariz.
- Carlberg, M. 2012. *Unemployment and Inflation in Economic Crises*. Berlin in New York: Springer.
- Chimerine, L., T. Black in L. Coffey. 1999. »Unemployment Insurance As an Automatic Stabilizer: Evidence of Effectiveness over Three Decades.« Unemployment Insurance Occasional Paper 99-8, US Department of Labor, Employment and Training Administration, Washington, DC.
- Claeys, G., in G. B. Wolff. 2014. *Benefits and Drawbacks of European Unemployment Insurance*. Bruegel Policy Brief 2014/06. Bruselj: Bruegel.
- Coenen, G., R. Straub in M. Trabandt. 2012. »Fiscal Policy and the Great Recession in the Euro Area.« *American Economic Review* 102 (3): 71–76.
- Cogley, T., G. E. Primiceri in T. J. Sargent. 2010. »Inflation-Gap Persistence in the US.« *American Economic Journal: Macroeconomics* 2 (1): 43–69.
- Congressional Budget Office. 2012. »Unemployment Insurance in the Wake of the Recent Recession.« http://www.cbo.gov/sites/default/files/cbofiles/attachments/11-28-UnemploymentInsurance_o.pdf
- D'Auria F., C. Denis, K. Havik, K. Mc Morrow, C. Planas, R. Raciborski, W. Röger in A. Rossi. 2010. »The Production Function Methodology for Calculating Potential Growth Rates and Output Gaps.« Economic Papers 420, European Commission, Bruselj.
- Davies, S., in M. Hallet. 2001. »Policy Responses to Regional Unemployment: Lessons from Germany, Spain and Italy.« Economic Papers 161, European Commission, Bruselj.
- Dickson, J., in P. Eleftheriadis. 2012. *Philosophical Foundations of European Union Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Dolenc, P., M. Vodopivec, S. Laporšek, T. Redek, P. Domadenik in I. Ograjenšek. 2012. *Izbrane teme s področja trga dela v Sloveniji*. Koper: Fakulteta za management.
- Dolls, M., C. Fuest in A. Peichl. 2012. »Automatic Stabilizers and Economic Crisis: US vs. Europe.« *Journal of Public Economics* 96 (3–4): 279–294.
- Dolls, M., C. Fuest, D. Neumann in A. Peichl. 2014. »An Unemployment Insurance Scheme for the Euro Area: Evidence at the Micro Level.« https://www.ecb.europa.eu/pub/conferences/shared/pdf/20161110_fiscal_policy/paper_6.pdf
- Dullien, S. 2007. »Improving Economic Stability: What the Euro Area Can Learn from the United States Unemployment Insurance.« Working Paper FG 1, Berlin, Stiftung Wissenschaft and Politik.
- . 2012. »A European Unemployment Insurance As a Stabilization Device.« <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=10437&langId=en>
- . 2013. »A Euro-Area Wide Unemployment Insurance As an Automatic Stabilizer:

- Who Benefits and Who Pays?« <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=12510&langId=en>
- Epaulard, A. 2014. »Contingent vs. Non-Contingent Unemployment Benefit Scheme for the EMU.« <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=11889&langId=en>
- Euzéby, A. 2010. »Economic Crisis and Social Protection in the European Union: Moving Beyond Immediate Responses.« *International Social Security* 63 (2): 71–86.
- Evropska komisija. 2014. »Osnutek skupnega poročila komisije in sveta o zaposlovanju.« http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/2015/jer2015_sl.pdf
- . 2019. »Zaposlovanje, socialne zadeve in vključevanje.« <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=86&langId=en>
- Farber, H., in R. Valetta. 2011. »Extended Unemployment Insurance and Unemployment Duration in the Great Recession: The US Experience, Preliminary Paper.« Predstavljeno na IZA Workshop Unemployment Insurance in the Recession, Bonn, 27.–28. junij.
- . 2013. »Do Extended Unemployment Benefits Lengthen Unemployment Spells? Evidence from Recent Cycles in the US Labor Market.« Working Paper 19048, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA.
- Fath, J., in C. Fuest. 2005. »Experience Rating of Unemployment Insurance in the US: A Model for Europe?« *CESifo DICE Report* 3 (2): 45–50.
- Freedman, C., M. Kumhof, D. Laxton, D. Muir in S. Mursula. 2009. »Fiscal Stimulus to the Rescue? Short-Run Benefits and Potential Long Run Costs of Fiscal Deficits.« IMF Working Paper 09/255, International Monetary Fund, Washington, DC.
- Gnocchi, S., A. Lagerborg in E. Pappa. 2015. »Do Labormarket Institutions Matter for Business Cycles?« *Journal of Economic Dynamics and Control* 51:299–317.
- Henchman, J. 2011. »Unemployment Insurance Taxes: Options for Program Design and Insolvent Trust Funds.« Background Paper 61, Tax Foundation, Washington, DC.
- Hopenhayn, H. A., in J. P. Nicolini. 1997. »Optimal Unemployment Insurance.« *Journal of Political Economy* 105:412–438.
- Kovač, B. 2017. »Trilema: Bo EU zapravljena priložnost zgodovine?« *Mladina*, 7. julij. <http://www.mladina.si/180908/trilema/>
- Landais, C., P. Michailat in E. Saez. 2010. »A Macroeconomic Theory of Optimal Unemployment Insurance.« Working Paper 16526, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA.
- Lellouch, T., in A. Sode. 2014. »An Unemployment Insurance Scheme for the Euro Area.« *Trésor-Economics* 132:1–12.
- Ljungqvist, L., in T. J. Sargent. 2008. »Two Questions about European Unemployment.« *Econometrica* 76 (1): 1–29.
- McKay, A., in R. Reis. 2013. »The Role of Automatic Stabilizers in the US Business Cycle.« Working Paper 19000, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA.
- International Monetary Fund. 2015. *World Economic Outlook Database October 2015*. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/02/weodata/download.aspx>
- Mitmana, K., in S. Rabinovich. 2015. »Optimal Unemployment Insurance in an Equilibrium Business-Cycle Model.« *Journal of Monetary Economics* 7:99–118.

- Murphy, K. J. 2007. »The Impact of Unemployment Insurance Taxes on Wages.« *Labour Economics* 14 (3): 457–484.
- Nicholson, W. 2008. »The Evolution of Unemployment Insurance in the United States.« *Comparative Labor Law & Policy Journal* 30:123–129.
- O’Leary, C. J. 2000. »US Unemployment Insurance: Progress and Prospects.« *Employment Research* 7 (2): 1–4.
- Ramey, V. 2011. »Can Government Purchases Stimulate the Economy?« *Journal of Economic Literature* 49 (3): 673–685.
- Rothstein, J. 2011. »Unemployment Insurance and Job Search in the Great Recession.« *Brookings Papers on Economic Activity* 43 (2): 143–213.
- Schelkle, W. 2017. »Hamilton’s Paradox Revisited: Lessons from the Euro Area Crisis for US History.« Predstavljeno na konferenci ADEMU, Madrid, 18.–19. maj.
- Schmieder, J. F., T. M. Von Wachter in S. Bender. 2012. »The Effects of Extended Unemployment Insurance Over the Business Cycle: Evidence from Regression Discontinuity Estimates Over Twenty Years.« *Quarterly Journal of Economics* 127 (2): 1–52.
- Social Security USA. 2014. *Annual Statistical Supplement to the Social Security*. Washington, DC: Social Security Administration.
- Stone, C., in W. Chen. 2014. *Introduction to Unemployment Insurance*. Washington, DC: Center on Budget and Policy Priorities.
- Tatsiramos K., in J. C. van Ours. 2014. »Labor Market Effects of Unemployment Insurance Design.« *Journal of Economic Surveys* 28 (2): 284–311.
- The Council of Economic Advisers and the Department of Labor USA. 2013. »The Economic Benefits of Extending Unemployment Insurance.« <https://obamawhitehouse.archives.gov/sites/default/files/docs/uireport-2013-12-4.pdf>
- Tupy, M. L. 2016. »The European Union: A Critical Assessment.« *Economic Development Bulletin* 26:1–8.
- US Department of Labor. 2012. »Unemployment Compensation: Federal State Partnership.« <http://workforcesecurity.doleta.gov/unemploy/pdf/partnership.pdf>
- . 2015a. »Unemployment Insurance Tax Topic.« <Http://workforcesecurity.doleta.gov/unemploy/uitaxtopic.asp>
- . 2015b. »Unemployment Compensation: Federal State Partnership.« <http://workforcesecurity.doleta.gov/unemploy/pdf/partnership.pdf>
- US National Commission. 1979. *Reinsurance of State Unemployment Compensation Plans and Federal Taxable Wage Base*. Arlington, VA: US National Commission.
- Valletta, R., in K. Kuang. 2010. »Extended Unemployment and UI Benefits.« *FRBSF Economic Letter*, 19. april. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.167.8471&rep=rep1&type=pdf>
- Van Ours, J. C., in M. Vodopivec. 2006. »How Shortening the Potential Duration of Unemployment Benefits Affects the Duration of Unemployment: Evidence from a Natural Experiment.« *Journal of Labor Economics* 24 (2): 351–378.
- Von Hagen, J. 1992. »Fiscal Arrangements in a Monetary Union: Evidence from the US.« *V Fiscal Policy, Taxation and the Financial System in an Increasingly Integrated Europe*, ur. D. E. Fair in C. de Boissieu, 337–359. Dordrecht: Springer.

- Vroman, W. 2005. »The Recession of 2001 and Unemployment Insurance Financing.« *Economic Policy Review* 11 (1): 61–79.
- . 2009. *Unemployment Insurance: Current Situation and Potential Reforms*. Washington, DC: The Urban Institute.
- . 2010. »The Role of Unemployment Insurance As an Automatic Stabilizer During a Recession.« https://wdr.doleta.gov/research/fulltext_documents/etaop2010-10.pdf
- Whittaker, J. M., in K. P. Isaacs. 2014. *Unemployment Insurance: Programs and Benefits*. Washington, DC: Congressional Research Service.
- Zandi, M. 2008. »A Second Quick Boost from Government Could Spark Recovery.« https://www.economy.com/mark-zandi/documents/Small%20Business_7_24_08.pdf
- Zhang, M., in M. Faig. 2012. »Labor Market Cycles, Unemployment Insurance Eligibility, and Moral Hazard.« *Review of Economic Dynamics* 15 (1): 41–56.

recenziji

Recenziji

V monografiji avtorja obravnavata primernost morebitnega pozavarovanja za primer brezposelnosti v državah Evropske unije glede ohranjanja ravni potrošnje brezposelnih in spodbujanja ekonomske učinkovitosti. Na podlagi poglobljenega študija literature, analize delujočega sistema pozavarovanja ZDA in analize obstoječih zavarovanj brezposelnosti v EU sta zasnovala model pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti. Modelska simulacija je izvedena na osnovi podatkov obstoječih zavarovanj za primer brezposelnosti v obdobju 2003–2013 v EU 20. Na izviren način so določeni višina pomoči in prispevki ter opredeljeni sprožilci. Monografija dokazuje, da bi zasnovani model, ki temelji na ekonomski in finančni heterogenosti držav EU, prispeval k varovanju dohodka in ohranjanju ravni potrošnje ter deloval kot samodejni stabilizator gospodarstva.

V prvem poglavju avtorja predstavi raziskovalni problem. V drugem poglavju opišeta dozrajše raziskave pozavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti. V tretjem poglavju se avtrja usmerita na delujoči pozavarovalni sistem za pomoč brezposelnosti v ZDA. Na ta način prikažeta prednosti in slabosti ter spoznanja, kako učinkovit je lahko tak sistem v praksi. V četrtem poglavju opisujeta pravila in delovanje sistemov zavarovanja za primer brezposelnosti posameznih evropskih držav. V petem poglavju sta avtorja predstavila zasnovani model pozavarovanja za primer brezposelnosti v EU ter s simulacijo ocenila njegovo delovanje in učinkovitost. Zaključek petega poglavja so ekonomsko politična priporočila. Monografija se zaključi s šestim poglavjem, v katerem so povzete ključne ugotovitve: avtorja sta: (a) potrdila, da heterogenost držav v EU (različne dinamike gospodarske rasti in brezposelnosti) onemogoča vzpostavitev PSBEU. Različne značilnosti držav so pomembne za delovanje PSBEU, ki temelji prav na heterogenosti; (b) dokazala, da bi PSBEU prispeval k boljšemu varovanju dohodka z neposrednim vplivom na dohodke brezposelnih in bi hkrati deloval kot samodejni stabilizator gospodarstva. Na podlagi preučene literature in že izvedenih raziskav ter lastne modelske simulacije avtorja zaključita s sklepom, da bi bilo v EU smotrnno vpeljati pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti.

Izvirni prispevek monografije k znanosti na področju preučevanja pozava-

rovalnega sistema za primer brezposelnosti je razvoj modela, s katerim sta avtorja simulirala delovanje pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU 20 v obdobju 2003–2013. Na podlagi rezultatov raziskave sta na izvirni način določila ravni sprožilcev, ki določajo, ali bi bila država upravičena do denarnih sredstev iz pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti in v kolikšnem obsegu. S pridobljenimi rezultati prikažeta prispevek k izboljšanju dosegljivosti in financiranja pozavarovanja za primer brezposelnosti v EU in tako k ohranjanju ravni potrošnje brezposelnih, kar pozitivno prispeva k zmanjšanju inflacijske vrzeli.

Tema monografije je zelo aktualna. Vzpostavitev nadnacionalnih institucij je izjemnega pomena za EU integracije, ne le danes, pač pa tudi v prihodnosti. V slovenski literaturi o nadnacionalnih institucijah – pozavarovanje za primer brezposelnosti v EU – ni veliko napisanega, obstajajo le posamezni članki. Zato je to verjetno prva monografija v slovenskem jeziku, ki se sistematično ukvarja s področjem vzpostavitve nadnacionalnih institucij.

Patricia Blatnik

Glavna tema monografske publikacije je pozavarovanje za primer brezposelnosti v državah Evropske unije. Monografska publikacija ima šest poglavij: (1) predstavitev monografske publikacije in pregled možnosti vzpostavitve pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU, (2) pregled literature – opis predlaganih modelov pozavarovanja v EU, (3) pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti v ZDA, (4) analiza zavarovalnih sistemov za primer brezposelnosti v evropskih državah, (5) modelska simulacija pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU, in (6) ključne ugotovitve in izvirni prispevek k znanosti.

V monografski publikaciji so metode raziskovanja jasno definirane ter hipoteze in raziskovalna vprašanja smiselno zastavljena. Jedro monografske publikacije je kvantitativna raziskava – simulacija delovanja pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU, pri kateri avtorja uporabita sekundarne podatke iz podatkovnih zbirk Evropske komisije, Mednarodne organizacije dela in Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj. Avtorja preučita možnosti vzpostavitve pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU ter zasnujeta in testirata model pozavarovalnega sistema za primer brezposelnosti v EU. Modelsko simulacijo sta izvedla s uporabo različnih parametrov. Z raziskavo sta preučila, ali bi pozavarovalni sistem za primer brezposelnosti prispeval k stabilnosti in učinkovitosti članic EU in s tem tudi celotne EU ter kakšno vlogo bi imel kot samodejni stabilizator. Vzporedno sta preučila stroške vzpostavitve in delovanja predlaganega sistema.

S simulacijo in z oceno delovanja modela, s katerim avtorja simulirata delovanje PSBEU, sta dokazala, da bi PSBEU prispeval k boljšemu varovanju do-

hodka z neposrednim vplivom na dohodke brezposelnih in bi hkrati deloval kot samodejni stabilizator gospodarstva. S simulacijo modela avtorja določita raven sprožilcev in višino denarne pomoči brezposelnim na tak način, da je sistem vzdržen in deluje kot samodejni stabilizator. Poleg tega sta iz simulacije modela razvidna saldo med zbranimi prispevki zavarovanja za primer brezposelnosti in izplačanimi nadomestili v EU 20 v posameznih letih ter kumulativna razlika v preučevanem obdobju (2003–2013).

Področje raziskovanja pozavarovanja za primer brezposelnosti v slovenskem prostoru razmeroma novo, zato pričujoča monografska publikacija prispeva k razvoju strokovne in znanstvene terminologije. V slovenskem prostoru na področju pozavarovanja za primer brezposelnosti v EU zasledimo nekaj člankov in posameznih poglavij, pričujoča monografska publikacija pa je glede na moje poznavanje področja prva, ki poizkuša bolj celovito prikazati to področje. Pomembnost teme pozavarovanja za primer brezposelnosti v EU je vidna, saj je Evropska komisija v preteklosti že objavila projektne razpise na temo skupnega zavarovanja za primer brezposelnosti v EU.

Jaka Vadnjal

International School for Social and Business Studies

Mednarodna fakulteta
za družbene in poslovne študije
International School
for Social and Business Studies
Celje · Slovenija